8554 A 60100200
OSREDNJA KNJIŽNICA
P.P.126
66001 KOPER

nedeljski

Primorski dnevnik

Poštnina plačana v gotovini Abb. postale I gruppo Cena 200 lir Leto XXXIV. Št. 307 (10.219) TRST, nedelja, 31. decembra 1978

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni «Doberdob» v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni «Slovenija» pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zasužnjeni Evropi.

KLJUB VSEMU Z OPTIMIZMOM

Staro leto zaključujemo z mešanimi občutki. Niso se uresničile vse naše želje, ki smo jih pred enim letom gojili, kljub temu pa ni šlo mimo nas, ne da bi za seboj nekaj koristnega pustilo.

Prva naša želja je bil mir. Želeli smo si leto utrjevanja miru kot prvi pogoj za napredek. Za boljše in pravičnejše življenje posameznikov in najrazličnejših skupnosti.

Kljub temu, da je ponekod govorilo orožje in da si še vedno stoje nasproti do zob oboroženi ljudje, moramo le ugotoviti, da je prevladal strah pred neizbežno katastrofo človeštva, če bi se dimenzije manjših vojn razširile. Lahko rečemo, da se je, kljub raznim nasprotnim pojavom, utrdila zavestna akcija šibkejših, toda zato številnih neuvrščenih držav, da se je treba za mirno sožitje zavzemati in da je treba mednarodne spore odpravljati s pogajanji in dobro voljo in ne z orožjem.

Kako naj bi ocenili položaj v italijanski republiki? To vprašanje si ob začetku leta upravičeno postavljamo, ker nas vsakdanji, med seboj protislovni politični dogodki, kaj lahko zmedejo.

Trdnost vlade je običajno podlaga za ocenjevanje splošnega položaja v državi. Zmeda pa nastane prav tu. Bodisi zaradi nezadovoljstva in pritiska levice, bodisi zaradi nasprotnih stališč Krščanske demokracije vlado malone vsak večer pokopavajo, a jo že naslednje jutro oživljajo od mrtvih.

Pri ocenjevanju političnega položaja pa moramo upoštevati splošno stanje, ki je konec koncev merodajno, kakšno pot bodo odgovorne stranke ubrale.

Notranjepolitični in gospodarski položaj se v državi v enem letu ni bistveno spremenil. Nasprotno so tragični dogodki v tem letu razkrili, da bo zdravljenje italijanske družbe dolgotrajno prav zaradi razsežnosti in poglabljanja nezadovoljstva in nevere, da je v takih pogojih mogoče popraviti krivice, moralizirati javno življenje in družbene odnose prenoviti.

Če je stanje tako, si ne moremo predstavljati, katere sile italijanske družbe naj ta težka vprašanja rešijo, razen sedanje večine. Še bolj kot mi, se tega zavedajo vse odgovorne politične sile. Zato, mislimo, ne more pomeniti morebitni padec sedanje vlade hkrati tudi konec sodelovanja strank sedanje večine, marveč iskanje večje učinkovitosti in kombinacij, kako naj bi vlada v izrazitejši meri izražala stališča strank, ki jo podpirajo.

Če se bo položaj razvijal v tej smeri, stopamo z večjim optimizmom v novo leto.

Med nerešenimi vprašanji, ki nas Slovence od bliže zanimajo, je položaj naše narodnostne skupnosti. Slovenci smo zahtevali, naj bo v letu 1978 sprejet globalni zaščitni zakon in zato naj bo to leto prelomnica za našo skupnost. Namesto tega smo se Slovenci morali zavzeti, naj vlada ne sprejme že pripravljenega dekreta, ki bi ponovno sankcioniral različno ravnanje posameznih delov slovenske skupnosti in bi omejeval narodnostne pravice. Odločili smo se torej, raje nič, kakor slab zakon. Tudi smo hkrati zahtevali teritorialno in vsebinsko celovit zakon, ki naj bo v nekaj mesecih sprejet.

Komisija pri predsedstvu vlade, ki naj preuči položaj naše skupnosti in da vladi svoje predloge, je v preteklem letu malo storila. Manjkalo je predvsem politične volje, kar je predsednik vlade Andreotti popravil z zagotovilom, da se je vlada odločila za globalni zakon in da se bo zavzel, naj komisija čimprej konča delo.

Andreotti je dal v bistvu pozitivna zagotovila. Če jih povežemo z vsestransko naklonjenostjo predsednika republike Pertinija in poslanske zbornice Ingraa, pa tudi senata Fanfanija, bi morali pričakovati v letu 1979 pozitiven razvoj položaja naše skupnosti. Pri tem igra pomembno vlogo dežela Furlanija - Julijska krajina, goriška in tržaška pokrajina, katerih skupščine so se prav v zadnjem mesecu leta izrekle za čimprejšnji sprejem globalnega zaščitnega zakona.

Ponesrečeni anketi v 21 občinah videmske pokrajine glede ugotavljanja prisotnosti skupnosti, ki govore neitalijanski jezik, je dal predsednik Andreotti zgolj politični značaj. Drugače tudi ni mogel storiti, ker je konferenca o jezikovnih manjšinah v videmski pokrajini dala neizkrivljeno, na strokovnih in znanstvenih ugotovitvah temeljeno sliko narodnostnega stanja. To konferenco smemo šteti med najbolj uspele aktivne nastope Slovencev iz videmske pokrajine.

Nič čudnega, če se v času, ko se na raznih ravneh govori o naših narodnostnih problemih, ki jih je treba rešiti, ob veliki aktivnosti enotne slovenske delegacije v Rimu, pojavljajo nacionalistični protislovenski glasovi. To smo pričakovali od skrajne desnice in skupinic, ki so ji blizu. Nekoliko presenetljivo je, da je postala zastavonoša protislovenske gonje Lista za Trst. Da ne bo Slovencem naklonjena, je bilo pričakovati že ob njenem nastanku, ker je pot od nasprotovanja tesnejšemu sodelovanju s slovenskim zaledjem do nasprotovanja slovenski manjšini v Italiji, kratka.

Globoko prepričanje v take logične zaključke je nekoliko omajal tržaški župan Cecovini, ki je pred dvema mesecema v občinski skupščini, kot župan in v imenu liste zagotovil odprtost, razumevanje in pripravljenost podpreti nesporne pravice naše manjšine. Komaj mesec za tem je sprožilo glasilo liste najbolj grobo, nacionalistično in demagoško kampanjo proti temu, da bi Slovenci dobili svoj zaščitni zakon. Podobno kot ob kampanji proti osimskim sporazumom se je lista preko svojega glasila poslužila gesla, ponarejenega in nepoštenega, ki pa je bilo preračunano na to, da bi prizadelo vsakega Italijana v Trstu, neglede na politično pripadnost: ker ne znaš slovensko, boš manjvreden državlian.

Primorski dnevnik je jasno pozval župana, naj se oglasi in pove, kakšen je odnos liste do Slovencev. Ali še držijo besede, ki jih je izrekel v občinski skupščini ali se odraža nova usmerjenost liste v njenem glasilu «Voce libera». Od takrat so izšle še 3 številke tega lista, županovega odgovora pa še vedno ni, strupa, ki ga ta list zliva je pa vedno več. Ni torej čudno, če so se v isti jarem z listo vklenili tudi fašisti.

Iz dejstva, da župan na vprašanje ni odgovoril, lahko sklepamo troje: ali je župan osamljen v stališču do naše skupnosti in torej pomeni njegova beseda v listi bore malo, ali ni bil iskren, ko je tako govoril, ali je tudi on spremenil mnenje.

Ni lepo, da se je doslej izognil odgovoru. V drugem delu svoje že omenjene izjave je dobesedno dejal, da bodo (on kot župan, odbor in lista) «stimulirati in opozarjati oblasti in pristojne demokratične ustanove», naj vprašanja slovenske manjšine rešijo. Če še vedno tako misli in če je res na čelu Lista za Trst, naj svojo zgornjo obveznost uresniči s tem, da predloži občinski skupščini predlog resolucije, ki bo podprla napore za uresničitev naše skupnosti. Glasilo liste je v že omenjenem napadu na zakonski osnutek, ki ga je predložila KPI, pozvalo druge stranke, naj izjavijo, ali se z zaščitnim zakonom (izkrivljeno prikazanim) strinjajo. Imenovala je pri tem KD, PSI, PSDI in PRI.

Danes, ko pregledujemo preteklo leto in ugibamo, kakšno bo novo, se nam zdi prav, da mi, Slovenci, pozovemo vse demokratične stranke, naj svojim članom, simpatizerjem in volivcem obrazložijo, zakaj je dolžnost italijanske države, da zaščiti narodne manjšine kako se izpolnjujejo bistvene prvine demokracije z zaščito manjšin in končno, kako naj po njihovem mnenju izgleda zaščita naše manjšine. Odgovor na to vprašanje sta komunistični in socialistični stranki že dali s svojimi predloženimi osnutki. Želeli bi, da tudi druge stranke prikažejo svoja stališča.

Mislimo pa, da je poleg tega nujna potreba, da vse stranke, brez izjeme, razvijejo zdaj, v začetku leta, široko politično akcijo prepričevanja in utemeljevanja upravičenosti, da italijanska država z globalnim zaščitnim zakonom končno nudi slovenski narodnostni skupnosti temelje za graditev enakopravnosti z italijanskim delom prebivalstva.

Po zori se dan zaznava, pravi ljudski rek. Če bodo stranke politično aktivne tudi glede našega vprašanja že sedaj, v začetku leta, lahko z novim optimizmom gledamo na leto 1979.

BORIS RACE

EVROPSKI DENARNI SISTEM V KRIZI

Za Bonn so francoske zahteve nesprejemljive

Zadovoljstvo v Veliki Britaniji, ki se strinja s Francijo o potrebi po usklajeni kmetijski politiki

BONN — Kaj bo z evropskim denarnim sistemom, ki še ni nastal, niti ne bo ob predvidenem roku 1. januarja 1979, je pa že prizadejal veliko politične škode v posameznih državah in njihovih medsebojnih odnosih? Če so nekateri neprevidno peli himne EDS in ga prikazovali kot najpomembnejšo etapo evropskega združevanja, so dogodki zadnjih decembrskih dni samo dokazali, da so nasprotujoči interesi neusklajenih gospodarstev na naši celini tako močni, da jih ni mogoče podrejati abstraktni «evropski enotnosti» pod zahodnonemškim klobukom.

V Zahodni Nemčiji reagirajo na francoske zahteve zelo nervozno. Očitno se v Bonnu zavedajo, da se je Francija s svojo zahtevo o ukinitvi kmetijskih kompenzacij postavila na čelo notranje fronte držav, ki so kmetijsko šibke in vendar razpolagajo z velikim potencialom. To pa so še Italija, Velika Britanija in Irska, v nedoločeni bodočnosti pa še Španija in Grčija, ko bosta pač stopili v evropsko gospodarsko skupnost.

Tako je zahodnonemški minister za kmetijstvo Ertl bil zelo kategoričen. Francosko zadržanje je prikazal kot «nacionalegoizem», ki da mu v združeni Evropi ne sme biti mesta, konkretne zahteve na področju trgovine kmetijskih pridelkov pa je označil za «neutemeljene in nesprejemljive». Seveda je izjavo skušal omiliti s trditvijo, da ZR Nemčija «načelno» ne nasprotuje ukinitvi kompenzacij na «zelenem tržišču», vendar ne na način, ki ga predlagajo Francozi.

Rahlo drugačen ton je ubral glasnik bonske vlade Grünewald, ki je mnenja, da «Zahodna Nemčija nima nič več kaj sklepati: odločitev pripada Francozom». Po domače povedano: ali sprejemalo EDS takega, kot je, ali iz te moke ne bo kruha. Tudi temu Grünewald dodaja nekaj sladkih besed in predvsem upanje, da bo mogoče najti dogovor sredi januarja, ko se bodo na izredni seji zbrali evropski kmetijski ministri. Tiho upanje pa je vsekakor, da bo mogoče doseči med Francijo in Nemčijo kompromis že prej, ko se bosta Schmidt in Giscard d'Estaing srečala na Guadalupi.

Veliko zadovoljstvo vlada zaradi francoskega sklepa v V. Britaniji. Londonska vlada je sicer napovedala, da ne bo takoj pristopila k EDS, sedaj pa ugotavlja, da zagovarja Francija usklajenost kmetijske politike tako, kot je to zahtevala Velika Britanija med začetnimi pogajanji.

Določena zadrega je zavladala v Italiji. Znano je, da je tudi italijanska vlada prvotno zahtevala usklajevanje kmetijske politike. Tedaj so močnejši evropski partnerji njene zahteve zavrnili. Na pritisk KD in ob nasprotovanju levice je tedaj Andreotti (po nočnem pogovoru z Giscardom) sprejel vse pogoje in napovedal «takojšen vstop» v EDS. Ob tem vprašanju se je celo razbila vladna večina.

Andreotti je tvegal veliko samo zato, ker so zahtevali «dokaz evropske zvestobe» sicer šibki Italiji, sedaj pa mu je francoski sosed gladko obrnil hrbet. Celo več. Andreottija je prisilil, naj tvega nasprotovanje KPI in napove takojšen vstop Italije v EDS, sam pa je Giscard klonil pritisku in kritikam KPF in golistov. Zato se sedaj v Italiji stranke previdneje opredeljujejo. Republikanci, ki so grozili z vladno krizo, če bi Italija ne sprejela vseh pogojev, sedaj trdijo, da mora Italija ostati nevtralna. Na levici pa so mnenja, da se mora Italija vrniti na pogajanja kot enakopraven partner in da mora sedaj (ko je že dokazala «zvestobo Evropi») odločneje zagovarjati lastne koristi.

MANDATAR ZA SESTAVO NOVE VLADE BAKTIAR IZKLJUČEN IZ NACIONALNE FRONTE

V ozračju čedalje večje napetosti se šah baje pripravlja na «začasen» odhod v tujino

Njegova mati že dopotovala v ZDA - Krvavi incidenti v Mašadu: 41 mrtvih in 250 ranjenih - Premiki ameriških letalonosilk

TEHERAN — Iran preživlja usodne trenutke. Medtem ko se snuje nova civilna vlada, se čedalje bolj širijo govorice o skorajšnjem «začasnem» odhodu šaha v tujino. Istočasno se bližajo Perzijskemu zalivu ladje ameriške vojne mornarice, kar še zaostruje napetost in daje Sovjetski zvezi povod za zelo ostre polemike zaradi Carterjeve politike do Irana. Položaj v državi pa postaja neznosen ne samo zaradi čedalje večjega pomanjkanja goriva, ampak tudi zaradi nenehnih spopadov med vojsko in demonstranti. Tudi včeraj je v Mašadu v vzhodnem delu države prišlo do pouličnih bojev, v katerih je po prvih podatkih zgubilo življenje 41 ljudi, ranjencev pa naj bi bilo več kot 250.

Glede političnega položaja v Iranu je treba najprej zabeležiti, da je Šapur Baktiar dokončno sprejel mandat za sestavo nove civilne vlade in da je v ta namen že začel posvetovanja. Toda nacionalna fronta, kateri Baktiar pripada, je že obsodila njegovo potezo in ga sklenila celo izključiti iz lastne srede, češ da takšno ali drugačno sodelovanje s šahovim režimom nasprotuje načelom nacionalne fronte. Že prej je sam voditelj nacionalne fronte Sandžabi obsodil početje Baktiara in povedal, da je tudi ajatulah Komeini iz Pariza dal vedeti, da nasprotuje Baktiarovim prizadevanjem za sestavo nove vlade.

Iranski parlament je medtem potrdil šahov sklep, da poveri Baktiaru nalogo za sestavo nove vlade. Predsednika obeh vej parlamenta sta včeraj obiskala kraljevo palačo, ob tej priliki pa naj bi po neuradnih vesteh govorili tudi o morebitnem «začasnem» odhodu šaha v tujino. Sam Baktiar naj bi pred sprejemom mandata postavil nekatere pogoje, med katerimi naj bi bil tudi šahov odhod. Druga glavna pogoja naj bi bila razpust starega parlamenta in prehod nadzorstva nad vojsko na novo civilno vlado. Sam šahov glasnik je pozneje zanikal, da bi nameraval Pahlavi zapustiti državo, toda tudi v samih krogih kraljeve palače dopuščajo možnost, da bi se šah podal nekam «na uradni obisk».

V krogih Homeinijevih sodelavcev v Parizu so celo trdili, da naj bi bil šah že odšel, o kraju, kamor naj bi se zatekel, pa so krožile številne verzije: v Jordaniju, v Izrael, v Švico na smučanje ali na Balearske otoke, kjer si je pred kratkim kupil razkošno vilo. Vesti so bile očitno neosnovane, govorice o skorajšnjem šahovem odhodu pa so se še bolj razvnele, ko so iz Los Angelesa sporočili, da se je tja pripeljala šahova mati. Ženska, ki je stara več kot 90 let, je prišla v ZDA na zdravljenje. Nastanila se bo v vili šahove sestre v Beverly Hillsu blizu Hollywooda. Z vojaškim letalom so z njo dopotovali iz Irana številni člani šahove družine in veliko vladnih in kraljevih funkcionarjev. Očitno se je torej beg že začel.

Glede včerajšnjih krvavih incidentov v Mašadu so vesti dokaj skope. Kaže, da je vojska s tanki napadla sto tisoč demonstrantov, ki so šli v sprevodu po mestnih ulicah. Veliko ljudi je zgubilo življenje pod gosenicami oklepnih vozil. Kot rečeno, je obračun incidentov, ki pa menda še trajajo, 41 mrtvih in 250 ranjenih. Iz samega Mašada, pa tudi iz drugih iranskih mest, poročajo o napadih demonstrantov na sedeže britanskih in ameriških kulturnih ustanov.

Protiameriškim izbruhom so verjetno botrovale vesti o premikih ameriške flote proti Iranu. Letalonosilka «Constellation» je včeraj zapustila bazo v Subic Bayu na Filipinih, da bi se srečala z letalonosilko Midway, obe ladji s spremnimi enotami pa naj bi se nato podali proti Perzijskemu zalivu. Vesti o premikih pa so doslej še nezanesljive. Glasnik ameriške mornariške baze v Jakosuki na Japonskem je na primer trdil, da je «Midway» še vedno zasidrana v tem oporišču, da čeprav ni izključil možnosti, da bi vsak čas lahko odplula.

ZADNJA VEST

Ob zaključku redakcije je prišla iz Teherana vest, ki jo je objavila iranska tiskovna agencija, da bo šah Pahlavi zapustil državo «ob primernem času», da bi se zdravil. Agencija ni sporočila, kam je šah namenjen. Vsekakor so se napovedi o njegovem «začasnem» odhodu vendarle uresničile.

Luigi Longo (KPI) o odgovornosti za sedanjo krizo

RIM — V novoletni številki objavlja komunistično glasilo uvodnik predsednika partije Luigija Longa, v katerem poudarja, da je v teku ostra politična bitka, v kateri KD in vlada ter nekatere druge stranke ne gledajo na stvarne interese Italije, pač pa skušajo s svojo pasivnostjo vzbujati negodovanje v upanju, da ga bodo preusmerili na KPI. Komunisti se zavedajo, da bodo v primeru vladne krize morali opozoriti javnost na odgovornosti drugih. Politične sile pa morajo kljub temu vedeti, da koalicija brez komunistov ne bo zdržala njihovega pritiska.

VOŠČILA IN ŽELJE ŠTIRIH PREDSEDNIKOV OB NOVEM LETU

Za tesnejše prijateljstvo in sodelovanje ob meji in za uveljavljanje pravic narodnostnih manjšin

Antonio Comelli

predsednik deželnega odbora Furlanije-Julijske krajine

V imenu prebivalcev Furlanije-Julijske krajine, deželne uprave in mojem osebnem imenu izražam vsem najboljše želje za srečno in plodno leto 1979. Voščilo, ki naj bo predvsem izraz upanja za jutrišnji dan v miru in prijateljstvu med prebivalci Furlanije - Julijske krajine in ostalih obmejnih področij Slovenije in Hrvatske in na katere nas veže toliko skupnih interesov, pa tudi toliko skupnih problemov. Leto, ki se zaključuje, je pomenilo nov pomemben cilj na poti sodelovanja med našimi deželami. Nekaj več kot mesec od tega je bila v Benetkah podpisana uradna listina o nastanku delovne skupnosti med deželami vzh. Alp, v katero so vključene mejne dežele štirih držav, ki se raztezajo na vzhodnem predelu alpske verige. Ta nova skupnost, v to sem prepričan, bo prispevala h krepitvi vzdušja pravega miru ter mednarodnega sodelovanja, vzdušja, ki se je uveljavilo v teh zadnjih letih v tem delu Evrope po zaslugi jugoslovansko - italijanskih osimskih sporazumov in tudi mnogih pobud obojestranske odprto-

(Nadaljevanje na 12. strani)

Dr. Anton Vratuša

predsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije

Predvsem bi rad najiskreneje pozdravil vse ljudi s te in one strani meje, Slovence in Italijane, pa Avstrijce in Madžare. Že stara tradicija je, da ob novem letu ljudje drug drugemu želijo srečno novo leto, da analizirajo uspehe in tudi probleme, s katerimi so se srečavali v preteklem letu, in da delajo programe za bodočnost. To smo storili tudi pri nas v Sloveniji in v Jugoslaviji ravno te dni, ko smo sprejemali resolucijo srednjeročnega plana za 1979. Mislim, da lahko rečemo, da smo imeli precej uspehov v tem letu. Predvsem smo še bolj okrepili delavsko samoupravljanje, razvijamo uspešno sistem delegatskih skupščin, to se pravi, neposredno socialistično demokracijo, krepimo materialno osnovo naše socialistične družbe in istočasno tudi njeno obrambno sposobnost v sistemu splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. To je v današnjih nemirnih časih v svetu zelo važen moment. Kar zadeva sodelovanje in mednarodni položaj Jugosla-

(Nadaljevanje na 12. strani)

Boris Race

predsednik Slovenske kulturno - gospodarske zveze

Leta 1978 smo si v začetku želeli, da bo srečno in da bo uspešno, za slovensko narodnostno skupnost pa, da bo pomenilo izpolnitev njenih pričakovanj. Za vsakega izmed nas je bilo to leto srečno ali tudi manj, uspešno, pa tudi manj, pa tudi pričakovanja naše skupnosti se niso povsem uresničila. Slovenci smo pričakovali, da bomo v tem letu končno dobili tako zaželeni in tako zahtevani zaščitni zakon, s čimer bi se pravočasno izpolnile obveznosti iz osimskega sporazuma in bi bil postavljen sodliden temelj za to, da bomo Slovenci v Italiji dosegli enakopravnost. Toda popolnoma brez uspehov to leto le ni bilo. Marsikje je prišlo do razčiščenja, konferenca o manjšinah v Vidmu je plastično pokazala kakšno narodnostno stanje, predvsem kar zadeva Slovence, je tam. Rimska vlada je priznala, da ni mogoče reševati naših narodnostnih vprašanj parcialno, ampak da je to mogoče reševati samo z globalnim zakonom. Prav tako moramo poudariti važnost izjav

(Nadaljevanje na 12. strani)

Mario Bonita

predsednik Unije Italijanov za Istro in Reko

Leto, ki se pravkar končuje, je bilo leto številnih dogodkov velikega pomena za jugoslovansko družbo, torej pomembnih za nas vse. Med temi je bil gotovo najpomembnejši, in tega ni potrebno posebej podčrtavati, 11. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, ki je začrtal smernice nadaljnjega napredka na vseh področjih, torej tudi na področju mednarodnih odnosov, ki tako življenjsko zadevajo tudi italijansko narodnostno skupnost. Zdi se nam, da je bilo leto 1978 za italijansko narodnostno skupnost polno uspehov. Lahko rečem, da smo dobili določeno zadoščenje za delo, vloženo tako v vodstvu Unije Italijanov za Istro in Reko, kot tudi za delo v okviru širše skupnosti. Uspeli smo uresničiti ne-

(Nadaljevanje na 12. strani)

Obveza in voščilo

Leto, ki odhaja, je bilo pomembno tudi za naš Primorski dnevnik. Sredi aprila smo slavili izid desettisoče številke, kolikor se jih je nabralo v že triintrideseti: letih izhajanja.

Ko smo se takrat ozirali na prehojeno pot in opravljeno delo, smo lahko iz res velikega števila čestitk in priznanj organizacij, ustanov in posameznikov, z zadoščenjem ugotavljali, da je bil naš zamejski slovenski dnevnik v vsakem razdobju teh razgibanih, težkih in mnogokrat usodnih let, vedno v prvih vrstah boja za pravice naše narodnostne skupnosti v deželi Furlaniji - Julijski krajini, za demokratično sožitje pri nas, za utrjevanje demokracije v državi in za razvoj prijateljskih odnosov sodelovanja na naši meji, ki je postala tudi v širšem svetu zgled mednarodnega sodelovanja v korist svetovnega miru. Za to vlogo in doslednost, ki ima svoje temelje v zvestobi izročilom narodnoosvobodilnega boja, si je Primorski dnevnik ob svojem jubileju zaslužil tudi visoko in častno odličje Osvobodilne fronte slovenskega naroda, izročeno na slavnostni seji Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije na slovenski državni praznik v dvorani skupščine SR Slovenije.

Priznanja so nam seveda bila v ponos, toda sprejeli smo jih predvsem kot obveznost, da nadaljujemo po poti naših vsakodnevnih prizadevanj, da bi bil Primorski dnevnik v čimvečji meri in čimbolj učinkovit glasnik življenjskih interesov naše narodnostne skupnosti v tržaški, goriški in videmski pokrajini, da bi vsak član naše skupnosti, ne glede na svojo strankarsko ali ideološko pripadnost videl in sprejemal v njem glasnika v vsem tistem, kar nas združuje v naših prizadevanjih in naporih. Obenem smo priznanja sprejeli kot obveznost, da tudi v strokovnem smislu izboljšamo naš časopis, da bi bil tudi kot informator o svetovnem dogajanju in o našem vsakdanjem življenju v mestih in okolici, v še večji meri kot doslej kos svoji odgovorni nalogi in da bi, kolikor je mogoče, zadovoljil vsakega svojega bralca.

V ta namen smo uresničili več pobud, ki že dajejo in bodo v bodoče morale še bolj dajati, pozitivne rezultate. Na znanstveni metodi zasnovana vzorčna anketa, ki jo je po naročilu izdajatelja — Založništvo tržaškega tiska — izpeljal med naročniki Slovenski raziskovalni inštitut, nam je dala celo vrsto temeljnih izhodišč za boljše poznavanje splošne karakteristike slovenskega zamejskega bralca, njegovih prednostnih interesov na področju informiranja, njegovih potreb in želja pa seveda tudi kritičnih pripomb na časopis. Dobljeni podatki so nam dali tudi sliko splošne izpostavljenosti slovenskega zamejskega človeka informacijskim medijem in nas tako opozorili na nevarnosti tujih, često škodljivih vplivov.

Na pobudo Slovenske kulturno - gospodarske zveze, ki navdihuje globalno linijo Primorskega dnevnika, je bil prirejen širši posvet o dnevniku z namenom, da se samokritično soočimo z njegovimi vprašanji tako vsebinskega kot kadrovskega in tehničnega značaja in da z zavzetostjo vseh komponent ustvarjanja celovite podobe Primorskega dnevnika najdemo ustrezne rešitve potrebam naše nenehne rasti.

Upravni oddelek Primorskega dnevnika je s svoje strani izpeljal vrsto akcij na terenu za rednejše dostavljanje časopisa naročnikom in bralcem z okrepitvijo lastne raznašalske službe, službe za akvizicijo itd.

In rezultati? Bolj kot mi je prav, da sodijo o njih bralci sami. Če pa nam lahko nekatera dejstva služijo za orientacijo, potem lahko trdimo, da so rezultati dosedanjih prizadevanj nedvomno pozitivni. Samo v letošnjem letu se je število naših rednih naročnikov v zamejstvu povečalo za okrog 20 odstotkov, zvišala se je tudi prodaja v kioskih.

V tem pa je seveda za nas, ki dnevnik ustvarjamo, še ena obveznost več, da vložimo v bodoče še več naporov za nadaljnje vsestransko izboljšanje časopisa in da upravičimo tisto zaupanje in tudi potrebo naših ljudi, ki se tako nazorno kaže v stalnem višanju naše naklade.

Ta obveza naj bo obenem tudi naše voščilo vsem našim bralcem, naročnikom in vsem Slovencem v zamejstvu za uspešno leto 1979.

JOŽE KOREN

Slovenska kulturno-gospodarska zveza želi vsem svojim članicam in vsem Slovencem v Italiji srečno **1979**

NA VČERAJŠNJI SEJI POKRAJINSKEGA SVETA

POTRJENA STVARNA PODPORA BORBI ODPUŠČENIH DELAVCEV PREDILNICE

Poročilo preiskovalne komisije o domnevnih prilaščanjih posteljnine v umobolnici so obravnavali za zaprtimi vrati, ker je zadevalo tudi posamezne osebe

Tržaški pokrajinski svet je tudi letos zasedal, dasi v okrnjeni sestavi zaradi odsotnosti nekaterih svetovalcev zaradi praznikov, prav do konca leta. Včerajšnja seja je bila izjemoma zjutraj, pred njenim začetkom so pa predsednik Ghersi in načelniki svetovalskih skupin sprejeli tovarniški svet predilnice S. Giusto, ki so ga spremljali predstavniki enotne sindikalne zveze tekstilnih delavcev.

Na srečanju so zastopniki pokrajine potrdili v preteklih dneh že izraženo obvezo, da bodo podpirali prizadevanja osebja za ohranitev delovnih mest. Predsednik Ghersi je izrazil pripravljenost sklicati čimprej, v soglasju z deželno upravo, posvet med javnimi upravitelji, sindikati, tovarniškim svetom in Združenjem industrijcev, da se preverijo možnosti za rešitev zapletene zadeve.

O vprašanju 58 odpuščenih delavcev tega obrata je takoj nato razpravljal tudi pokrajinski svet, ki je sklenil dodeliti jim pol milijona lir prispevka. Ta naj bi služil predvsem za nakup nafte, ki jo porabijo za ogrevanje zasedenih prostorov tovarne. Predsednik Ghersi je pri tem poudaril, da je treba nadaljevati in stopnjevati napore krajevnih uprav in deželе, da se ohrani zaposlitvena raven, obenem pa poskrbeti, da se javni denar ne daje na razpolago za zasebne pobude, ki nimajo resne podlage. S 16 glasovi od 20 prisotnih (6 se jih je vzdržalo) je nato pokrajinski svet nadomestil predsednika Ghersija kot predstavnika pokrajine v upravnem svetu tržaške univerze z odbornikom za šolstvo Spadarom.

Skupščina je nato nadaljevala svoje delo za zaprtimi vrati, ker je obravnavala zadevo, za katero pravilnik predvideva, da morajo biti seje tajne. Tiskovni urad pokrajine je izdal po zaključku zasedanja sporočilo, v katerem obvešča javnost, da je pokrajinski svet v tem delu seje pregledal zaključke, do katerih je prišla preiskovalna komisija, ki so jo sestavljali svetovalci Calandruccio (KD), Debelli (MSI) in Nicolini (KPI), v zvezi z ugibanji o prilastitvah posteljnine v umobolnici. Poročilo preiskovalne komisije je obravnavalo poleg vprašanja rjuh tudi upravne razmere v psihiatrični službi. Po zaključku razprave, v katero so posegli svetovalci Locchi (KD), Debelli (MSI), Carbone (PSI), Martone (KPI), Foscarini (PRI), Devescovi (PSDI) in predsednik Ghersi, je svet vzel na znanje omenjeno poročilo. Pokrajinski odbor se je pa obvezal preveriti zaključke komisije, zbrati dokumentacijo v zvezi z ugotovljenimi dejstvi in predložiti svetu ukrepe, ki bi morebiti ugotovili, da so potrebni. Skupščina se je sestala na tajni seji zaradi tega, ker je poročilo preiskovalne komisije vsebovalo imena posameznih oseb.

Pobude sen. Gerbec za rešitev vprašanja predilnice «S. Giusto»

Senatorka Jelka Gerbec je včeraj obiskala predilnico «S. Giusto» v spremstvu Perle Luse in Brune Braide, ki sta pri tržaški federaciji KPI odgovorni za ženska vprašanja in se je srečala z osebjem, ki je že 13. t.m. zasedlo obrat. V delegaciji je bil tudi Alberto Gagliardi iz parlamentarnega urada krajevne KPI.

Sen. Gerbec se je zadržala z delavci in delavkami, ki preživljajo praznike v tovarni v obrambo svojih delovnih mest, da se neposredno seznani z razlogi, ki so jih prisilili zasesti obrat. Izrazila je polno solidarnost njihovi borbi in pripravljenost storiti vse pobude, ki bi mogle pospešiti rešitev takega stanja. Skupaj s poslancem Cuffarom je sen. Gerbčeva poslala ministru za industrijo Prodiju brzojavko, v kateri ga pozivata, naj odločno nastopi za rešitev vprašanja predilnice, ki jo osebje zaseda že nekaj tednov, ker jo je lastnik sklenil zapreti. Pri tem poudarjata, da gre skoraj izključno za delavke v zrelih letih, ki vzdržujejo družino in jim grozi brezposelnost. Podobno brzojavko sta komunistična parlamentarca naslovila tudi deželnemu odborniku za industrijo Rinaldiju, kateremu sta izrazila tudi pripravljenost se z njim sestati.

Zaprti uradi gen. konzulata SFRJ

Uradi generalnega konzulata SFR Jugoslavije v Trstu bodo dne 2. januarja 1979. zaprti zaradi novoletnih praznikov.

Izmenjava daril na prehodu pri Škofijah

Kot vsako leto so tudi letos na obmejnih prehodih tradicionalne izmenjave novoletnih voščil in daril med jugoslovanskimi in italijanskimi obmejnimi organi. Medtem ko je na prehodu pri Škofijah (na sliki) bila izmenjava včeraj dopoldne, bo na prehodu pri Fernetičih danes. Slovesnosti pri Škofijah so prisostvovali poleg številnih karabinjerjev in carinikov, ki so v službi na omenjenem prehodu, z jugoslovanske strani tudi komandant Matija Fortun in Radenko Novaković, z italijanske strani pa podporočnika iz Milj Scognamiglio in Flavio Zannini

PRISPEVEK ZA POIMENOVANJE ŠOLE

Osnovna šola pri Sv. Jakobu bo nosila ime Josipa Ribičiča

Srečanje bivših učencev Ciril-Metodove šole z mlado generacijo

Bivši učenci nekdanje Ciril-Metodove šole so 10. decembra z uspelim srečanjem in posrečenim programom počastili devetdeseto obletnico ustanovitve prve Ciril-Metodove šole pri Sv. Jakobu.

Dva dni nato je delegacija bivših cirilmetodarjev obiskala osnovno šolo pri Sv. Jakobu v Frausinovi ulici, da s tem izpriča, da je sedanja, sedaj seveda priznana državna šola, nadaljevanje nekdanje zasebne, ki so jo spričo takratnih razmer morali vzdrževati Slovenci sami.

Srečanje z vsemi učenci in učitelji sedanje šole se je razvilo v prav prisrčno manifestacijo pri kateri so otroci dobili odličen kontakt z generacijo svojih dedov. Ob tem slovesu je vsak učenec prejel še primerno knjigo s posvetilom. Knjige so pridobile še na vrednosti, ko je bivši učenec CirilMetodove šole slikar Milko Bambič v knjige otrok skiciral njihove portrete. Seveda ni končal vsega dela, pa se vrača na šolo, da bo vsak učenec imel Bambičevo skico.

Toda tudi odbor, ki je pripravil proslavo devetdesetletnice ni pozabil na mladi rod, ki mu sedaj sledi. Ko je zvedel, da je vložena na pristojnih mestih prošnja za poimenovanje šole po mladinskem pisatelju in učitelju na Ciril-Metodovi šoli Josipu Ribičiču je sklenil, da ob obračunu prepusti šentjakobski šoli 100.000 lir v sklad za poimenovanje šole.

Vozni red avtobusov ob novem letu

Avtobusne proge, ki jih upravlja medobčinski konzorcij za prevoze, bodo danes prenehale delovati približno dve uri pred normalnim urnikom, jutri, 1. januarja 79, pa bodo začeli voziti dve uri pozneje kot ponavadi.

Objavljamo vozne rede pomembnejših prog, ki povezujejo mesto z okolico. Za vsako progo predstavljata prvi dve številki uro in minute zadnje vožnje z obeh končnih postaj, za danes, zadnji dan leta, drugi dve pa prvo vožnjo za jutri, 1. januarja.

Proga št. 2 (Opčine - Trg Oberdan): 19.36, 20.10 - 7.08, 7.42; **proga št. 4** (Villa Carsia - Trg Oberdan): 20.55, 21.30 - 7.00, 7.25; **proga št. 20:** (Milje - Trg Stare mitnice): 21.30, 21.30 - 7.30, 6.50; **proga št. 20 rdeča** (Stare Milje - Trst): 19.15, 20.10 - 7.20, 8.15; **proga št. 25** (Katinara - Trg Oberdan): 21.15, 21.05 - 7.32, 7.06; **proga št. 29** (Trg Giardino - Škedenj): 21.05, 21.10 - 7.00, 7.20; **proga št. 35** (Lonjer - Trg Oberdan): 21.30, 21.00 - 7.20, 7.00; **proga št. 37** (Rovte - Trg Stare mitnice): 21.30, 21.10 - 8.00, 7.40; **proga št. 38** (Sanatorij - Trg Oberdan): 21.00, 21.00 - 8.00, 7.30; **proga št. 39** (Opčine - Ul. Cicerone): 21.15, 20.20 - 7.50, 6.55; **proga št. 40** (Trg Libertà - Dolina): 19.45, 20.30 - 8.30, 9.20; **proga št. 42** (Naselje sv. Nazarija - Trg Oberdan): 21.07, 21.40 - 6.58, 7.20; **proga št. 44** (Nabrežina - Trg Oberdan): 20.30, 21.10 - 7.05, 7.40; **proga št. 45** (Opčine - Repnič): 20.45, 20.09 - 8.45, 10.09; **proga št. 46** (Prosek - Repnič): 19.45, 21.06 - 9.45, 9.06.

Pokrajinski konzorcij za prevoze obvešča, da v novem letu ne bo bistvenih sprememb glede abonmajev in vozovnic. Kot doslej bodo veljali štirje različni abonmaji in sicer redni abonma za eno samo progo, redni abonma za celotno prevozno omrežje, izredni abonma za eno samo progo in izredni abonma za celotno omrežje. Do zadnjih dveh imajo pravico študentje, delavci, upokojenci, vojaki in gospodinje. Edina novost je v tem, da bo vsak moral ob svoji prvi vožnji z avtobusom potrditi veljavnost svojega abonmaja s strojčki, ki jih bodo postavili v ta namen. Cene bodo zaenkrat ostale nespremenjene.

OBVESTILO ZA KMEČKE UPOKOJENCE

Vsi kmečki upokojenci morajo, kot vsako leto, poskrbeti čimprej za žigosanje svojih zdravstvenih izkaznic «CD pens 2», da bodo veljavne tudi za leto 1979. V nasprotnem primeru ne bodo imeli pravice do zdravljenja v bolnišnicah, seveda dokler ne opravijo te formalnosti. Prav zato pozivamo vse kmečke upokojence naj čimprej poskrbijo za žigosanje svojih izkaznic na kmečki bolniški blagajni ali pa v uradih Patronata Kmečke zveze - INAC.

Ravnateljica, profesorji in osebje liceja F. Prešeren izrekajo prof. Alojzu Rebuli iskreno sožalje ob izgubi drage matere.

Ob smrti drage matere izreka prof. Alojzu Rebuli ter vsem v družini občuteno sožalje Slovenska skupnost.

ZAHVALA

Vsem, ki so z nami sočustvovali in počastili spomin naše drage

Marije Petaros vd. Škergat

se iz srca zahvaljujemo.

Vsi njeni

Zabrežec, 31. decembra 1978

Nenadoma je potrkala na vrata družine Zofije in Marka Paulina brhka

NADA

Srečnima staršema iskreno čestitamo, mali Nadi pa želi vso srečo

kolektiv
Založništva tržaškega tiska

S SEJE DEVINSKO-NABREŽINSKEGA OBČINSKEGA SVETA

V Štivanu bodo v kratkem gradili stanovanja za delavce iz papirnice

Intervencija župana zaradi nevzdržnega stanja na šempolajski pošti

Pretežni del petkove seje sveta občine Devin - Nabrežina je bil posvečen gradbeni dejavnosti. S sprostitvijo politike kreditiranja, zaradi katere je ta dejavnost v občini malodane zamrla, je uprava vendarle dobila možnost, da tako kritično stanje do neke mere sanira. Uprava oziroma njen ojačeni tehnični štab, je v lastni režiji pripravila sanacijske načrte za temeljitejšo obnovo treh, v mnogočem dotrajanih poslopij v sami Nabrežini: obnovitvena in vzdrževalna dela na zgradbi, ki zdaj gostuje občinsko ambulanto, obnovitvena dela z varianto obstoječega sanacijskega načrta za zgradbo, v kateri je svoje prostore dobila posojilnica in ki bo čez čas sprejela pod streho zdravstveni konzorcij ter obnova občinske klavnice. Za vsa ta dela je po proračunu predvidenih okoli 58 milijonov lir. sredstev, ki se bodo v glavnem nabirala ob nekaterih finančnih operacijah in transakcijah, v temeljnih postavkah občinskega proračuna. Kar se da živahna je bila razprava o identifikaciji površin, ki naj bi v okviru naselitvenih con bile namenjene ljudskim stanovanjskim gradnjam in še posebej o prošnji dveh zadrug (Cartimavo in 2000), ki prosita občino za gradnjo 64 stanovanj na 15 tisoč kv. metrih površine ob železniški progi v bližini obstoječih podobnih gradnjah. Z odobritvijo te prošnje (vzdržali so se predstavniki SSk) je uprava dejansko storila prvi korak k izvajanju pred nedavnim rojenega dokumenta o splošnem urbanem razvoju občine. Podobni koraki bodo poslej preizkusni kamen za deklarirano in v dokumentu objavljeno ohranitev obstoječega etničnega razmerja v občini. Izglasovati tako odločitev bo poslej pomenilo tudi zavedati se in zagovarjati v tem smislu sprejete obveznosti. Res. da ni bilo mogoče preko utemeljene diskusije občinskih svetovalcev o tem, da so take ljudske gradnje več kot potrebne, da za približno 250 prebivalcev tega naselja obstoječe občinske storitve so, da ta primer — med drugim pogojen z datumom 10. januar — v ničemer ne prizadene obstoječega etničnega razmerja, saj so po ugotovitvah večine svetovalcev prosilci v glavnem že prebivalci občine Devin - Nabrežina. Ugovor SSk k temu sklepu izhaja tudi iz teh ugotovitev: taka gradnja je sicer potrebna, saj je predvideno v dokumentu samem, vendar bi se bilo treba ogniti s preuranjenim sodbam in sklepom, treba bi bilo ugotoviti kdo so prosilci in kako se bo tako masovno naseljevanje uresničevalo v okviru obstoječih infrastruktur. Treba bi bilo torej vsak tak primer skrbno pretehtati. Skratka, ugovor SSk opozarja na potrebo po tehtnem premisleku, pa čeprav gre za tak primer kot je ta, ko je bilo treba sprejeti sklep že pred 10. januarjem. S tako previdnostjo in temeljitejšo analizo soglaša tudi uprava sama, zato bo treba v bodoče vsak tak primer v okviru deklariranih načel trezno presoditi. Govorili so tudi o denarnih dokladah občinskim uslužbencem, ki obvladajo oba jezika in ki jim to dejstvo pri vsakodnevnem poslovanju prinaša bistveno več dela. Ker je v tem primeru šlo zgolj za eno osebo, so bili svetovalci mnenja, da bi morali to problematiko reševati v načelnem in globalnem pomenu. Sprejet je bil predlagani popravek statuta zdravstvenega konzorcija, o katerega delovanju in obstoju so svetovalci glede na predvideno reformo zdravstvene službe imeli precej kritične misli. Uprava je prav tako na prošnjo občanov intervenirala pri deželni upravi za pošte zaradi nereda na šempolajski pošti, kjer se pošiljke in pisma zbirajo, ne da bi jih odpošiljali naslovljencem. Izražena je bila tudi kaka pikra na račun dejstva, da občinski uslužbenci (pismonoše) v glavnem slovenščine ne obvladajo.

V zvezi s tem vprašanjem naj povemo, da je župan Albin Škerk telefonsko interveniral na ravnateljstvu pošte v Trstu zaradi neurejene poštne službe v šempolajskem okolišu. Poslovodeči pokrajinski tajnik pošte dr. Livia mu je na njegovo intervencijo poslal naslednji brzojavni odgovor:

«V zvezi z Vašim telefonskim razgovorom glede nerednega raznašanja pošte v šempolajski coni vaše občine Vam zagotavljamo, da se bo stanje v kratkem normaliziralo. Pismonoša ima že na razpolago vozilo, ki mu dovoljuje redno razdeljevanje pošte po vsej coni. Zagotavljamo Vam tudi, da bo ravnateljstvo v kratkem ponovno preučilo situacijo omenjenih poštnih uradov in tako odstranilo vse neprimernosti, ki ovirajo redno delovanje.»

Preklicana koncesija prevoznemu podjetju SAP

Četrti prometni bazen, ki disciplinira javne prevoze v tržaški in goriški pokrajini, je sporočil dolinski občini, da je bila dokončno preklicana koncesija zasebnemu podjetju SAP, ki naj bi upravljal prevoze v občini Dolina. Vse proge v tej občini bo torej ponovno prevzel medobčinski konzorcij za prevoze ACT-KPP.

Danes praznuje 65 let

DRAGO PETAROS
iz Zabrežca

Ob tem jubileju iskreno čestitajo svojemu pevovodji pevski zbor ter odbor PD Slovenec.

SLAVJE ČLANOV ZKS V KOPRU

Šetinc o odgovornosti komunistov do mladih

Slovesnost zaključil TPPZ s «Partizansko balado»

Starejši komunisti imajo pred seboj sila odgovorno nalogo: posredovati svoja revolucionarna izkustva mladim rodovom; vendar ne morda zviška, paternalistično, marveč z izostrenim posluhom za potrebe in zahteve mladine, kakor izhajajo iz današnjih razmer. Mladim treba pomagati, da na osnovi preteklih izkušenj, a z novimi, svojstvenimi prijemi nadaljujejo po poti graditve socializma in socialističnega samoupravljanja, se pravi po smernicah, ki so jih začrtali graditelji nove Jugoslavije.

To je v bistvu smisel besed, s katerimi je sekretar predsedstva CK ZKS France Šetinc minuli četrtek zvečer v koprski kinodvorani pozdravil udeležence slavja namenjenega tridesetletnim članom ZK in pa tistim, ki so se vključili v ZK na Koprskem v tekočem letu. Slavljence je najprej pozdravil sekretar občinske konference zveze komunistov Sergej Čehovin, nato pa jim je spregovoril Šetinc, ki je poudaril, da pomeni neodgovorno ravnanje z mladimi dejansko zatajitev obvez do partije; preteklost in njene vrednote naj pomenijo kar najbolj trdno podlago za nove ideje. Šetinc je tudi pozval k večjemu tovarištvu in globlji solidarnosti zoper razne oblike samovoljnega birokratstva.

Slovesnost je idealno zaokrožil celovečerni koncert Tržaškega partizanskega pevskega zbora, ki je v celoti izvajal «Partizansko balado» pa še vrsto borbenih in delavskih pesmi. Spored je moral na izrecno željo prisotnih nekoliko podaljšati, zaključil pa ga je z Internacionalo. Pomembnost prisotnosti TPPZ, ki je sicer svojo letošnjo sezono že pred tem zaključil, a seveda ni mogel odkloniti vabila iz srede ZKS, je bila zlasti v dejstvu, da sestavljajo tržaški ansambel poleg priletnih tudi mladi člani, kar se je povsem sklajalo s Šetinčevimi besedami o potrebi po čim tesnejši povezavi med različnimi rodovi. (dg)

Jazz kvartet Janša bo nastopil v Trstu

V Kulturnem domu v Trstu bo prihodnjo soboto, 6. januarja, nastopil jazz kvartet Toneta Janše, ki ga poleg Janše samega sestavljajo še Švicar Andrè Jeanquartier (klavir), Beograjčan Miroslav Marković (tolkala) ter Avstrijec Ewald Oberleitner (bas). Koncert, ki ga prirejata Slovenska prosvetna zveza in Glasbena matica, bo izjemen kulturni dogodek, ki bo zlasti dobrodošel za mlajše ljubitelje glasbe, obenem pa priložnost, da se širša javnost pobliže seznani tudi s to razmeroma slabo poznano glasbeno zvrstjo.

Janša je najbolj znan izvajalec jazz glasbe na Slovenskem. Ena najvažnejših značilnosti njegovega glasbenega izvajanja je potenciranje ritma, zlasti bogata pa je inventivnost, ki razkriva tudi njegovo umetniško opredeljenost. Z drugimi člani skupine, ki izhajajo, kot on, iz graške glasbene šole, se skladno ujema, kljub improviziranju, ki je tudi ena od značilnosti njegove glasbe.

Koncert bo, kot rečeno, v Kulturnem domu ob 20.30.

Nagrada za diplomske naloge iz zgodovine osvobodilnega gibanja

Deželni inštitut za zgodovino osvobodilnega gibanja v Furlaniji - Julijski krajini je razpisal nagrado za diplomske naloge, ki obravnavajo sodobno zgodovino Furlanije - Julijske krajine ter slovenske in hrvaške obale. Nagrada znaša približno 500.000 lir. V poštev pridejo diplomske naloge, ki so jih pisci zagovarjali od junija 1974 dalje. Na natečaj se lahko javijo italijanski in tuji državljani. Prošnje na navadnem papirju je treba poslati na Inštitut zgodovine osvobodilnega gibanja, Trg Verdi 1, do 15. marca 1979.

Prispevajte za

DIJAŠKO MATICO

PO VZNEMIRLJIVIH IZJAVAH VODSTVA «ITALCANTIERI»

Zgrinjajo se črni oblaki nad dograditvijo suhega doka

Odločen protest sindikatov kovinarjev - Pobuda poslancev KPI za spoštovanje vladnih obvez

Nedavne izjave predsednika državne finančne družbe «Fincantieri» o pomanjkanju sredstev za dopolnitev del pri suhem doku tržaškega arzenala, ki jih je objavil tisk, so izzvale v našem mestu odločno reakcijo. O tem je poročal predsednik Ghersi na včerajšnji seji pokrajinskega sveta, ki ga je obvestil, da je naslovil brzojavke predsedniku družbe in pristojnim ministrom, oster protest izražajo tudi sindikalne in politične organizacije.

Enotna federacija kovinarskih delavcev CGIL - CISL - UIL je izdala sporočilo, v katerem ocenjuje izjave predsednika «Fincantieri» kot zelo resne, spričo odmevov na gospodarske in zaposlitvene razmere v naši pokrajini, ki so že itak hude. Napovedi o krčenju finančnih sredstev predstavljajo grožnjo, da ne bi zaključili del pri suhem doku, ki predstavlja nepogrešljivo strukturo za učinkovitost tržaškega arzenala in za same luške dejavnosti.

Sindikat obsoja tako delovanje in miselnost državne birokracije, ki ne upošteva vidnih obvez in je že zahteval nujno srečanje s stalno komisijo za industrijo deželnega sveta, da bo deželna uprava nastopila pri vladi za spoštovanje sprejetih obvez.

Sklicujoč se na izjave predsednika «Fincantieri» so vložili komunistični poslanci Cuffaro, Baracetti, Migliorini in Colomba interpelacijo na ministre za državne udeležbe, za promet in za javna dela. V njej jih opozarjajo na hudo vznemirjenje tržaške javnosti, ki so ga take vesti vzbudile, spričo preteklih nespoštovanih obljub vlade. Vprašujejo zato pristojne ministre, če se misli zares «Fincantieri» izneveriti sprejetim obvezam in kakšne nujne ukrepe nameravajo sprejeti, da se ne prekinejo dela v tržaškem arzenalu, da bi ne razmetavali javnega denarja in oškodovali tržaške proizvodne dejavnosti in državne koristi. V zvezi s situacijo v tržaškem arzenalu je že pretekli teden svetovalska skupina KPI naslovila tržaškemu županu interpelacijo, da bi zvedela za mnenje občinskega odbora in za njegove morebitne pobude.

● **Javni lokali** bodo lahko v noči med 31. decembrom in 1. januarjem vso noč odprti. Ustrezno dovoljenje je izdal tržaški kvestor.

Srečanje uslužbencev zgoniške občine

Včeraj dopoldne je zgoniška občinska uprava priredila običajno srečanje z občinskimi uslužbenci, na katerem se jim je župan Alojz Guštin zahvalil za ves vloženi trud in jim voščil srečno novo leto. Slovesnost je bila še toliko prisrčnejša, ker sta se ob tej priložnosti uradno poslovila uslužbenca Ivanka Pirc in Josip Verša, ki sta stopila v pokoj. Obema je župan Guštin v imenu uprave podelil spominsko priznanje.

—bs—

URNIK TRGOVIN ZA NOVO LETO

Slovensko deželno gospodarsko združenje sporoča, da bo za praznične dni do 7. januarja v veljavi naslednji urnik za trgovine na drobno v tržaški občini:

DANES, 31. decembra: odprte bodo mlekarne, pekarne in trgovine z rožami v dopoldanskem času, slaščičarne in prodajalne kruha pa od 9. do 13. ure samo za prodajo slaščic.

JUTRI, 1. januarja: odprte bodo dopoldne trgovine z rožami ter tiste slaščičarne in trgovine s pripravljenimi jedmi, ki imajo tedensko zaporo ob ponedeljkih.

Vse trgovine razen slaščičarn in prodajaln pripravljenih jedi so lahko odprte tudi na dan tedenske zapore do 7. januarja.

V ZNANEM GOSTIŠČU OB OBALI

SKGZ počastila življenjske jubileje bivših aktivistov OF

Jubilantom je v imenu SKGZ čestital predsednik Boris Race

Slovenska kulturno gospodarska zveza je, kot lani prvič, tudi letos počastila visoke življenjske jubileje bivših aktivistov narodnoosvobodilnega gibanja. Tokrat so bili njeni gostje v znanem gostišču ob obali, tovarišica Albina Bavčarjeva, ki je praznovala svojo 80-letnico sicer že pred leti a se lanskega sprejema zaradi bolezni ni mogla udeležiti, tovarišica Valerija Kocjančič - Špela, ki je pred nedavnim slavila svojo 80-letnico in tovariš Emil Colja, letošnji 70-letnik.

V tovariški družbi bi moral biti tudi Stanko Franovič - Sergij, ki pa je trenutno žal v bolnišnici.

V svojem nagovoru je predsednik SKGZ Boris Race poudaril njihove zasluge in njihovo nesebično predanost slovenskemu narodu in njegovemu boju za svobodo v najtežjih časih narodne zgodovine, ko je delovanje v OF, zlasti v našem mestu, mnogokrat pomenilo tvegati življenje. Njihova brezmejna predanost in pripravljenost na žrtve naj bo zgled tudi današnjemu mlademu rodu, pred katerim so sicer drugačne, toda zato prav tako velike naloge v boju za naše narodnostne pravice. Tovariš Race je vsem, posebej seveda tov. Franoviču, zaželel zdravja in zadovoljstva v novem letu in jim poklonil priložnostno spominsko darilo.

Tovariškega srečanja so se udeležili tudi nekateri člani izvršnega odbora SKGZ in predstavnika VZPI - ANPI.

Seja svetoivanskega rajonskega sveta

Potem ko se ni mogel sestati zaradi slabega vremena v sredo, se je svetoivanski rajonski svet sestal na svoji redni dvotedenski seji v četrtek s precej obširnim dnevnim redom. Predvsem je bilo obširno poročilo šolske komisije, ki je poročala o srečanjih s predstavniki vseh šolskih zavodov v okrožju, tako italijanskih, kot slovenskih in o pripravah za skupščino, na kateri naj bi razpravljali o perečih šolskih vprašanjih svetoivanskega okoliša. Na dnevnem redu je bilo tudi vprašanje hišnika in šolskega sluge na osnovni šoli na Katinari, za katerega zahtevajo starši, da se zamenja. To vprašanje se vleče že skoraj eno leto, saj so že aprila predstavniki šolskega sveta naslovili na občino prvo zahtevo, da se uredi položaj hišnika šole Fran Milčinski.

Rajonski svet je nato po živahni razpravi podprl predlog rajonskih svetovalcev iz Lonjerja, da se popravijo nekateri podporni zidovi, ki razpadajo, in da se da vaški skupnosti na razpolago prostor, kjer je bil nekdanji kal za napajanje živine v Lonjerju. Tu naj bi uredili parkirni prostor, ki naj bi služil potrebam vaščanov, glede na to, da je vaška cesta ozka in neprimerna za parkiranje. Težave postajajo najhujše ob raznih manifestacijah v vasi, ko je nemogoč dohod in prehod skozi Lonjer in so onemogočeni tudi javni prevozi. Nekateri svetovalci so se upirali, da bi podprli ta predlog, češ da je mnogo važnejših vprašanj, ki jih je treba rešiti, pri tem pa se na te probleme spomnijo le takrat, ko je treba metati polena pod noge raznim predlogom predstavnikov demokratičnih strank v rajonskem svetu.

Neznanci zažgali dva avtomobila

Neznanci so preteklo noč zažgali dva avtomobila v našem mestu. Vozili sta last 22-letnega Filippa Busolinija ter njegove matere. V enem od dveh avtomobilov so policijski agenti, ki so prispeli na kraj požara skupno z gasilci, našli posodo, v kateri je bilo še nekaj bencina. Busolini, ki vodi neko tržaško privatno radijsko postajo je preiskovalcem izjavil, da ni politično angažiran in da si ne zna razložiti vandalskega dejanja.

ZAHVALA

Dne 25. decembra nas je zapustil naš dragi

ALDO GLAVINA

Pogreb bo v torek, 2. januarja 1979, ob 11.15 iz mrtvašnice glavne bolnišnice na pokopališče pri Sv. Ani.

Žalostno novico sporočajo žena Dragica, sin Igor, sestri in drugi sorodniki

Prosimo tihega sožalja.

Trst, 31. decembra 1978

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega ljubega

ANTONA UKMARJA - MIRA

se toplo zahvaljujemo vsem, ki so na katerikoli način počastili njegov spomin, sočustvovali z nami in nam izrekali sožalje.

Družina

Koper, 31. decembra 1978

ZAHVALA

Ob bridki izgubi naše drage mame

IVANKE ZIDARIČ vd. REBULA

se prisrčno zahvaljujemo dr. Posarelliju za vestno zdravniško oskrbo, župniku Stanku Žerjalu, Viljemu Žerjalu za občuten pogrebni obred, ga. Fani za požrtvovalno pomoč, vsem darovalcem cvetja in vsem, ki so jo spremili na zadnji poti.

Sinova Alojz in Rihard ter Marija, Ivanka in Cvetka z družinami

Šempolaj, 31. decembra 1978
Občinsko pogrebno podjetje

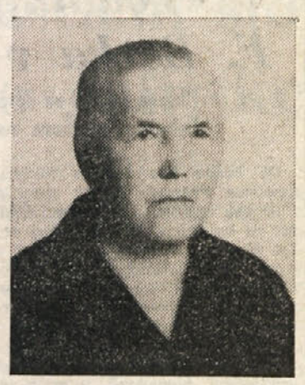
Kino

La Cappella Underground Zaprto.
Ariston 16.00—20.00 «I sogni del Signor Rossi» režiserja B. Bozzetta.
Ritz 15.00—21.00 «Geppo il folle». Adriano Celentano in Claudia Mori. Barvni film.
Eden 15.30—20.30 «Assassinio sul Nilo». Peter Ustinov, Jeane Birkin, Bette Davis, Mia Farrow, David Niven. Barvni film.
Nazionale 15.30 «La carica dei 101». Walt Disneyeva barvna risanka.
Grattacielo 15.30 «Per vivere meglio, divertitevi con noi». M. Vitti, R. Pozzetto, J. Dorelli, M. Vukotič.
Fenice 15.30—20.00 «Lo squalo 2». Barvni film.
Excelsior 15.30—22.15 «Fatto di sangue fra due uomini per causa di una vedova». S. Loren, M. Mastroianni in G. Giannini.
Mignon 15.00—20.00 «La grande avventura continua». Drugi del. Barvni film.
Cristallo 14.30 «Grease». John Travolta, Olivia Newton-John. Barvni film.
Filodrammatico 15.00—20.30 «Fatelo con me... bionde dolci danesi». Prepovedan mladini pod 18. letom.
Moderno 14.30—20.00 «Grease». John Travolta, Olivia Newton-John. Barvni film.
Aurora 15.30—20.00 «Il vizietto». Ugo Tognazzi, Michel Serrault. Barvni film.
Capitol 15.00—20.00 «La vendetta della Pantera rosa». Peter Sellers.
Vittorio Veneto 15.00 «Capricorn one». Barvni film.
Volta Milje Zaprto.

OBVESTILO

Zaradi obilice materiala ne moremo objaviti danes darov in prispevkov, ki pa smo jih objavili v naši včerajšnji številki in jih bomo spet v torek.

Osemdeseti rojstni dan Štefanije Pečar vd. Grgič

V ponedeljek, 25. decembra je praznovala v krogu svojih dragih visoki jubilej, svoj 80. rojstni dan Štefanija Pečar vd. Grgič iz Gropade. Štefanija se je rodila v zavedni slovenski družini, po domače pri Martinovih. Po končani ljudski šoli je morala pomagati doma na kmetiji. Tudi po poroki, ko se je omožila z domačinom Francem Grgičem, po domače Vrdjanovim, je vedno delala na skromni kmetiji in pomagala svoji družini, saj plača moža, ki je bil dolgo let uslužbenec na občinski izpostavi na Opčinah, ni zadostovala za številno družino. Imela sta devet otrok, od katerih je sedem živih. Svoje otroke je Štefanija vzgojila v poštene in zavedne Slovence.

Kot nešteto naših družin je bila tudi ta družina v času druge svetovne vojne težko prizadeta in kot vedno je največje breme padlo prav na našo mater. Najprej je v tej vojni izginil kot redni vojak italijanske vojske v Afriki sin Avguštin. Ne ve se, kje je pokopan. Takoj za tem pa je Štefanijo čakala še ena huda preizkušnja: kot partizan ji je v Sajevcu v Podnanosu padel sin Karlo. Oče Franc ga je lastnoročno odkopal, da so nato z vsemi častmi položili njegove ostanke k večnemu počitku na bazoviškem pokopališču. Mati Štefanija je ovdovela pred osemnajstimi leti. Pred tem in za tem pa je sledilo počasno in stalno krvavenje in trganje družine, ki ga je najbolj občutilo Štefanijino materino srce. Sinovi in hčere so si po naravnem pravu poiskali družice in može, si ustvarili lastno družino in se odselili. Stanko je šel v daljno Avstralijo (pred kratkim se je vrnil in bil nad šest mesecev v prijetno uteho materi), Rozina je ošla v Vrtojbo, Francko v Izolo, Milko si je ustvaril družino na Opčinah, hčeri Marija in Klara pa sta ostali v Trstu. Samo sin Mirko dela druščino materi, h kateri se občasno vračajo vsi sinovi in hčere.

Slavljenka se nerada izpostavlja javnemu mnenju. Kot vedno je najrajši doma, skrbi za hišna opravila. Tiho in skromno ter vdano prenaša vse žrtve, ki jih ni bilo in jih ni malo.

Vnukov je deset, pravnikov pa sedem. Vsi ji skupno s svojimi starši želijo, da bi preživela mnogo zdravih in srečnih let.

SMRT ZAVEDNEGA PROSEČANA

V torek, 12. t.m., se je na Proseku velika množica vaščanov poslovila od Danila Sardoča, vzornega in zavednega domačina, ki je umrl zaradi kapi v soboto, 9. t.m. v avtobusu, ko se je vračal iz Trsta v domačo vas.

Danilo se je rodil na Proseku 12. februarja 1912. Ker doma niso imeli velike kmetije in je družina bila velika (pet bratov in sestra), si je moral takoj po končani šoli poiskati službo. Zaposlil se je kot elektrikar in pridno delal do izbruha druge svetovne vojne. Leta 1940 so ga kot italijanskega vojaka poslali v Grčijo in nato v Jugoslavijo. Tam se je leta 1941 pridružil partizanskim enotam. Bil je komandir telefonske zveze 9. korpusa Gradnikove brigade. Njegovo delo je bilo zelo odgovorno in nevarno, saj je mnogokrat tvegal življenje. Novembra 1944 je bil v družbi dveh partizanov dodeljen v Salež, kjer je pripravljal in oddajal obvestila. Nenadoma pa so Nemci obkolili hišo, kjer so bili skriti. Danilo je z vso hladnokrvnostjo skril naprave in dokumente, vendar so ga Nemci priprli in ga odpeljali v koncentracijsko taborišče v Nemčijo.

Tu je Danilo okusil še zadnje grozote vojne. Po osvoboditvi se je julija 1945, izmučen in utrujen vrnil v domačo vas, kjer ga je čakala žena Marija z malim sinčkom Marinom. Marija je nato povila še hčerko Sonjo. Kot skrben mož in oče se je Danilo takoj zaposlil, kot čuvaj v miramarskem gradu in tam delal do upokojitve leta 1976.

Kot družaben in razgledan človek je spremljal vsa dogajanja v vasi, bil je član Gospodarskega društva, športnega društva Primorje in Zveze partizanov. Pokojnik je bil veselega značaja, za vsakogar je našel iskreno in dobro besedo in prav zaradi teh človeških vrlin je bil v domači vasi znan in priljubljen. O tem je najbolje pričalo izredno število vencev, cvetja in pogrebcev, ki so se zadnjič poslovili od predanega prijatelja, ta nenadna izguba pa je v vseh pustila občutek praznine in grenkobe. Naj mirno počiva v ljubljeni domači grudi, hudo prizadetim svojcem pa izrekamo globoko sožalje.

B. R.

Zlata poroka pri Domju

V torek sta pri Domju, kjer že nekaj let stanujeta, slavila zlato poroko Ivan in Ivanka Samec, po domače «Žmik». Okrog slavljencev so se zbrali otroci in vnuki, da bi skupaj praznovali ta pomembni dogodek.

Zgodilo se je na Štefanovo 1928. leta, ko sta se sama ob 5. uri peš odpravila od Elerjev v Osp, kjer ju je čakal in nato poročil takratni znani slovenski župnik Malalan, ki je poskrbel tudi za priči in jima še pripravil «poročno zakusko». Povedati moramo, da je mati Ivanka doma od Elerjev, kjer se je rodila 14. 4. 1904 v zavedni kmečki družini Eler. Že kot otrok je morala vsak dan na Škofije v šolo, seveda peš. Po končani šoli pa je morala takoj na delo, da pomaga številni družini. Najprej je nekaj let služila pri neki družini v mestu, nato se je zaposlila v Tržaški konopljarni znanem «jutifiču», vrsto let pa je tudi prala perilo tržaškim družinam. Tudi po poroki je mati Ivanka vedno delala, ampak za svojo družino, saj sta Ivanka in Ivan imela 5 otrok, od katerih so še štirje živi.

Oče Ivan Samec je po rodu iz Krogelj, kjer se je rodil 12. 7. 1902 in sicer «Zmiku» kot jim pravijo domačini. Ljudsko šolo je končal v Dolini, nato se je zaposlil v ladjedelnici Sv. Marka, nato v oljarni Gaslini in še pri neki drugi tvrdki, dokler ni bil upokojen leta 1952, kot invalid. Ivan je bil med prvimi slovenskimi fanti, ki so morali služiti italijansko vojsko. Po poroki se je iz rojstne vasi preselil najprej k Domju, nato v Dolino ter se nato ponovno vrnil k Domju, kjer je dobil stanovanje v eni izmed občinskih hiš.

Za časa NOB sta kot zavedna Slovenca oba mnogo pomagala in delala za narodnoosvobodilno gibanje. Večkrat je mati Ivanka pešačila v Istro ter nosila hrano, perilo in druge stvari za sina Marjota in druge tovariše, ki so se borili v teh krajih.

Čestitkam otrok, vnukov ter vseh sorodnikov, prijateljev in znancev ki jih slavljenca imata veliko, tako v Bregu kot v Miljskih hribih, se pridružujemo tudi mi, z željo, da bi še dolgo let živela zdrava in čila. (mm)

Umrla je Pina Marc

V sredo, 19. decembra smo v Bazovici spremili k zadnjemu počitku prezgodaj ugasło Pino Marc.

Rojena je bila v Rožicah pri Materiji, kot starejša hči Andreja in Franke Škerjanc. Ni še dokončala ljudske šole, ko je že morala na delo k bogatim kmetom, da je lahko pomagala številni družini. Z 19. letom je prišla za delom v Trst, kjer je ostala 13 let in prispevala s svojim delom za dom.

V teh letih je spoznala svojega moža Ivana, s katerim se je pozneje poročila. V vojnih letih mu je pogumno stala ob strani in bila je neustrašna, ko je morala odgovarjati Nemcem pri hišnih preiskavah.

Vsa leta svojega življenja je posvetila domu in vzgoji svojih treh otrok, ki jih je vzgojila v vzorne in zavedne Slovence.

Razna obvestila

Glasbena matica obvešča obiskovalce koncertov, da bo klavirski recital Massima Gana 12. januarja 1979. Veljajo kupljene vstopnice; rezervacije je potrebno potrditi še enkrat. Prodaja vstopnic bo od 8. januarja dalje v pisarni Glasbene matice.

V predpraznične in praznične dneh dnevna in nočna služba deluje nepretrgoma od 7. ure dneva po prazniku. To velja za zavarovance INAM INADEL, ENPAS. Dnevni poziv na telefonski številki 68-441, nočni pa na številki 732-627.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

vabi na

SILVESTROVANJE

ki bo v Finžgarjevem domu na Opčinah. Začetek ob 20.30.

Vabljeni vsi!

Mali oglasi

MOTORNO jadrnico diesel (Lister 3 cil.), dalmatinska gradnja - Murter, dolžina 9 m, opremljeno, vezano v Piranu — prodam. Cena 330.000 NDin, plačljivo v dinarjih ali lirah. Informacije: Vedral Jože — Ljubljana, Zrinjskega 5; ali: Ante Fantulin — Piran, Ul. JNA 1.

SLIKE tržaških avtorjev prodajam po zmerni ceni. Telefonirati na štev. 814832.

DOBRO ohranjeno spalnico v provensalskem stilu, z dvema stoloma, ročno izrezljano ogledalo ter stilni lestenec prodajam po izredni ceni. Telefon 814832.

IŠČEM v Škednju pritlični prostor za slikarski atelje. Telefon 814832.

DRŽAVNA poklicna šola industrijske smeri s slovenskim učnim jezikom — Trst, Ul. Matteotti 12 — tel. 765276, nujno potrebuje profesorja za laboratorij za elektronsko merjenje in praktično delo.

POTREBUJEM pridnega in zanesljivega delavca srednje starostne dobe za skladišče v centru mesta in za stalno zaposlitev, po možnosti z znanjem slovenskega jezika. Ponudbe na Primorski dnevnik pod šifro «Pošten».

TRIINPOLTONSKI zunanji hranilnik za nafto zelo ugodno oddam. Telefon 211221 med 19. in 20. uro.

PRODAJAM zemljišče ob avtocesti pri Križu 2900 kv. m. Telefonirati na štev. 225185.

KUPIM ali menjam stare kovance Italije, Avstrije in Jugoslavije. Reflektante prosim, da se udeležijo rednega sestanka «Notranjskega društva zbiralcev Postojna»; sestanki so redno vsako prvo nedeljo in drugi torek v mesecu v hotelu Kras Postojna v mali dvorani. Lahko pa tudi pri meni, frizerski salon Janko Ozbič — Ljubljanska 24 — Postojna.

ODDAJATE stanovanje? Vzamemo v najem stanovanje ali hišo v okolici Trsta. Pismene ponudbe na upravo Primorskega dnevnika pod šifro «stanovanje».

NA PRODAJ kuhinjska kredenca v dobrem stanju. Oglasiti se pri Oskarju Jamniku, 63000 Celje, Slomškov trg št. 8.

IŠČEM pisalni stroj v dobrem stanju za domačo rabo. Telefonirati na št. 824787 (Bisiacchi).

IŠČEM hišo staro ali novo z vrtom ali brez. Tudi zazidljivo zemljišče. Telefonirati na št. 228390.

ZAVEDEN Slovenec išče trisobno stanovanje ali hišo v Bregu. Telefonirati na št. 231908.

PRODAM violino (1/1) in malo «gasilsko» črpalko po zelo ugodni ceni. Oglasite se na telefonsko številko 066 - 24211 vsak dan od 6. do 12. ure.

KROJAČNICA za moške in ženske z novimi vzorci. Blago za zimske plašče, suknjiče, obleke in originalni tirolski loden. Obračamo plašče. Košuta - Drev. D'Annunzio 11 - poslopje kina Capitol.

UGODNE PRILOŽNOSTI. Carli prodа 850 '68; 127 '72-'73; alfasud '73; ja 850 '68; 127 '72 - '73; alfasud '73; AR 2000 '72; 128 '72; 124 '68; 125 '68 - '71 - 72; A 112 '70; R 16 '72; AR 1300 '70; 238 furgon '69; ford transit '70; 124 '71. Ogled v Ul. B. Casale 7.

POTUJETE V RIM? V slovenskem hotelu Bled imate na razpolago hotelske usluge po različnih cenah, restavracijo z jedili po naročilu, zaprt parkirni prostor, ugodno menjavo dinarjev. Vsaki vaši prošnji rade volje ustrežemo. Obrnite se na upravo hotela Bled, Via S. Croce in Gerusalemme 40, 00185 Rim telefon 06/777102.

«CITROEN» — mehanična delavnica Cavalli, tudi drugih avtomobilov Ul. Rittmayer 4/a.

ŽELITE se poročiti? Informacije agencija «Conoscersi», Ul. Pellicceria 6, Videm — odprto ob sredah, sobotah popoldan in ob nedeljah dopoldan. Tel. 295923.

SPLOŠNA OPREMA
Korsič
— SERIJSKO POHIŠTVO
— POHIŠTVO PO MERI
— PREUREDITVE
— BOGATA IZBIRA LESTEV
TRST, Ul. S. Cilino 38 (pri cerkvi sv. Ivana), tel. 54-390
KUPCI IZ MATIČNE DOMOVINE BODO DELEŽNI POSEBNE POZORNOSTI
Vsem voščimo srečno novo leto 1979

KMEČKA ZVEZA
ŽELI ČLANOM, VSEM KMETOM
IN DELOVNIM LJUDEM
SREČNO NOVO LETO

SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO
želi vsem članom, sodelavcem in prijateljem na Tržaškem, Goriškem in Videmskem
SLOVENSKI RAZISKOVALNI INŠTITUT

Tržaška knjigarna
želi vsem svojim zvestim obiskovalcem
in ljubiteljem knjige
SREČNO IN USPEHA POLNO LETO 1979

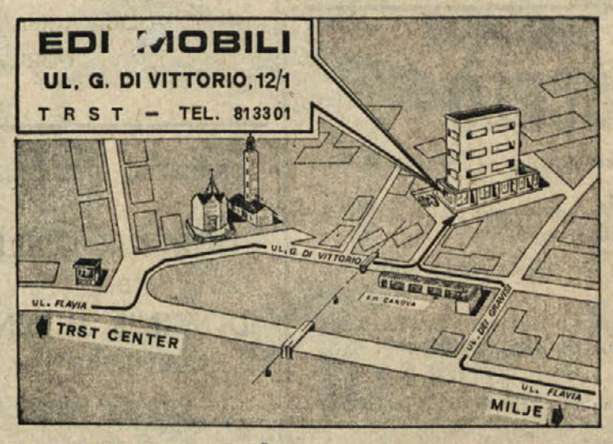
ZALOŽNIŠKO GRAFIČNO PODJETJE
primorski tisk
n. sol. o. — KOPER
TOZD ZALOŽBA LIPA
s poslovalnicami v Kopru, Izoli, Portorožu, Piranu, Sežani, Postojni, Ilirski Bistrici, Pivki, Desklah in na Vrhniki
TOZD TISKARNA JADRAN
se vam priporoča s svojimi grafičnimi uslugami knjigotiska in barvnega ofseta

fernando
UL. CORONEO 7 - TRST - TEL. 761602
Jeans MODERNI MOŠKI IN ŽENSKI ČEVLJI Čevlji
TORBICE IN DRUGA USNJENA GALANTERIJA
VSE IZ KVALITETNEGA USNJA
KONFEKCIJA ZA MLADE
Vošči srečno novo leto 1979

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO UNION «PODLONJER»
ob svojem prvem letu delovanja želi vsem svojim članom in Podlonjercem obilo uspeha in sreče v novem letu 1979.
Ob tej priložnosti izrekamo iskrena voščila tudi vsem slovenskim prosvetnim društvom na Tržaškem in si obetamo možnost tesnega in plodnega sodelovanja.

ITALIJANSKA DRUŽBA ZA SPOZNAVANJE SLOVENSKEGA JEZIKA IN KULTURE
želi vsem srečno novo leto 1979 v upanju, da bo tudi to novo leto pomenilo korak naprej k večjemu razumevanju in prijateljstvu med različnimi narodnostmi teh obmejnih krajev. Pri tem naj vse vodi zavest, da se tudi na ta način krepi demokracija.

ROLICH
NABREŽINA
Kamnolomi 35/c — Tel 20-03-71
KERAMIČNE PLOŠČICE
SANITARIJE

VELIKI SALON POHIŠTVA
EDI MOBILI
UL. G. DI VITTORIO, 12/1
TRST — TEL. 813301

SPALNICE
DNEVNE SOBE
SPREJEMNICE
VHODI
SODOBNO IN STILNO POHIŠTVO KVALIFICIRANO OSEBJE ZA SERVIS IN GARANCIJO
IZBRANI ARTIKLI ugodne cene! Odkup rabljenega pohištva po ugodnih cenah
PRODAJAMO POHIŠTVO ZA KUHINJE podjetja moretuzzo
Posebno ugodni pogoji za prodajo v Jugoslavijo!

Ste pravi ljubitelji kave?
Cremcaffè PRIMO ROVIS vam nudi:
1. široko izbiro najboljše kave
2. najbolj ugodne cene, ki se ujemajo s kakovostjo kave
3. dnevno sveže praženo kavo na vašem domu.
CREMCAFFÈ pomeni jamstvo za kakovost
CREMCAFFÈ Vam nudi vedno najboljše
Na razpolago je v vseh trgovinah, supermarketih in kavarnah

SREČNO NOVO LETO 1979
želi vsem prijateljem, znancem in odjemalcem
Drevesnica GREGORIČ
Barkovlje — Ul. Boveto 32

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU
želi vsem svojim članom in podpornikom leto 1979 polno uspehov

Gledališča

ROSSETTI
Danes, 31. t.m. in jutri 1. januarja, ob 17. uri skupina klasičnega baleta Liliane Cosi in Marinela Stefanesca «Don Chisciotte». Rezervacije pri osrednji blagajni v Pasaži Protti.

* * *

Od 5. do 7. januarja, Giorgio Gaber v «Polli di allevamento». Rezervacije pri osrednji blagajni v Pasaži Protti.

AVDITORIJ
Danes, ob 10.30 skupina «La Contrada» v «Marionete in libertà». Predstava za mladino. Rezervacije pri osrednji blagajni v Pasaži Protti. Vstopnina 1500 lir.

Razstave

Ob 30-letnici Filatelističnega kluba Koper je v Pokrajinskem muzeju v Kopru prvič v zgodovini jugoslovanske filatelije odprta razstava originalnih osnutkov za jugoslovanske znamke, ki jih je izdelal mojster Božidar Jakac. Na ogled so tudi študijske zbirke znamk članov Filatelističnega kluba Koper. Razstava bo odprta do 31. januarja 1979 vsak dan od 9. do 12. in od 16. do 18. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 13. ure. Vstop prost.

V Tržaški knjigarni, Ul. sv. Frančiška 20, je te dni prodajna razstava akvarelov slikarja Roberta Hlavatyja.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA
GLASBENA MATICA
v soboto, 6. januar. 1979 ob 20.30 prvič v Kulturnem domu v Trstu
KONCERT JAZZ GLASBE
Nastopa priznani KVARTET TONE JANŠA
Prodaja vstopnic na sedežu SPZ v Trstu, Ul. sv. Frančiška 20/II od četrtka, 4. 1. 1979, dalje in sicer od 9. do 12. ure in od 16. do 19. ure; v soboto od 9. do 12. ure na sedežu SPZ ter eno uro pred začetkom predstave pri blagajni Kulturnega doma.

Včeraj - danes

Danes, NEDELJA, 31. decembra
SILVESTER
Sonce vzide ob 7.46 in zatone ob 16.30. — Dolžina dneva 8.44. — Luna vzide ob 8.46 in zatone ob 18.54.
Jutri, PONEDELJEK, 1. januarja
NOVO LETO
Vreme včeraj: najvišja temperatura 11 stopinj, najnižja 8,5 stopinj, ob 13. uri 11 stopinj, zračni tlak 1003,9 mb stanoviten, vlaga 67-odstotna, nebo oblačno, padavine 24,2 mm dežja, veter 15 km na uro jug, jugozahodnik, morje lahno razgibano, temperatura morja 10 stopinj.

ROJSTVA, SMRTI IN OKLICI
Dne 30. decembra 1978 so se v Trstu rodili trije otroci, umrlo pa je 18 oseb.

RODILI SO SE: Andrea Busletta, Alessandro Tossi, Mario Tommaseo.

UMRLI SO: 71-letni Bruno Opara, 75-letna Maria Marsini por. Schiesaro, 43-letni Fulvio Scabini, 63-letni Paolo Gerzeli, 72-letni Guglielmo Grimaldi, 88-letna Antonia Dusman vd. Benvenuto, 75-letni Gagliano Paita, 83-letna Antonia Borri vd. Cupetti, 71-letni Albino Colli, 73-letni Giuseppe Vascotto, 94-letna Amalia Hauser vd. Biagini, 80-letna Erminia Vecchiet vd. Michelazzi, 67-letna Giovanna Zoppolato por. Benvenuti, 67-letni Pietro Lutterotti, 75-letna Aurelia Kressnig vd. Moretti, 74-letni Rodolfo Germe, 70-letna Marcella Marini por. Gasperini, 85-letni Pietro Vesnaver.

OKLICI: elektrikar Marino Malisa in prodajalka Gloria Iseppi, delavec Salvatore Ferraro in gospodinja Sabina Zacchia, obrtnik Elio Strazzabosco in obrtnica Loredana Fabris, delavec Alvaro Santecchia in bolničarka Blaženka Bikic, geometer Gianfranco Rovattini in ekonomistka Mirjana Bakovic.

DNEVNA SLUŽBA LEKARN
(od 8.30 do 20.30)
Ul. Roma 15, Ul. Ginnastica 44, Ul. F. Severo 112, Ul. Baiamonti 50.
(od 8.30 do 13. in od 16. do 19.30)
Ul. Oriani 2, Trg Venezia 2.

NOČNA SLUŽBA LEKARN
(od 20.30 dalje)
Ul. Oriani 2, Trg Venezia 2.

LEKARNE V OKOLICI
Boljunec: tel. 228-124; Bazovica: tel. 226-165; Opčine: tel. 211-001; Prosek: tel. 225-141 Božje polje; Zgonik: tel. 225-596; Nabrežina: tel. 200-121; Sesljan: tel. 209-197; Žavlje: tel. 213-137; Milje: tel. 271-124.

ZDRAVSTVENA DEŽURNA SLUŽBA
Nočna služba za zavarovance INAM in ENPAS od 22. do 7. ure: telef. štev. 732-627.

LOTERIJA

BARI	80	39	66	38	13
CAGLIARI	82	30	78	51	70
FIRENZE	66	69	48	41	83
GENOVA	36	76	73	70	39
MILANO	56	63	13	9	83
NAPOLI	66	41	61	5	20
PALERMO	89	30	79	81	59
ROMA	60	54	19	7	16
TORINO	44	31	7	67	30
VENEZIA	34	25	69	55	87

ENALOTTO
2 2 2 X X 2 2 X X X X X
KVOTE: 12 — 9.663.000 lir; 11 — 391.700 lir; 10 — 38.60 0lir.

ZA VAŠO POROKO...
«FOTOGRAFIA» EGON
Oglasite se pravočasno
Telefon 793-295
TRST, Ul. Oriani 2 (Barriera)

Krzna! Jope! Našitki!
Na tisoče primerkov!
Dobite pri CERVO
Koristni nasveti.
Krzna iz vseh koncev sveta po konkurenčnih cenah!
Viale XX. Settembre 16 - TRST

SREČNO 1979 ŽELIJO

GOSTILNA
PRI MIRKOTU
(V GROJNI)
SPECIALITETE NA ŽARU tel. 87-428

GRADBENO PODJETJE
KRAŠČEK
UL. VENEZIAN 14 — SOVODNJE — tel. 882-178

TRGOVINI JESTVIN
BRISKO
GORICA
Trg Medaglie d'Oro 12 — Ul. Ponte del Torrione 17

GOSTILNA
«PRI RENZOTU»
(PRED OBČINO)
SOVODNJE tel. 882-163

ZELENJAVA NA DEBELO
CARGNEL ROMANO
ŠTANDREŽ — TRST

TRGOVINA JESTVIN
SEMOLIČ GIORDANO
GORICA, RASTEL 49 tel. 81-113

VALMUSICA
TRGOVINA Z GLASBENIMI INSTRUMENTI IN VSEMI NADOMESTNIMI DELI
UL. IX. AVGUSTA 7 — GORICA — tel. 30301 - 30302
VOŠČI SREČNO 1979 VSEM ODJEMALCEM

GORICA, Korzo Italija 76
tel. 81-032
TEKNOMEC
PISALNI STROJI — STROJI ZA FOTOKOPIRANJE — OFFSET
POHIŠTVO ZA URADE
PISARNIŠKO POHIŠTVO
SERVIS IN TEHNIČNA POMOČ

TVRDKA
LESTAN NICOLÒ
GORICA — Ul. Garzarolli 105 — Telefon 81-801
Edini zastopnik za barvne TV sprejemnike SABA, SCHAUB LORENZ, NORD MENDE, LOEWE OPTA.
V prodaji tudi ostali barvni TV sprejemniki kot GRUNDIG, BLAUPUNKT, SIEMENS itd.
Specializirana trgovina za HI FI naprave: YAMAHA, AKAI SANYO, MARANTZ, AR, ADC, AUGUSTA, CORAL, KOSS NAD, THORENS, WINTEC, RFVAL.
Vse v najsodobnejših tehničnih izvedbah in po najkonkurenčnejših cenah.

KONZORCIJ GORIŠKIH GOSPODARSKIH OPERATERJEV
CONSORZIO OPERATORI ECONOMICI GORIZIANI
copego
ZA RAZVOJ TRGOVSKE DEJAVNOSTI, TURIZMA, PREVOZOV, DISTRIBUCIJE IN PROIZVODNJE
vošči
družabnikom in njihovim družinskim članom, poslovnim partnerjem in kooperantom, sodelavcem in prijateljem, ostalim zadrugam in delovnim kolektivom
SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1979
GORICA, Ulica del Carso 9/B, tel. 32-851

POGLEDI NA DOGODKE V IZTEKAJOČEM SE LETU 1978

Nazdravimo novemu letu 1979 z velikim upanjem da se bo naša goriška skupnost lepo razvijala

Leto 1978 so označevale upravne volitve, gospodarska kriza, povečanje dotoka kupcev iz Jugoslavije, naraščajoča draginja - V novem letu se bo naša mladina vselila v telovadnico v novem kulturno-športnem središču, odprli bodo še druge naše objekte

V gostiščih, restavracijah, na plesiščih in v diskotekah, v družinskem krogu, nekateri pa kar na delovnem mestu (mislimo na policiste in financarje na mejnih prehodih, delavce, ki so dežurni v raznih tovarnah, natakarje, kuharje, gostilničarje, gasilce, bolničarje in še druge) se bodo ljudje nocoj poslovili od leta, ki se pravkar izteka in pozdravili prihod novega leta. V trenutku vzajemnih voščil, poljubov in pokušnje kozarca šampanjca si bo seveda vsakdo zaželel, da bi bilo novo leto boljše od minulega. To je tudi razumljivo. Ponavlja se vsako leto že od nekdaj, ljudje smo optimisti in gledamo z zaupanjem v bodočnost.

Kaj smo imeli v prejšnjem letu na Goriškem in kaj si želimo v novem letu? Osrednji dogodki tega leta na Goriškem so bile upravne volitve, gospodarska kriza, množični dotok jugoslovanskih turistov in kupcev v Gorico v drugi polovici leta, kot posledica spremenjenih političnih odnosov v Trstu, postopno izvajanje osimskega sporazuma.

Rezultati upravnih volitev v pokrajinskem svetu ter v občinah Tržič, Gradež, Ronke, Vileš in Romans niso dali bistvenih sprememb. V glavnem so se ohranila prejšnja razmerja sil, prejšnjemu pretiranemu polemiziranju je sledilo dogovarjanje, ki je bilo tudi potrebno, sicer bi spet prišlo do komisarskih uprav. Levičarski upravi v občini Tržič načeluje socialistični župan, upravi v Ronkah komunistični župan, v Gradežu se je ohranila sredinska koalicija z demokristjanskim županom. Do novega odnosa je prišlo v pokrajinski upravi, kjer imamo sedaj enobarvni demokristjanski odbor, ki uživa v vsem povojnem času najbolj široko podporo demokratičnih sil, t.j. demokristjanov, komunistov, socialistov, socialdemokratov in republikancev. Izven te koalicije sta osamljena ostala le svetovalca Slovenske skupnosti in fašistične stranke. Trdnost koalicije se je dokazala v zadnjih dneh, ko je pokrajinski svet imenoval svoje zastopnike v razne ustanove in je prišlo v teh do novega razmerja sil. Globoke razlike v gledanju na tukajšnjo stvarnost pa so v sedanji večini na pokrajini, kar zadeva vprašanja, ki zanimajo Slovence. Za resolucijo, ki zahteva globalno zaščito za Slovence, so glasovali zastopniki vseh strank ustavnega loka, le malo prej pa so se demokristjani protivili zahtevam Slovenske skupnosti, komunistov in socialistov, da bi se v pokrajinskem svetu rabil slovenski jezik.

V goriški občini so lani izvedli revizijo splošnega regulacijskega načrta, ki je nekoliko omilila predvidevanja izpred desetih let. Nekateri popravki v načrtu so pozitivni, drugi pa ne, morda se je v nekaterih primerih marsikaj še poslabšalo. To predvsem na račun slovenskega prebivalstva. Večina v občinskem svetu je potrdila stališče, da se štandreška zemljišča odvzamejo domačemu prebivalstvu. Poleg tega je prišlo do novih posegov v drugih krajih občine in prav iz razprave o prizivih, ki teče v teh dneh, je moč ugotoviti, da smo Slovenci, kot skupnost ter organizacije in posamezniki, spet težko prizadeti.

V zvezi z gospodarsko krizo je prišlo do trenj tudi v sovodenjski občinski upravi. Prišlo je namreč do nesporazumov in krivih obtožb, zaradi česar je dolgoletni župan Jožef Češčut dal ostavko. Prav v teh dneh pa se stvari postavljajo na svoje pravo mesto, sovodenjskemu županu je bila izražena zaupnica in priznanje za vse njegovo skoro tridesetletno delo na čelu občine in zato upravičeno upamo, da se bodo stvari uredile že čez nekaj dni, na prvi seji v novem letu.

Kriza v tovarnah je zajela vso državo in še posebej goriško pokrajino. Skoro ni tovarne, kjer ne bi v tem letu skrčili delovne sile. Ljudi, ki so odhajali iz tovarn, niso nadomeščali z novo delovno silo. Tako se je število zaposlenih v industriji zmanjšalo za približno tisoč enot. Poleg tega pa je neštetо delavcev v dopolnilni blagajni. Nič boljše ne kaže, na žalost, v novem letu, saj niso bili odpravljeni razlogi za krizo v marsikaterem podjetju. Mladinska brezposelnost narašča, sicer pa moramo tudi ugotoviti, da je marsikje na razpolago delovno mesto, pa se ga mladi nočejo oprijeti, češ da je preveč težko. Treba bo premostiti tudi to miselnost.

Ni pa bilo občutiti gospodarske krize na tradicionalnem področju goriškega gospodarstva, t.j. v trgovini, ki sloni predvsem na maloobmejnem prometu. Število turistov iz sosedne države se je povečalo zlasti v drugi polovici leta, ko so prenapeti šovinisti pričeli v sosednem Trstu šikanirati jugoslovanske turiste in so se ti zaradi tega preusmerili v prijaznejšo in mirno Gorico. Ko ne bi bilo teh kupcev, bi zašla v nekaj dneh goriška trgovina v globoko krizo.

S tem v zvezi moramo omeniti tudi postopno izvajanje določil osimskega sporazuma na goriškem področju, posebno kar se tiče skupne gradnje obmejnih infrastruktur, kot so ceste, železnica, jez na Soči itd. Meja je bila dokončno zakoličena na doslej še spornih mestih. Odpirajo se nove možnosti za sodelovanje med našo pokrajino in Slovenijo in vse to bo v korist sodelovanja in medsebojnega razumevanja.

Slovenci smo v minulem letu z zanimanjem gledali, kako se razvija naša kulturna, politična in gospodarska dejavnost v Gorici in na podeželju, gledali smo tudi kako raste naše kulturno - športno središče, kako se gradijo nekateri novi šolski objekti, tako v Gorici, kot v Števerjanu. Z zaupanjem gledamo v te objekte, saj pomenijo veliko za razvoj naše narodnostne skupnosti. Že v začetku novega leta 1979 se bo lahko naša mladina vselila v prvi del kulturno - športnega središča, t.j. v telovadnico, v tem letu bodo na razpolago novi prostori za šolo Glasbene matice in za knjižnico «Damira Feigla» v Ulici Croce, odprli bodo občinsko telovadnico v Štandrežu in novo osnovno šolo v Ulici Campi, upamo, da bo dograjena nova osnovna šola v Števerjanu, pričeli bodo graditi telovadnico v Sovodnjah. Upamo, da bomo v tem letu pričeli graditi še kaj novega.

Vse nas seveda pesti draginja, saj so se življenjski stroški povečali v letu dni za deset - petnajst odstotkov. Od jutri bo dražja še cela vrsta drugih storitev, v teku leta 1979 pa se nam obetajo nove podražitve javnih uslug (telefon, elektrika, avtobusi, bencin, metan itd.). Goričane, ki smo bili vajeni nakupovati bencin v sosedni Jugoslaviji, nas je prizadela nedavna podražitev tega goriva, kljub temu pa kupujemo bencin še vedno pri črpalkah Petrola, ker je za skoro 150 lir cenejši od italijanskega. V tem letu se je povečalo število nakupov avtomobilov, v manj ot dveh letih se je število registriranih avtomobilov povečalo za več kot deset tisoč. Manj se je v zadnjem letu gradilo in ni izgledov, da bi ' ila gradnja stanovanj večja v novem letu. Vedno večji gradbeni stroški ovirajo gradnjo, povpraševanje po stanovanjih bo še vnaprej veliko.

Imamo pa Goričani svojevrsten rekord v deželi. Smo na prvem mestu po številu televizijskih sprejemnikov v primerjavi z drugimi pokrajinami. Na štiri družine pridejo trije televizorji in tudi število barvnih televizorjev se iz dneva v dan veča.

Po drugi strani pa nimamo ne melonov, ne angurije in ne drugih podobnih političnih skupin.

Vse najboljše v novem letu 1979. Srečno!

BAR PACE
GORICA, TRAVNIK 22
SREČNO 1979 VSEM KLIENTOM!

TRGOVINA JESTVIN
ANDREJ SAKSIDA
TRG DE AMICIS 11 GORICA

GOSTILNA S PRISTNIM DOMAČIM VINOM IN KUHINJO
PRI VIKTORIJI
DOBERDOB 24

GOSTILNA
PINTAR
GORICA
ULICA MORELLI 13
tel. 83-953

ODBOR, TEHNIČNO VODSTVO IN NAVIJAČI ŠPORTNEGA ZDRUŽENJA
MLADOST
IZ DOBERDOBA KLIČEJO TRIKRATNI ZDRAVO ZA LETO 1979

KAVARNA
ROMAN BAR
(ROMAN COTIČ)
ULICA ROMA 2
GORICA

GRADBENO PODJETJE
DOMINIK GRILJ
IN
DOMINIK JUREN
VRH SV. MIHAELA

IZŠLA JE PREPOTREBNA KNJIŽICA

«Vodnik po knjižnici» F. Bevka v Novi Gorici

Obsega pogled na dosedanjo dejavnost te važne kulturne ustanove na severnem Primorskem

Ob koncu leta nas je Goriška knjižnica Franceta Bevka obdarila z drobno knjižico z naslovom «Vodnik po knjižnici». Gre za nekaj več kot 40 strani obsegajočo knjižico, v kateri najde bralec kratek zgodovinski opis knjižnice, ki je v svojem tridesetletnem delovanju postala važna kulturna ustanova v Severni Primorski.

Knjižnico so ustanovili kmalu po priključitvi Jugoslaviji, v prvih letih je večkrat menjala svoj sedež. Sedaj se je ustalila v dveh poslopjih v Novi Gorici. Administrativni prostori in ljudski ter pionirski oddelek so v enonadstropni stavbi nad knjigarno v novogoriškem trgovskem centru, študijski oddelek pa je še vedno v pritličnih prostorih upravne zgradbe, kjer je tudi občinska skupščina. V bodočem razvoju Nove Gorice bo seveda treba misliti na nove prostore, kajti knjižni in časopisni ter revialni fond knjižnice se veča iz leta v leto. Goriška knjižnica Franceta Bevka spada namreč med tiste knjižnice, ki imajo pravico po zakonu, da dobijo vse, kar se v Sloveniji tiska, pa naj bodo publikacije v slovenskem ali v drugih jezikih.

Knjižnica ima inventariziranih okrog 90.000 zvezkov knjižnega gradiva in nad 1700 naslovov periodičnih publikacij. Poleg že omenjenega ljudskega in pionirskega oddelka, ki je po izposojevanju najbolj «delaven», zavzema važno mesto študijski oddelek, v katerem so zbrane predvsem zgodovinske, znanstvene, literarne publikacije, stare edicije. itd. Zanimive so v tem oddelku časopisne zbirke. Kar nas Goričane še posebej zanima je to, da je v njem mikrofilmski posnetek goriškega lista «Soča», ki je tu izhajal od leta 1871 do 1918 in ni nikjer v Jugoslaviji ohranjen v celoti. Ohranjeni so seveda tudi drugi časopisi in revije. V tem oddelku je tudi dragocena zbirka publikacij o narodnoosvobodilni borbi in zlasti tistih, ki so bile tiskane na primorskem območju. V rokopisni zbirki hranijo dragoceno gradivo naših umetnikov, med temi naj omenimo vrsto Bevkovih rokopisov, serijo pisem raznih dopisnikov Ivanu Trinku, nekaj Gregorčičevih, Robovih in drugih rokopisov. Čeprav je knjižnica razmeroma mlada, imamo v njej tudi dragocene starejše in redke tiske.

Imajo tudi bibliobus, ki skrbi za potujočo knjižnico po vaseh Severne Primorske. Tu imajo 9.000 enot knjižnega fonda, s to knjižnico so dosegli precejšen uspeh.

V «vodniku» najdemo še za vsakega obiskovalca in bralca dragocene napotke, kako «najti» to, kar ga zanima. Knjižico je sestavil Zoltan Jan, direktor knjižnice. To je že četrta publikacija Goriške knjižnice.

MARKO WALTRITSCH

Zadnja letošnja seja občinskega odbora

Zadnjo letošnjo sejo so člani občinskega odbora v Gorici posvetili vprašanjem finančnega značaja, ki so terjali nujno rešitev še pred koncem leta. Poleg tega so proučili še druga vprašanja, zlasti urbanistična, vezana na revizijo splošnega regulacijskega načrta. Zdi se, da bo že v prvem tednu prihodnjega leta seja občinskega sveta, na kateri bodo razpravljali o ugovorih proti regulacijskemu načrtu.

V sredo in v četrtek bosta v goriškem Verdijevem gledališču prva dva umetniška večera v tem letu. Spadata v okvir italijanske gledališke sezone, nista pa v rednem abonmaju. Protagonist obeh večerov bo pevec in pesnik Giorgio Gaber s svojim recitalom, ki mu je dal tokrat naslov «Polli d'allevamento».

Vstopnice po 3500 in 2500 lir prodajajo v turistični agenciji Appiani.

Praznik sovodenjskih 40-letnikov

V navado je prišlo, da se skupno proslavljajo pomembni življenjski jubileji. Te dni so slavili sovodenjski 40-letniki, vendar jim je praznik, kakor priča naša slika, nekoliko skalilo slabo vreme. Za en dan so pustili doma vsakovrstne skrbi, pozabili na težave doma in na delovnem mestu ter se predali obujanju spominov na dogodke iz preteklih let, ki so za vse minila prehitro. Prvotno so nameravali obiskati jamarski dom na Vrhu, vendar so morali zaradi snega in poledice načrt nekoliko spremeniti. Namesto jamarskega doma so si ogledali poslopje stare šole, ki so jo ravno tiste dni rušili, saj bo na tistem mestu zrasla nova občinska telovadnica. Slavljence vežejo na staro sovodenjsko šolo lepi spomini. Pred šolo so se namreč zbrali pred več kakor 30 leti, praznično oblečeni, saj so se odpravljali na prvi izlet v Gorico. V Gorico so se namenili tudi oni dan, ko so praznovali svoj jubilej, le da je izlet potekal nekoliko drugače, kakor takrat pred 30 leti, saj so se razmere zelo spremenile. Ob povratku v domačo vas jih je namreč v gostilni čakala obilna večerja in tudi priložnosti za zdravic je bilo dovolj. Ločili so se z obljubo, da se čez 10 let spet srečajo.

HUDO JE, ČE NI VODE, NERODNO, KO JO JE PREVEČ

Pritožbe v Štandrežu in Pevmi zaradi poplavljenih cest

Gre za del Ulice Natisone, ki se ob dežju spremeni v kalno jezero

Voda je dragocena, z vodo je treba varčevati. Voda pa je tudi lahko hudo nadležna stvar. Posebno če ti zalije hišo, preplavi dvorišče, razrije cesto ali kaj podobnega, kakor se že nekaj mesecev dogaja nekaterih prebivalcem v Štandrežu, ki jih je deževje zadnjih dni že spet hudo prizadelo.

Stvar je s tehničnega vidika čisto preprosta in razumljiva. Ulica Natisone v spodnjem delu Štandreža leži razmeroma nizko, poleg tega pa nima urejene kanalizacije za odtok deževnice. Ob večjih padavinah se zato v ta kraj stekajo pravi potoki deževnice, ki se nabira v višjih predelih, iz Ulice Piemonte Reale, s Pilošča in dela Ulice A. Gregorčiča. Posledice so na dlani. V nekaj urah se okoli nekaterih hiš v Ulici Natisone nabere jezero kalne vode. Zadnje dni je voda dosegla višino kakih 20 do 30 centimetrov. Spričo obilice padavin v noči od petka na soboto pa so bile včeraj posledice najbrž še hujše.

Prizadeti prebivalci že dalj časa opozarjajo na to nevšečnost, vendar, vsaj tako kaže, občinska tehnična služba tem pritožbam ni posvetila prevelike pozornosti, saj bi bila drugače že kaj ukrenila, predvsem pa poskušala preprečiti, da bi voda ne prepavljala cesto in okolico hiš. Padavine zadnjih dni so ponovno postavile v ospredje vprašanje, na katerega so na občini že pozabili. Tako je predsednik rajonske konzulte Valter Reščič v petek ponovno opozoril občinski tehnični urad na naravnost nevzdržno stanje ter zahteval, naj občina nujno poskrbi vsaj za začasno rešitev, predvsem se bo lotila urejevanja kanalizacije, ki naj bi nevarnost poplav v celoti odpravila.

Bo posredovanje pomagalo? Na to vprašanje bo morala odgovoriti občina sama v prihodnjih dneh.

Sicer pa take in podobne nadloge ne tepejo samo Štandrežcev, ampak tudi prebivalce Pevme in Štmavra. Na Solinah je namreč že dolgo znana črna točka, kjer voda ob deževju poplavlja cesto. Zadnje dni se je to ponovilo že nekajkrat in voda je, kakor vedo povedati domačini, dosegla tako višino, da je povsem preprečila promet z motornimi vozili. Tudi pevmski primer ni nov, saj je občinska uprava začela z deli za ureditev že skoraj pred letom dni, potem pa so dela na vsem lepem obstala.

PD OTON ŽUPANČIČ - Štandrež
vabi člane in prijatelje na
VESELO SILVESTROVANJE
ki bo v domu Andrej Budal v Štandrežu

VNOVIČ POTRJENE PRIJATELJSKE VEZI OB MEJI

Pri Rdeči hiši slovesnost ob izmenjavi novoletnih voščil

Letos so vsakoletno srečanje anticipirali za en dan

Na mednarodnem mejnem prehodu pri Rdeči hiši je bila v petek popoldne tradicionalna slovesnost ob novem letu. Začela se je okrog 16. ure na jugoslovanski strani, kjer so se zbrali najvišji predstavniki obmejne policije, carinske službe, finančne straže, predstavniki italijanskih in jugoslovanskih železnic, špediterskih podjetij ter osebja, ki je bilo takrat v službi. Slovesnost se je začela s kratkim nagovorom načelnika jugoslovanske carinske službe, zaključila pa z izmenjavo voščil

Okrog 17. ure so udeleženci srečanja odšli na italijansko stran, kjer so bili tokrat gostitelji italijanski obmejni stražniki.

Udeležence je pozdravil načelnik obmejne policije dr. Spina ter vsem zaželel obilo uspeha v novem letu ter da bi se prijateljsko sodelovanje med uslužbenci na mejnem prehodu na eni in drugi strani nadaljevalo in poglobilo. Slovesnost se je zaključila okrog 19. ure.

Kino

Gorica

CORSO 15.00 — 20.30 «La carica dei 101». W. Disney. Izven programa risanka «Pierino e il lupo».
VERDI 15.00—20.15 «Visite a domicilio». Walter Matthau in Glenda Jackson. Barvni film.
VITTORIA 15.30—20.00 «Lo squalo n. 2». R. Scheider in L. Gary.

Tržič

EXCELSIOR 14.00—22.00 «Mazinga contro gli UFO robot».
PRINCIPE 14.00—22.00 «Squadra antimafia».

Nova Gorica in okolica

SOČA 16.00—18.00 «Cleopatra Jones». Ameriški film. Jutri: 18.00—20.00 «Mali greh».
SVOBODA 16.00—18.00 «Za pest diamantov». Ameriški film. Jutri: 18.00—20.00 «Dve minuti panike».

DEŽURNA LEKARNA V TRŽIČU
Danes ves dan in ponoči je v Tržiču dežurna lekarna San Nicolò, Ul. 1. maggio, tel. 73-328.

DEŽURNA LEKARNA V GORICI
Danes ves dan in ponoči je v Gorici dežurna lekarna Villa S. Giusto, Korzo Italia 244, tel. 83-538.

Mali oglasi

PRODAJAM novo šestmetrsko jadrnico (za šest oseb) po ugodni ceni. Telefonirati na (0481) 32304.

Prispevki

Namesto cvetja na grob Kamile Paglavec, daruje družina Dornik 15 tisoč lir za prosvetno društvo A. Paglavec v Podgori.

Amalija Miklavič je za Alojzijevišče darovala 10 tisoč lir.

Družina Karla Sošola iz Pevme, daruje namesto cvetja na grob Giuseppa Poletta, 10.000 lir za dijaški dom v Gorici.

Agenti letečega oddelka goriške kvesture so v petek zvečer aretirali tri mladeniče zaradi pretepa pred kavarno Venezia na Verdijevem korzu. Ni še znano zakaj so se sprli, vendar pa je bil obračun kar težak, saj so se morali vsi trije zateči v bolnico. Najbolj jo je skupil 20-letni Giorgio Conti iz Bergama, ki se bo moral zdraviti 15 dni, medtem ko se bosta Goričana 22-letni Mario Marcossi in 24-letni Flavio Alt, že znana policiji zaradi podobnih dogodkov, zdravila štiri, oziroma šest dni.

ZAHVALA

Ob tolikih izrazih sožalja ob prehitri smrti našega dragega

MIRKA GRILLA

se lepo zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali. Še posebej se zahvaljujemo prosvetnemu društvu Danica in domačemu pevskemu zboru, soletnikom, primarijem, asistentom in bolničarskemu osebju v goriški in tržaški splošni bolnišnici ter v sanatoriju «Santorio» na Opčinah za vso pomoč, ki so jo dali našemu predragemu.

Žena, sinovi, bratje in drugo sorodstvo

Vrh, 31. decembra 1978

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so sočustvovali z nami ob smrti dragega

SLAVKA FLORENINA

Še zlasti se zahvaljujemo darovalcem cvetja in vsem, ki so ga pospremili na zadnji poti.

Žena Ema, hči Danila in drugo sorodstvo

Sovodnje, 31. decembra 1978

V VIDMU JE IZŠLA SVOJEVRSTNA PUBLIKACIJA

Toponomastični slovar dežele Furlanije-Julijske krajine

Avtor je profesor Giovanni Frau - Knjiga je izšla pri Institutu za enciklopedijo Furlanije-Julijske krajine

Pred kratkim je izšla pri Institutu za enciklopedijo Furlanije - Julijske krajine kakih 130 strani obsegajoča knjižica — Dizionario toponomastico del Friuli - Venezia Giulia, ki jo je napisal Giovanni Frau in ki razlaga izvor in pomen približno 900 krajevnih imen, imen vodnih tokov in gora na področju dežele in tudi pomen nekaterih najbolj pogostih ledinskih imen.

Zapis še zdaleč ni popoln. To omenja že sam avtor v uvodu knjižice, ki obenem pojasnjuje, da bi bilo za dosego tega cilja potrebno vložiti ogromno dela. V nekem smislu pa je priprava takega popolnega zapisa skorajda nemogoča, kajti znano je namreč, da se imena krajev, gora, voda, posebej pa še imena, ki se nanašajo na manjše geografske enote, kar z drugo besedo imenujemo ledinska imena, zelo hitro spreminjajo, prilagojujejo in izginjajo, kakor se pač spreminja kulturna podoba krajine, kakor se spreminjajo gospodarske in socialne razmere skupnosti, ki na določenem ozemlju prebiva.

Pri zapisovanju in preučevanju krajevnih imen v Furlaniji ima največ zaslug Furlansko jezikoslovno društvo, med posamezniki pa ni mogoče zadobiti imen priznanih strokovnjakov A. Pratija, G. B. Corgnalija in G. B. Pellegrinija, poleg starejših avtorjev, kakor je A. di Prampero. Med mlajšimi raziskovalci pa se uspešno uveljavlja Giovanni Frau, profesor ladinščine na videmski univerzi, ki je v zadnjem desetletju objavil vrsto zanimivih razprav s področja toponomastike v Furlaniji.

Pa se povrnimo h knjižici, ki je pred nami in ki bo v kratkem prišla v roke marsikateremu študentu, saj je bila izdana kot prva v zbirki, ki nosi naslov «Scolastica». Na uvodnih straneh avtor pojasnjuje, kaj je toponomastika ter kakšne cilje zasleduje. Sledi nekaj kratkih pojasnil o značilnosti imen predromanskega, keltskega, latinskega, slovanskega, germanskega izvora. Priložen je tudi slovarček tehničnih izrazov, tako da je knjižica razumljiva tudi navadnemu bralcu. Nekaj reprodukcij starinskih zemljevidov ter vrsta skic značilnih furlanskih vasi daje knjižici, ki je sicer urejena v obliki slovarja, dokaj živahno podobo. Za tiste, ki bi želeli znanje imenoslovja spopolniti, navaja avtor vire, ki jih je pri sestavi knjižice upošteval. Med slednjimi je tudi Pleteršnikov slovensko - nemški slovar.

Že uvodoma smo navedli, da ne gre za popoln zapis vseh krajevnih imen v naši deželi, zato bo bralec morda zaman iskal ime domačega kraja, posebej še, če gre za manjši zaselek ali skupino hiš. Prav tako ni v seznamu vseh imen vodnih tokov in gora, ampak le imena najbolj znanih.

Ker gre za imenik celotnega področja dežele, so v njem zapopadena tudi imena slovenskega naselitvenega področja, to je krajev, kjer Slovenci še danes strnjeno prebivamo, kakor tudi krajev, ki na slovensko, oziroma slovansko naselitev spominjajo samo po imenu. (Primer vasi pri Codroipu, ki imajo še danes čisto slovanska imena, čeprav se je slovenski živelj že davno tega stopil z okoliškim romanskim prebivalstvom).

Na splošno je avtor pravilno pojasnil izvor in pomen slovenskih krajevnih imen, kljub temu se je zataknilo v nekaterih primerih. Tako se ne zdi najbolj primerna razlaga za kraj Zagraj (it. Sagrado). Avtor navaja, sklicujoč se pri tem na vire iz A. di Prampera, da ime izhaja iz latinskega «sacratum», kar naj bi pomenilo vzvišen kraj, stopnišče cerkve. Prav tako je nekam čudna in najbrž zgrešena razlaga pomena in izvora imena Selce (naselje pri Ronkah). Ime naj bi izhajalo iz latinskega «Silex», ki pomeni vrsto kamna. Potem je tu že spet, po našem mnenju napačna, razlaga imena Ločnik, oz. Lucinico. Po avtorjevem mnenju (pri tem navaja Corgnalija, di Prampera in Pellegrinija) naj bi ime izhajalo iz latinščine in naj bi pomenilo kraj, oziroma zemljišče last nekega Luciniusa. Pri tem avtor ne navaja slovenskega imena za ta kraj (morda ga ne pozna?). Še nekaj je takih primerov. Tako recimo naj bi ime Podresca (italijanska popačenka za Podidrsko) izhajalo iz poslovenjene oblike furlanske besede «patriarca»! Ne moremo se strinjati z razlago pomena ledinskega imena levada, levata itd., ki naj bi po avtorjevem mnenju izhajalo iz latinščine, medtem ko je najbrž mnogo bližje, tako po obliki, kakor po pomenu slovenski livadi. Nekoliko nenavadna je tudi razlaga za Rezijo. Pravzaprav sta dve. Navajajoč A. di Prampera, naj bi ime izhajalo iz latinskega glagola «resecare», kar naj bi pomenilo toliko kot žagati. Po drugi razlagi naj bi bilo ime povezano s staronemškim izrazom «rise», oz. sličnim furlanskim izrazom «rise», ki pomeni žleb, po katerem se spuščajo v dolino hlodi.

Sicer pa stvar le ni tako huda, saj ne gre za posebno znanstveno razpravo, ampak samo za prvi in nepopolni seznam krajevnih imen Furlanije - Julijske krajine, s priloženo kratko razlago pomena in izvora, kar je tudi v knjižici navedeno. Vsekakor pa bi kazalo pri nadaljnjih poskusih pritegniti k sodelovanju tudi slovenske in nemške jezikoslovce s področja toponomastike.

VLADO KLEMŠE

Praznovanje 50-letnikov iz Števerjana

V našem listu večkrat v zadnjem času objavljamo slike 40-, 50- in 60-letnikov iz te ali one vasi, ki se zbirajo, da obudijo spomine na mladostne dni in pozabijo za en dan na vse tegobe našega življenja. Je to seveda ena izmed tolikih oblik združevanja naših ljudi in prav je, da je tako. Tokrat imamo 50-letnike iz Števerjana, ki so se zbrali pred nekaj dnevi, skoro pred koncem leta, da ne bi zamudili letošnjega roka. Na naši sliki bodo bralci lahko videli tudi take ljudi, ki se udejstvujejo v javnem in kulturnem življenju, pa so večkrat zaradi tega na pozornici kronike. Števerjanski petdesetletniki so imeli ob svojem srečanju mašo v domači cerkvi, zatem so položili cvetje pred spomenik padlim na glavnem vaškem trgu, na kosilo pa so šli v sicer oddaljeni kraj, vendarle vedno v območje Brd, to je v Sirkovo gostilno na Plešivem, kjer so ostali v veseli družbi do poznih večernih ur. Čestitamo jim tudi z naše strani.

OBISK ETNOLOGA V ŠEMČEVI DOMAČIJI V PREČNIKU

Vsak kos opreme in vsako orodje v hiši ima v sebi zgodbo o preteklem življenju

Kar imamo shranjenega na kašči ali v kleti, nam na živ način pripoveduje, kako so naši predniki živeli - Brez dvoma je na našem podeželju, pa tudi v mestnih hišah, blaga za ducat muzejev

«Samarata: Jezus 1826 — Iuri Stolfa». Vodnjak na dvorišču Šemčeve domačije, Gorenji Prečnik

Ko sta se zakonca Doljak iz Nabrežine odločila za izdelavo krašk ih skrinj v svoji mizarski delavnici, sta med prvimi vzorci naletela na Šemčevo skrinjo iz Prečnika. Prednja poslikana stranica je bila že obledela, leseni okvirčki so že izpadli. Skrinja je bila potrebna temeljitega zdravljenja, ki sta ga Doljakova uspešno opravila. Pri tem sta se toliko poglobila v star način izdelovanja skrinj, da sta nato izdelala verno kopijo omenjene prečniške skrinje. Toda to ni naša zgodba. Trenutno nas najbolj zanima, kako je skrinja prišla v Prečnik, kakšno vlogo je imela v starem kmečkem domu in kakšno ima obnovljena skrinja danes.

Da bi to ugotovil na kraju samem, sem obiskal Gorenji Prečnik in poiskal Šemčevo domačijo. Gospodar Franc Šemec (76) in gospodinja Marija Šemec (66) sta me sprejela v kuhinji ob velikem zidanem štedilniku. Vedela sta, da bom prišel in kaj me zanima. «Se bomo odkrili s tistim klobukom, ki ga imamo!» Kratek rek, ki pove več kot vsaka obširnejša dobrodošlica. Ko je stekel pogovor, mi je postalo jasno, da ne bomo ostali zgolj pri razgovoru o skrinji. Že na dvorišču («na borjači») so mi vzbudili pozornost nekateri arhitekturni detajli, med njimi zlasti kamnoseško izdelana kalona na hlevu in prelepa kamnita šapa vodnjaka z izklesanim bibličnim motivom in letnico 1826. Samaritanka in Jezus pri vodnjaku je motiv, ki ga poznamo v razkošnejši izvedbi na vodnjaku v Volčjem gradu iz leta 1840, kar pomeni, da je bil ta vsebinsko priktaden motiv na kraških vodnjakih bolj razširjen, kot nam je danes poznano.

Šemčeva hiša je bila med prvo vojno precej poškodovana, vendar je s skriljnatimi ploščami krita spahnjenca, v kateri je danes kuhinja, ostala skoraj nepoškodovana. Edino velike stare krušne peči ni več, ki so v njej pekli kruh ali pa si v njej zdravili prehlad. V prvem delu kuhinje, ki mu pravijo «v hiši», so tla še vedno pokrita z gladkimi kamnitimi ploščami. Franc se dobro spominja, kako je med 1. vojsko pijan konjenik hotel s konjem v kuhinjo, pa ga je nizek podboj vrgel raz konja. Na gladkih ploščah je konju drselo, da je padel in divje tolkel okoli sebe s kopiti. Otroci so zbežali na ognjišče in prestrašeno opazovali, kako konj razbija kuhinjsko posodo. Leta 1934 so podrli ognjišče in postavili zidan štedilnik. To je ta, ki nas danes greje ob našem pogovoru. Franc Šemec je znan kot varčen gospodar, ki zlepa ne zavrže na videz neuporabnih stvari. Zaradi tega je Šemčeva hiša polna predmetov in orodij, ki danes ne služijo več svojemu namenu, natančnejši pregled pa odkrije v njih nekdanjo funkcijo in s tem način življenja v preteklih obdobjih.

Najprej smo se podali na kašče. Na tleh največjega prostora je razprostrt letošnji pridelek krompirja in nad njim stare zavržene obleke, pripravljene za pokrivanje krompirja ob velikem mrazu. V manjšem prostoru so med drugimi stvarmi prislonjene ob steno stranice postelje «za poldrugo osebo» iz začetka stoletja. V taki postelji sta včasih spala zakonca. Ko sta se Franc in Marija poročila (1938), pa je že prišlo v navado, da so mladoporočenci naročili kompletno opremo za spalnico pri solkanskih mizarjih. Med različno šaro na kašči je shranjena nenavadna naprava, ki jo je Franc imenoval «mašina za klobase». To je dolg pločevinast tulec z zožitvijo na koncu. V tulec se prilega lesen valj za porivanje mesne mase v črevo. Namesto pločevinastega tulca je ponekod služil tudi volovski rog. «Mašina za klobase» ni bila namenjena samo domačim potrebam. Franc je bil namreč «klavc», je «ubivov» živino drugim v vasi in tudi v sosednjih vaseh. Spoznal se je na zdravljenje domačih živali. Iz petih vasi so prihajali k njemu, če je živina zbolela. Največkrat je pomagal pri težkih telitvah. V ta namen še danes hrani vrv z lesenimi ročaji na obeh krajih. Spomnja se tudi starih bukev o zdravljenju domačih živali v slovenščini, ki pa so na žalost izginile v vrtincu prve svetovne vojne.

Na kašči smo našli dve stari svetilki na olje («fogarja»), ki sta služili za razsvetljavo prostorov, ko še ni bilo električne napeljave v vasi. V stanovanjskih prostorih so si svetili tudi s karbidovkami. Leta 1935 je imel Franc že vse pripravljeno za napeljevanje karbidne razsvetljave («na karburo») po vsej hiši, vendar ga je elektrifikacija prehitela.

Na kašči nismo mogli mimo «plenirja», iz vrbja pletene košare.

V plenirjih so Kraševke nosile v Trst sadje, zelenjavo in druge pridelke. Poleg pločevinastega vrča za mleko je plenir najznačilnejši predmet kraševskih domov. Vsaka nevesta ga je prinesla ob možitvi iz starega na novi dom kot simbolično zagotovilo nadaljevanja naporne, a koristne dejavnosti. Marija Šemec je nosila mleko v Rojan že iz svojih rodnih Vrhovelj, ko je bila stara 12 let. Če je bil tovor težak, so ga peljali z ročnim vozičkom do Opčin, nato pa s tramvajem dalje. Dekleta so hodila skupaj v gruči in po poti pele razne pesmi. Marija je dobra pevka in se še mnogih pesmi dobro spominja. Poleg sadja, zelenjave in mleka so Kraševke nosile v Trst tudi pepel, pericam za lug.

Bolj iz navade kot iz potrebe Šemčevi še danes zbirajo pepel v velikem plavniku v hramu. Za Marijo Šemčevo so hudi časi vsakodnevnega popotovanja v Trst minili kmalu po prihodu v Prečnik. Šemčevi so namreč sčasoma postali redni dobavitelji mleka nabrežinskemu sanatoriju, kar jim je prihranilo zimsko burjo in zmrzal pri raznašanju mleka.

Na kašči Šemčeve hiše bi morda še našli nekaj zanimivih predmetov, kot na primer: posušena zelišča za čaj, staro hišno solnico, mlinček za kavo in pinjo, vendar je prav, če se sedaj preselimo na ogled ostalih hišnih prostorov. V prvem nadstropju so z ganka dostopne tri kamre, spalnice za domače in za goste. V pritličju pa poleg kuhinje naštejemo še hišo ali vežo, ta veliko kamro, špajz ali malo kamrco, ter dva hrama. Razporeditev prostorov ni prav nič drugačna kot pred prvo vojno, le da so prostori opremljeni na sodoben način. Najbolj se je spremenila kuhinja. Namesto ognjišča je sredi prostora velik zidan štedilnik, v zidu nova krušna peč, ob stenah pa klop, plinski štedilnik, «vitrina», miza s stoli in na prehodu v hišo televizor. Kuhinja je središče vsakdanjega družinskega življenja. Kadar ima Franc čas, najraje poseda z vnuki na klopi ob štedilniku. Tudi Marija ima največ opravkov v kuhinji. Za družinske in druge praznike pa je namenjena ta velika kamra z veliko mizo. Na steni so štiri diplome, ki jih je pridobil Šemčev teran na vsakoletnih vinskih natečajih. V ta veliki kamri so imeli ohcet, ko sta se vzela Franc in Marija. Tu se zbirajo Francetovi prijatelji ob njegovem rojstnem dnevu. V veliki kamri bodo gotovo praznovali tudi bližnjo 40-letnico poroke, ki jo bosta še letos imela Franc in Marija. Stanovanjski prostori so preko velike kamre neposredno povezani s hrami. V prvem hramu stoji v kotu velika kamnita posoda. Služila je za shranjevanje oljčnega olja. Prečenci so namreč imeli kos nabrežinskega brega zasajen z oljkami. V vasi je bila tudi torklja. Še danes se prostor «v suhoti» kjer je stala, imenuje «v torklji». V veliki zrmzali leta 1929 so oljke propadle, enako kot tudi vinske trte ponekod na Krasu. Tisti kos nabrežinskega brega pa je potem vzela obalna cesta in pridelovanje olja v Prečniku je zamrlo.

Še mnogo bi se dalo napisati o tistem, kar sta mi povedala Marija in Franc. Govorili smo o prečniški zgodovini, o kmečkem gospodarstvu, o ženitovanjskih šegah, o prehrani kraškega človeka. Marija mi je narekovala številne stare pesmi in pri tem so ji že lahko pomagali tudi vnuki.

Ob koncu našega razgovora smo skupaj razjasnili še «skrivnost» Šemčeve skrinje, ki je bila povod mojega obiska. Sin Radovan je pred kratkim s pomočjo župnijskih knjig sestavil rodovnik svoje družine. Na skrinji je zapisana letnica 1816. Prav v tistem obdobju se je k Šemčevim možila nevesta iz Velikega dola. Upravičeno lahko sklepamo, da je skrinjo pripeljala s seboj kot sestavni del bale. Radovan Šemec je blizu starega doma sezidal novo hišo in se iz avtoličarske obrti vrnil h kmetijski dejavnosti. Danes je edini pravi kmet v Prečniku. Restavrirana skrinja, ki jo ima v veži novega doma, najlepše simbolizira njegov povratek. Mogoče pomeni skrinja isto kot napis na Marijinem lesenem krožniku v stari hiši:

V slovenski hiši mi je zibka tekla, slovenska mati mi je kruhek pekla.

NAŠKO KRIŽNAR

V Avditoriju v Gorici

V soboto otvoritev razstave Zorana Mušiča

Na goriških zidovih so se že pojavili svojstveni in privlačni lepaki, ki vabijo na razstavo goriškega rojaka slikarja Zorana Mušiča, ki bo v razstavni dvorani goriškega Avditorija od 6. januarja do 25. februarja. Priznani goriški slikar, ki živi že dolgo vrsto let v Parizu se je uveljavil v samem vrhu evropskega sodobnega slikarstva in zato predstavlja razstava njegovih del v Gorici svojevrsten in izreden dogodek, ki bo brez dvoma pritegnil zanimanje vseh ljubiteljev likovne umetnosti v naši deželi ter v sosednji Sloveniji.

Razstavo bodo svečano odprli v soboto 6. januarja.

Plenir, značilen predmet kraševskih domov, zapuščen na kašči

Srečno 1979 želijo...

TVRDKA
Nardin Vojko
GORICA - ŠTANDREŽ, Ul. del Carso 67 — tel. 81-310
Zastopnik za Goriško: RADENSKA — ROGAŠKA PIVO UNION in FORST

gometal
KONZORCIJ KOVINARSKE STROKE
GORICA
Travnik (Piazza Vittoria) 11
Tel. 32-980

GROSISTIČNO PODJETJE
DANILO NANUT
GORICA - ŠTANDREŽ, Ul. sv. Mihaela 188
Tel. 20-87, 83-550

vošči
vsem svojim cenjenim odjemalcem
SREČNO IN USPEŠNO 1979

TEKSTILNI STROJI - KLEPARSTVO
Franc Čavdek
SOVODNJE
Industrijska cona 1 — tel. (0481) 882-028

CORSO AMICO
BOŽIČ
78
GORICA

DANCING nočni bar

PLESNI ORKESTER IZ FILIPINOV
vsak večer
ob nedeljah zaprto
ARGONAVTI
NOVA GORICA

IZID TRADICIONALNE ZAMEJSKE PUBLIKACIJE

«Jadranski koledar 1979» bogat zbornik dogajanja

Prvi del vsebuje pretežno članke z aktualno tematiko, drugi del pa zgodovinske obdelave

Vsakoletni izid «Jadranskega koledarja» je prav gotovo pomembno kulturno dejanje in to iz vrste vzrokov. Koledar sam je knjiga, ki vsebuje poleg koledarja vrsto člankov, razprav in ocen. O letošnji številki bomo podrobneje poročali, najprej pa je treba zapisati, da je koledarju vsako leto priložena knjižna zbirka. Smisel takšne odločitve izdajatelja, Založništva tržaškega tiska je v tem, da pride s koledarjem v slovenske družine vsako leto vsaj nekaj knjig. Vemo, da naša ni doba knjig, to je ljudje kupujejo manj knjig, kot bi jih širjenje izobrazbe dovoljevalo. Slovenci imamo sicer staro tradicijo, da so knjige kupovale številne družine, skoraj v vsaki stari kmečki ali delavski hiši najdemo precej knjig. Koledarji so pomenili bistveno priložnost, da so si družine priskrbele slovensko čtivo. Potrebna tradicija se torej nadaljuje tudi z «Jadranskim koledarjem». Priložene knjige so iz leta v leto lepše in premišljeno izbrane. Letošnji izbor kaže na sledeče smernice; domače leposlovje je zastopano z izborom humoresk primorskega pisatelja Damira Feigla «Pol litra vipavca», jugoslovanska književnost je zastopana s povestjo «Prekleto dvorišče» Iva Andriča, iz zgodovine NOB je knjiga dr. Francija Derganca «Okrvavljena roža», letošnji priročnik pa je knjiga Heinricha Neuthalerja «Zdravilna zelišča». Zapisati moramo, da je razen «Okrvavljene rože» ostale tri knjige založilo Založništvo tržaškega tiska.

Osrednja izdaja pomembnega založniškega dejanja je seveda sam «Jadranski koledar», ki ga že 25 let ureja Jože Koren. Osnovna urednikova usmeritev je, da mora koledar zabeležiti in tudi oceniti važne dogodke iz sedanjosti in preteklosti, ki označujejo življenje slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. V koledarju pa so objavljeni tudi članki, ki zajemajo tematiko iz življenja in krajev Primorske v Sloveniji.

Prve strani knjige prinašajo tradicionalni koledar in krajše življenjepise zaslužnih Slovencev, ki so umrli v teku 1978. l. Uvodni razdelek koledarja je posvečen političnim, kulturnim in športnim dogodkom in problemom, ki so zaznamovali življenje naše narodnostne skupnosti tekom leta. Boris Race ocenjuje v članku «Nezadovoljstvo in zaskrbljenost» politični položaj v naši deželi in Italiji in njegove vplive na boj Slovencev za svoje pravice. Članek označujeta bistveni ugotovitvi, zaskrbljenost nad določenimi političnimi pojavi v naši deželi in trditev, da je dolžnost italijanske republike, da zagotovi globalno zakonsko zaščito vsej slovenski narodnostni skupnosti, ki živi v Italiji. Izpod peresa Viljema Černa je članek «Zaščito uveljaviti tudi za beneške Slovence». Černo ocenjuje zaključke videmske konference o etnično - jezikovnih skupinah in odnos oblasti, predvsem KD, do vprašanja Slovencev, ki živijo v videmski pokrajini. Iz članka je razvidno, da bodo morale videmske oblasti in KD pokazati veliko več dobre volje do reševanja slovenskega vprašanja kot doslej. Oceno in statistični prikaz deželnih volitev v Furlaniji-Julijski krajini, ki so bile junija 78, je podal Karel Šiškovič. Pavel Stranj je izdelal statistični prikaz slovenskega šolstva v Italiji v šolskem letu 1977-78. Iz objavljenih podatkov je razvidno, da krivulja vpisov otrok v slovenske šole ne pada kljub splošnemu demografskemu padanju, ki označuje tržaško in goriško pokrajino. Dejstvo je razveseljivo, saj pomeni, da vedno več družin pošilja otroke v slovensko šolo. Dušan Fortič piše o sedanjem trenutku italijanske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji. Zanimiv članek o današnjem položaju koroških Slovencev objavlja Feliks Wieser. Vojko Kocjančič razmišlja o problemih slovenskega gospodarstva v Italiji in o pomenu, ki ga ima Slovensko deželno gospodarsko združenje. Iz področja gospodarstva pišeta tudi Srečko Simoneta, (Slovenski denarni zavodi v Italiji) in Elio Fornazarič (Prometni veletok Fernetiči - Sežana). Iz področja kulture velja omeniti članka Filiberta Benedetiča (Stalno slovensko gledališče) in Gojmira Demšarja (Odmevi pedagoškega dela Glasbene matice). O športu pišeta Boris Simoneta in Rudi Pavšič. Zanimiv je članek Kiljana Ferluge «Slovenci v miljski občini». Članek je pomemben, ker govori o organiziranju življenja Slovencev v miljski občini.

Koledar prinaša tudi vrsto člankov iz zgodovinske preteklosti. Vid Vremec piše o koprskih zaporih med drugo svetovno vojsko, Slavica Plahuta o pričetku gradnje

ACE MERMOLJA

(Nadaljevanje na 9. strani)

Prizor iz dubrovniških Ljubimcev

ZGODOVINOPISJE ŠE NI IZPOVEDALO ZADNJE BESEDE

O koncu prve svetovne vojne na Primorskem

Misli ob Kermaunerjevi knjigi Temeljni problemi primorske politične zgodovine (zlasti v letih 1918-1921)

Zgodovinopisje zagotovo še ni izpovedalo zadnje besede o koncu prve svetovne vojne na slovenskih tleh. Predvsem obletnice dogodka vabijo k razpravi, ki želi s preudarnostjo ali pa s polemičnimi nastopi, pokazati pot do resnice. Temeljni žarišči problematike sta vprašanji slovenske severne in zapadne meje. Letošnje mariborsko zborovanje slovenskih zgodovinarjev je ob šestdesetletnici posvetilo del svojega dnevnega reda tudi dogodkom na severni slovenski etnični meji ob koncu prve svetovne vojne. Primorska problematika tistega obdobja je sicer izostala na zboru slovenskih zgodovinarjev, a zato ji pa posveča svoj dobršen del posmrtna knjiga dr. Dušana Kermaunerja «Temeljni problemi primorske politične zgodovine (zlasti v letih 1918-1921)» (Ljubljana 1978). Iz kompleksa dogodkov na Primorskem ob in po koncu prve vojne, se kot najbolj problematičen in publicistično ter historiografsko najbolj obdelan pokaže prav problem torpedovke tržaškega krajevnega Narodnega sveta, ki je odšla v Benetke izprosit pomoč antantne sile, da urede trenutne tržaške razmere. Tržaško delegacijo, ki jo je torpedovka vozila, so sestavljali poleg dveh Italijanov še Slovenec socialist dr. Josip Ferfolja. Potovanje, ki je imelo za posledico italijansko zasedbo Trsta še preden je stopilo v veljavo premirje, sklenjeno na italijanskem bojišču, je vzbudilo razlage, opravičila in grajo. V polemiki, ki vlada v slovenski publicistiki in znanosti že preko štiri desetletja, se je prvi kritično (ali «obsojevalno» kot piše Kermauner) oglasil dr. Henrik Tuma; dejanje označuje kot beračenje. Tumi sta odgovarjala A. Gabršček in R. Golouh, slednji kot neposredni udeleženec dogodkov. Speransovi razlagi tržaških dogodkov je nato nasprotoval dr. L. Čermelj. Po drugi svetovni vojni je polemiko nadaljeval dr. D. Kermauner zlasti z navedbami in stališči Z. Jelinčiča, R. Golouha in L. Čermelja. V tematsko in časovno obsežnejši polemiki s knjigo M. Kacin-Wohinčeve «Primorski Slovenci pod italijansko zasedbo 1918-1921», pa je nastala zadnja Kermaunerjeva knjiga; problematika konca prve vojne v Trstu je podana v uvodnem delu knjige, ki na koncu vsebuje še ponatise predhodnih avtorjevih prispevkov o istem. Vsak izmed udeležencev polemike ali pa tisti, ki so jo sprožili, je skušal najti svojo pot k resnici ali celo pravo resnico.

Kako je pravzaprav bilo na Primorskem v zadnjem mesecu vojne, v oktobru leta 1918? Njen konec je bil neizbežen, zato so mogli primorski Slovenci in Italijani vsak zase znotraj svojega kroga še trdneje izoblikovati projekte o bodočnosti ozemlja, na katerem so bivali. Zamisli se zastavljajo predvsem v treh smereh: aneksijo k Italiji in s tem uveljavitev londonskega pakta iz leta 1915 so zagovarjali italijanski nacionalci, ostvaritev svobodne tržaške avtonomne države socialisti (s to zamislijo je v zadnjem hipu simpatizirala tudi katoliška furlanska ljudska stranka); vključitev Primorske s Trstom in Gorico vred k bodoči Jugoslaviji (samostojni ali pa v okviru Avstro-Ogrske) pa je bila teza slovenskega meščanskega tabora pa tudi socialistov. Toda s približevanjem konca vojne je imela zamisel svobodne tržaške republike čedalje manj pristašev, pri Slovencih je vladalo prepričanje, da bo ozemeljske spore po vojni reševala mirovna konferenca. Če so se na Goriškem razmere v tistih dneh odvijale v prid Slovencev in njihovih zahtev, pa je v Trstu konec oktobra izbruhnila italijanska pobuda, ki je Slovence potiskala ob stran dogodkov. Slovenci si morejo v Trstu izprositi vstop v Odbor za javno blaginjo, ki prevzame tedaj oblast v mestu. Prednost je na italijanski strani, saj je član skorajšnjega zmagovalca antante, tudi Italija.

Trst preživlja nemirne trenutke, ki merijo celo na revolucionarni prevrat. V nastalem položaju, ki je morebiti težak tudi zato, da opravičuje nekatera ukrepanja, ponudi tržaškemu Odboru svojo torpedovko krajevni Narodni svet. Ko se po treh dneh, 3. novembra 1918, torpedovka vrne v Trst, ji sledi še istega dne italijanska vojska in tako primorski Slovenci «vstopijo» v Italijo.

Poleg omenjenih udeležencev polemike sta vsak zase napisala zgodovinsko podobo dogodka hrvaški zgodovinar D. Sepić in Slovenka Kacinova. Stališča slednje in ugotovitve so vzbudila D. Kermaunerja k njegovi zadnji, a zanj tako tipični polemiki. Dopolnil je svoja predhodna gledanja, predvsem s «pozitivno mislijo tržaških narodnjaških akterjev» ob dejstvu «vstopa» primorskih Slovencev v Italijo. Kermaunerjeva «obsojevalna interpretacija» ugotavlja tudi, da je potovanje v Benetke «rabilo predvsem za to, da so tako tržaški socialisti kakor slovenskj narodnjaki prekrili dotedanje nikakor ne antantofilsko (iredentistično) ravnanje med vojno in pred njo». Tudi taka razlaga je lahko le ena od silnic, ki so pripomogle k odločitvi tedanjega vodstva tržaških Slovencev. Zato sodim, da Kermauner ni prišel problemu do dna. Polemičen in zajedljiv ton, ki ne pozna niti malo tolerantnega pogleda na dejanja tedanjih slovenskih političnih strank (tudi socialistov) prinaša sicer veliko konstrukcij in pobud, a obenem tudi veliko nedorečenosti. Napadena zgodovinarka se je umirjeno in tesneje približala podobi razmer, ko je zapisala: «Vzroke za odhod delegacije v Benetke torej lahko precej zanesljivo iščemo predvsem v političnih hotenjih italijanskih nacionalcev in v težnji slovenskih narodnjakov, da prepričijo njihove namene in rešijo, kar se bo rešiti dalo.» Drugi vidik tržaških razmer tistih dnj je bila možnost revolucionarnega nastopa, ki je resnično pobudil misijo Benetke, ali pa ji je služil le za pretvezo. Italijanska tržaška historiografija fašističnega obdobja je možnost «rdeče revolucije» v Trstu prikazovala kot zelo gotovo dejstvo (G. Gaeta), verjetno zaradi razlogov dnevne rabe. Zgodovinarji ugotavljajo, da do izbruha tržaške komune ni prišlo (mimogrede se lahko spomnimo na misel tržaških politikov, da bj se leta 1915 Slovenci z orožjem uprli italijanski okupaciji, čemur je carska Rusija nasprotovala) in zato ugibanja ne morejo soditi v predmet njihovega zanimanja, gotovo pa je, da so se socialisti zavestno odrekli samostojnemu revolucionarnemu nastopu v Trstu ob koncu prve svetovne vojne.

Tržaško «romanje» v Benetke je ena izmed značilnih potez slovenske politike med prvo svetovno vojno. Pokazala je veliko naivnost, nepoznavanje razmer, nezrelosti, pomanjkanje diplomatskih in državniških tradicij ter izkušenj. s tem so se Italijanj lahko že ponašali. Sodbe, ki vidijo v misiji tržaške torpedovke dejanje zoper slovenski narod, da ne rečem izdajo, je treba pač omiliti. Ko vztrajamo pri «obsojevalni interpretaciji» dejanja, potem mora naša sodba koreniniti tudi v splošnih slovenskih razmerah ter pri dopolnitvah, ki jim daje odločilni poudarek londonskj pakt. Obstoj neke meddržavne pogodbe, dasiravno tajne, ne more odvrniti prizadetih od boja, da skušajo v nastalem položaju rešiti ali dobiti še tako neznatno korist. Sicer pa so tržaški dogodki ob koncu prve vojne pridobili s polemikami in obtožbami pretirano dimenzijo, ki ruši potrebno ravnovesje. Tako lahko razumemo odločitve vodstva tržaških Slovencev pred šestdesetimi leti, bodimo zato pravični sodniki in ne krvi žejni rablji.

B. MARUŠIČ

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je nedavno tega izdala knjigo z naslovom «Naša pota v kulturo svobodnega človeka». Gre za opis zgodovine delavskih in narodnoobrambnih izobraževalnih in kulturnih organizacij v razdobju 1867 - 1977. S prispevki Toneta Zorna, Jožeta Korena in Franca Šebjanića je zastopano tudi slovensko zamejstvo v Avstriji, Italiji in Madžarski. Tone Zorn je napisal članek «O zapostavljanju in zatiranju slovenskega jezika in slovenske kulture v Avstriji», Jože Koren članek «Ljudskoprosvetna društva zamejskih primorskih Slovencev po letu 1945», Franc Šebjanič pa članek «Ljudskoprosvetna dejavnost porabskih Slovencev».

Razgovori s predsedniki prosvetnih društev

Za novoletno številko našega dnevnika smo načrtovali tudi objavo razgovorov s predsedniki vseh naših kulturno-prosvetnih društev in skupin na Tržaškem in Goriškem. Zastavili smo jim nekaj vprašanj o tem, kako gledajo na kulturno življenje v naših krajih, s kakšnimi težavami se srečujejo in kako bi se jih dalo premostiti, katere so bile glavne pobude njihovega društva v preteklem letu ter kaj namerava uresničiti v novem. Našemu vabilu so se radi odzvali in nam tudi poslali odgovore, vendar pa je več odgovorov prišlo v redakcijo prepozno in jih zato, pa tudi zaradi preobsežnosti drugega gradiva ter utesnjenosti s prostorom, nismo mogli objaviti v tej številki in jih bomo zato objavili v prihodnji nedeljski.

PO VZTRAJNEM ISKANJU LASTNEGA IZRAZA

ŠVAROVA ABSTRAKTNA FIGURATIVNOST NOVA DIMENZIJA NJEGOVEGA SLIKANJA

Ricmanje so nam dale že več umetnikov, glasbenih ustvarjalcev in poustvarjalcev, mojstrov peresa, pa tudi ljudi palete ali čopiča. Eden teh je Dezider Švara, ki spada v srednjo generacijo našega zamejskega slikarstva, v generacijo, ki povezuje številčno šibko a veljavno starejšo z zelo številno že uveljavljeno ali še mnogo obetajočo mlajšo generacijo. Švara predstavlja veljavno ime v vsej naši zamejski umetnostni stvarnosti.

Vendar pot do njegove sedanje ravni in veljave ni bila niti preprosta, pa tudi ne lahka. Svoja otroška leta je Švara preživljal v dobi, ko je v Evropi in tudi pri nas divjala vojna, tako da je nekaj let obiskoval še italijansko osnovno šolo, zaključil šolanje pa v komaj obnovljeni slovenski šoli. In čeprav bi bil rad šolanje nadaljeval, se je moral že pri štirinajstih letih zaposliti. Najprej je bil dve leti mizar, nakar je dobil delo v kemijskem laboratoriju petrolejske čistilnice Aquila. Delo je sicer tu bilo boljše in lažje kot za mizarsko mizo, vendar mladega Švare ni zadovoljilo, posebno ker so mu ga razmere vsilile. Zato se je trudil, da bi stanje popravil in je veliko študiral, seveda privatno. Hkrati pa je Švara že dolgo, od vedno veliko risal in slikal.

Po tej poti je Švara nadaljeval in vedno kot samouk prešel tudi na olje, ker ga je neka notranja težnja silila k temu, da je izražal svoja notranja občutja na tak način. In z dvajsetim letom starosti je Švara priredil že svojo prvo razstavo v tržaškem krožku petrolejskih delavcev, razstavo, ki je prav gotovo odločilno vplivala na njegov nadaljnji razvoj. Tu ga je namreč «odkril» znani tržaški figurativec Riccardo Tosti, ki je v mladem samorastniku videl talent, ki ga je vredno obdelati, razviti.

Od tedaj je Švara dolgo in redno zahajal v Tostijev atelje in postal eden njegovih najbolj zvestih učencev. In kot tak se je tudi prvič predstavil javnosti s samostojno razstavo v nekoč zelo popularnem razstavišču v pasaži Rossoni, kjer so Švaro in njegovo umetnost opazili tudi drugi, ki so se obetavnemu mlademu mojstru drznili reči, da se preveč ozira in opira na svojega učitelja.

In Švara se je ob tem zamislil, sicer pa je verjetno že v svoji podzavesti gojil željo, da bi se samostojneje izražal, da bi svojo umetnost poglobil. Zato je začel obiskovati zasebno slikarsko šolo pri prof. Brilli, ki ga je pripravil za izpit na umetnostnem liceju v Benetkah. Švara je pri tem pedagogu temeljito študiral in po položenem izpitu sta se mu odpirali dve lepi poti in sicer nadaljevanje študija na akademiji ali preusmeritev na arhitekturo. Toda Švara si tega ni mogel privoščiti, ker mu tega niso dovoljevale družinske razmere, saj si ne more hkrati služiti kruh v Trstu in študirati v Benetkah ali kje drugje. Zato je še nekaj časa nadaljeval šolanje in nato v Bologni položil izpit za poučevanje likovne vzgoje.

Švara, kot vidimo, se je težko prebijal skozi življenje in ker ga je neka sla gnala v umetnost, bi se bil zelo rad zaposlil na kaki šoli, da bi ostal tudi poklicno v svoji stroki in da bi verjetno imel tudi kako uro več za svoje umetniško izživljanje. Toda to mu ni bilo dano, kajti v Trstu in na Tržaškem ni bilo zanj mesta ne na slovenski ne na italijanski šoli, pač pa so ga pošiljali naokrog v Karnijo, kamor pa ni hotel, pa tudi ne mogel, saj je bila tu družina in zato se je tej službi odpovedal in ostal na svojem delovnem mestu.

V tem času je Švara doživljal nekakšno utesnjenost, ki je trajala več let. Šolanje je končal, toda kaj mu je šolanje dalo? Na neki način ga je prav šola potisnila nekako v slepo ulico. Ker se je moral za šolanje odpovedati marsičemu, je šoli posvetil veliko veliko pozornosti

V stanju nekakšnega duševnega nemira je začel brskati po sebi in po svoji umetnosti, začel je svojo umetnost čistiti vsega odvečnega, da bi izluščil jedro, da bi dal nekaj resnično svojega. In leta 1969 se je v galeriji Russo predstavil z nizom del, ki so bila resnično njegova. Mislimo na tiste Švarove marine v prijetnih medlih barvah z velikimi ploskvami, komaj naznačenimi motivi, s katerimi se je pojavljal na raznih razstavah vrsto let, s katerimi pa je ponovno prehajal v nekakšno krizo, kajti način dela ga je omejeval, da se je začel ponavljati, kar je v njem sprožilo ponoven nemir, ponovno iskanje novega, kar je trajalo dobri dve leti, dokler ni ujel nov blagodejen veter, ki ga je ponovno usmeril v bolj mirne vode, kar je dokazal na svojih zadnjih treh razstavah, lani v Kočevju, letos septembra v tržaški galeriji «Rena vecia» ter na razstavi v celjskem Likovnem salonu v oktobru.

Novi Švara, ki je zares tako prijetno presenetil, je ostal še vedno izrazit marinist, saj je svojo motiviko omejil v glavnem na morje, morsko obalo, kopališke kabine na morskem produ in podobno. Hkrati pa se, čeprav v manjši meri, vendar prav tako uspešno preizkuša tudi v prikazovanju primorske hiše.

Ob novem Švari se velja ustaviti, pa čeprav le za stavek dva. Švara ostaja zvest morju in morskemu motivu, toda vtem ko je v svojem prejšnjem načinu gledal na motiv, na morje, čoln, ribiško hišo itd. od daleč, da je njegov pogled zajemal širši horizont, se je sedaj svojemu motivu približal, nekako tako, da nas njegova dela posredno spominjajo na sloviti Antonionijev film «Blow-up», ko fotograf svoj motiv zajame zelo od blizu, tako da objektiv posname le večji ali manjši del celotnega motiva. In tako vidimo na Švarovih platnih jadrnico in košček morja, pa tudi samo del jadrnice ali celo samo del jadra, tako da se v tem primeru človeku zazdi, kot bi bil Švara prešel v abstrakcijo, pa čeprav je še vedno figurativec.

Švara glede tega zasluži temeljitejšo obdelavo, vendar se bomo ustavili le še pri njegovi tehniki. Švara še vedno uporablja akril, podobno kot pri prejšnjem ciklusu pastelno medlih ali nežnih barv. Toda tokrat so njegove barve polnokrvne, močne, žive, vendar ne kričeče, hkrati pa zelo skladne. Še vedno ostaja pri enotnih ploskvah, ki pa niso «mrtve», kajti v svoji novi tehniki Švara uporablja grobo platno, ki ga ne pripravi in prebarva v celoti, pač pa mu del platna služi s svojo lastno barvo kot del samega motiva. In ob tem z zadovoljstvom lahko podčrtamo, da je Švara s tem svojim novim načinom začel nov ciklus, ki umetniku omogoča dolgo, vsekakor daljšo pot.

FRANC UDOVIČ

TISKOVNA KONFERENCA V NOVI GORICI

Januarja dva kroga tradicionalnih goriških srečanj «Malih odrov 79»

V prvem krogu (12. do 17.) bodo nastopila slovenska gledališča, v drugem (22. do 27.) pa iz drugih republik in tudi inozemska iz Poljske, Madžarske, Italije in Zah. Nemčije

Tik pred drugo premiero v Primorskem dramskem gledališču v Novi Gorici je vodstvo gledališča priredilo tiskovno konferenco, na kateri je podrobno razložilo bližnje, že tradicionalno Goriško srečanje malih odrov, ki bo v Novi Gorici od 12. do 17. januarja (prvi krog) in od 22. do 27. januarja (drugi krog).

Umetniški vodja gledališča Janez Povše je najprej govoril o ožjem programskem delu in uvodoma omenil konceptualni termin srečanja, kakršen je bil že lani ter se vključuje s selekcijsko fazo festivala malih odrov v Sarajevu ter navezuje s festivalom monodrame v Zemunu. Seveda pa je vse to povezano z največjo jugoslovansko gledališko manifestacijo, s Sterijinim pozorjem v Novem Sadu.

Globalni smoter Goriškega srečanja malih odrov je ponovna potrditev, da ostaja gledališče vedno živo, o čemer pričajo sedanji in tudi bližnji poskusi in vzpodbude tako tukajšnjih, jugoslovanskih gledališč kot gledališč iz tujine. To je treba namreč poudariti zato, ker ugotavljamo v slovenskem gledališkem prostoru, da so male, eksperimentalne predstave v krizi ter se pri tem poraja misel, da je gledališki eksperiment nepotreben, da je opravil svoje poslanstvo in podobno. Vendar vse te trditve in ugotovitve v nekem smislu prav srečanje malih odrov v Novi Gorici demantira, organizatorji srečanja pa vztrajajo tudi še naprej, da naj ostane novogoriška prireditev nenagradna.

V tem smislu so tudi letos vložili nemalo naporov, da bi srečanje preseglo slovenske meje in bo v drugem krogu seglo tudi preko državnih meja. Zlasti drugi krog srečanja zasleduje več ciljev, med njimi so tu že stiki z dvema mednarodnima festivaloma, tako s švicarskim festivalom malih odrov v Bernu ter s podobnim festivalom v Szczecynu na Poljskem, na katerih je že sodelovalo tudi Novogoriško dramsko gledališče. Prav tako pa so novogoriški gledališčniki tudi že navezali stike s festivalom nemško govorečega območja v Erlangenu (Zahodna Nemčija).

Direktor gledališča Sergij Pelhan pa je poudaril, da predstavlja srečanje zagotovo tudi širši družbeni dogodek, ki sega čez meje Nove Gorice. Zato bodo nekatere predstave s srečanja odšle gostovat tudi v širši slovenski gledališki prostor. Tu gre predvsem za predstave iz tujine, tako bosta dve gledališči s srečanja gostovali v Ljubljani (gledališče iz Palerma, Atelje 202 iz Beograda), dalje bo gostovanje v Celju (Poljaki), v Kopru in gradu Zemono pri Vipavi. Na drugi strani pa tudi potekajo dogovori, da bi novogoriško gledališče gostovalo v Palermu in Szczecynu.

In kakšen bo spored Goriškega srečanja malih odrov 79?

Prvi krog srečanja bo odprlo Stalno slovensko gledališče iz Trsta z «Vrtincem» Kole Časula 12. januarja. Naslednjega dne bo dopoldne ob 11. uri Pedagoški šolski center iz Celja gostoval z Aktom, plesnoscenska skupina iz Ptuja pa s Pravljico o ljudeh in Ionizacijo. Zvečer istega dne pa bo nastopilo Slovensko ljudsko gledališče iz Celja z Zmavčevo «Pindarovo odo».

14. januarja bo v gosteh ljubljansko eksperimentalno gledališče «Glej» s komadom Davida Rudkina «Pepel», medtem ko sta na sporedu 15. januarja kar dve predstavi. Ob 18. uri bo nastopilo Mladinsko gledališče iz Ljubljane z deloma France Bevk «Pastirci» in Dane Zajc «Abecedarija», zvečer istega dne pa bo Slovensko narodno gledališče iz Maribora nastopilo s Kmeclovim «Intervjujem». Tudi naslednjega dne, 16. januarja sta na sporedu dve festivalski prireditvi: najprej bo Gledališče Vrtinca uprizorilo večer srečanje pod naslovom «Mali veter», ob 20. pa bo Slovensko narodno gledališče Drama iz Ljubljane uprizorilo delo Petra Handkeja «Žalost onkraj sanj». Tudi zadnjega dne prvega kroga srečanja, 17. januarja bomo videli dve predstavi in sicer obe v upodobitvi gledališča - gostitelja, to je Primorskega dramskega gledališča. Popoldne tega dne bomo videli delo Fadila Hadžića «Centrala», zvečer pa delo neznanega dubrovniškega avtorja «Ljubimci».

Drugi krog srečanja pa se bo začel 22. januarja. Drugi krog bo odprl Teatar ITD iz Zagreba s predstavo Dubravka Jelićića - Bužinskega «Gospodar senc».

23. januar je posvečen Poljski, gostovali bosta kar dve gledališči od tam. Najprej bo Klub 13 Muz iz Szczecyna uprizorili delo S. I. Witkiewicza «Padci bunga», zvečer pa se bo Teatr Adekwatny iz Varšave predstavil z «Medejo» Euripidesa - Wojcika.

24. januarja sta na sporedu predstavi iz Madžarske in Italije. Najprej bo gledališče Madach iz Budimpešte uprizorilo «Liziko» Milenka Vučetića, Teatro del Mimodramma iz Milana pa se bo predstavilo s predstavo pod naslovom «Mim, maske, gib».

25. januarja bodo nastopili gostje iz Zahodne Nemčije in sicer Theater Erlangen z delom Wernerja Geifriga «Bravo girl». 26. januar pa bo posvečen Teatru Liberu iz Palerma, ki je za srečanje pripravilo komad Bena Mazzonija «Pagat».

Drugi krog srečanja pa bosta zaključili dve jugoslovanski gledališči in sicer Teatar Roma iz Skopja, ki bo uprizorilo predstavo «Soske», delo skupine avtorjev, zvečer pa bo Atelje 212 iz Beograda zaključil srečanje z delom Karla Čapka «Kako se dela gledališče».

Naj ob koncu še zapišemo, da bo deloval tudi letos strokovni kolegij srečanja, v katerem so gledališki kritik in publicist iz Ljubljane Aleš Berger, gledališki kritik in novinar RTV Ljubljana Majda Knap, režiser Dejan Mijač iz Beograda, režiser in teatrolog iz Zagreba Petar Selem, ki je tudi predsednik mednarodnega združenja gledaliških kritikov in teatrologov, režiser iz Skopja Ljubiša Georgijevski in dramski igralec iz Beograda Ljuba Tadić.

In končno, 26. januarja bo tudi okrogla miza Srečanja 79 na temo «Analiza strokovnih vidikov gledališkega ustvarjanja danes».

Torej bogat in zanimiv gledališki program v Novi Gorici.

DUŠAN ŽELJEZNOV

DRUGA PREMIERA V NOVI GORICI

RAZIGRANI LJUBIMCI («L' BIMCE»)

Gledališče, ki zna dobro uprizarjati Čehova (in to je Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici dokazalo s svojo prvo letošnjo premiero), zna seveda toliko bolj dobro uprizoriti tudi tipično renesančno komedijo, kot je to pot dokazalo s svojo drugo premiero v tej sezoni, ko je slovenskim gledalcem prvič predstavilo komedijsko delo neznanega dubrovniškega avtorja pod naslovom «Ljubimci», oziroma v dialektu «L'bimce».

Ne bi na tem mestu podrobneje govorili o dubrovniško-dalmatinski renesančni književnosti, zlasti pa ne o njeni dramatiki z Držićem na čelu, vendar velja tudi za to besedilo neznanega avtorja, da je napisano v tipičnem stilu commedie dell'arte, to se pravi, da so tako zgodba kot zapleti in tudi podobe junakov nekako že vnaprej znani, skoraj klišeji, vendar je v tem besedilu toliko življenjskosti, radosti in poznavanja življenja, da je kljub omenjenim klišejskim vzorom in vzrorcem nekje živo in aktualno še dandanašnji, saj smo končno zamenjali danes samo kostume in predmete vsakdanje rabe, pod kožo pa smo ostali nekako isti kot Dubrovčani iz časov razcveta njihove trgovske republike.

Dubrovniško komedijo je v slovenščino prevedel Daro Komac, medtem ko je besedilo prestavila v narečje Marija Rojc in s tem dala komadu samemu bolj lokalno in s tem hkrati zabavnejše in neposrednejše obeležje ter ljudskost. (Drugo vprašanje je, koliko bodo to primorsko, malce arhaizirano narečje, razumeli gledalci iz drugih delov Slovenije, čeprav je spet res, da predstava, in to dobra, ni samo in zgolj besedilo ter njegova jasnost in razumljivost).

Režiser Iztok Tory se je v svoji osnovi lotil uprizoritve tega dela v smislu najžlahtnejšega glumaštva in radoživosti, čutiti je bilo, da se je hotel pri tem zabavati tudi sam z igralci in gledalci vred ter je tako ustvaril tekočo, vihravo, glumaško prvinsko predstavo, ki bo zagotovo našla širok odmev in celo v nekem smislu aktivno sodelovanje avditorija.

Z navidezno improvizacijo, tipičnimi gegi, domislicami, ki so se mu zagotovo sproti porajale in ga navdihovale med samo postavitvijo predstave ter končno z rahlo groteskno stjo, ko je igralce opremil z najsodobnejšimi rekviziti (magnetofon, registrska blagajna, kalkulator) je hotel nekako simbolično povezati dubrovniško renesanso z današnjim časom in tako še bolj poudariti aktualnost dogajanja, prerivanja, zdihovanja in zapletov na odru. V tem smislu mu je bil v veliko pomoč tudi scenograf Sveta Jovanović, ki je znal zelo domiselno in hkrati praktično rešiti na razmeroma majhnem odru večjo prostorsko razsežnost, postavil je oder na odru, z reliefom starega Dubrovnika na eni strani in dinarjem na drugi pa je uspešno upodobil tako iluzijo nekdanjih kot sedanjih časov. Tudi kostumi Milene Kumarjeve in glasba Aleša Kersnika so se skladno ujemali z intencijami režiserja in celotne predstave.

Vsa teža uprizoritve pa je seveda ležala na igralcih, ki so morali to pot prenašati tudi določene fizične napore. Celotno predstavo je zagotovo nosil in to uspešno ter neuničljivo Intrigalo Staneta Lebana, ki je snoval, zapletal in razpletal vse niti in dogajanja okrog šievilnih ženinov in ene same lepotice Lukrecije. Leban je svojega Intrigala zasnoval vedro, komedijantsko in zvito, nič zlobnega ni bilo v njem, hkrati pa je bilo povsod nevsiljivo čutiti, da je duša in nosilec predstave.

t soudeleženec in soigralec mu je v tej njegovi komedijantski akciji lepo sekundirala Dragica Kokot - Šolar v vlogi Ančke, služabnice prelepe in muhaste Lukrecije, ki jo je tipično žensko odigrala Metka Franko.

Trije potencialni ženini so bili vsak po svoje lik zase, kljub svojemu skupnemu imenovalcu — zaljubljenosti v Lukrecijo. Sergej Ferrari je odigral vlogo Fabricia -Fortella de Spadalunge Vittoria Victorosa Piedelunga Forte predicaca di Casa Grande kot vehementen, a noro zaljubljen mladi plemiški mož, dočim je bil doktor Prokopius Karla Brišnika njegovo pravo nasprotje. S svojo mimiko, besedno razmeroma težko vlogo (veliko latinščine, ki je tu pa tam malce zašepala!) je Karel Brišnik pokazal, da je nadarjen mlad igralec, ki bo zagotovo še razvil svojo igralsko osebnost. Tone Šolar kot Lovro Kalamar pa je dostojanstveno in tudi komično odigral ostarelega zaljubljenca.

Nekako zase, a vendar lepo vključen v predstavo, je bil Fižolin Iva Barišića. Z vsem žarom in naravnost akrobatsko spretnostjo je odigral raloživega komedijanta in slugo, njegova mimika in smisel za grotesko, skoraj klovnovstvo, je dal še poseben pečat njegovi upodobitvi, ki je bila vsekakor enkratna in mojstrska. Berta Ukmarjeva pa je kot Veselka skladno odigrala svojo vlogo in se vključila v ženski tercet «Ljubimcev».

Celotna predstava je torej pustila vtis radoživega, prekipevajočega in neugnanega glumaštva v najboljšem smislu te besede, bila je poživitev letošnjega repertoarja in bo nedvomno doživela še vrsto repriz pred občinstvom, ki bo zagotovo hvaležno novogoriškim gledališčnikom za dve urici veselega sproščenja in zabave, ki pa nosi v sebi vendar tudi veliko človeškega in vedno aktualnega. Sporočilo neznanega dubrovniškega avtorja je tako ostalo še danes živo in novogoriški gledališki ansambel ga je posredoval v najžlahtnejši, profesionalni obliki najširšemu krogu gledalcev. To je bila predstava, ki kljub svoji, razmeroma preprosti dramaturgiji in nezahtevnemu renesančnemu komedijantstvu vendar ostaja v dobrem spominu.

DUŠAN ŽELJEZNOV

MESEC ZA MESECEM 1978 V ARENI SVETOVNEGA DOGAJANJA

JANUAR

Augusto Pinochet

REFERENDUM — FARSA V ČILU. Čilenci se pod prisilo fašistične hunte udeleže ljudskega glasovanja o resoluciji OZN, ki obsoja kršenje človekovih pravic v tej državi. Ob vsakovrstnem ustrahovanju kar 75 od sto volivcev «podpre» Pinochetov režim, ki se začne ponašati z «zmagoslavjem».

SPOPADI VIETNAM - KAMPUČIJA. Po dveh letih silne napetosti na meji vietnamske divizije zasedajo večji del «račinega kljuna». Sovražnosti se stopnjujejo in prerastejo v širše mednarodno trenje, ki zajame Sovjetsko zvezo in Kitajsko; prva podpira Vietnam, druga pa Kampučijo.

LEFEBVRE D'OVIDIO V ITALIJI. Brazilija izroči italijanskim oblastem ključno pričo na procesu zaradi škandala Lockheed. Ovidiu Lefebvre D'Ovidiu vsekakor ni treba brž na zatožno klop, ker mora v bolnišnico zaradi obolelosti in skrivnostno prejetih podplutb in drugih poškodb.

SNIDENJE CARTER - MITTERRAND. Šef Bele hiše izkoristi priložnost sestanka z vodjo francoske socialistične stranke za potrditev svoje protikomunistične politike. Giscardu d'Estaingu namreč odsvetuje povabiti v vlado Machaisovo partijo.

KOPRSKA ŠKOFIJA SAMOSTOJNA. V smislu papeške bule z dne 17. 10. 1977, ki v celoti osvaja osimski sporazum in dokončno razmejitev med Italijo in Jugoslavijo, slovesno razglase obnovljeno, avtonomno koprsko škofijo.

AMERIŠKI LOV NA ČAROVNICE. Washingtonska uprava uradno posvari Italijo, naj ne dopusti sodelovanja komunistov v koalicijski vladi. Carterjevo nezaslišano ravnanje sproži val hudih kritik in polemik v večini zahodnoevropskih, pa tudi v vzhodnoevropskih državah in Jugoslaviji.

ITALIJA IN SLOVENCI. V Rimu umestijo posebno komisijo za proučevanje vprašanj, ki zadevajo slovensko jezikovno manjšino v Furlaniji - Julijski krajini. V njej je tudi pet predstavnikov naše narodnostne skupnosti.

UDAREC TUNIZIJSKIM SINDIKATOM. Med splošno stavko v Tunisu pride do silnih spopadov delavcev s policijo ki zahtevajo nad 40 človeških žrtev. Vlada proglasi izjemno stanje in policijsko uro, agenti aretirajo vse najvidnejše predstavnike sindikata UGTT.

LETALSKA NESREČA V INDIJI. Blizu Bombaja strmoglavi v morje boeing 747. V nesreči je ob življenje 213 ljudi. Gre za tretjo največjo tovrstno nesrečo na svetu.

FEBRUAR

SMRT HERBERTA KAPPLERJA. Krvniku iz Ardeatinskih jam je bilo 70 let. Na njegovem pogrebu v Soltanu (ZRN) pride do nesramnega obujanja nacizma z iztegovanjem rok v Hitlerjev pozdrav in apologije nacistične ideologije iz duhovnikovih ust: «Sejal je ljubezen, žel pa sovraštvo . . .».

ZDA, SZ IN AFRIŠKI ROG. Ameriški državni tajnik Cyrus Vance svari Sovjetsko zvezo, «naj z očitnim podpiranjem etiopskega predsednika Mengistuja ne povzroča novih zdrah» v tem delu afriške celine, kjer so v teku hudi spopadi med etiopsko vojsko in pripadniki fronte za osvoboditev zahodne Somalije (Ogaden). Nadaljevanje sovjetske politike v tem smislu, meni Vance, utegne ogroziti odnose med Washingtonom in Kremljem.

DOLANC V ROMUNIJI. Sekretar izvršnega komiteja CK ZKJ Stane Dolanc na obisku v Bukarešti, kjer se nahaja tudi egiptovski državni poglavar Sadat. Obisk je v zvezi s skupno jugoslovansko - romunsko strategijo za pospešitev mirovnih pogajanj med kairsko in telavivsko vlado, Sadat se je pred tem sestal z avstrijskim kanclerjem Kreiskim, nato pa v Italiji s predsednikom vlade Andreottijem.

KEVS IN MANJŠINI V AVSTRIJI. Predstavništvi koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov posredujeta sekretariatu beograjske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi peticijo, v kateri seznanjata udeležence KEVS, da dunajska vlada ne izvaja 7. člena državne pogodbe ter dopušča heimatdienstovsko nasilje nad pripadniki slovenske in hrvaške skupnosti. Peticija prosi za protiukrepe v smislu helsinške listine.

AMERIŠKA GROŽNJA ITALIJI. Veleposlanik ZDA v Rimu Gardner prikrito zagrozi italijanski vladi, da bo Amerika skrčila svoje investicije v Italiji, če bo dopustila napredovanje levičarskih sil v notranjepolitičnem življenju. Gardnerjeva poteza sledi veleposlanikovemu posvetu s Carterjem.

PREKINITEV ODNOSOV CIPER - EGIPT. Arabska terorista umorita glavnega tajnika organizacije za solidarnost afriških in azijskih narodov Jusefa Sebaja ter zajameta kot talce enajst delegatov na zasedanju te organizacije. Na letališče v Larnaki vdre egiptovski komando, da bi rešil talce in med spopadom s ciprsko narodno stražo pade 15 egiptovskih vojakov. Kairska vlada zaradi tega prelomi diplomatske odnose z nikozijsko.

OBOROŽEN UPOR V NIKARAGUI. Po občasnih spopadih med Somozu zvestimi in opozicijo, ki so zahtevali na desetine žrtev, se ljudstvo dvigne k oboroženi vstaji zoper diktatorja, ki mu ob ameriški zaslombi kuje usodo že 50 let.

Jimmy Carter

MAREC

V KRVI ZATRT UPOR. Somozove oborožene sile po dveh dneh najkruteje zatrejo vstajo v Managui: 200 mrtvih.

PRVI ČEŠKOSLOVAŠKI KOZMONAVT. Sovjetska zveza izstreli na krožni tir okoli zemlje vesoljsko ladjo «sojuz 28». Poveljuje ji sovjetski polkovnik Gubarjev, upravlja pa kapetan letalstva ČSSR Vladimir Remek. Po priključku k «saljutu 6» kozmonavta srečno pristaneta v Kazahstanu.

TITO OBIŠČE ZDA. V pogovoru s Carterjem jugoslovanski predsednik ugodno oceni odnose ZDA - SFRJ, poudari pomen gibanja neuvrščenih in helsinških sklepov, ki so prispevali k uresničitvi osimskega sporazuma ter označi evrokomunizem kot iskanje lastnih poti k demokratizaciji družbe.

KONEC ZASEDANJA KEVS. Sklepni dokument beograjske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi izrecno poudarja potrebo po popuščanju napetosti.

KOMISIJA OZN O MANJŠINAH. Komisija OZN za človekove pravice sprejme jugoslovansko resolucijo o pravicah nacionalnih, etničnih, jezikovnih in verskih skupin ter jo posreduje vsem članicam OZN.

SOMALSKI PORAZ. Somalija umakne svoje čete iz Ogadena v Etiopiji, kjer so se bojevale skupaj z gverilci fronte za osvoboditev zahodne Somalije proti Mengistujevi vojski.

IZRAELSKA ZASEDBA LIBANONA. Izraelske čete vdrejo v južni del Libanona. Gre za represalijo v zvezi z napadom palestinskega Al Fataha v telavivskem predmestju, kjer so ugrabili avtobus s potniki, ki pa je ob protinapadu Izraelcev eksplodiral — 32 ubitih in 80 ranjenih.

Josip Broz Tito

UGRABITEV ALDA MORA. «Rdeče brigade» postrelijo peterico spremnih agentov predsednika KD in državnika ugrabijo. Dogodek sproži po vsem svetu val ogorčenja. KD in demokratične stranke zavzamejo do teroristov nepopustljivo stališče.

NAJVEČJA EKOLOŠKA KATASTROFA. Po brodolomu liberijske petrolejske ladje «Amoco Cadiz» se razlije v morje ob bretonski obali v Franciji 220.000 ton surove nafte, ki onesnaži nad 1.000 kv. km morja oz. 200 km obale.

PREMIK NA LEVO V FRANCIJI. Na parlamentarnih volitvah prejme levica le 300.000 glasov manj od večine, vendar si zagotovi samo 200 sedežev proti 291, to pa zaradi volilnega sistema, ki je kot nalašč zamišljen v korist vladne koalicije med degolisti in Giscardovo UDF (zvezo francoske demokracije).

APRIL

KOROŠKI SLOVENCI PRI KREISKEM. Zastopstvi obeh osrednjih organizacij Slovencev sta kanclerja zapustili nezadovoljni, ker ni bistveno menjal stališč dunajske vlade do manjšinske problematike. Heimatdienst stopnjuje žolčno protislovensko ofenzivo in zahteva dosledno izvajanje protidemokratične sedmojulijske zakonodaje, koroški deželni poglavar odbije zahtevo Slovencev, da dobijo poleg celovške gimnazije tudi ustrezno trgovsko akademijo, medtem pa pride do solidarnostnih pobud, tako npr. do «Solidarnostnega večera s koroškimi Slovenci» na pobudo Kluba zamejskih Slovencev v Ljubljani, a v navzočnosti predsednika Kirchschlaegerja se slovenski in avstrijski protifašisti na Dunaju poklonijo spominu 13 selskih domoljubov, ki jih je nacistični rabelj obglavil pred 35 leti.

PUČ V AFGANISTANU. Oblast prevzame vojaški revolucionarni svet pod vodstvom Dagarwala Abdula Kadira, ki tako nasledi zrušenega predsednika Mohameda Dauda. Tega so uporniki ustrelili, kar velja tudi za podpredsednika vlade in obrambnega ter notranjega ministra. Novi režim se z razliko od prejšnjega nazadnjaškega opredeli za mednarodno sožitje in demokratični razvoj do tedaj zatiranega Afganistana. V državi je jasen premik na levo.

VANCE V MOSKVI. Ameriški državni tajnik obišče Brežnjeva. Govor je zlasti o razvoju pogajanj za omejitev strateško - napadalnega oboroževanja (SALT II.). V tem smislu prispevajo pogovori k odstranitvi marsikatere zapreke.

ZAKLJUČEK KONGRESA KPŠ. Na zgodovinskem zasedanju španske partije sta Carrillo in «Pasionaria» Ibarrurijeva potrjena na svojih položajih kot generalni tajnik oz. predsednica. Carrillo poziva k enotnosti v partijskih vrstah.

OBLETNICA PORTUGALSKE REVOLUCIJE. Z vojaško parado in drugimi svečanostmi ob navzočnosti najvišjih oblasti se Portugalci spomnijo 4. obletnice zmagoslavja nad fašistično diktaturo. Predsednik Eanes pozove narod k prizadevanjem za družbenogospodarski preporod v deželi in za ohranitev ter utrditev demokracije.

GROZNA ŽELEZNIŠKA NESREČA. Na železniški progi Bologna - Firence pride zaradi zemeljskega usada do strašnega trčenja brzovlaka v iztirjeno lokomotivo. Obračun: 48 mrtvih in 120 ranjenih.

POTRES NA SICILIJI: Ujma povzročila pet mrtvih in velikansko gmotno škodo, 1.400 ljudi ostane brez strehe.

Cyrus Vance

MAJ

NASILNA SMRT ALDA MORA. Po dolgotrajnih pogajanjih z vlado in političnimi strankami, ki so se po večini postavile na stališče nepopustljivosti teroristom, «rdeči brigadisti» ustrele predsednika KD in puste njegovo truplo v avtomobilu parkiranem sredi poti med sedežema večinske stranke KD in KPI.

VOJNA V ŠABI. Več tisoč Mobutujevemu nedemokratičnemu režimu nasprotnih domoljubov vdre v zairsko jugovzhodno pokrajino Šabo (bivšo Katango) in zavzame strateško važni mesti Kolvezi in Mučača. Mobutu kliče na pomoč ZDA, ZRN in Francijo in res dospe v Zaire več sto francoskih pa tudi belgijskih padalcev, ki se prično boriti skupaj z Mobutujevimi vojaki proti pripadnikom kongoške osvobodilne fronte FNLC. Zairska vojaščina se omadežuje s strahovitim pokolom med krajevnim prebivalstvom in kakih 50 žrtev je tudi med Evropejci.

BREŽNJEV V ZRN. V pogovorih s kanclerjem Schmidtom in predsednikom Scheelom poudarjena volja po tesnejšem gospodarskem sodelovanju, govor pa je tudi o popuščanju napetosti in oboroževanju.

ROJSTNI DAN TITA. Ob 86. jubileju prejme čestitke z vsega sveta. Jugoslovanski predsednik je ravno te dni v posebni poslanici generalni skupščini OZN poudaril potrebo, naj bodo njena prizadevanja za razorožitev bistven in neodtujljiv del dejavnosti OZN.

ARETACIJA TERORISTOV V SFRJ. Gre za štiri zahodnonemške pripadnike «frakcije rdeče armade» Mohnhaupta, Boocka, Hofmannovo in Wagnerja. ZRN brž zaprosi za njihovo izročitev. Z druge strani teroristični komando osvobodi pajdaša Tilla Meyerja iz zahodnoberlinskega zapora Moabit.

Aldo Moro

«VRH» NATO V ZDA. V sklepni resoluciji vladnih in državnih poglavarjev članic Atlantske zveze poudarjena potreba po okrepitvi vojaškega potenciala, kar pomeni v bistvu spodbudo v oboroževalni tekmi v trenutku, ko tečejo pogajanja SALT.

INCIDENT NA MEJI SZ - LRK. Po pekinških navajanjih naj bi se 30 sovjetskih vojakov izkrcalo na kitajskem bregu reke Usuri, čemur je sledil manjši spopad.

REPRESIJA V PERUJU. Med splošno stavko zaradi napovedi o podražitvi živeža in bencina izbruhnejo v Limi in drugih krajih spopadi med demonstranti in vojsko, ki ubije nad 100 ljudi.

JUNIJ

IZSLEDITEV NACISTIČNEGA ZLOČINCA. To je Gustav Franz Wagner, podoficir SS, namestnik poveljnika v zloglasnih koncentracijskih taboriščih v Sobiboru in Treblinki, kjer je sodeloval pri umoru 250.000 ljudi; «zver iz Sobibora» je tudi sodelovala s pokojnim, v ZRN na dosmrtno ječo obsojenim Stanglom pri preganjanju protifašistov in Židov na Reki, a razen tega je bil Wagner zadolžen za utrjevanje položajev okoli Opatije. Izsledili so ga v brazilskem mestu Sao Paulo po zaslugi znanega preganjalca nacističnih krvnikov Wiesenthala, a njegovo izročitev so brž zahtevali ZRN, Poljska, ČSSR, Izrael in Avstrija, kjer je bil Wagner tudi rojen.

GIEREK OBIŠČE JUGOSLAVIJO. Na dvodnevnem obisku poljski državni poglavar prouči z maršalom Titom dvostranske odnose in mednarodnopolitično problematiko. Načela deklaracije iz l. 1973 — o neodvisnosti, enakopravnosti in obojestranskem upoštevanju razlik na poteh graditve socializma in v mednarodnem položaju ene in druge države — ostanejo podlaga za nadaljnje poljsko - jugoslovansko sodelovanje.

KPI ZA ZAŠČITO SLOVENCEV. Po širokem posvetovanju z vsemi slovenskimi ustanovami, organizacijami in političnimi silami italijanska komunistična partija osnuje nov zakonski osnutek za globalno zaščito Slovencev v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

ENAJSTI KONGRES ZKJ. Odvija se ob izredni pozornosti mednarodne javnosti in svetovnega delavskega gibanja, začne pa se z uvodnim govorom predsednika Tita, ki ponazarja ogromni napredek Jugoslavije na notranjem in zunanjepolitičnem področju v razdobju med tekočim in 10. kongresom. Poudarjeno je dejstvo, da pomeni osimski sporazum zgled sodelovanja med sosednima državama. Tito sprejme tudi glavnega tajnika KPI Berlinguerja. Stane Dolanc izvoljen za sekretarja predsedstva CK ZKJ.

ŠPANSKI KRALJ NA KITAJSKEM. Spremlja ga kraljica Zofija. Gre za prvi obisk nekega španskega državnika v tej državi, kar dokazuje naraščajoče zanimanje zahoda za LRK in obratno.

ODSTOP PREDSEDNIKA LEONEJA. K temu koraku je italijanski državni poglavar dejansko prisiljen zaradi očitkov, da je bil vpleten v škandal Lockheed pa tudi v davčne utaje.

Leonid Brežnjev

JULIJ

LIBANON IN MIR. Po dveh mesecih silovitega obstreljevanja med sirskimi mirovnimi četami in krščansko desnico v Bejrutu zavlada premirje, vendar se občasni, tudi hudi spopadi, nadaljujejo.

BREMENSKI IN BONSKI «vrh bogatih». Srečanje šefov vlad in držav evropske deveterice v Bremnu, na katerem se domenijo o novem «evropskem monetarnem sistemu», je v bistvu priprava na vrh zahodnih industrializiranih držav, na katerem bi morali sprejeti skupno strategijo za premagovanje gospodarske krize. V bistvu pa pustijo proste roke vsaki državi, da rešuje svoje težave kot ve in zna, najbogatejši in najmočnejši pa si še vedno pridržujejo pravico, da diktirajo svoja pravila ostalemu svetu.

IZVOLITEV PERTINIJA. Po devetih dneh zasedanja in petnajstih glasovanjih je za italijanskega predsednika prvič izvoljen socialistični predstavnik, antifašist Sandro Pertini.

KITAJSKA, VIETNAM, ALBANIJA. Peking prekine vsakršno pomoč Vietnamu, čemur sledi še spor z edinim evropskim zaveznikom, Albanijo.

V NEKEM KAMPINGU OB ŠPANSKI SREDOZEMSKI OBALI eksplodira avtocisterna s propanom, pri čemer več kot 200 ljudi izgubi življenje, okrog šeststo pa je ranjenih.

DRŽAVNI UDAR V BOLIVIJI. Po razveljavitvi predsedniških in parlamentarnih volitev zaradi goljufij, general Juan Pereda Asburn odstavi predsednika Huga Banzerja in prevzame oblast.

Skokovit padec ameriške valute na svetovnih tržiščih.

KONFERENCA NEUVRŠČENIH. V Beogradu predsednik Tito odpre ministrsko konferenco neuvrščenih držav, na kateri kljub nekaterim ostrinam in medsebojnemu obtoževanju prevlada težnja po utrditvi gibanja in mirnem reševanju tudi medsebojnih sporov.

Teng Hsiao-ping

PRAVIČNA STANARINA. Italijanski senat dokončno odobri zakon o pravični stanarini, ki bi moral urediti višino najemnin in stanovanjske izgone.

PRVI OTROK IZ EPRUVETE. V Veliki Britaniji se rodi prvi otrok, spočet v laboratoriju, izven materinega telesa.

NOV TRŽAŠKI ŽUPAN IN ZAVRNITEV SLOVENŠČINE. Obenem z izvolitvijo novega tržaškega župana, za katerega se izrečejo «Lista per Trieste», misovci, radikalci in MIT, je z glasovi krščanske demokracije in misovcev zavrnjena raba slovenskega jezika v tržaškem občinskem svetu.

AVGUST

SMRT PAVLA VI. Čeprav je bil že dalj časa bolan, smrt papeža Pavla VI. preseneti vatikansko in svetovno javnost, ki priznava njegovo vidno vlogo v prizadevanjih za mir in pravičnost.

KITAJSKA - JAPONSKA. Enainštirideset let po začetku vojne med obema državama in šest let po normalizaciji diplomatskih odnosov, Peking in Tokio podpišeta mirovni in prijateljski sporazum.

SPOPADI V IRANU. V številnih mestih v Iranu se nadaljujejo krvavi spopadi med demonstranti, policijo ter vojsko, teroristični atentat na kinodvorano v Abadanu pa terja več kot štiristo žrtev.

HUA KUO-FENG V ROMUNIJI IN JUGOSLAVIJI. Z obiskom kitajskega voditelja Hua Kuo-fenga v Bukarešti in Beogradu, kjer mu prirediio veličasten sprejem, se prične novo obdobje kitajske politike. Obisk je obenem potrditev lastnih poti v socializem in enakopravnosti med narodi in državami. Na poti v domovino se Hua Kuo-feng ustavi tudi v Iranu.

V MOMBASI UMRE KENIJSKI PREDSEDNIK. Jomo Kenyatta po več kot petdesetletnem političnem delovanju naredi iz Kenije omikano in napredno državo.

V NIKARAGUI sandinistični gverilci izvedejo drzen napad na vladno palačo v Managui, s čimer se praktično začne vrsta stavk in uporov, ki privedejo do državljanske vojne, ki jo diktator Somoza, čigar družina več kot petdeset let vlada v državi, zaduši v krvi.

IZVOLITEV NOVEGA PAPEŽA. Po komaj dveh dneh zasedanja, kardinalski zbor izvoli beneškega patriarha Albina Lucianija za naslednika Pavla VI.

TRIGLAV — simbol boja za obstanek: z odkritjem spomenika v Ribčevem lazu ob Bohinjskem jezeru štirim planincem, ki so prvi stopili na Triglav, in s slovesnostjo na samem vrhu, se Slovenija, vsa Jugoslavija in zamejstvo oddolžijo 200-letnici njihovega prvega pristopa na to najvišjo jugoslovansko goro.

Dekletce med ruševinami v Managui

SEPTEMBER

Zadovoljstvo Carterja ob objemu med Beginom in Sadatom

SLOVENCI IN RIMSKA VLADA. Rimska vlada še enkrat dokaže svoj mačehovski odnos do Slovencev v Italiji: izdela osnutek pooblaščenega odloka v smislu osimskih sporazumov, ki vsebuje določila le za Slovence na Tržaškem ter omejuje še tisto malo pravic, ki jih sedaj uživajo. Na odločen protest slovenske javnosti in italijanskih demokratičnih strank ter potem ko osnutek zavrne tudi pristojna deželna komisija, vlada svoj predlog umakne.

VRH V CAMP DAVIDU. V počitniški rezidenci ameriškega predsednika se na posredovanje ZDA sestanejo Carter, Begin in Sadat, ki po več kot dveh tednih pogajanj dosežejo «okvirni osnutek sporazuma za reševanje bližnjevzhodne krize». Sporazum pa arabski svet zavrne in obsodi Sadata, da je izdal arabsko stvar.

OBLETNICA PRIKLJUČITVE PRIMORSKE k Jugoslaviji. V Komnu na kraški planoti je osrednja slovesnost ob 35-letnici odločitve 2. zasedanja AVNOJ, da postane Primorska sestavni del nove Jugoslavije.

SKRUNITEV BAZOVIŠKEGA SPOMENIKA. Po enem letu fašisti ponovno oskrunijo bazoviški spomenik. Po mogočni protestni manifestaciji fašistični vandali, ki jih oblasti «ne morejo» izsledit, se ponovno vrnejo v Bazovico, isto noč pa oskrunijo tudi spomenike v Padričah, v Križu in Bošketu.

DVOLIČNA POLITIKA BONSKE VLADE. Vlada ZRN zavrne jugoslovansko zahtevo po izročitvi nekaterih ustaških teroristov in s tem jasno pokaže, da izvaja eno politiko, ko gre za teroriste, ki delujejo proti Jugoslaviji in drugačno, ko gre za teroriste, ki delujejo proti Zahodni Nemčiji.

SMRT JANEZA PAVLA I. Komaj trideset dni po izvolitvi za poglavarja katoliške cerkve, v Italiji in v svetu odjekne vest, da je v Vatikanu na začetku svoje nove poti omahnil naslednik Pavla VI.

NAD SAN DIEGOM V KALIFORNIJI se pripeti doslej najhujša letalska nesreča v ZDA, ko trčita boeing 727 in turistično letalo. Življenje izgubi 139 ljudi.

OKTOBER

LIBANONSKA KRIZA SE NADALJUJE. Sirsko topništvo več dni zaporedoma obstreljuje kristjanske četrti Bejruta, pri čemer izgubi življenje več kot 700 ljudi.

TRŽAŠKO SREČANJE PREDSTAVNIKOV narodnih manjšin sosednih dežel obsodi rovarjenje šovinističnih sil in znova potrdi potrebo po uveljavljanju narodnostnih in človekovih pravic.

OBLETNICA PLEBISCITA NA KOROŠKEM tudi letos označujejo odkriti protislovenski in protijugoslovanski izbruhi, ki dosežejo višek na celovški manifestaciji Heimatdiensta in brambovcev.

EGIPT IN IZRAEL pričneta pogajanja za sklenitev mirovnega sporazuma v smislu dogovorov iz Camp Davida, vendar ta pogajanja kaj kmalu zaidejo v slepo ulico, v kateri so še danes.

DELEGACIJA PREDSTAVNIKOV slovenskih šol s Tržaškega obišče ministra za šolstvo Pedinija in ga seznani s številnimi problemi slovenske šole.

POLJAK KAROL WOJTYLA NOVI PAPEŽ. Po 450 letih kardinalski zbor izvoli papeža, ki ni Italijan, obenem pa prvega Slovana, ki zasede Petrov prestol. Dogodek neprijetno prizadene nazadnjaške klerikalne kroge, sicer pa ugodno odjekne po vsem svetu. Mednarodna javnost se zaveda, da bo z Wojtylo v krščanski cerkvi zavel nov, naprednejši duh, dasiravno bo resnično vlogo novega papeža opredelila šele prihodnost.

ZARADI DIVJIH STAVK AVTONOMNIH BOLNIČARJEV postaja položaj v italijanskih bolnišnicah dramatičen in jih vsakdo, ki le more, začne zapuščati. Marsikje vojaki zamenjajo bolniško osebje, ker pa ne more bistveno omiliti vsakovrstnih težav, katerim so podvrže-ga obstoja.

Papež Janez Pavel II.

NOVEMBER

VOJAŠKA DIKTATURA V IRANU. Zaradi nenehnih demonstracij in naraščajočega ljudskega upora, šah okliče vojaško diktaturo, ki pa kljub nasilju ne zatre opozicije.

SLOVENCI PRI ZANONEJU. Da opozorijo na nerešena vprašanja slovenske narodnostne skupnosti, ki jih še zaostrujejo omejevalne interpretacije osimskih sporazumov in zaviranje dela pri posebni vladni komisiji, enotno predstavništvo Slovencev zaprosi za sprejem pri predstavnikih državne oblasti, vladi in tajništvih demokratičnih strank. Kot prvi sprejme slovensko delegacijo tajnik PLI Zanone, ki zagotovi, da njegova stranka zagovarja enako zaščito za vse Slovence v deželi.

PRI COLOMBU v Sri Lanki (bivši Ceylon) se med neurjem zruši DC 8 z indonezijskimi potniki na krovu. V tej najhujši nesreči čarterskih poletov izgubi življenje več kot dvesto ljudi.

BEOGRAJSKO VRHOVNO SODIŠČE zavrne zahtevo zahodnonemških oblasti po izročitvi štirih domnevnih zahodnonemških teroristov, kar v ZRN izzove žolčne reakcije.

V BIVŠI BRITANSKI GVAJANI oblasti odkrijejo več kot 900 trupel grozotnega množičnega samomora fanatičnih pripadnikov ameriške verske ločine «tempelj ljudstva».

PERTINI IN SLOVENCI. Na Kvirinalu predsednik republike sprejme enotno slovensko delegacijo, kateri zagotovi posredovanje v okviru svojih pristojnosti in obenem poudari, da dobro pozna njihove probleme in delež, ki so ga dali v narodnoosvobodilni borbi. Delegacijo proti koncu meseca sprejme tudi predsednik senata Fanfani, ki je osnutek KPI in peticijo Slovenske skupnosti že pred tem poslal v obravnavo senatnim komisijam.

CEAUSESCU IN VARŠAVSKI PAKT. Vsa Romunija podpre svojega predsednika, ki se na zasedanju držav članic varšavskega pakta upre sovjetski zahtevi po povečanju vojaških stroškov in poudari suverenost in vojaško neodvisnost svoje države.

Srhljiv prizor po množičnem samomoru v Gvajani

DECEMBER

Reza Pahlavi

PO 139 LETIH neha izhajati najbolj znani britanski list, «Times».

LJUDI NA APENINSKEM POLOTOKU prevzame prava manija neznanih letečih predmetov, ki jih vidijo vsepovsod, tudi pri nas.

KITAJSKO VODSTVO premosti spore in oblikuje smernice razvoja države, bolj znanega kot «štiri modernizacije». Prenehajo pa se tudi polemike po «dazibao», ki niso prizanašale niti Maocetungu.

OB ISLAMSKEM PRAZNIKU MOHARRAMU Iran pretresejo silovite demonstracije, ki terjajo na tisoče žrtev. Šah pa vztraja na svojem prestolu.

ITALIJANSKO - JUGOSLOVANSKA KOMISIJA dokončno začrta mejo med obema državama vse od Bele peči do morja.

ITALIJANSKI SENAT pooblasti vlado, da podpiše nov konkordat med državo in Vatikanom.

ITALIJA IN EMS. Ob nasprotovanju KPI in vzdržanju socialistov italijanska poslanska zbornica odobri takojšen pristop k «evropskemu monetarnemu sistemu».

SLOVENCI PRI ANDREOTTIJU. Ministrski predsednik enotni slovenski delegaciji po nekaj več kot enem letu od prvega srečanja znova obljubi rešitev manjšinskega vprašanja, ki ni le ustavna obveza, kot sam zagotavlja, ampak širši interes države. Slovensko delegacijo sprejme tudi predsednik poslanske zbornice Ingrao, ki zagotovi svojo podporo in pomoč.

PO SEDEMLETNIH POGAJANJIH se ZDA in Kitajska sporazumeta za navezavo diplomatskih odnosov, obenem pa se Washington obveže, da bo pretrgal diplomatske odnose z nacionalistično Kitajsko (Tajvan).

SENAT ODOBRI USTAVNI ZAKON tudi za Ladince v pokrajini Trident. Slovenci smo tako res zadnji in ureditev naših vprašanj kljub slovesnim obljubam vladnih predstavnikov še vedno čaka na rešitev.

PRI PALERMU nedaleč od Punta Raisi strmoglavi potniško letalo, pri čemer izgubi življenje 120 potnikov.

PO HUDI BOLEZNI umre alžirski predsednik Huari Bumedien. Njegova smrt je globoko odjeknila ne samo v arabskem, temveč v vsem svetu. Rajni je bil vnet pristaš neuvrščenosti. Kongres alžirske stranke FLN bo te dni imenoval njegovega naslednika.

Sestavila
DANILO BIZJAK in
DRAGO GAŠPERLIN

Leto treh papežev

Pravkar minulo leto bo verjetno ostalo zapisano v zgodovini tudi kot «leto treh papežev», saj se najbrž še ni zgodilo, da bi občestvo vernikov in vseh, ki z zanimanjem sledijo razvoj tako pomembne moralne in družbene sile, kakor je Cerkev, zabeležilo tako nagle spremembe v vatikanskem vrhu, kot poleti 1978.

Ni naš namen pisati natančnih ocen o osebnosti treh papežev, ki so globlje ali komaj zaznavno vtisnili svoj pečat minulemu letu, saj bi nam to bilo kot laikom razmeroma težko. Lahko pa v kratkih kroničnih beležkah in razmišljanjih prispevamo k obujanju spomina in nudimo torej bralcem možnost, da si o njih ustvarijo predvsem lastno mnenje.

Pavel VI., s posvetnim imenom Giovan Battista Montini, je nenadoma umrl na večer 6. avgusta. Usodne so mu bile komplikacije težke artroze, za katero je trpel dolga leta.

In vendar se ne moremo otresti misli, da je njegovo življenjsko odpornost zrahljalo osebno doživetje letošnje pomladi, ko je nemočno spremljal agonijo osebnega prijatelja iz mladostnih let, Alda Mora, ki je sredi marca postal ujetnik rdečih brigad. Papež Montini je tedaj bil prisiljen utišati osebna čustva, je pa dokazal še enkrat svojo globoko politično in diplomatsko odgovornost. Ni bil zaman imenovan kot «papež diplomat». Tedaj je Pavel VI. s svojim zadržanjem in smernicami, ki jih je izdal raznim vatikanskim organom, podprl napore italijanske vlade in političnih sil, ki so jo tedaj usmerjale. Niti z besedo ni hotel okrniti «linije odločnosti» palače Chigi, pač pa je iz Vatikana spretno pletel mednarodne vezi in skušal doseči, da bi pogajanja na «humanitarni ravni» dosegla svoj učinek. Spomnimo se samo vloge, ki bi jo utegnila imeti mednarodna «Charitas», če teroristi ne bi zavrnili ponujene roke.

Pavel VI. se je še enkrat pokazal v vsej veličini in človečnosti prav tedaj, ko je naslovil znano osebno pismo «možem rdečih brigad» in jih kleče prosil, naj osvobodijo zaprtega in na smrt obsojenega Mora.

Pozneje, po zahrbtnem umoru predsednika KD, je papeža prevzela težka žalost, da je na pogrebni svečanosti izrekel za poglavarja katoliške cerkve neobičajne besede, naslovljene bogu: «Nisi me uslišal...»

Branje tedanje molitve papeža Pavla VI. prevzema, saj je v njej močno čutiti gorje človeka in prijatelja, pomešano z močno pričujočo slutnjo lastne smrti.

Kdo je bil, torej, Pavel VI., ki se mu je poleti 1978 izteklo življenje? Mnenja o njem so bila deljena, kar je pač povsem razumljivo. Gotovo bi ga lahko uvrstili med previdne reformatorje, kjer je previdnost zadevala stremljenje po ohranjevanju enotnosti cerkve, reformatorstvo (in mestoma tudi komaj zadržana sla po korenitih spremembah) pa posvetne razmere na našem planetu, kateremu je spregovoril tudi s pomembne tribune Združenih narodov in poudaril tolikokrat

Giovan Battista Montini - Pavel VI.

izrečeno enačbo, da sta mir in družbena pravičnost nerazdružljiva.

Montini je nasledil pokojnega Janeza XXIII. v trenutku, ko se je ravnokar pričel koncil «Vatikan II». Lahko bi ga razpustil, saj je sam deloval na njem in je dobro vedel, kolikšen je bil spopad med tradicionalisti in reformatorji. S svojo odločitvijo je Pavel VI. odločilno prispeval k uveljavitvi koncilske reforme, čeprav jo je uvajal zelo počasi, morda v intimnem prepričanju, da bo duh koncila prevladal šele po dveh ali treh pokolenjih.

Zaradi njegove previdnosti in diplomacije so mnogi videli v njegovem delu «nihanje» polno protislovij, kar pa je najbrž pretirano shematično, saj dejavnosti Vatikana ne gre ocenjevati s kriteriji, ki so značilni za države ali politične sile.

Vsekakor je papež Montini bil brez dvoma človek, ki je katoliško cerkev posvetil boju za mir. Pri tem mu ni manjkalo ne poguma, ne drznosti. Spominjamo se, na primer, kako je Pavel VI. zaprosil nekdanjega podtajnika KPI Enrica Berlinguerja, naj ponese njegovo osebno poslanico vietnamskemu voditelju Hošiminhu. Kot mnoge druge je tudi ta mirovna pobuda propadla, je pa dokazovala, kako je sla po miru bila pri papežu močnejša od vojne ihte, v kateri se je enačila južnovietnamska katoliška skupnost.

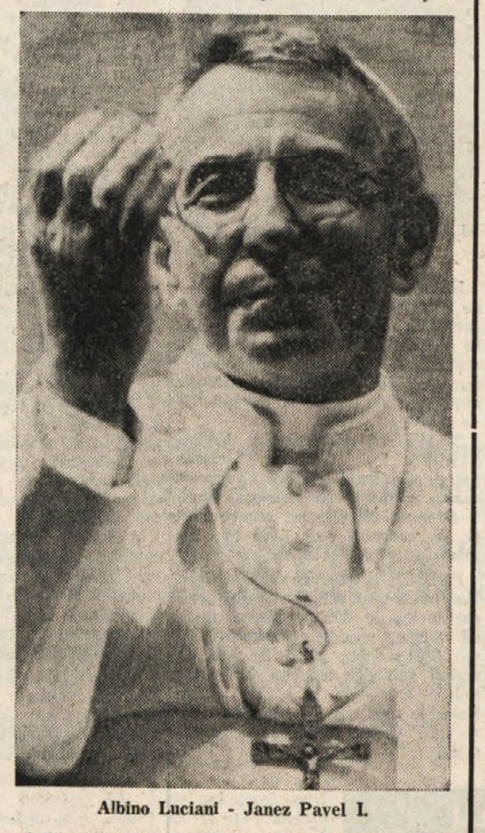
V tem smislu bo gotovo ostala v zgodovini okrožnica «Populorum progressio», ki vsebuje strogo in brezkompromisno analizo krivičnih gospodarskih odnosov med narodi, politike imperializma in kolonializma. In vse to v trenutku, ko se je v deželah «tretjega sveta» (predvsem pa v Latinski Ameriki) dober del kristjanov začel zavedati lastne družbene odgovornosti do revnih in izkoriščanih. «Populorum progressio» je v nekaterih odstavkih, posvečenih vnebovpijočim krivicam in upravičenosti upora, pomenila celo revolucionaren klic, ki je odjeknil z izredno močjo prav zato, ker je prihajal iz ust papeža.

Je pa Pavel VI. bil tudi papež okrožnice «Humanae vitae», v kateri je spričo spora med krščanskimi moralisti v ocenah sodobnega družinskega načrtovanja zavzel klasično in tradicionalno stališče in vzbudil nemalo odpora, predvsem praktične narave, med verniki. Bil je tudi papež, ki se je v zadnjih letih svojega življenja vdal malodušju. V naraščajočem zlu sodobnega sveta je videl Satanov vpliv, na katerega je nekajkrat opozoril v javnih nastopih.

Poletni koncil je za kratko in vendar pomenljivo dobo 33 dni postavil na vatikanski prestol beneškega patriarha Albina Lucianija, Janeza Pavla I.

Spomin nanj je vsem zelo živ, čeprav polagoma bledi zaradi človeške in značajne razlike z živečim papežem poljskega rodu. In vendar bi Luciani bil velik papež, kar je skromno in vendar odločno pokazal že v prvih dneh svojega vladanja. Nastopal je kot dušebrižnik, ki ni bil diplomat, pač pa človek, ki je znal govoriti sočloveku o preprostih resnicah vsakdanjosti. Očitno je zanj bila cerkev predvsem občestvo ljudi in ne struktura oblasti nad ljudmi. Mrzil je posvetno oblast in bogastvo, kateremu je zoperstavljal srčno bogastvo dobrote. Mnogi so ga zaradi moralističnega pristopa prištevali med konservativce, kar pa je najbrž zmotno mnenje.

Mali nasmejani župnik izpod Dolomitov, ki je v

Albino Luciani - Janez Pavel I.

mladih letih okusil revščino in družinsko usklajenost očeta, izseljenca in socialista, ter globoko verne matere, ni enačil dobrote s karitativnostjo, družbene pravičnosti z milodarom, kot dokazuje razmišljanje ob Dickensovi «Božični pesmi v prozi», kjer tedanji beneški patriarh primerja delavce peščenim zrnom, ki vsako posebej nima moči, združena v peščenem viharju pa lahko ustvarjajo gore:

«Delavci, nekoč ločena peščena zrna, so postali gost oblak, združeni v sindikatih in raznih socializmih, katerim gre zasluga, da so bili skoraj povsod gibalo družbenega napredka» (...) «Danes lahko s sindikati vplivajo tudi na državnih vrhovih, kjer se odloča o njihovi usodi. In vse to za ceno hudih žrtev, ob močnem nasprotovanju in zaprekah».

Kapitalizem je za Lucianija marsikdaj in še danes «zločesti sistem».

Kako odgovarja beneški patriarh na probleme sodobnega sveta? «Ljubezen do reveža, ne posamičnega, pač pa tistih, ki so bili odrinjeni kot ljudje in kot narodi čutijo medsebojno solidarnost in se vedejo kot razred. Njim gre, brez oklevanja, po Kristusovem zgledu, iskrena in odprta prednostna izbira kristjanov».

Papež smehljaja ni mogel pustiti svetu in cerkvi svojega globokega in vidnega pečata zaradi prerane smrti. Bo pa ostal v zgodovini kot iskreno pričevanje, kateremu bi veljalo posvetiti nekaj več kot par kronistovih beležk in občuten nekrolog. K temu bi najbrž bili poklicani najprej kristjani, ki sedaj spremljajo — po presledku tihe skromnosti in sramežljivega nasmeška — življenje in delo tretjega papeža, čvrstega Poljaka Karola Wojtyle, Janeza Pavla II.

O njem lahko zapišemo le malo, čeprav je že njegova izvolitev bil globok prelom v življenju Cerkve. Prvič po dobi, ki je trajala pol tisočletja, je na papeškem prestolu človek, ki ni Italijan, pač pa kardinal, ki prihaja iz vzhodne Evrope, iz dežele, kjer je po zapletenem obdobju sporov in težav katoliška cerkev ni sprejela socializem, zase pa ohranila vlogo neizprosnega kritika, ki se vanj ni povsem vključil, ker raje stoji ob strani in ostaja med ljudstvom nosilni steber «druge kulture».

Ocene papeža Janeza Pavla II. ni mogoče izreči že sedaj, saj se mu najbrž obeta dolgo življenje, v katerem bo vlil vsebino vplivu Cerkve na razvoj sodobnega sveta. Prvo veliko preizkušnjo bo gotovo prestal konec januarja v mehiški Puebli, kjer se bodo zbrali latinskoameriški škofje in razpravljali o odnosu kristjanov do dogajanja na celini, kjer živi največje število katoličanov na svetu, saj je cela katoliška, in je že nudila svetu pri-

Karol Wojtyla - Janez Pavel II.

čevanji duhovnika - gverilca Camila Torresa in brazilskega revolucionarnega škofa Heldera Camare. Kaj bo odgovoril papež vprašanjem ubitega Camilla Torresa in živega brazilskega škofa? Kako se bo vedel do katoliške celine, kjer vladajo same vojaške diktature? Morda bodo ti odgovori ali pa tudi molk jasno opredelili papeža Wojtylo. Dejstvo, da je sklenil krenit na pot do Pueble, je namreč samo prva polovica odgovora.

STOJAN SPETIČ

OD MOROVE UGRABITVE DO POLEMIK OB VSTOPU V EVROPSKI DENARNI SISTEM

Prelomno leto za italijansko politiko

Komunisti prvič po tridesetih letih v vladni večini - Odstop Leoneja in izvolitev Pertinija na Kvirinal. Rezultati referendumov in upravnih volitev alarmni zvonec za demokratične sile - Polemika med komunisti in socialisti - Tudi leto 1979 se začenja v ozračju vladne krize

Leto, ki je za nami, je bilo za italijansko politično dogajanje prelomno, lahko bi rekli zgodovinsko leto. Dovolj je, da pomislimo, da so komunisti prvič v tridesetih letih stopili v vladno večino, kar je absolutna novost ne samo za Italijo, ampak sploh za zahodni svet. To je bilo tudi leto ugrabitve in umora Alda Mora, bilo je leto odstopa predsednika republike Leoneja in izvolitve socialista na Kvirinal, leto dveh referendumov, treh upravnih volitev, nenazadnje pa tudi leto treh papežev. In končno, bilo je leto, ko je znotraj italijanske levice prišlo do ostrih ločevanj in do hudih polemik med obema delavskima strankama.

Leto 1978 se začenja v ozračju vladne krize. Andreotti predseduje enobarvni demokrščanski vladi, katere glavna politična značilnost je, da «ni prejela nezaupnice». To je vlada «della non sfiducia», kot so jo označili z dobro znano italijansko politično fantazijo. Stranke, ki ji omogočajo obstoj, ji niso dale zaupnice, ampak so se obvezale, da ne bodo povzročile njenega padca. Odtod seveda tudi osnovna šibkost vlade, za katero je v januarju že povsem jasno, da ne bo mogla rešiti kočljivih, naravnost dramatičnih družbenih in predvsem gospodarskih problemov italijanske države.

Formalno se vladna kriza začne 14. januarja. Povsem jasno je, da je osnovni problem te vladne krize «komunistično vprašanje». Zaradi razmerja sil, ki se je ustvarilo 20. junija 1976, je jasno, da brez KPI ali proti njej ni mogoče vladati, toda Krščanska demokracija noče direktnega sodelovanja s komunisti. To toliko bolj, ko je ameriški državni departma dva dni pred odprtjem krize v javni izjavi poudaril, da ZDA «v ničemer niso spremenile odnosa do zahodnih komunističnih partij in do same KPI», in direktno pozval «demokratične voditelje», naj se izogibajo rešitev, ki bi terjale sodelovanje «z nedemokratičnimi silami».

KD takoj osvoji ameriško stališče, medtem ko levica vztraja na zahtevi po «nujnostni vladi», v kateri naj sodelujejo vse demokratične sile. Med tema dvema nasprotujočima si stališčema je treba najti kompromis. Demokrščansko vodstvo se na seji 3. februarja izreče proti nujnostni vladi in proti sklepanju političnih zavezništev s komunisti, po drugi strani pa priznava, da je treba doseči «participacijo» in «soodgovornost» komunistov. Formulo, kako to dvoje uskladiti, najde Aldo Moro. Svojo rešitev ponudi na sestanku demokrščanskih parlamentarcev 28. februarja. V svojem sicer zavitem in do skrajnosti diplomatskem slogu da Moro jasno razumeti, da se je treba pač sprijazniti s tem, da komunisti stopijo v večino. Takoj nato pa postavi temu prvemu stavku stroge omejitve: večina ne bo «politična», pač pa «programska»; program bo omejen na nekatere najbolj nujne stvari, sama vlada pa bo časovno omejena: trajala naj bi do predsedniških volitev, ki so na programu decembra. Razprava na strankinem vodstvu je zelo ostra, toda Morovo stališče prevlada. Komunisti niso zadovoljni, toda zavedajo se, da je to največ, kar lahko dosežejo. In tako so postavljene osnove za rešitev vladne krize.

Nov zapletljaj pa nastane, ko Andreotti 11. marca objavi seznam novih ministrov: namesto tistega «znamenja prenovitve», ki so ga pričakovali komunisti, najdemo v seznamu imena najbolj diskreditiranih demokrščanskih politikantov. Komunisti ne skrivajo svojega razočaranja ter se sprašujejo, ali lahko podprejo takšno vlado. To dilemo zanje razvozlajo rdeče brigade, ki 16. marca ugrabijo Alda Mora.

* * *

Tragični dogodki, ki so se odvili med 16. marcem in 9. majem, ko so v rdečem renaultu v Ul. Caetani našli Morovo truplo, so verjetno vsem vtisnjeni v spominu, da jih ne kaže obnavljati. Bolj zanimivo je ugotoviti, kako so ti dramatični tedni vplivali na razvoj političnih odnosov v državi.

Prva politična posledica se uresniči že istega dne, 16. marca, ko parlament praktično brez diskusije izglasuje zaupnico Andreottijevi vladi s 545 glasovi proti 30 in 3 vzdržanimi. Tako važno politično dejanje, kot je vstop komunistov v vladno, pa čeprav samo «programsko» večino, je odobreno pod strašnim vtisom nemoči pred teroristi, ki so se znesli nad človekom, ki je imel v tistem trenutku v svojih rokah največjo politično moč.

Kako stranke reagirajo na zločinsko provokacijo? Namestnik tajnika KD Galloni že dva dni po ugrabitvi izjavi, da ne bo pogajanj z ugrabitelji. Tega stališča KD ne bo spremenila niti po objavi Morovih pisem, v katerih ugrabljenec poziva vse svoje vplivne strankarske prijatelje, naj vendarle dajo prednost «humanitarnim» načelom in naj stopijo na pot pogajanj. Tudi KPI nima dvomov: gre za bodočnost demokracije, z brigadisti ne more biti pogajanj, demokratični režim ne more kloniti pred teroristi: gorje mu, ko bi to storil.

Posebej velja obravnavati stališče socialistov: že na 41. vsedržavnem kongresu, ki se začne v Turinu 29. marca (istega dne se pojavi prvo Morovo pismo, namenjeno notranjemu ministru Cossigi), postavijo številni voditelji poudarek na nujnosti, da se Moru reši življenje. Bivši tajnik De Martino, ki je na lastni koži občutil dramo ugrabitve, se jasno izreče za pogajanja z brigadisti. Vsekakor nekaj dni pozneje, 3. aprila, se stranke vladne večine na «vrhu» z Andreottijem soglasno izrečejo proti pogajanjem. Izjavo podpiše tudi Craxi, ki pa še istega dne v radijskem intervjuju pravi, da «je treba preizkusiti vse poti, da bi osvobodili predsednika KD». 15. aprila, ko rdeče brigade v «6. poročilu» povedo, da so Mora «obsodile na smrt», je Craxi še bolj odločen: «Temeljna dolžnost države je Morova osvoboditev». Krvavi epilog 9. maja pokaže, da po vsej verjetnosti ni bilo možnosti pogajanj. Ostaja pa politično dejstvo diferenciacije med socialisti in komunisti, ki bo pozneje dala pečat drugi polovici leta.

* * *

Težnjo socialistov po diferenciaciji od komunistov, pa tudi od demokristjanov, okrepijo rezultati delnih upravnih volitev 14. maja. PSI si spet pribori pozicije, ki jih je imela pred letom 1976, medtem ko komunisti nazadujejo, krščanska demokracija pa se okrepi. Rezultatom očitno botruje emocija zaradi tragičnega zaključka Morove ugrabitve, za socialiste pa je to vendarle dokaz, da so stopili na pravo pot.

Manj kot en mesec pozneje, 11. junija, sta na vrsti referenduma o javnem financiranju strank in o «zakonu Reale». Stranke vladne večine na zunaj nastopijo enotno, dejansko pa tudi tu zasledimo zelo jasne diferenciacije. Komunisti se najbolj jasno zavedajo, da so volivci poklicani, da ocenijo ne toliko oba zakona, za katera radikalci zahtevajo odpravo, pač pa «politični okvir», se pravi zavezništvo, na katerem temelji Andreottijeva vlada. Prav zato pa so komunisti edina stranka, ki se odloči za močno kampanjo v korist ohranitve obeh zakonov, pa čeprav so bili svoj čas med najbolj odločnimi nasprotniki «zakona Reale». Tudi KD se odloči za dvojni «ne», vendar nima za potrebno, da bi vse svoje strukture angažirala v volilnem boju.

Socialisti pa se spet diferencirajo. Centralni komite se 25. maja izreče za dvojni «ne», v isti sapi pa poudari, da je treba «osebne izbire spoštovati», ter da ne gre «kriminalizirati odklonov». O obsegu «osebnih izbir» in «odklonov» priča na primer dejstvo, da se sama mladinska federacija socialistične stranke izreče za dvojni «da».

Rezultati referendumov pomenijo za marsikoga neprijetno presenečenje: «ne» sicer prevlada, toda za ukinitev javnega financiranja strank se izreče 43,7 odstotka volivcev. Ta odstotek preseže polovico na jugu in v nekaterih velikih mestih, kot so Rim, Milan in Turin. Če ne gre za poraz, pa je rezultat nedvomno zaskrbljujoč: zazvonil je alarmni zvonec, stranke pa morajo to upoštevati.

* * *

Gotovo je, da je v večji ali manjši meri rezultat referendumov vplival tudi na prigode, ki so dovedle do odstopa predsednika republike Leoneja. Zgovorni neapeljski odvetnik, ki se je povzpel na Kvirinal zaradi zapletenih političnih iger v Krščanski demokraciji in z glasovi desnice, je bil že od nekdaj tarča ostrih polemik. Vse te in druge kritike je povzela časnikarka Camilla Cederna v znani knjigi, ki je izšla maja in ki je v nekaj tednih postala pravi best seller. Istočasno začne tednik «L'Espresso» redno objavljati dokumentirane članke o nepravilnosti, ki so jih zakrivili Leone, njegovi sorodniki in njegovi najožji sodelavci. Stranke vladne večine se ukvarjajo s kampanjami za delne upravne volitve in za referenduma ter sprva medlo reagirajo na nove obtožbe. Sami komunisti se zaskrbljeno sprašujejo, «kdo se skriva» za napadi na Kvirinal. Bojijo se, da ne bi šlo za poskuse, da bi s predčasnim odhodom predsednika republike in torej z odpravo «belega semestra», v katerem je nemogoče predčasno razpustiti parlament, skušali nekateri desničarski krogi povzročiti padec vlade in predčasne volitve. Toda obtožbe so tako hude in dokumentirane, da je treba reagirati. 15. junija, torej tik po referendumih, objavi «Unità» kratek kurziv, v katerem pravi, da je nemogoče nadaljevati, kot da bi se nič ne zgodilo. Od takrat se stvari začnejo razvijati z neverjetno naglico, kakršne nismo vajeni v italijanski politiki. Še istega dne prejmeta Andreotti in Zaccagnini kopijo še neobjavljenega intervjuja, ki ga je Leone dal agenciji ANSA in v kateri se zagovarja pred obtožbami. Kopijo prejme tudi Berlinguer prav v trenutku, ko je v teku seja komunističnega vodstva, ki razpravlja o «primeru Leone». Po branju Leonejevega samozagovora nimajo komunisti nobenih dvomov več: Bufaliniju je poverjena naloga, da se poda na Kvirinal in obvesti predsednika, da komunisti zahtevajo njegov odstop. Sam Berlinguer po telefonu obvesti Andreottija, Zaccagninija in Craxija. Ob 2. popoldne gresta tudi predsednik vlade in tajnik KD na Kvirinal. Leoneju ne preostaja drugega, kot da pripravi poslovilno izjavo za televizijo, ob 10. uri zvečer pa z družino zapusti sobane Kvirinala.

* * *

Leonejev odstop v neki meri prekriža račune političnim strankam, ki so bile angažirane v volilni kampanji pred deželnimi volitvami v Furlaniji - Julijski krajini in v dolini Aosta, do katerih manjka samo deset dni. «Veliki manevri» pred decembrskimi predsedniškimi volitvami so bili sicer že v teku, toda šele v začetni fazi. Sedaj pa stopi ta problem v ospredje: 29. junij je datum, ki ga je predsednik poslanske zbornice Ingrao določil za prvo glasovanje.

Prva neuradna kandidatura se pojavi že 17. junija, na republikanskem kongresu, ko da La Malfa razumeti, da bi rad zaključil svojo politično kariero na Kvirinalu. Naslednjega dne mu odgovori Craxi s svojima govoroma v Vidmu in v Trstu: hočemo socialista na Kvirinal. Krščanska demokracija medtem koleba. Zaccagnini bi bil verjetno idealni kandidat — KD računa na to, da bi ga podprli tudi komunisti — toda njegov odhod na Kvirinal bi odprl zelo velike probleme v stranki. Zato se odločijo za čakanje. Komunisti predlagajo socialistom, da bi se dogovorili o skupni kandidaturi, ki bi bila izraz demokratične enotnosti, toda Craxi je drugačnega mnenja: bitko hoče zmagati — ali zgubiti — sam. Pač pa tajnik PSI sproži dva «veta»: proti La Malfi in proti Zaccagniniju.

Položaj je v slepi ulici, ko alarmni zvonec drugič močno zazvoni: deželne volitve, predvsem pa volitve v Trstu, nekako potrdijo tisto, kar sta že pokazala referenduma: tradicionalne stranke zgubljajo teren v korist tistih sil, ki se postavljajo izven ali proti «sistemu». Nujnost, da se najde skupna rešitev, postane še bolj pereča, toda prva glasovanja potekajo brez rezultatov: v pomanjkanju predhodnega dogovora vsaka stranka glasuje za svojega kandidata, vse realne kandidature pa so blokirane zaradi «navzkrižnih vetov». Tudi sam Pertini naleti na «veto» s strani KD. Druga dva socialistična kandidata, Giolitti in prof. Vassalli, najdeta zaprto pot: prvega noče PRI, drugega KPI.

Pertini se je medtem umaknil, toda njegovo ime povleče spet na dan prav KD, potem ko so vse druge kandidature propadle. Pertini je človek, ki so ga tudi komunisti označili kot najboljšega kandidata, ki je sprejemljiv tudi za republikance, za KD pa ima to dobro lastnost, da ni vezan na socialistično tajništvo. Poleg tega — pa čeprav to verjetno ni bil glavni razlog, da je izbira padla nanj — je človek kristalne čistosti, priljubljen, prestižen in sposoben, kot je dokazal v dolgih letih predsedovanja poslanski zbornici. In tako postane Sandro Pertini 8. julija predsednik republike z 832 glasovi na skupnih 995. Tako visokega števila glasov — 83,6 odstotka — ni prejel nihče od njegovih predhodnikov.

* * *

Enotnost, ki je bila dosežena ob izvolitvi novega predsednika republike, pa sloni na trhlih tleh. V Krščanski demokraciji se marsikdo ni sprijaznil z zadržanjem tajništva, ki sploh ni predstavilo svoje kandidature. Desnica se skuša spet organizirati za napad na tajništvo, vodilna garnitura pa skuša utrditi svoj položaj, kar delno doseže z izvolitvijo «dorotejca» Piccolija za strankinega predsednika.

V prvih dneh avgusta pa izbruhne z vso silo na dan tleča polemika med komunisti in socialisti. Gre sicer za ideološko polemiko, v katero pa je vpletenih nič koliko medsebojnih obtožb. Berlinguer očita Craxiju, da skuša ustvariti novo protikomunistično fronto, ki naj bi šla od skrajne levice pa do najbolj reakcionarnih sektorjev KD in do krogov okrog Montanellijevega časopisa. Craxi pa očita komunistom, da se še niso otresli starih leninističnih navlak in da se še niso jasno izrekli za demokracijo zahodnega tipa. Če upate, da bomo postali socialdemokrati — odgovori Berlinguer — tega ne boste doživeli. Polemiko med strankami in znotraj strank omilita samo vest o smrti papeža Pavla VI. in nastop poletnih počitnic.

* * *

Septembrska obnovitev politične dejavnosti se začne z osemurnim sestankom predstavnikov vladnih strank z Andreottijem o Pandolfijevem načrtu za sanacijo italijanskega gospodarstva. Tudi tu se pokaže, da so si stališča različna, pa čeprav še ne diametralno nasprotna. Levica ne oporeka nujnosti žrtev in odpovedi, v zameno pa zahteva ustrezna jamstva glede investicij in zaposlovanja. Predstavniki strank se razidejo ob ugotovitvi, da bo treba načrt ustrezno predelati.

Kljub temu, da se o morebitnem razbitju sploh ni govorilo, pa postaja čedalje bolj jasno, da se vladna koalicija šibi zaradi pasivnosti vlade. Andreotti ima sicer izgovore: Morova ugrabitev, referenduma, volitve, bitka za kvirinal, vse to je zavrlo delovanje njegove vlade. Toda sedaj se je treba resno lotiti problemov. Ali jim bo vlada kos?

Berlinguer s svojim govorom v Genovi 19. septembra zelo odločno pove, da je treba dosedanji pasivnosti napraviti konec, sicer komunisti ne bodo mogli več podpreti vlade, ki ne funkcionira. Andreotti mu posredno odgovori čez nekaj dni s presenetljivim intervjujem, presenetljivim ne toliko zaradi vsebine, ampak zato, ker ga je dal skrajno levičarskemu dnevniku «Quotidiano dei lavoratori». V njem med drugim pravi, da bodo morali komunisti slej ali prej stopiti tudi v vlado, takoj nato pa dodaja, da se bo to zgodilo «čez nekaj let». Tudi republikanci so nemirni, še največji nemir pa vlada v KD, kjer se začenjajo pripravljati na kongres, ki bo spomladi 1979. Začetno ofenzivo proti tajništvu, pa tudi proti Andreottijevi vladi, sproži sam Fanfani 25. septembra na zasedanju svoje struje. Dva dni pozneje pa pride do jasnega izraza nasprotovanje Zaccagninijevi politiki: kandidat tajništva za predsednika poslanske skupine KD Galloni je izvoljen za pičlih devet glasov. Za Zaccagninija je to porazen uvod v predkongresno obdobje. K ponovnemu utišanju polemik spet pripomore papeževa smrt. Papež Janez Pavel I. umre 29. septembra po komaj 34 dneh papeževanja. 16. oktobra je izvoljen njegov naslednik, Poljak Karol Wojtyla, ki si izbere pomenljivo ime Janez Pavel II.

O vladni krizi se spet začne vztrajno govoriti v zadnjih dveh mesecih letošnjega leta. Novembra izbruhne spor o kmetijskih pogodbah, decembra pa o evropskem denarnem sistemu. V vladni večini se ustvarita dva nasprotujoča si tabora z povsem deljenimi stališči. Zakonski osnutek o kmetijskih pogodbah je senat odobril že poleti, sedaj pa se je KD premislila in hoče vnesti popravke, ki bi korenito spremenili duha zakona v smislu zaščite zemljiške rente na škodo spolovinarjev. Levica noče popustiti in dolži KD, da krši programske sporazume, na osnovi katerih je Andreotijeva vlada nastala. KD se zagovarja, da bi bil zakon v besedilu, ki ga je odobril senat, v nasprotju z ustavo, ki ščiti zasebno lastnino. Spor se dolgo vleče in se zaključi malo pred božičem, ko KD končno popusti. V Krščanski demokraciji namreč prevlada zavest, da ni mogoče odpreti vladne krize ob vprašanju, kot so kmetijske pogodbe, glede katerega se boji očitkov — še posebno, ko bi padli med volilno kampanjo v primeru morebitnih predčasnih volitev — da ni spoštovala sporazumov.

Predčasnih volitev pa KD noče tudi zaradi tega, ker je alarmni zvonec zazvonil že tretjič: deželne volitve na Tridentinskem in v Gornjem Poadižju 19. novembra so potrdile to, kar so že pokazale majske volitve in referenduma. Vse največje politične stranke nazadujejo ali le stežka ohranjajo svoje pozicije, medtem ko se krepijo sile — predvsem avtonomistične — ki kontestirajo ne samo sedanji «politični okvir», ampak sploh demokratično ureditev države. Medtem pa se v KD spet pojavljajo stare metode vladanja, ki pridejo spet na dan, ko je treba zamenjati Donat Cattina na čelu ministrstva za industrijo. Andreotti tokrat prevlada in vsili «tehnika» Romana Prodija za novega ministra, vendar mu strujarske zdrahe ne dovolijo, da bi izvedel nameravano delno preosnovo vlade, ki bi dala izvršni oblasti večjo učinkovitost.

Odnosi med večinskimi strankami so že močno zrahljani, ko izbruhne nova «afera» z evropskim denarnim sistemom. Vse stranke sicer bolj ali manj podpirajo Schmidtovo in Giscardovo zamisel, da bi evropske valute tesneje med seboj povezali in s tem prispevali k večji evropski integraciji. Marsikdo pa goji pomisleke, da bi šibka lira ne vzdržala pritiska krepke zahodnonemške marke. Na levici in med sindikati obstaja tudi skrb, da ne bi nekateri konservativni krogi v Italiji izkoristili evropsko pretvezo za tako gospodarsko politiko, ki bi težila le k zmanjšanju inflacije na škodo investicij in zaposlovanja.

Na zasedanju evropskega vrha, ki se začne v Bruslju 4. decembra, pa pride do presenečenja. Francoski predsednik Giscard ni več pripravljen nuditi v glavnih obrisih že dogovorjenih jamstev v korist gospodarsko šibkejših partnerjev skupnosti, zahodnonemški kancler Schmidt pa potegne z njim. Andreotti je tako prisiljen, da vsaj zaenkrat ne privoli v nove pogoje in zahteva en teden premisleka. Njegova umestna poteza sproži v Italiji nov val polemik. Komunisti in socialisti soglašajo z Andreottijem, pa čeprav kritizirajo njegovo zadržanje med pogajanji z evropskimi partnerji. Republikanci in desnica pa takoj zagrabijo to priložnost in zahtevajo takojšen vstop v EDS, češ da Italija «ne sme zamuditi evropskega vlaka».

Andreotti se mora sedaj odločiti in se odloči: za takojšen vstop v EDS, za kar se je izrekla tudi njegova stranka. Predsednik vlade se zaveda, da nima več moči, da bi vsilil svoji stranki določene rešitve, prav tako ve, da njegova vlada nima več dolgega življenja, in zajaha konja, ki mu je bližji. Komunisti in socialisti ga zaman sprašujejo, kaj se je po bruseljskem vrhu spremenilo, da bi opravičevalo tako spremembo stališča, Andreotti pa seveda nima odgovora: tu ne gre za gospodarska vprašanja, ampak za vprašanje političnih odnosov. Sedaj pa se mora levica odločiti, ali naj odpre vladno krizo ob vprašanju denarnega sistema. Tako komunisti kot socialisti pa zavzemajo stališče, da nima smisla odpreti krizo ob vprašanju, ki je za večino Italijanov težko razumljivo in ki bi dalo Krščanski demokraciji na morebitnih volitvah povod, da dolži levico, da je «proti Evropi». In tako še enkrat prevlada rešitev «po italijansko». V parlamentarnem glasovanju o vprašanju vstopa v EDS se obe levičarski stranki odločno distancirata od vlade, vendar ne zahtevata njenega odstopa. V začetku januarja se bo že itak začela razprava o triletnem gospodarskem načrtu in vsi vedo, da je sporazum ob tako različnih stališčih in ob tako zrahljanih političnih odnosih praktično nemogoč. Če torej mora priti do vladne krize, potem naj vlada raje pade ob tako važnem, odločilnem vprašanju, kot je vprašanje bodočega italijanskega gospodarskega razvoja.

Da bi bila mera polna, nastopi tik pred božičem še vprašanje imenovanja vodilnih funkcionarjev najvažnejših državnih ali poldržavnih družb: IRI, ENI, CNEN, INA itd. Tudi tu je kompromis nemogoč. Edina rešitev je, da se vprašanje za nekaj časa odloži, tudi to do začetka januarja.

Prelomno leto 1978 se tako zaključi. Vladi, ki je prejela zaupnico v dramatičnih okoliščinah 16. marca, se dnevi iztekajo. Tudi leto 1979 se torej začenja v znamenju vladne krize. Kakšen bo izhod iz te krize, je za sedaj nemogoče predvideti. Gotovo pa je, da tudi leto 1979 ne bo za italijansko politiko lahko leto.

TOM MARC

Avrelij Lukežič — Na domači mizi

OB KONCU RAZBURKANEGA LETA ZA KRAJEVNE UPRAVE

ZNAKI POMIRJENJA NA POKRAJINI NA OBČINI PA MELONARSKA ZMEDA

Je že običaj, da nas prehod iz starega v novo leto sili vsakič v obračunski pregled dogajanja v preteklih 12 mesecih in v — največkrat zelo tvegane — prognoze o bodočnosti. Če velja tak običaj za vsakršno vsaj minimalno organizirano človeško dejavnost in družbeno agregacijo, če ob koncu leta sestavljamo, bolj ali manj formalno, obračune in proračune v družini, v društvih in organizacijah, v katerih se združujemo, vsekakor ne more biti odveč, če poskusimo opraviti tak pregled tudi pri javnopravnih ustanovah, ki jih neposredno volimo in ki jim je dodeljena naloga, da skrbijo za urejen razvoj družbene skupnosti, ki jih sestavlja in za zagotavljanje vrste javnih storitev, od katerih je v čedalje večji meri odvisno vsakodnevno življenje posameznika in skupnosti.

Omejili se bomo na pregled delovanja obeh večjih krajevnih uprav, tržaške pokrajine in občine, ne zaradi tega, ker bi tako analizo ne zaslužile tudi ostale občinske uprave, ampak predvsem zato, ker je na srečo njihovo delovanje že zaradi njihove omejene razsežnosti bližje in torej bolj znano vsem njihovim občanom, obenem pa so manjše občine uživale relativno stalnost, če jih primerjamo z razburkanimi razmerami v obeh večjih upravah.

Če naj začnemo s tržaško pokrajino naj najprej ugotovimo, da jo je že od leta 1977 prvič v zgodovini naših krajev prevzela v roke politična levica z ustanovitvijo odbora, sicer manjšinskega (razpolagal je le z 12 glasovi od 30 članov pokrajinskega sveta), ki so ga sestavljali predstavniki PSI in KPI. Nova uprava se je kljub majavim tlem, na katera je morala računati ob pomanjkanju podpore trdne večine, že od začetka karakterizirala po večjem zavzemanju za stvarna vprašanja krajevne skupnosti, kar je n.pr. dokazala s sprejetjem sklepa o pravici do rabe slovenščine v pokrajinskem svetu, s prireditvijo druge konference o tržaškem gospodarstvu in s sodelovanjem v enotnem odboru za njegovo zaščito. Tudi z začetkom 1978. leta so si novi upravitelji prizadevali navezovati se na stvarne probleme krajevne skupnosti, prek stalnejšega odnosa z družbenimi predstavništvi. Obenem so občutili dolžnost, da (čeprav v okviru omejenih pristojnosti pokrajine) prispevajo k ustvarjanju trdnejših oblik sodelovanja ob meji v duhu osimskih sporazumov. Tako je prišlo že konec januarja in v začetku februarja do prvih uradnih stikov s skupnostima občin reške in obalno-kraške regije, ki so privedli do srečanj uradnih delegacij na Reki 5. in 6. decembra in pri tržaški pokrajini 13. decembra.

Zavzetost pokrajinske uprave za bistvene in najbolj pereče probleme krajevnega prebivalstva je razbrati tudi iz njenih pobud za raziskavo o šolstvu in možnostih zaposlitve in o gospodarskih delih osimskih sporazumov, o njeni dosledni antifašistični usmeritvi pa priča pobuda za enotno proslavo osvoboditve, ki je bila 24. aprila v Rižarni.

Pred odborom PSI - KPI pa je stalno visel Damoklejev meč odobritve proračuna spričo pomanjkanja politične večine v pokrajinskem svetu. Po dolgih pogajanjih med političnimi vodstvi strank je pokrajinski svet 20. aprila vendar odobril proračun s samimi glasovi KPI in PSI, ob vzdržanju ostalih demokratičnih strank. Pogoj za tako rešitev je bil takojšnji odstop odbora, ki ga je postavila resolucija PSDI. Zato je levičarski odbor od 4. maja dalje vodil le običajne upravne posle, v pričakovanju novih sporazumov med krajevnimi političnimi vodstvi demokratičnih strank. Pogajanja so se, spričo junijskih volitev za obnovitev deželnega in tržaškega občinskega sveta in iskanja novih ravnotežij po njih, zavlekla do 13. septembra, ko je za predsednika pokrajine bil ponovno izvoljen socialist Ghersi z glasovi vseh skupin ustavnega loka in 16. septembra, ko je bil izvoljen tudi novi odbor, ob vzdržanju KD in PRI. Novi izvršni organ pokrajinske uprave je zadobil trdnejše temelje, saj sta vanj vstopila tudi zastopnika SSk in PSDI in razpolaga s 14 glasovi od 30, ali točneje od 28 običajno prisotnih, članov pokrajinskega sveta.

Položaj se je torej na tržaški pokrajini izboljšal, čeprav še vedno ne do zaželene absolutne trdnosti, ki bi jo predstavljala prava demokratična večina in tudi notranji odnosi med političnimi skupinami so postali boljši in konstruktivnejši. Tvegati napovedi o perspektivah pokrajinske uprave v letu 1979 (kar seveda velja tudi za občinsko in še druge) ob skrajno nestalnih političnih razmerah tako v krajevnem, kot deželnem in državnem merilu, že skoraj meji na preroštvo. Kljub temu bi morda mogli dejati, da ima sedanji pokrajinski odbor možnost opravljati svoj posel celo do konca mandatne dobe sredi leta 1980, razen če ne nastopijo zunanji dejavniki, kot na primer kriza na tržaški občini ali na deželi, kar bi docela razburkalo politične vode in postavilo vse na kocko.

Najresnejši in najnevarnejši politični problem predstavlja brez vsakega dvoma tržaška občina. Zadnji občinski odbor pred obnovitvijo skupščine po junijskih volitvah je bil prav tako manjšinski in so ga sestavljali predstavniki KD, PSDI in PRI. Spaccinijev odbor je zato živel nelahko življenje, računajoč na dogovorjeno programsko podporo levičarskih strank in SSk, izpostavljen njihovi stalni kritiki in spodbudi. Zadnjo dobo pred zaključkom mandata je občinski svet posvetil izdelavi vrste urbanističnih instrumentov, od variante št. 25 o področjih, namenjenih javnim storitvam, perimetracije kraških naselij in podrobnega načrta za mestno središče, do načrta področij za ljudske gradnje, ki ga je sprejel prav na svoji zadnji seji pred razpustom. Vsem tem odločitvam, ki spadajo med najpomembnejše pristojnosti občin, je botrovala nuja, zaradi česar ni bilo dovolj predhodnih posvetovanj, niti dovolj poglobitve v samem občinskem svetu. Zaradi tega so ti ukrepi, ki so temeljne važnosti za usmerjanje družbenega in gospodarskega razvoja na teritoriju, bili in so še vedno predmet upravičene kritike, še posebej iz vrst naše narodnostne skupnosti, ker predstavlja ozemlje podlago njenega obstoja in jo vsako zaseganje po njem življenjsko ogroža.

Ob koncu pretekle mandatne dobe je občinski svet sprejel tudi nekaj sklepov, ki jih je slovenska narodnostna skupnost po dolgem čakanju sprejela z zadovoljstvom. Gre za sklepe o poimenovanju odsekov ulic Industria in Petronio po Ivanu Cankarju in Francetu Prešernu ter o imenovanju slovenske šole pri Sv. Jakobu po zaslužnem vzgojitelju in pisatelju Josipu Ribičiču. Žal se sklepi doslej niso izvajali in ni opaziti v novih upraviteljih nobene zavzetosti, da bi do tega prišlo. Odobren je bil tudi novi pravilnik za delovanje občinskih otroških vrtcev, ki je predvideval pravico do rabe slovenščine in namestitev slovenskega pomožnega osebja.

Junijske volitve so, kot znano, prinesle pravi pretres političnih razmerij v tržaškem občinskem svetu. Nepričakovano (kljub svarilnemu znamenju referenduma izpred dveh tednov, ko je v Trstu glasovala proti javnemu financiranju strank več kot polovica volivcev, mnogo več kot v državnem povprečju) je postala prva stranka na občini, s 27,5 odstotka glasov in 18 svetovalci, Lista za Trst. Njeni voditelji so namreč znali s prefinjenimi demagoškimi frazami o brezcarinski potrošnji, o avtonomiji in s strašilom zastrupljanja Krasa (za katerim so spretno zakrivali načelno nasprotovanje kvalitetnemu skoku v sodelovanju ob meji v smislu osimskih sporazumov) privabiti glasove.

Demokratične stranke, ki so vse izgubile občutno število glasov na račun tega spretnega manevra (ki sta ga podprli kar dve zasebni televizijski postaji), so pa ohranile trdno večino v občinskem svetu. Te moči pa niso znale izkoristiti zaradi notranje nejasnosti, ki je sledila osuplosti nad volilnimi izidi. Zato niso našle enotnosti, ki bi zagotovila tržaški občini demokratično in antifašistično upravo. Od umestitve novega občinskega sveta 18. julija smo bili zato priča v sejni dvorani pod Mihcem in Jakcem neobičajnim prizorom.

V ozračju, ki mu je dajalo pečat nestrpno obnašanje «melonarjev» med publiko, so uprizarjali predstavniki LpT politično igro, ki je bila dotlej v izvoljenih svetih neznana. V prav enako zanesenih tonih so predlagali in nato umikali kandidata za župana in je bil v takem ozračju 28. julija v balotaži izvoljen ob podpori Almirantejevih misovcev in Pannellovih radikalcev ter indipendentista s 25 glasovi od 60 framasonski veljak Manlio Cecovini. Ta pa je 22. avgusta z zajedljivim govorom podal uradno ostavko in izrecno predal odgovornost za prevzem uprave KD in drugim strankam. Toda tebi nič meni nič se je Cecovini v samih 3 dneh premislil in zopet postavil svojo kandidaturo pred novim glasovanjem. Ob ponovnem pomanjkanju enotnosti med demokratičnimi strankami KD je vztrajala (v zadnjem trenutku, potem ko se je zdelo, da so stranke dosegle sporazum za vsaj začasno kompromisno rešitev) na svojem kandidatu Stopperju, KPI je podprla kompromisnega kandidata Pacorja (PRI), je bil ponovno izvoljen v balotaži Cecovini, prav tako z glasovi LpT, MSI, PR in MIT. Hotel je sam predstavljati Trst (toda predstavlja ga kvečjemu le dobro četrtino) pred parlamentarno komisijo o vprašanjih izvajanja osimskih sporazumov, ki je prišla 12. septembra v naše mesto. In dejansko je bil glas zastopnikov LpT v občinskem odboru edini razgiašen med konstruktivnimi stališči, ki so jih komisiji posredovala predstavništva javnih ustanov.

O «novem načinu» delovanja občinskih upraviteljev smo sproti poročali, prav tako je občanom, zlasti slovenskim, brškone dovolj jasna njihova zaprtost do vprašanj, ki jih zadevajo. Naj so župan in njegovi sodelavci še tako oprezni v svojih izjavah, o stališčih LpT do Slovencev zgovorno priča nesramna kampanja njihovega uradnega glasila proti uzakonitvi globalne zaščite slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Takemu občinskemu odboru je večina občinskega sveta, ki jo predstavljajo vse demokratične stranke, izrekla odločno nezaupnico 30. oktobra z izglasovanjem enotne resolucije, ki je zahtevala njegov odstop. Toda Cecovini in njegovi so jasno povedali, da nimajo nobenega namena odstopiti in da hočejo, da pride na občino komisar, ker si obetajo ob ponovnih volitvah še večji uspeh. Ob tem bi se mogli zamisliti ob čutu odgovornosti, ki ga s tem dokazujejo, v trenutku, ko bi Trst potreboval ne občinski odbor, ki mu je nasprotna večina skupščine, ampak nasprotno takega, ki bi mogel učinkovito posegati za reševanje številnih perečih vprašanj.

Na žalost je torej položaj na tržaški občini tak. Cecovini misli vztrajati na svojem stolu do predložitve proračuna, ki bi se morala po dosedanjih vesteh izvršiti do konca februarja. Če bi večina v občinskem svetu proračun zavrnila, naj bi prišel komisar in nove volitve (kar bi za nekaj mesecev povzročilo paralizo uprave). Zato je napovedi o perspektivah tržaške občine v letu 1979 pod velikim vprašajem. Nekatere politične sile so napovedale odločno iniciativo v občinskem svetu, da se prepreči prihod komisarja, kar bi pomenilo hudo škodo za vse občane. Ali naj to pomeni, da bodo znale demokratične sile uveljaviti svojo večinsko moč v občinskem svetu s tem, da bodo po enotnem izglasovanju nezaupnice odboru LpT storile še korak dalje in izglasovale «svoj» proračun in zavrnile Cecovinijevega? Ali bi v tem primeru politična nekorektnost «melonarjev» šla tako daleč, da bi kljub temu ne hoteli odstopiti? Spričo «neobičajnih» metod, ki so jih uvedli v vodenje javnih uprav, bo brškone na odgovore treba čakati do zadnjega trenutka.

Na koncu smo nameravali podrobneje opisati delovanje rajonskih svetov, teh najosnovnejših celic demokratičnega soustvarjanja in soupravljanja javnih interesov občanov. Še posebej, ker so bili rajonski svetovalci junija prvič neposredno izvoljeni in so pridobili sveti več pristojnosti za neposredno reševanje krajevnih vprašanj. Toda, navkljub najboljši volji 232 izvoljenih članov 12 rajonskih svetov, te svoje dejavnosti še niso mogli začeti polno izvajati, prav po krivdi novih občinskih upraviteljev LpT. Občinski odbor je dokazal svoje «navdušenje» do temeljne vloge rajonskih svetov že s tem, da jih je umestil z veliko zamudo šele konec septembra. Svetovalci so si sicer takoj izbrali predsednike, skoraj povsod ob enotnosti med predstavniki demokratičnih strank (le pri Stari mitnici so zaradi neenotnosti darovali predsedstvo zastopnici LpT, ki je bila izvoljena z odločilnimi glasovi MSI) in sestavili delovne komisije. Njihovo delovanje pa otežuje in ovira, v nekaterih primerih pa celo onemogoča zadržanje občinskega odbora. Ta jim ne pošilja niti tolmačev, da bi mogli slovenski svetovalci opravljati svoje delo v materinščini, kot je izrecno določeno v čl. 27 pravilnika, tako da je že več sej rajonskih svetov moralo odpasti. Ne duha ne sluha ni o sklepih, ki bi jih moral odbor predložiti občinskemu svetu, s katerimi mora občina poveriti rajonskim svetom določna pooblastila in potrebna finančna sredstva. Videti je torej, da bo tudi uspešno delovanje rajonskih svetov odvisno od menjave vodstva na tržaški občini.

LUCIJAN VOLK

• *Jadranski koledar 1979*

(Nadaljevanje s 6. strani)

Nove Gorice, Drago Sedmak o fašistični stranki v Gorici do razkroja goriške pokrajine leta 1923. Andrej Pagon - Ogarev objavlja članek o partizanskem gospodarstvu na Cerkljanskem, Stanislav Renko je prispeval članek «Od idejnega zorenja do uresničevanja zgodovinskih teženj», podlaga članku je Vilfanova knjiga «Delo, spomini, srečanja». Med članki, ki obravnavajo razne pokrajinske in druge značilnosti naj omenimo članek Franceta Habeta «Mlinska kolesa na Pivki so se ustavila».

Ob našem pregledu člankov in razprav moramo zapisati, da nismo pri tem želeli ocenjevati posameznih izdelkov, zato tudi vseh piscev nismo imenovali. Seznam člankov naj pokaže osnovni uredniški koncept koledarja. Koledar želi torej strniti ocene določenih važnih političnih, kulturnih, gospodarskih in drugih dogodkov leta. Hkrati pa želi zabeležiti vrsto podatkov, ki bodo za bralce uporabni. «Jadranski koledar» posveča zato veliko pozornosti dokumentarnemu gradivu. Ob taki uredniški izbiri bi lahko pripomnili, da je v koledarju malo lahkotnejšega čtiva, da niso zabeleženi razni manj pomembni a vseeno zanimivi dogodki itd. Res pa je, da daje današnja podoba koledarja koristen pregled dogodkov, hkrati pa lahko služi kot priročnik vsem, ki se ukvarjajo z našo manjšinsko problematiko. Brez dvoma ima zato koledar dokumentarno vrednost, in pomenj pomembren prispevek k naši publicistični dejavnosti.

TRADICIONALNI IZLETI PRIMORSKEGA DNEVNIKA 1979

S tremi letali prvič na Poljsko

Dodatni izleti: PARIZ, SREDNJA AZIJA, DALJNI VZHOD - Začetek vpisovanja za vse izlete v sredo, 3. januarja

KRAKOV
BISER POLJSKE

Sukienice — gotsko-renesančna zgradba v starem delu Krakova, v kateri je galerija poljskega slikarstva

Po toliko letih odlašanja smo bili nekako prisiljeni, da pripravimo za naše zveste naročnike in čitatelje izlet na Poljsko. Pravimo prisiljeni, kajti na to odločitev sta vplivala dva razloga: prvič, želja naših izletnikov, in drugič, dejstvo, da je Poljska ena redkih držav, ki je še nismo obiskali. Poljska je seveda velika država, saj se razteza od Baltika na severu do Češkoslovaške na jugu in je nemogoče, da bi obredli vso deželo. Zato smo se odločili, da v nasprotju z dosedanjo prakso, ne obiščemo njenega glavnega mesta Varšave, temveč nekoliko manjši, zato pa toliko bolj bogat Krakov. Ko pravimo bogat, mislimo seveda na njegove kulturne in zgodovinske dobrine, zaradi česar je Krakov zadobil ime «poljske Firence». Krakov združuje v sebi tisočletno zgodovino poljskega naroda in je edino mesto na Poljskem, ki ga ni prizadela vojna vihra. V nasprotju z Varšavo, ki je bila porušena do tal, je Krakov ostal tak, kakršnega so gradili stoletja njegove zgodovine. Reči moramo, da je mesto, ki šteje kakih 650.000 prebivalcev, izredno lepo, saj ima vsaka ali skoro vsaka ulica svojo značilnost, svoj kulturni spomenik, zaradi česar ga upravičeno prištevajo med najlepša mesta Evrope.

Pa še en razlog je, da smo se odločili za Krakov in ne za Varšavo. Tu je namreč v bližini zloglasno taborišče smrti Oswiecim, bolj poznano z nemškim imenom Auschwitz, kjer je milijone ljudi — izgubilo svoja življenja. Jasno je, da si bomo taborišče ogledali in položili venec na spomenik žrtvam hitlerjevskega nacizma.

Pot v Krakov je seveda predolga, da bi jo lahko opravili z avtobusom, saj bi zanjo potrebovali v obeh smereh štiri polne dni vožnje. Zato smo se odločili za prevoz z letalom, ki nas bo v nekaj več kot eni uri popeljelo z ljubljanskega na krakovsko letališče.

Za naše izletnike smo predvideli tri potovanja v Krakov, in sicer tako, da bo vsako potovanje trajalo 5 dni. **Prva skupina bo šla na pot 8. maja, druga 12. in tretja 16. maja 1979.** Vsi tri skupine bodo imele seveda popolnoma enak program in tudi stanovale bodo vedno v hotelu «Holiday Inn», ki je eden najboljših hotelov v Krakovu. Toda poglejmo sedaj, kakšen je naš program izleta v Krakov:

PROGRAM

1. dan: S posebnimi avtobusi se bomo odpeljali na ljubljansko letališče Brnik, odkoder se bomo z letalom DC-9 slovenskega podjetja «Inex Adria» popeljali do Krakova. Tu nas bodo pričakovali vodiči, potem pa se bomo odpeljali v mesto in se nastanili v hotelu «Holiday Inn». Čas, ki ga bomo imeli na razpolago, bomo porabili, da se spoznamo z najbližjo okolico in seveda jezikom, ki je v pisavi še precej razumljiv, nekoliko težji za razumeti v pogovoru s Poljakom, zlasti še, če leta govori hitro. Vsekakor se da s slovenščino še precej dobro sporazumeti, tako da v trgovinah in restavracijah ni posebnih težav. No, v hotelu bomo imeli večerjo, potem pa na počitek — ali pa v kako pivnico ali plesno dvorano, kjer vam lahko po želji postrežejo še z dodatno večerjo.

2. dan: Po zajtrku se bomo odpeljali na ogled mesta. Rekli smo že, da je mesto izredno bogato kulturnih spomenikov, zaradi česar je jasno, da si bomo ogledali le najvažnejše: jagelonsko univerzo, ki je bila ustanovljena leta 1364 in spada med najstarejše univerze v Evropi (tu je med drugimi študiral tudi Nikolaj Kopernik) ter gotsko cerkev Device Marije, ki ima čudovit oltar triptih, star več kot 500 let. Iz cerkvenega zvonika trobi vsako uro trobentač, a to je posebna zgodba, ki jo boste slišali pod zvonikom. Stari del mesta z majhnimi kavarnicami in gostilnami, ki so ohranile svoj nekdanji romantični videz in «Suknienice» — nekdanjo tržnico, v kateri so še danes prodajalne, v prvem nadstropju pa Narodna galerija itd.

Dragulj Krakova pa je grad Wawel, ki se dviga nad samim mestnim središčem. Odlično ohranjen je bil stoletja rezidenca poljskih kraljev, ki počivajo v kriptah podzemlja krakovske katedrale. Katedrala sama (ta je tudi sedež sedanjega papeža) je čudovita gotska stavba z 18 kapelami v različnih stilih, v zvoniku pa je 8 ton težak zvon, ki ga je dal uliti kralj Sigismund iz zaplenjenih topov leta 1520. Grad Wawel je splet laične in cerkvene arhitekture, in je, kot smo že dejali, odlično ohranjen. V 71 dvoranah je več kot 5000 starih umetniških del, po vsem svetu pa so znani Wawlovi gobleni, ki jih je naročil kralj Sigismund pri flamskih tkalcih.

Ni naš namen, da bi se spuščali v podrobno razlago, kajti vse to — in še mnogo več — boste videli med obiskom Krakova. Vsekakor bo dan poln doživetij in verjetno boste precej trudni, ko se boste zvečer vrnili v hotel na večerjo.

3. dan: Dopoldne se bomo z avtobusi odpeljali v Oswiecim (Auschwitz), ki je kakih 35 km oddaljen od Krakova. Rekli smo že, da je to taborišče smrti, kjer je bilo mnogo naših ljudi in kjer je tudi marsikdo za vedno ostal. Taborišče je ohranjeno tako, kakršno je bilo, z vsemi pritiklinami — od vhodnih vrat in žice okoli taborišča bo krematorijev. V posebni stavbi, ki so jo napravili pred samim taboriščem, bomo videli kratek film, ki so ga posneli ob osvoboditvi, potem si bomo ogledali taborišče, na koncu pa še položili venec na spomenik žrtvam.

Obisk taborišča traja ves dopoldne, popoldne pa bo prosto za posamezne oglede in za morebitne nakupe. V Krakovu je precej reči, ki se jih splača kupiti. Začnimo kar pri vodki, ki stane kakih 800 lir steklenica ali pa pri izdelkih iz lana ali pa umetne obrti in usnjenih izdelkih.

4. dan: Dopoldne se bomo odpeljali v Wieliczko. To je eno najstarejših poljskih mestec, vendar je bolj znano po rudniku soli, ki je svetovnega slovesa. V njem kopljejo sol že od pamtiveka in je še danes aktiven. Del rudnika so spremenili v muzej, ki si ga je res vredno ogledati. Več kot 100 metrov pod zemljo so jezerca, kapele, plesna dvorana, skulpture — vse to na 3 km dolgi poti, ki obiskovalca navduši. V rudniku je tudi poštni urad — edini pod zemljo — odkoder lahko pošljete razglednico vašim prijateljem in znancem.

Popoldne še sprehod po mestnih ulicah, zvečer pa bo večerja v karakterističnem lokalu in ob zvokih plesne glasbe.

5. dan: To je prosti dan, ki ga boste lahko izkoristili po želji: za obisk kakega muzeja, za ogled tržnice, za nakupe, za obisk galerije itd. Proti večeru se bomo odpeljali iz hotela na letališče in od tu spet z letalom v Ljubljano, kjer nas bodo čakali avtobusi in nas še v poznem večeru pripeljali v Trst.

To je torej naš program izleta v Krakov. Iz tega kratkega opisa ste morda razbrali, da bo izlet zelo zanimiv, poučen in tudi zabaven. Na njem pa ne boste spoznali samo mesta Krakov, temveč tudi njegove prebivalce, njihove navade in njihovo življenje, skratka, spoznali boste najzanimivejši del poljske republike.

CENA IZLETA

Če upoštevamo prevoz z letalom in hotel prve kategorije, potem boste takoj ugotovili, da je tudi cena izleta zelo nizka. Na osebo pride 198.000 lir.

V ceno je vključen avtobusni prevoz na relaciji Trst-Brnik-Trst, letalski prevoz Ljubljana - Krakov-Ljubljana, polni penzion v Krakovu od večerje prvega dne do kosila petega dne, hladna obroka v letalu, vodiči ter ogledi in vstopnine kot po programu.

Hotelska namestitev je v dvoposteljnih sobah s tušem in WC. Za poljski vizum in letalske takse doplačilo 12.000 lir.

Dnevi in čas vpisovanja velja kot za ostale izlete.

PARIZ ZA VELIKO NOČ

Pravijo, da kdor je bil desetkrat v Parizu, si želi tja še enajstič. In verjetno bo to držalo, kajti mnogo naših naročnikov in čitateljev, ki so v Parizu bili bodisi s Primorskim dnevnikom bodisi na svojo roko, si tja ponovno želijo. Zakaj torej ne bi ustregli želji tistih, ki bi ga radi prvič videli?

Za naše naročnike in čitatelje smo pripravili šestdnevni izlet v Pariz, in sicer od 15. do 20. aprila letos. Pariz ni treba posebej predstavljati, saj ga poznamo iz literature, iz filmov in s televizijskih ekranov. To je mesto, ki mu ni para na svetu, to je mesto Louvra, Elizejskih poljan, Montmartra, mesto galerij in muzejev, mesto umetnikov in navsezadnje tudi srce Francije. Težko je pripraviti program, ki bi ob tako kratkem obisku lahko ustrezal vsem željam in okusom. Zato smo se pri izdelavi programa omejili na osnovne značilnosti Pariza, izletnikom pa prepuščamo, da si po svojem okusu in željah dopolnijo svoje bivanje v Parizu.

Naš program bo torej naslednji:

1. dan: Okoli poldne odhod avtobusa iz Trsta na ljubljansko letališče Brnik, odkoder se bomo z letalom JAT DC-9 odpeljali na redni progi v Pariz. Po nekaj manj kot dveh urah vožnje bomo pristali na pariškem letališču, odkoder se bomo z avtobusom odpeljali v hotel «ANGLO AMERICAN» (hotel s 3 zvezdicami, kar pomeni I. kategorija), ki je v najlepšem predelu mesta. Od tu se lahko bodisi z avtobusom bodisi s podzemno železnico odpeljete v kateri koli del mesta. Sobe v hotelu so lepe in nudijo vse udobnosti. Že prvi večer se boste lahko sprehodili po mestu, ki je v večernih urah še posebno zanimivo.

2. dan: Po zajtrku se bomo odpeljali v Versailles. Tu bomo obiskali sloviti dvorec in skoraj še bolj slovite vrtove okoli njega. Obisk gradu bo trajal vse do poldneva, ko se bomo vrnili v Pariz, potem pa bo prosto.

3. dan: Po zajtrku se bomo odpeljali na kombinirano pariško turo. Videli bomo vse najvažnejše dragulje pariške arhitekture — od katedrale Notre Dame do Slavoloka zmage na koncu Elizejskih poljan. To je seveda le bežen ogled, zato pa boste imeli dovolj časa, če si boste hoteli to ali ono reč še podrobneje ogledati.

4. dan: Dopoldne je namenjen ogledu slovitega Louvra. Kot vam je gotovo znano, je za ogled Louvra potrebnih več dni ali celo mesecev, če bi si hoteli vse natančneje ogledati. Mi se bomo morali zadovoljiti z obiskom dvoran največjih mojstrov, če pa bo komu to premalo, se bo pač tja vrnil popoldne ali pa naslednji dan.

5. dan: Dan je prost za individualne oglede ali pa za fakultativni izlet «Cradovi ob Loiri». To je celodnevni izlet, ki je izredno zanimiv, a tudi njegova cena je temu primerna: 55.000 lir na osebo. Kdor bi se hotel udeležiti tega izleta, mora to sporočiti ob plačilu zadnjega obroka. Zvečer bo fakultativni obisk nočnega zabavišča.

6. dan: Dopoldne prosto, proti večeru pa prevoz z avtobusom na pariško letališče, odkoder nas bo spet letalo JAT odpeljalo v Ljubljano. Z avtobusom se bomo nato okoli polnoči vrnili na naše domove.

Cena tega izleta je 246.000 lir. V ceno je vključen avtobusni prevoz do ljubljanskega letališča in nazaj, letalski prevoz do Pariza in nazaj, usluge polpenziona v hotelu «ANGLO AMERICAN», ogled mesta, izlet v Versailles, obisk Louvra, letališke takse ter spremstvo. Vpisovanje kot za ostale izlete.

VPISOVANJE

Za vse izlete se začne vpisovanje v sredo, 3. januarja 1979, in sicer na upravi našega dnevnika v Ul. Montecchi 6/II od 9. do 12.30 ter od 15. do 17. ure. Vpisovanje se zaključi v soboto, 6. januarja ali pa že prej, če bodo oddani vsi prostori.

V Gorici sprejema prijave uredništvo našega dnevnika med običajnimi uradnimi urami.

Ob vpisu je treba predložiti potni list (kdor ga trenutno nima, naj prinese s sabo osebno izkaznico) ter vplačati 50.000 lir akontacije za potovanji na Poljsko in v Pariz ter 250.000 lir za potovanji na Daljni vzhod in v Srednjo Azijo. Ostanek je treba vplačati v mesečnih obrokih, vendar najkasneje en mesec pred začetkom potovanja. Dnevi vplačevanja obrokov bodo objavljeni v našem dnevniku. Za potovanje v Singapur in Indonezijo je možno šestmesečno obročno plačevanje.

Prijavljeni izletniki se lahko potovanju odpovejo najkasneje 30 delovnih dni pred začetkom potovanja. V tem primeru dobijo v celoti povrnjeno vsoto. Po tem roku — če nočejo izgubiti vse — lahko nadomestijo svojo osebo s kom drugim, vendar v redu z dokumenti in v času, da se lahko nabavijo vizumi itd. To je potrebno zaradi tega, ker smo pogodbeno dolžni plačati vse usluge v inozemstvu mesec dni pred prihodom skupine.

Vsem dosedanjim in bodočim izletnikom želimo v novem letu zdravja, sreče in mnogo prijetnih dni z izleti «Primorskega dnevnika».

SINGAPUR, DŽAKARTA, BALI

Za tiste, ki si v zimskih mesecih želijo sonca in zraven še nekaj eksotičnosti (seveda, če so finančno dovolj pri moči), smo pripravili štirinajstdnevno potovanje na Daljni vzhod. Letos bomo obiskali Singapur, zraven pa še Indonezijo, in sicer prestolnico Džakarto ter svetovno znani letoviščarski otok Bali. Toda poglejmo, kakšen je program tega potovanja:

1. dan: Potovanje iz Trsta v Ljubljano in od tu v Beograd (z letalom), zvečer pa polet do Singapurja z vmesnim postankom v Kuwaitu.

2. dan: Prihod v Singapur in namestitev v hotelu. Tu naj omenimo, da je Singapur važno križišče vseh prometnih poti, zlasti pa je znan po svojem pristanišču, ki je eno največjih na svetu. Singapur je znan tudi po svoji prosti coni, kjer je moč dobiti blago, zlasti pa tehnične predmete po izredno ugodnih cenah, še celo ceneje kot npr. v Hongkongu, ki velja za najcenejše mesto na svetu. No, o tem se bodo izletniki lahko sami prepričali že ob prvem stiku z izložbenimi okni tega azijskega velemesta, ki ga odlikuje izredna čistoča.

3. dan: Dopoldne ogled Singapura pod strokovnim vodstvom. Videli bomo Victoria memorial, kitajsko četrt, spomenik padlim v drugi svetovni vojni. Japonski vrt, muzej žada itd., na koncu pa se bomo še povzpeli na hrib Faber, odkoder je lep razgled na mesto in na kakih 60 otočkov pred njim.

Proti večeru se bomo odpeljali na letališče in od tu v prestolnico Indonezije — Džakarto.

4. dan: Poldnevni ogled Džakarte, enega biserov Daljnega vzhoda. Mesto, ki šteje kakih 6 milijonov prebivalcev, združuje v sebi najlepše elemente dveh civilizacij — od modernih zgradb na širokih bulvarjih do starih in ozkih ulic, ki se zgrinjajo v sloviti Bazar. Popoldne fakultativni izlet v dve uri oddaljeni Bogor.

5. dan: Dopoldne prosto, popoldne let v Denpasar na otoku Bali. Namestitev v hotelu in prenočitev.

Od 6. do 10. dne: Bivanje na otoku Bali, ki je znan kot «raj Pacifika». V sebi združuje skrivnostno lepoto Vzhoda, ki ji daje svoj pečat eksotika narave in živopisani rituali hinduizma. Med bivanjem na Baliju si bomo ogledali razne templje, balinezijsko vas, samorastniško slikarstvo v Ubdu, delavnice za obdelavo zlata in srebrnega nakita, v Celiku, delavnice lesnih rezbarij v Masu itd. Prav tako si bomo na posebnem izletu ogledali mesto Denpasar z vsemi njegovimi znamenitostmi. Ves ostali čas bo na razpolago za kopanje v toplih vodah Pacifika ali za druge fakuitativne izlete.

V jutranjih urah desetega dne se bomo z Balija vrnili v Singapur.

11. in 12. dan: Prosto za ogled Singapurja, za nakupe in morebitne fakultativne izlete.

13. dan: Proti večeru polet za Beograd.

14. dan: V jutranjih urah prihod v Beograd, nato polet do Ljubljane in transfer z avtobusom v Trst. Konec potovanja.

Cena tega potovanja je 946.000 lir na osebo in vsebuje: Letalske prevoze od Ljubljane do Ljubljane, avtobusni prevoz od Trsta do Ljubljane in nazaj, usluge polnega pensiona v hotelu A kategorije, izlete, ki so navedeni v programu. Odhod je predviden za 9. februar, povratek v Trst pa 23. februarja 1979.

SREDNJA AZIJA

Za potovalne «sladokusce» smo pripravili še en program, ki pa je — to moramo takoj povedati — omejen na število 25 oseb. Gre namreč za potovanje v sovjetsko Srednjo Azijo, kjer bomo obiskali najzanimivejša mesta Kazakistana in Uzbekistana, sedmo republiko, ki mejijo na Iran in na Afganistan. Dolgo potovanje torej, za katerega pa trdijo, da je eno najlepših ne samo v Sovjetski zvezi, temveč tudi daleč naokoli po svetu.

Tako bomo obiskali glavno mesto Kazakistana Alma-Ata. Mesto leži med gorami, ki so pokrite s smrekovimi gozdovi, nekoliko više so planinski vrhunci, še više pa kamen in ledeniki. Alma-Ata združuje v sebi spomenike preteklosti in moderno arhitekturo, zgodovino te republike pa boste lahko spoznali v Centralnem kazakistanskem muzeju, ki je dobil svoj prostor v starinski katedrali, zgrajeni iz lesa in ki je danes nekaj edinstvenega na svetu.

V Uzbekistanu si bomo ogledali tri mesta: glavno mesto Taškent, potem pa še dve antični mesti Buharo in Samarkand. Taškent, v nasprotju z Alma-Ato, leži komaj 480 m nad morsko višino in se razprostira med parki in umetnimi jezeri. Čeprav ima mesto več kot 2000 let staro zgodovino je danes bolj podobno muzeju arhitekture sovjetskih narodov. Vse nekaj drugega je Buhara, mesto, na katerega so prebivalci Uzbekistana nad vse ponosni, saj združuje v sebi civilizacijo in zgodovino, katere spomeniki so vidni na vsakem koraku. In ne pozabimo, da gre za tisočletja staro civilizacijo, kar velja tudi za Samarkand. Poleg Buhare je Samarkand eno najstarejših mest Srednje Azije. V njem se prepleta mod. no s starim in ko boste hodili po mestu, se vam bo zdelo, kot da prebirate kakšni eni čarni knjigo «Tisoč in ena noč», na drugi strani pa sodobni roman.

Potovanje v sovjetsko Srednjo Azijo bo torej nekaj edinstvenega. Trajalo bo skupaj 10 dni, pri čemer pa je predviden tudi ogled Moskve. Vsekakor je okvirni program potovanja naslednji (odhod dne 20. junija 1979).

1. dan: Z letalom družbe «Aviogenex» se bomo odpeljali iz Ljubljane v Moskvo, kjer se bomo nastanili v enem mestnih hotelov. Po večerji bomo prav gotovo odšli na Rdeči trg, ki je krasno razsvetljen in si ogledali Kremelj, Leninov mavzolej in menjavo častne straže.

2. dan: Ves dan je namenjen ogledu Moskve, in sicer z avtobusom ter vodičem. Zvečer transfer na letališče in polet za Alma-Ato.

3. dan: Ogled kazakistanskega glavnega mesta.

4. dan: Polet za Taškent in ogled uzbekistanskega glavnega mesta, predvsem stari del z medreso Kukeljdaš in Barak-kana.

5. in 6. dan: Iz Taškenta se z letalom prepeljemo v Buharo, kjer ostanemo dva dni. Tu si bomo ogledali predvsem nekdanjo rezidenco buharskega emirja, trdnjavo Ark, mavzolej dinastije Samanidov, minaret smrti Kaljan itd. Proti doplačilu se lahko napravi izlet v puščavo.

7. in 8. dan: Po vreletu z letalom iz Buhare se bomo v Samarkandu ustavili spet dva dni ter si med drugim ogledali ostanke astronomskega observatorija Ulukbega, alejo mavzolejev Šahi Zindo, Timurjevo grobnico Gur Emir, stari mestni trg Registam in orient

Iz umetnostnih galerij

Mario Vilhar v sežanski Mali galeriji

Sežanska «Mala galerija» je spet dobila svojega gosta, ki so si ga njeni običajni obiskovalci pravzaprav že dolgo želeli. V goste je namreč prišel Mario Vilhar, slovenski umetnik, ki vzbuja pozornost in mu je zato Mala galerija odprla vrata za njegovo 49. samostojno razstavo.

O slikarju in kiparju Mariu Vilharju smo že pisali, a ga bomo vendarle na kratko predstavili. Rodil se je 1925. v Postojni, v umetniški družini in se je s slikarstvom in kiparstvom začel ukvarjati sredi vojne. Po tehničnem študiju in po delu v industriji se je lotil študija likovne umetnosti. Ukvarja pa se tudi kot časnikar in medaljer.

Svojo prvo razstavo je Mario Vilhar priredil 1955. leta v Kopru, nakar je obredel že vso Jugoslavijo, pogosto pa je razstavljal tudi v tujini.

Njegova dela so v številnih javnih in zasebnih zbirkah širom po Jugoslaviji, pa tudi v Avstriji in Italiji, praktično po vsej Evropi, pa tudi na Japonskem ter v Kanadi in ZDA.

Na odprtju Vilharjeve razstave v Sežani je nastopil sežanski ženski pevski zbor, da bi odprtje razstave predstavljalo popolnejšo kulturno prireditev, žal pa je odprtje razstave s koncertom privabilo bolj malo občinstva.

Demetrij Cej razstavil v galeriji «Rena Vecia»

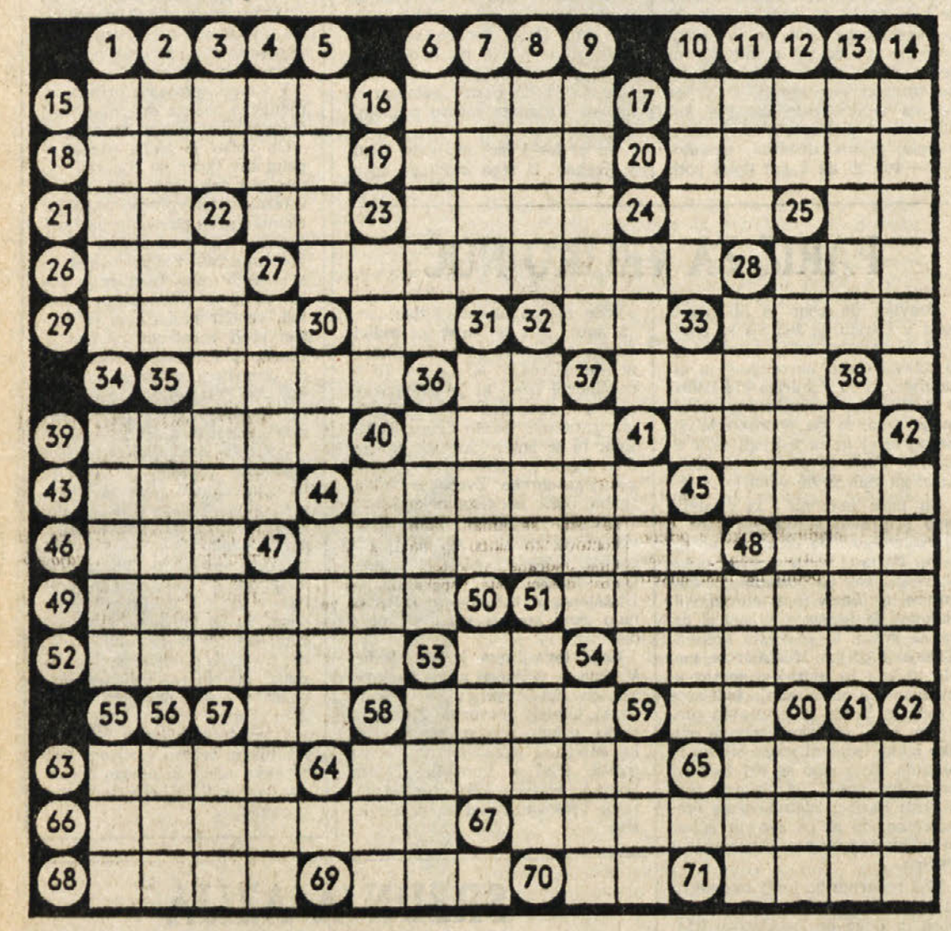
Med tistimi našimi slikarji, ki vztrajno stremijo k vrhu zamejskega slikarstva, je gotovo tudi Demetrij Cej, ki slika v glavnem velika platna in je eden najbolj značilnih predstavnikov naprednejšega ustvarjanja med našimi likovniki. O delavnosti tega že krepko v srednjo generacijo zasidranega Goričana, ki je tudi scenograf tržaškega Stalnega slovenskega gledališča, priča njegova stalna navzočnost na skoraj vseh ex tempore tekmovanjih v naši pokrajini, na katerih prejema visoke nagrade, pa tudi več osebnih razstav doma in na tujem. Teh razstav je bilo že toliko, da že sam ne ve, koliko jih je bilo, kajti v katalogu za sedanjo njegovo razstavo v galeriji «Rena vecia» njih dolgi seznam ne navaja nekaj razstav, celo ne predlanske slavnostne razstave v Zagorju, v Sloveniji.

So pa platna, ki jih je Cej tokrat nazstavil, pomembna, ker kažejo ali vsaj nakazujejo nadaljnji razvoj Cejeve likovne izraznosti. V njih se namreč nakazuje nekakšen odstop od njegovega že dolgo let ustaljenega pojmovanja koncepcije oblikovanja podob. Kazno je, da tudi Cej ni mogel preslišati odmeva tega, kar se dogaja v svetu umetnosti in reagirati na dotok figurativnih prvin v slikarsko ustvarjalnost. Figurativne prvine so bile, pa čeprav močno zastrte, vedno prisotne v njegovih slikah, bile pa so že na sami meji abstraktnosti. Bile so nekako prekrite z le malo prozornim čarnim pajčolanom abstraktnih vzorcev, vtkanih v pestrost barv ali bolje v pestro barvno kopreno. Ta pa je sedaj izginila in temna silhueta strnjene vrste hiš, ki se zrcalijo nad črto vodne ravni, se nam dozdeva kot bi vstajala v mraku prvega svita po pravkar zaključeni slavnosti ugaslih bengaličnih ognjev.

Skoro vse slike so nekakšne variacije na temo nazobčane horizontale. Koliko bo ta motivika in tudi ta način nadalje bogatil Cejevo ustvarjalnost, bo dokazal ali pokazal nadaljnji razvoj njegove ustvarjalnosti. Toda slikarjevo odločno voljo, da bi dospel do novih ciljev, dokazujejo svojstveni prijemi v veliki okrogli sliki, ki jo je dal na ogled v horizontalni legi in ki na lik mizi počiva malo nad podom in je vrh tega še vrtljiva, da si jo lahko ogledujemo iz kateregakoli zornega kota.

M. B.

Letošnja novoletna križanka

VODORAVNO: 15. živahnost ... na ulici, 16. neusmiljen, 17. slovensko športno društvo iz Bazovice, 18. okrožje, okoliš, taborniška bolnišnica, 19. slovensko moško ime, 20. milanski nogometni klub, 21. veznik, 22. nikalnica, 23. že tako, brez tega, 24. magister artium, 25. kem. simbol za selen, 26. tuji izraz za smuči, 27. slovenska zamejska vas, 28. spojitev, stik, 29. orosti streli pri nogometu, 30. avtomobilska oznaka za Karlovac, 32. poem v sredi, 33. glavno mesto gornje Avstrije, 35. reka skozi Firence, 36. naslonka, 37. zmerno nizka temperatura, 39. je brez močnega sijaja, leska; moten, 40. it. moško ime, 41. brezbarvna, lahko vnetljiva tekočina, 43. podružnica ZTT v Ljubljani, 44. vas na Krasu z znano kobilarno, 45. rod iz družine trav, 46. dopustni veznik, 47. vrezovanje risb na lesene plošče, 48. ime filmske igralke Gardner, 49. narkotizirati, 51. moško osebno ime, 52. babica, 53. Georg Trakl, 54. mesto v Srednji Italiji, 57. avtomobilska oznaka za Makarsko, 58. prepir, 59. osebni zaimek ali avt. oznaka za Milan, 63. žalovanja, 64. slovenski književnik (Primož), 65. ampak, 66. oblika zastopanja gospodarskih organizacij, 67. otožen, mil, 68. sol v italijanščini, 69. premikati se, 70. daljša pesnitev, 71. svetlotemne barve.

NAVPIČNO: 1. krik, 2. bivši glavni urednik našega dnevnika (Stanislav), 3. Valentin Vodnik, 4. eden v nemščini, 5. izbira, 6. hudo, nevarno stanje, 7. ime splitskega košarkarja Tvrdića, 8. kača, 9. japonska prestolnica, 10. letni čas, 11. ime Karenine, 12. konec polotoka, 13. letni čas, 14. it. zgodovinsko mesto, 22. prebivalec Apeninskega polotoka, 23. če, 24. združenje obrtnikov in rokodelcev v srednjeveških mestih, 25. občasno videti, 27. tržaška tovarna, 28. znani poljski nogometaš, 30. nepoznan, 31. prijetno, 32. arabski knez, 33. Lambert Ehrlich, 34. top, 35. belgijski pevec, 36. italijanski filmski režiser, 37. kis, 38. beden, 40. daljša časovna obdobja, 41. politično zatočišče, 42. sajenje, 44. del obraza, 45. verski poglavar muslimanov, 47. igre obrazov ali gibov, 48. vnetje ušesa, 50. Gregor Rožman, 51. kazalni zaimek, 53. znak za množenje, 54. jugoslovanski hokejist, 55. Komunistična partija Slovenije, 56. doba, vek, 57. koloidna raztopina, 58. liho število, 59. nizozemski nogometaš, 60. organ vida, 61. slovenski književnik, 62. žensko osebno ime.

(lako)

Zamejski Slovenci v novoletnih programih RTV Ljubljana

Ljubljanski Radio in TV bosta tudi tokrat ob prehodu iz starega v novo leto v raznih oddajah namenila precej prostora življenjskim problemom in zahtevam slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Gre predvsem za njihovo globalno zaščito, torej za zakon, ki ga naša skupnost pričakuje že vse povojno obdobje in je že skrajni čas, da ga demokratična Italija končno tudi sprejme.

V praznični radijski oddaji prav na novoletni dan bodo govorili predstavniki vseh Slovencev, ki žive izven matične domovine. Začela se bo ob **enajsti uri in pet minut** na prvem radijskem programu. Iz Italije bodo v oddaji govorili predsednik SKGZ Boris Race, deželni tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka, komunistični občinski svetovalec v Trstu Ravel Kodrič, predsednik Odbora za gradnjo kulturnega in športnega središča v Gorici Gorazd Vesel, svetovalec PSI v goriškem občinskem svetu Marko Waltritsch, potem urednik «Novega Matajurja» v Čedadu Izidor Predan ter predsednik Kulturnega društva «Rečan» iz vasi Ljesa v Beneški Sloveniji Aldo Klodič.

Vsi so v pogovoru s tržaškim dopisnikom - komentatorjem RTV Ljubljana poudarili predvsem boj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji za izpolnitev njihovih pravic, se pravi za zagotovitev pogojev za enakopravnost z večinskim narodom, svoboden razvoj in za zakonsko zaščito. Opozorili so, da uresničevanje osimskih sporazumov in dobro ozračje v odnosih med Italijo in Jugoslavijo zdaj nujno zahtevajo, da italijanski parlament globalni zaščitni zakon o Slovencih čimprej sprejme.

Predsednik SKGZ Boris Race je dal tudi izjavo za ljubljansko televizijo. V njej je predvsem poudaril, da bi moral biti globalni zaščitni zakon sprejet v prvih mesecih prihodnjega leta. Predsednik Slovenskega deželnega gospodarskega združenja dr. Vito Svetina pa je v pogovoru za TV obširno pojasnil stanje in naloge slovenskega gospodarstva v Italiji. Ob tem je opozoril, da bi moral biti predstavnik združenja zastopan tudi v upravnem organu, ki načrtuje gradnjo proste industrijske cone na meji med Italijo in Jugoslavijo na Krasu.

Gledališče Stanislavskega staro 80 let

Sovjetski gledališki mojster Stanislavski predstavlja nekakšen mejnik v svetovnem gledališkem življenju. Njegovo moskovsko gledališče je predstavljalo prelomnico v gledališki umetnosti, prelomnico, ki je veljala vse do pred nedavnim kot nekakšen vrhunec in hkrati zakon. In njegovo moskovsko gledališče, preko katerega je svoj način izrazil in propagiral, rekli bi blago — vsilil svetu, slavi te dni svojo 80-letnico. Moskovsko gledališče, o katerem je govor, sta ustanovila pravzaprav Konstantin Stanislavski in Vladimir Nemirovič - Dančenko, ki sta pritegnila k sodelovanju vrsto tedanjih velikih odrskih mojstrov, kot so Olga Knipper - Čehova, Ivan Moskvin, Vsevolod Majerhold.

Gledališka skupina, ki sta jo vodila Stanislavski in Dančenko, je kmalu prodrla med moskovskim občinstvom in se že leta 1906 začela uveljavljati tudi v tujini, in po oktobrski revoluciji se je gledališče vrglo v nove tokove ali bolje jih celo vodilo in v dvajsetih letih uprizarjalo dela novih avtorjev, kot so Mihail Bulgakov, Leonid Leonov, Konstantin Trenev, Valentin Katajev, Vsevolod Ivanov in drugi.

Od leta 1970 vodi to gledališče odrski umetnik in režiser Oleg Efremov, ki je pravzaprav nekakšen sin tega gledališča, saj je obiskoval njegovo šolo in nato dolgo nastopal na njegovem odru, kot zelo priznan in priljubljen gledališki umetnik. Oleg Efremov je sicer pred leti ustanovil posebno gledališko skupino «Sovremenik», torej «sodobnik».

RADIO TELEVIZIJA

Nedelja, 31. decembra 1978

TRST A

8.00, 11.00, 12.00, 14.00, 19.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Maša; 9.45 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 10.15 Vedri zvoki; 10.30 Danes obiščemo; 11.05 Mladinski oder; 11.35 Nabožna glasba; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Ljudje pred mikrofonom; 13.20 Poslušajmo spet; 15.00 Nedeljsko popoldne; 19.30 Pričakajmo skupaj Novo leto.

KOPER

7.30, 10.30, 12.30, 14.30, 17.30, 19.30, 20.30, 21.30 Poročila; 7.00 Dobro jutro v glasbi; 8.30 V nedeljo zjutraj z Gisello Pagano; 9.15 Poje skupina Rani mraz; 10.00 Z nami je...; 10.15 Glasbena oddaja; 10.32 Šest minut izvedenca; 10.40 Program z Vanno; 11.00 Dogodki in odmevi; 11.15 V iskanju popolnosti; 11.30 Kim, svet mladih; 12.00 Pogovor s poslušalci; 12.10 Glasba po željah; 14.00 Automobile story; 14.33 Najlepše pesmi; 15.00 Posebna oddaja iz Furlanije; 15.15 Zimska plošča; 15.30 Folk in ne; 16.00 Jaz poslušam, ti poslušaš; 16.30 Sosednji kraji in ljudje; 16.50 - 19.00 Silvestrsko popoldne; 19.33 Silvestrovski večer

RADIO 1

8.00, 10.10, 13.00, 17.00, 19.00, 21.00 Poročila; 6.00 Glasbena oddaja; 8.30 Prostor Humour; 7.35 Nabožna oddaja; 8.40 Naša zemlja; 9.10 Katoliški svet; 9.30 Maša; 10.20 Danes Mariangela Melato; 11.30 Glasbeni odmor; 11.45 Radio sballa; 12.25 Rally; 13.30 Il Calderone; 16.20 Radijska igra; 19.30 Nabožna oddaja; 20.00 Govor predsednika republike ob Novem letu; 20.30 Cirano.

RADIO 2

7.30, 8.30, 9.30, 11.30, 12.30, 16.30, 18.30, 19.30, 22.30 Poročila; 6.00 - 7.55 Neki drug dan; 8.15 Danes je nedelja; 8.45 Videoflash; 9.35 Gran Varietà; 11.00 Alto gradimento; 12.00 Revival; 12.45 Radijska nagradna oddaja; 13.40 Romanca; 14.30 Nedeljske pesmi; 15.00 V nedeljo z nami; 18.33 Opera '78; 20.00 Govor predsednika republike ob Novem letu.

LJUBLJANA

7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 19.00 Poročila; 6.15 Danes je nedelja; 7.30 Zdravo, tovariši vojaki!; 8.07 Veseli tobogan; 9.05 Še pomnite, tovariši...; 10.05 Nedeljska panorama lahke glasbe; 10.30 Humoreska tega tedna; 10.50 Glasbena medigra; 11.00 Pogovor s poslušalci; 11.15 - 13.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo; 13.10 Obvestila in zabavna glasba; 13.20 Za kmetijske proizvajalce; 13.45 Obisk pri orkestru San Kenton; 14.05 Od popevke do popevke; 14.25 Nedeljska reportaža; 14.50 Instrumenti v ritmu; 15.10 Šport in glasba; 15.40 Promenadni koncert za starega leta dan; 17.05 Mladinsko silvestrsko popoldne; 18.00 Otroško silvestrsko popoldne; 19.30 Obvestila in zabavna glasba; 19.35 Lahko noč, otroci!; 19.45 Glasbene razglednice; 20.00 Silvestrski večer.

Ponedeljek, 1. januarja 1979

TRST A

8.00, 11.00, 12.00, 14.00, 19.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 9.00 Maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Disco music; 10.00 Koncert sredi jutra; 11.05 Mladinski oder: «Darilo ubogih otrok» - napisala Marjana Prepeluh; 11.25 Radi smo jih poslušali; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Slovenski zbori; 14.10 Kulturna beležnica; 14.20 Glasbeni ping pong; 16.30 Klasični album; 17.00 «Janez Sonce». Napisal Ivan Tavčar.

KOPER

7.30, 10.30, 12.30, 13.30, 14.30, 16.30, 17.30, 20.30, 22.30 Poročila; 7.00 - 8.30 Dobro jutro v glasbi; 8.30 Glasbeni program; 9.00 Čestitke delovnih kolektivov; 10.00 Z nami je ...; 10.10 Šolsko življenje; 10.40 Glasba in nasveti; 11.00 Kim, svet mladih; 11.30 Glasba za praznični dan; 12.00 - 14.00 Glasba po željah; 14.00 Zimska plošča '78; 14.33 Valčki, polke in mazurke; 15.00 Glasba in humor; 15.20 Igra orkester RTV Ljubljana; 15.30 Novoletni juke box; 16.05 Koncert lahke glasbe; 16.32 Čestitke delovnim kolektivom; 17.00 Ob petih popoldne - Primorski športniki v letu 1978; 17.45 Reklame in zabavna glasba; 18.00 Čestitke delovnim kolektivom; 18.30 Zavrtimo se v leto 1979; 19.30 Crash: 20.00 Popevke iz jugoslovanskih festivalov: 20.32 Rock party; 21.00 Sound diskoteka.

RADIO 1

8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 17.00, 19.00, 21.00, 23.00 Poročila; 6.00, 8.30 Sinoči, davi: 9.30 Končno ponedeljek!: 10.00 Plošče: 10.30 Sv. maša: 12.05 Spomini, prizorčki, osebnosti iz gledališkega sveta; 13.30 Srečno novo leto v glasbi; 14.30 Konj, povest, ki jo je napisala Edith Bruck; 15.30 Errepiuno; 17.05 Magic moment; 17.55 Srečanje z Marijem Robbianijem: 18.35 Castigat ridendo mores: 19.35 Srečanja, pričevanja, mnenja ob mikrofonu; 21.45 Nagi kralj

LJUBLJANA

7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 15.00, 18.00, 19.00, 24.00 Poročila; 8.07 Radijska igra za otroke: 8.37 Novoletno voščilo naših najmlajših; 9.05 Evropski pihalni orkestri za Novo leto: 10.05 Dopoldanski operni koncert; 11.05 Novoletna voščila predstavnikov slovenskih narodnostnih skupin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem; 11.35 Trio Tartini in Maurice Ravel; 12.10 Čestitke delovnih kolektivov za praznik; 13.10 Obvestila in zabavna glasba; 13.20 Kitara v ritmu; 13.30 «Novo leto v novejši zgodovini KP in slovenskega naroda»; 14.05 Za novoletno popoldne: 15.10 Zvoki godal: 15.30 Janez Menart: «BELA PRAVLJICA»: 16.00 Pesmi o zimi; 17.05 Pregled poglavitnih letošnjih mednarodnih političnih dogodkov; 18.05 Novoletni sprehod z našimi solisti: 18.30 Zvočni signali; 19.20 Obvestila in zabavna glasba; 19.35 Lahko noč, otroci!; 19.45 Minute z ...; 20.00 «Tinček petelinček» - (musical); 20.40 Novoletni pozdrav s popevkami leta evropskih radijskih postaj.

Nedelja, 31. decembra 1978

ITALIJANSKA TV

Prvi kanal

11.00 Maša
11.55 Nedeljska srečanja
12.30 Sodobni artisti
13.00 Dnevnik ob trinajsti uri
13.30 *Dnevnik 1 - Vesti*
14.00 V TEKU NEDELJE...
14.20 Predstavitev oddaje IO E LA BEFANA
15.25 «Predsednikovi diamanti»
16.30 Srečanja z nogometnimi igralci
17.10 *Disco ring*, glasbena odd.
18.10 «Dogodivščine Robina Hoodnicka», risanka
20.00 *Dnevnik*
20.40 *Poslanica predsednika republike ob novem letu*
20.50 GLEDALIŠČE EDUARDA
22.25 PO CESTAH KALIFORNIJE «Dolg strah», TV film
23.15 SREČNO NOVO LETO !

Drugi kanal

12.30 «Papotin in prijatelji». 2. ep.
13.00 *Dnevnik 2 - Ob 13. uri*
13.30 ONA DRUGA NEDELJA
15.15 *Dnevnik 2 - Športni dogodki* Vigevano: Košarka «La Bettina», C. Goldonija
18.30 Ital. nogometno prvenstvo
18.55 «S.W.A.T., antikriminalna skupina», TV film
19.50 *Dnevnik 2 - Odprti studio*
20.00 NEDELJA SPRINT
20.40 *Poslanica predsednika republike ob novem letu*
20.50 CHE COMBINAZIONE ! Nagradna oddaja, ki jo vodi Delia Scala
22.00 Speciale Dossier
23.05 Iz Asiaga: ZIMSKI PRAZNIK '78-'79 odd. ob koncu starega leta

JUGOSLOVANSKA TV Ljubljana

8.50 Za nedeljsko dobro jutro: *Študentski oktet*
9.35 S. Matavulj: *Beograjske povesti*
10.35 «Trije hroščki», mlad. film
11.30 Kmetijska oddaja
14.20 *Kaj vemo o nacističnem plenu*
14.45 *Zlati cekin*
16.15 Okrogli svet
16.30 *Radenci 78*, glasbena odd.
17.00 Zimska pokrajina Grabovičeva
17.30 «Ironija usode», 1. del filma
19.30 *TV dnevnik*
20.15 *Čebelica Maja*, otroška odd.
20.40 *TV žehtnik*
21.20 78 obratov
21.45 *Novoletni mali oglasi*
0.15 *Domače vize za Novo leto*
0.30 «Kolko kaplic tolko let»
1.00 «Bullit», film

Koper

19.30 Otroški kotiček:
20.00 Pregled sporeda za naslednji teden
20.15 STIČIŠČA
21.25 «Dragoceni bikini», film
23.05 Glasbena parada
24.00 EVROVIZIJSKI PROGRAM ZA NOVO LETO

Zagreb

12.30 *Jugoslavija, dober dan*
15.10 NEDELJSKO POPOLDNE
20.20 Dober večer, dobri ljudje
22.25 *Vse se vrača, vse se plača*
22.25 Ana, Relja, Charles...
23.25 SKOK V NOVO LETO
23.50 DUDEKIJADA, humoristična oddaja

Ponedeljek, 1. januarja 1979

ITALIJANSKA TV

Prvi kanal

10.30 Meša
11.45 Vzgajati k miru
12.15 NOVOLETNI KONCERT Z DUNAJA
12.30 *Dnevnik*
14.00 Rock and roll, glasbena oddaja
15.45 «The last valley», film
17.45 «Zmaj», risanke
19.20 «Happy days», TV film
19.45 Almanah, Vremenska slika
20.00 *Dnevnik*
20.40 «Gazebo», film
22.25 AKVARIJ, program vodi Maurizio Costanzo
Ob koncu *Dnevnik* in Vremenska slika

Drugi kanal

12.15 *Srečno Novo leto, otroci*
13.00 *Dnevnik 2 - Ob 13. uri*
13.30 Komični filmi
14.05 «Kdo je bila tista gospa?» film
16.00 *Črni tiger*, glasbena oddaja s Tino Turner
17.00 Oddaja za najmlajše
17.25 *Lepa Barbara z dolgo kito*
18.50 Dober večer z... QUARTETTOM CETRA
19.45 *Dnevnik 2 - Odprti studio*
20.40 «Orlando furioso», glasba Antonia Vivaldija
Ob koncu *Dnevnik 2*

JUGOSLOVANSKA TV Ljubljana

9.05 «Pasje težave», mlad. film
9.35 Risanke
9.35 *Miha Dovžan s pevci*

Ob 10.25 posebna reportaža agencije Alpe-Adria o Kraški ohceti '78 z naslovom «Kras in njegovi običaji».

10.50 «Tereze ne zamenjam» mladinski film
12.15 Dunaj: NOVOLETNI KONCERT
13.30 Garmisch: Smučarski skoki
16.10 TV ŽEHTNIK
16.50 DUDEKIJADA
17.45 «Bugsy Malone», film
19.30 *TV dnevnik*
20.00 A. Marodič (TV nad.): «Poti in stranpoti»
20.45 «Ironija usode», 2. del filma
22.25 *TV dnevnik*

Koper

13.30 Novoletna turneja Smučarski skoki
20.00 Otroški kotiček: Antične japonske pravljice
20.15 *TV dnevnik*
20.35 «Divja leta», film
22.10 Baletni večer: «Amerikanec v Parizu»
22.50 NOVOLETNI KONCERT

Zagreb

9.15 Kocka, kocka
10.00 «Willy, Wonka in tovarna čokolade», mladinski film
11.30 Otroška oddaja
12.15 Dunaj: NOVOLETNI KONCERT
13.30 Garmisch: Smučarski skoki
20.00 B. Nušić (TV komedija): «Sumljiva oseba»
21.30 *TV dnevnik*
21.45 NZ novoletnega sporeda

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA OD 2. DO 6. JANUARJA 1979

TOREK, 2. januarja
LJUBLJANA

10.05 Kralj Matjaž in Alenčica; 10.40 Lisica, mladinski film; 11.35 Vesela dvajseta leta z Laurelom in Hardyjem; 13.05 Najlepša leta; 14.10 Smoje: Roko in Cicibela; 15.50 Trije novčiči v vodnjaku; 17.35 Pisani svet; 18.15 Šport v letu 1978; 19.15 Risanka; 19.30 TV dnevnik; 20.00 Glasba; 21.05 Stendhal: Lucien Leuwen; 21.55 TV dnevnik; 22.10 Razvoj popularne glasbe.

KOPER

19.30 Odprta meja; 20.00 Dober večer: risanke; 20.15 TV dnevnik; 20.35 Stendhal: Lucien Leuwen; Aktualna tema: 22.00 Narodna glasba; 22.30 Stičišča.

SREDA, 3. januarja
LJUBLJANA

9.00 - 11.00 TV v šoli; 17.25 Poročila; 17.30 Z besedo in sliko; 17.40 Londonska narodna galerija; 18.05 Ne prezrite; 18.20 Obzornik; 18.30 Puntarska pesem; 19.15 Risanka; 19.30 TV dnevnik; 20.00 Oče gospodar, film; 21.50 TV dnevnik; 22.05 Miniature.

KOPER

20.00 Dober večer: risanke; 20.15 TV dnevnik; 20.35 Roke nad mestom, film; 22.10 Iz tropskega gozda: Svet brez pohlepa; 22.40 20 minut z... Maurizio in African people.

ČETRTEK, 4. januarja
LJUBLJANA

11.00 TV v šoli; 15.20 Smučarski skoki; 16.55 Stare japonske pravljice; 17.10 Hranilci sveta; 18.05 Zakaj smo uspešne; 18.35 Obzornik; 18.45 Babičin vnuček; 19.15 Risanka; 19.30 TV dnevnik; 20.00 V živo: Vrnitev domov.

KOPER

20.00 Dober večer: risanke; 20.15 TV dnevnik; 20.35 Štirje obrazi maščevanja, film; 22.00 Cinenotes: Dovolj je hoteti; 22.30 Jazz na ekranu.

PETEK, 5. januarja
LJUBLJANA

9.00 - 11.00 TV v šoli; 17.10 Poročila; 17.15 Zverinice iz Rezije; 17.35 Mathis, otroška nadaljevanka; 17.55 Čez tri gore: Oktet bratov Pirnat; 18.25 Obzornik; 18.35 Ogrožena dediščina; 19.15 Risanka; 19.30 TV dnevnik; 20.00 Kar bo, pa bo; 21.05 Avtostopar, film; 22.15 TV dnevnik; 22.30 Pregled programa; 22.50 Jazz na ekranu.

KOPER

20.00 Dober večer: risanke; 20.15 TV dnevnik; 20.35 Kri na 148. km, film; 22.10 Ekonomska sporočila; 22.25 Glasba na TV.

SOBOTA, 6. januarja
LJUBLJANA

8.00 Stare japonske pravljice; 8.20 Z besedo in sliko; 8.30 Babičin vnuček; 9.00 Pisani svet; 9.40 Kdor seje naj tudi žanje; 10.40 Napoved programa; 11.00 M. Dombrovska: Noči in dnevi; 12.25 Smučarski skoki; 15.40 Povest o ljubezni, film; 17.00 Košarka: Radnički - Cibona; 18.40 Naš kraj; 18.50 Očka, dragi očka; 19.15 Risanka; 19.30 TV dnevnik; 20.00 Manon, TV nadaljevanka; 21.05 Okus po uspehu, film.

KOPER

16.00 Smučarski skoki; 17.00 Košarka: Radnički - Cibona; 18.30 Smučanje, smuk; 19.30 Otroški kotiček: Na klaviaturi; 20.15 TV dnevnik; 20.35 Pregrada v družini, film; 22.15 Dosje našega časa: Leto 1959; 23.15 Pregled sporeda za naslednji teden.

MIŠKO KRANJEC

Nekoč bo lepše

(Dve povesti)

80.

Zdaj je stal ves poklapan v Komarjevi pisarni in čutil, da se je ujel. Zakaj še nikdar ni nihče tako zviška gledal nanj, kakor zdaj ta trgovčič, ki ni bil ne presenečen ne vesel, pač pa je Gorišku postavil pred nos preprosto vprašanje:

«Kaj vas je, Gorišek, privedlo k temu, da ste prišli ovajat in prav vi — Majdo?»

Gorišek si je popolnoma drugače predstavljal ves potek: ko bo povedal, se bo Komar zamislil, nato vprašal, če vse to drži, nato bo vzel v roke slušalko, klical bo načelnika Notranjega odseka in načelnika Udbe in začelo se bo vse, kar je neizbežno pri taki stvari: poklicali bodo Majdo in jo zaslišali... le on, Gorišek, bi tačas hotel biti že kje zunaj, v svojem uradu. Ker z Majdo se nikakor ne bi hotel srečati pri takem zasliševanju, ko jo je bil izdal.

Namesto tega zdaj to neumno, «diskusijsko» vprašanje, pred katerim je Gorišek obtičal kakor na izpitu. Z jezo je odvrnil Komarju:

«Čudno sprašujete! Se vam ne zdi, da je moje dejanje na mestu? Mar vi ne bi povedali človeka, ki v službi krade? Mislim, da je to dolžnost nas vseh. Komunist ste in tudi jaz sem bil komunist... nazadnje...»

Komar je obstal pred njim, se ščipal za brčice, se zasmejal in tako ustavil Goriška v njegovi narejeni zavzetosti. Dejal je kakor v šali:

«Pojdite no, Gorišek! Vi — komunist! Bili ste vpisani v Partijo. Tudi jaz sem vpisan v Partijo. To je članstvo. Ne zamerite mi — svojo ceno dobro poznam, ker poznam svoj značaj in svoje slabosti. Če mislite najboljše o sebi, je to sicer lepo, ali vi komunist niste. Mi vsi smo že daleč od tega, da bi bili komunisti! Prej takile navadni malomeščani. — Pa to je zdaj brez pomena. Že lepo, da ste prišli... dolžnost — lepa stvar, ne glede na to, ali je človek komunist ali ne. Le da si pri vas nisem na čistem: kaj vas je privedlo sem? Zakaj ste pa prišli in ovadili Majdo? Vsi vedo, da sta bila skupaj, — ne bom rekel, da ste jo radi imeli — pač pa sta bila skupaj. Najbrž je ona vas imela rada. Ali ji niste morebiti vi svetovali, naj jemlje denar?»

Gorišek se je že ves čas zavedal, da je napravil veliko neumnost: le zakaj je bil nasedel Majdi, ko se že tu pri tem bedastem Komarju tako zapleta! Kljub vsej onemoglosti se je zbral in planil ves rdeč:

«Tovariš Komar, prepovedujem vam, da bi tako govorili z mano!»

Komar si je prižigal novo cigareto, gledal Goriška in mu odvrnil mirno: «Govorite kakor v kakšni komediji na odru. Same fraze so vas! Sploh — kaj se razburjate? Saj vam nisem stopil na kurje oko?!»

«Ne, na kurje oko ne, ker ga nimam!» je siknil Gorišek, ki se je še komaj obvladal. «Tudi v duši ga nimam, kurjega očesa mislim. Pač pa ste me žalili! Lahko mi očitate marsikaj, nisem svetnik; vem pa, kaj je poštenost in kaj so dolžnosti...»

Zdelo se je, da je zdaj Gorišek Komarju zaprl sapo. A ta v resnici ni hotel nikamor dalje z njim. Hotel je končati in je dejal:

«Kaj pravzaprav hočete?»

Gorišek ga je gledal začudeno. Dejal je: «Ne razumem vas — kaj da hočem?»

«No — prišli ste z ovadbo, da je Majda kradla. Mar ne?»

«Da —,» je rekel Gorišek in nečesa ni razumel pri vsem.

«Kaj vas je napotilo k temu?»

Gorišek je pomežikoval. Dejal je: «Ne razumem vas, tovariš Komar: tu nekdo krade, nekdo to izve in čuti dolžnost, da onega naznani — kakšen vzrok pa naj ima pri tem človek? Razen dožnosti je še potreben kak vzrok?»

«Pri vas mi je potreben,» je odvrnil Komar. «Vi namreč niste takšna poštenost, da bi imeli posebno dolžnost, kaj šele pravico, da ovajate druge. Vem, da ste z njo živeli, menda že celo leto. Najbrž ste tudi izvlekli iz nje kakšne solde? No — to je vaša stvar. V domače gospodinjstvo se ne vtikam. Le vaši nagibi mi niso jasni — nekaj tu vsekakor ni v redu...»

Gorišek je pomežikoval, ožemal ustnice, kakor da hoče izbruhniti. Čutil je, da se je zapletel in da se še bolj zapleta, ne da bi si bil na jasnem, kako mu Komar nastavlja mreže. V tem zapletanju se je Gorišku le počasi posvetilo. Zavedal se je, da mora čimprej od tod. Zato je dejal odločno:

«Meni pa se zdijo tile vaši 'nagibi' sumljivi, tovariš Komar! Moram reči — zelo sumljivi nagibi so to, ko branite človeka, ki je kradel. Sicer pa mislim,» je dejal posmehljivo, «da se midva nimava več o čem meniti. Na svetu so še druga vrata! Bom pač tam potrkal!»

Komar se je zasmejal in dejal v tem smehu: «Mislite na ona vrata pri — Notranjem odseku in pri Udbi?» Komar se je smejal dalje in nato dodal v tej veselosti: «Kdo je vam pravzaprav povedal, da je Majda kradla?»

Goriška je zadelo, kakor da ga je kdo udaril po glavi. Nepričakovano se je odprl pred njim nov, njemu neznan svet. V enem samem preblisku ga je obšel svojevrsten sum: kaj pa, če Majda res ni kradla, temveč je — že iz kakšnih vzrokov — njega zavedla? Ta misel je bila zanj porazna. Razorožila ga je. Ker če se je to zgodilo — in mogoče je — tedaj je to storila, da bi njega ujela!!

Gorišku se je čelo orosilo, kakor bi ga kdo poškropil. Spet je pomežikoval in nazadnje dejal zmedeno, a bolj kakor da hoče prepričati sebe kot Komarja:

«Sama mi je vendar rekla... ona sama, Majda... Prišla je k meni... se pravi — bil sem pri njej in mi je rekla: Vzela sem... toliko in toliko tisoč, večkrat sem vzela...»

Komar se je že skoraj režal — da, nekako režal se je in je rekel:

«Gorišek — to ste lahkoverni! Recimo, da jaz goljufam v tem Okrajnem magazinu — in možno je, to veste —, ali se vam zdi, da bi bil tako neumen, da bi šel prav vam pripovedovat, kako goljufam? Ne bodite smešni! Pravite: Majda vam je povedala! Vam! Ali vam je zaupala kot skrivnost?» Komar je za čas prenehal in čakal, Gorišek pa je brez moči stal pred njim.

NAŠA ANKETA «ŠPORTNIK LETA 1978» - NAŠA ANKETA «ŠPORTNIK LETA 1978» - NAŠA ANKETA

IZBOR NAJBOLJŠEGA ŠPORTNIKA JE TUDI DRUŽBENO PRIZNANJE

Našo tradicionalno anketo «Športnik leta 1978» smo pripravili letos že osmič. V tem času se je na njej zvrstila vrsta naših najboljših športnikov, nekateri večkrat, drugi morda le enkrat; verjetno bi ta ali oni tudi zaslužil, da bi ga uvrstili med najboljše, pa ga nismo.

Določati najboljšega med najboljšimi je v športu, kjer je toliko različnih panog in disciplin, pri katerih ni mogoče uveljaviti enotnega ocenjevalnega merila, kaj nehvaležna naloga (približno tako, kot če bi se morali odločiti za višjo oceno teranu ali pa potici). Prav zato se kot prireditelji te ankete nismo odločili le za eno ime, ampak smo vsako leto objavili lestvico z več imeni. Objektivno najboljšega je vsekakor treba iskati med temi imeni, ni pa rečeno, da je to prav prvi; subjektivno pa smo ta imena razporedili po določeni lestvici, kjer je bil pač (po sodbi sestavljavcev lestvice) eden na vrhu, drugi pa na nasprotnem koncu.

Če bi lahko morda vsako leto posebej lestvici tudi oporekali, pa je tej anketi na daljše obdobje večjega števila let že težje zanikati določeno objektivnost. Dejstvo, da se ta ali oni športnik vrsto let pojavlja med najboljšimi, vsekakor potrjuje njegovo dejansko kakovost in morda moramo to našo anketo gledati predvsem skozi to ugotovitev. Tu pa zdaj, ko se polagoma bližamo prvi okrogli obletnici te ankete, že potegnemo prve zaključke, ki jasno kažejo, da se že skoraj ves ta čas suče v krogu najboljših eno samo ime, Sonja Miličeva, medtem ko je ostalim našim kandidatom za naslov najuspešnejšega zamejskega športnika uspelo le poredkoma vztrajati v bližini vrha več kot dve sezoni.

V prejšnjih letih smo na račun te naše ankete slišali tudi kritike, češ da je nepotrebna. Morda je gledano z določenega stališča v tem tudi del resnice, saj je za vsakega športnika osnovna naloga predvsem to, da se v športu udejstvuje zaradi koristi, ki mu jih ta dejavnost prinaša na telesnem in moralnoetičnem področju. Vendar pa menimo, da je danes telesna kultura že tako pomemben socialni fenomen, da ni mogoče dopuščati odnosa le od spodaj navzgor, to je športnik - družba, ampak tudi obratno, torej družba - športnik. Prav naloga družbe pa je, da pravilno vrednoti pomen in vlogo telesne kulture v današnjem času, s tem pa tudi nosilcev te aktivnosti, to je športnikov, tako tekmovalcev, kot tudi organizatorjev, trenerjev, sodnikov in vseh, ki se s to aktivnostjo ukvarjajo. Gledano iz tega zornega kota pa naša anketa ni le povsem upravičena, ampak bi jo morali celo razširiti, da bi z njo, v okvirih, v katerih delujemo in živimo, še bolj ovrednotili vsa prizadevanja, ki so privedla do tega, da nam je razvoj naše današnje slovenske zamejske telesne kulture v Italiji lahko res v ponos in zadovoljstvo.

IZID NAŠE ANKETE

1. **IRENA TAVČAR (Bor) 64**
2. **SONJA MILIČ (Kras) 56**
3. **BORIS VITEZ (Jadran) in GIANI LEGIŠA (Devin) 17**
5. **DARIO FRANDOLIČ (Zarja) in MARKO BAN (Jadran) 11**
7. Silvij Verginella (Adria) 7
8. Pavel Antonič (Devin) in Mauro Renar (Polet) 6
10. Diego Devetak (Dom) Silvan Krendene (O. Župančič) in Nadja Marassi (O. Župančič) 5
13. Peter Žerjal (Bor), Boris Kralj (Primorec) in Viviana Kus (Bor) 4; 16. Gabrijel Sedmak (Bor) in Božidar Filipovič (ŠTA) 3; 18. Sonja Doljak (Kras), Marinka Semolič (Bor), Tiziana Križmančič (Sloga) in Gabrijel Ferfolja (Mladost) 2; 22. Robert Klobas (Bor), Nadja Rupel (Kontovel), Aleksander Čok (Adria), Mauro Kralj (Primorec) in Ingrid Kalan (Bor) 1.

TOČKE DRUŠTEV

Bor 79, Kras 56, Jadran 28, Devin 23, Zarja 11, Župančič 10, Adria 8, Polet 6, Dom in Primorec 5, ŠTA 3, Sloga in Mladost 2, Kontovel 1.

IRENA TAVČAR (BOR): «V KANADI PRAVO DOŽIVETJE»

Našo drugič najboljšo športnico najdem pri šahiranju. Njen nasprotnik je oče Miro, ki je pravkar napovedal šah Ireninemu kralju. Slednja morda izkoristi obisk, da se izmaže iz neugodnega položaja, s tem da partijo prekine.

Ker je Irena športnica nas najprej zanima njena športna dejavnost. Kaj bo novega v prihodnji sezoni. Na kaj računa.

«Disk bi morala zagnati nekje do 46 metrov, s kroglo pa predvidoma ne bom imela vidnejših uspehov. S trenerjem sva se domenila za bistven napredek v tehniki. Ker sem razmeroma počasna pri izvajanju metov, bom v prihodnji sezoni metala 3 kg težko orodje, da bi vajo lahko izvajala hitreje. Redno bom sicer nastopala, rezultati pa bodo, seveda neveljavni. Pravo kroglo bom metala samo na ekipnih prvenstvih ali na kakem važnejšem tekmovanju. Z žrtvovanjem enega leta računam na pridobitev hitrosti, ki naj bi jo potem vložila v pravo kroglo. S 3-kg varianto naj bi dosegla okoli 16 metrov.»

Irena ni kar tako nanizala to tehnično disertacijo. V resnici je sad majhne obnove, ker Devinčanka nerada govori o sebi. Zakaj se izogiba tej (skromni) reklami, ki ji domača občila dajejo?

«Ne gre za otepanje. Enostavno se mi zdi, da to malo ljudi zanima.»

V pogovor poseže oče Miro: «To ni tako res. Saj mi je starejša znanka letos poleti točno navedla nekaj rezultatov.»

Opazim v družini že določeno strokovnost. Oče lista po specializirani reviji in doda tudi, da je v njej navedena negativna ocena o načinu metanja z obratom. Se pa strinja, da je prilagoditev določeni tehniki stvar posameznika.

«Poleg tega,» nadaljuje Irena, «sem v zadregi, ko mi nekdo reče: 'Ah, ti si tista, ki meče disk,' kot bi ne bilo v življenju drugega kot šport.»

Ponudimo ji zamisel o dvoboju s Sonjo Milič v peteroboju, ki bi obsegal poleg svojih panog še druge športe. «Katere bi poleg obveznih atletike in namiznega tenisa še izbrala?»

«Najprej mislim, da bi se tak dvoboj zame slabo končal. Kje naj bi še tekmovali? Recimo v kolesarstvu, badmintonu in v metih na koš.»

Ob precejšnji redkobesednosti pa vendarle majhno novinarsko zadoščenje:

«Časopis redno berem. Začnem vedno na zadnji strani. Najprej poiščem okvirček v kurzivu. Na četrti strani rada berem poročila o znanstvenih odkritjih. Prve navadno ne berem preveč skrbno. Jezi me, da politiki nimajo toliko pameti, da bi se domenili za trajen in zanesljiv mir.»

Svojevrsten rekord je Irena dosegla s tem, da je z nastopom v Kanadi z državno reprezentanco opravila najdaljše potovanje v zgodovini zamejskega športa.

«Nekdo je morda mislil, da je šlo za turistično potezo atletske zveze, celotna vrsta pa je bila zelo borbeno razpoložena. Pri prvem nastopu smo zaradi časovne razlike skoraj vsi spali pokonci, med drugim pa smo tekmovali polnomočno. Od štirih nastopov v reprezentanci ocenjujem pozitivno tudi dvoboj proti Španiji, ko sem dosegla osebni rekord.»

V prihodnji sezoni bo reprezentanca težko dosegljiva.

«Tekmovala bom v članski konkurenci. V primeru ekipe do 19 let imam še izglede. Sicer je mladinska reprezentanca podrejena najbolj naravnemu zakonu: letom. Na vrsto bodo prišle druge metalke.»

Zapisal Bruno Križman

D. Frandolič (Zarja): «Nogomet kot teater»

Dario Frandolič se je rodil 23. februarja 1952 v Doberdobu, zato je povsem razumljivo, da je kot «pravi Kraševec» že kot otrok vzljubil nogomet, ki je bil njegova prva ljubezen in mu dal možnost, da se je s tem združeval s sovrstniki. Zaradi tega so Dario in njegovi prijatelji izkoristili vsak najmanjši delček travnika, večkrat tudi na škodo domačim kmetom, in tam prebijali najlepše ure svojega otroštva.

Dario Frandolič končuje diplomsko nalogo na tržaški filozofski fakulteti, poleg tega pa je tudi vpisan v drugi letnik ljubljanske akademije za filmsko režijo. Ukvarjal se je tudi z gledališčem, saj je bil več let član Tržaškega amaterskega gledališča in seveda tudi s filmom, s tem v zvezi skuša prikazati v pravi luči pristne vaške običaje. Tako je lansko leto sestavil kratkometražni film o «Pustnih obredih» v rojstni vasi, ki je žel pri vaščanih toliko uspeha in odobravanja. On je torej gledališki igralec, zaradi tega ni naključje, da je kot otrok vzljubil nogomet, ki je le zgolj igra, njegova prva idola pa sta bila slavni Pelè in Sivori, ki jih ima za prava umetnika «usnja».

Z Dariom smo se srečali ob kapljici odličnega kraškega merlota pri «Drejčetu Juvaneževemu», in tam malo pokramljali o Dariu, njegovem življenju, študiju, nogometu, njegovimi upi in načrti.

«Dario, kaj pravzaprav pomeni zate nogomet in zakaj ti je tako všeč?»

«Nogomet je tista igra, ki se mi zdi najbolj komunikativna, zaradi tega ker je izredno mladostna, v sebi pa nosi željo do združevanja mladine in je v njej prevladujoči element prav igra. Tako mi je bil od mladih let nogomet zgolj veselje, ker je najbolj popoln izraz

komunikacije z ljudmi. To strastno veselje se je seveda z leti preusmerilo v manjšo emocionalno zagnanost in postalo bolj izraz določenega uveljavljenja, posebno ko sem bil kot mladinec član Pro Gorizie, nato pa Torriane. Bil sem torej Slovenec v italijanskem klubu in že tedaj sem žel z mojim ravnanjem na igrišču in izven njega ugled pri odbornikih obeh društev. Nato me je vojaška pot slučajno privedla k Zarji, kjer smo pod vodstvom odličnega jugoslovanskega trenerja Pertiča dobesedno spremenili ves sistem mišljenja in odnos do igre ter želi izredne uspehe in zadoščenja. Zdi se mi, da ni samo nogomet družitvem moment mladih in zdravih fantov, ampak tiči v tem športu tudi volja do izboljšanja, predvsem pa volja do zmage. Vedno sem izhajal prav iz tega principa, ker mislim, da ni nogomet samo poceni zabava, ampak tiči v nogometu, predvsem volja do zmage. Zaradi tega se ne strinjam z De Coubertom, ki pravi, da je važno le sodelovati, jaz mislim, da je poleg tega še izredno važno to, da ob vsaki priložnosti napnemo vse moči za zmago.»

«Dario, v Doberdobu ti očitajo, da si prišel k Zarji, ne da bi skušal priti v Doberdob, kjer bi ojačil domačo Mladost. Kakšen je tvoj odgovor?»

«Jaz mislim, da je važno to, da kjer igram, uveljavim svojo osebnost in da tu naredim svojo dolžnost kot nogometaš in človek, zaradi tega sem mnenja, da je prav tako važno, da igram pri Zarji, kot če bi igral pri Mladosti. Treba je poleg tega upoštevati dejstvo, da me je slučaj peljal vedno daleč od rojstne vasi, saj sem prej študiral v Gorici, nato v Trstu, v Ljubljani, sedaj pa služim vojaški rok prav v Trstu in mi je gotovo bolj primerno, da igram pri Zarji, s katero imam tudi možnost, da treniram. Sem pa še mlad in upam, da bom v bodoče branil tudi barve doberdobske enajsterice.»

«Dario, ti študiraš za filmskega režiserja in si igral pri Slovenskem amaterskem gledališču. Kako pa to usklajaš z nogometom?»

«Rekel bi, da bi lahko celo nogomet primerjal s teatrom. Nogometaš je namreč igralec, ki izpolnjuje določen tekst, oziroma sistem igre, katerega mu nudi režiser, pri nogometu pa trener. Pri tem pa igra zelo važno vlogo, kot v teatru prav gledalec (publika), saj se ta istoveti z igralcem, oz. sodeluje z ekipo in svojimi igralci. Kot v teatru je tudi v nogometu izredno važen prav ritem, saj se mora znati nogometaš prilagoditi raznim situacijam na igrišču, igralec pa seveda različnim tekstom. Zelo važna razlika med nogometom in teatrom je, da z razliko od teatra manjka pri nogometu Aristotelova katarza - očiščenje. Iz gledališča pridemo namreč nekako prenovljeni in obogateni z nekim novim, kar se po nogometnih tekmah v taki meri ne zgodi.»

Pogovor zapisal Fabio Gergolet

Kako smo glasovali

Letošnjega najboljšega slovenskega zamejskega športnika v Italiji smo izbirali tako, da smo v anketno komisijo povabili vse tiste naše stalne sodelavce, ki komentatorsko obravnavajo določene panoge, s katerimi se ukvarjamo zamejski Slovenci in so torej dobri poznavalci svojega področja; člani komisije pa so bili tudi člani iz tržaške in goriške športne redakcije našega dnevnika.

Vseh glasovalcev je bilo tako šestnajst, skupno pa so porazdelili 240 točk. Vsak je razpolagal s 15 točkami, od katerih je prvemu na svoji lestvici dal pet točk, drugemu štiri itd. Te točke smo nato seštevali in dobili skupno lestvico.

Tavčarjeva je torej prejela dobro četrtino glasov, Miličeva pa nekaj manj. Zanimivo je, da sta Miličeva in Tavčarjeva, če bi upoštevali le prva mesta glasovalcev, vsaka prejeli enako število po šest prvih mest (po 30 točk) in so bila torej za skupno končno lestvico odločilna nižja mesta.

Sonja Milič (Kras): «Letos tudi Bloudkova plaketa»

Sonja Miličeva, že petkrat zmagovalka naše ankete «Športnik leta», se je tokrat uvrstila na drugo mesto, v športnem žargonu bi rekli — na drugo stopnico zmagovalnega odra. Lahko bi bila seveda tudi na najvišji, toda seštevek točk posameznih sestavljavcev lestvice, jo je postavil tokrat pač na drugo, kar — v to smo trdno prepričani in to je treba seveda poudariti niti najmanj ne zmanjšuje pomena njenih dosežkov v minulem letu za ugled slovenskega športa. Pravi športniki znajo sprejemati vse, kar se v športni areni in ob njej dogaja, s športnim duhom in za Sonjo vemo, da je prava športnica. Zato ji naše uredništvo k uspehom iskreno čestita.

V letu 1978 je dolga Sonjina kariera po konstantnosti in uspešnosti vsekakor dosegla višek, njena uveljavitev ni bila enkratna ali slučajna, temveč je vseskozi prednjačila v vsedržavni areni in je osvojila nekaj prestižnih zmag tudi na mednarodnem prizorišču.

1. Prejela je Bloudkovo plaketo za namiznoteniške uspehe, kar je eno izmed najvišjih priznanj v Sloveniji;

2. Bila je stalna članica državne reprezentance in je v okviru tekmovanja za evropski pokal narodov nastopila proti Švici (zmagala je v mešanih dvojicah), proti Škotski (premagala je McKey), proti Nizozemski (premagala je Van Cruiff), proti Grčiji (zmagala v mešanih dvojicah), proti Irski in proti Bolgariji (porazila je Nejkovo). Nadalje se je udeležila evropskega prvenstva v Duisburgu, kjer je v ekipnem tekmovanju izbojevala skupno devet zmag. Nastopila je tudi na mednarodnem državnem prvenstvu Italije in Jugoslavije.

3. Na državnem prvenstvu v Trstu se ji je med posameznicami za las izmuznil iz rok državni naslov (drugo mesto), osvojila pa je državni naslov v mešanih dvojicah z Bisijem in 2. mesto v ženskih dvojicah s klubsko soigralko Dragico Blažino.

4. V ekipnem prvenstvu A lige je «pripeljala» Kras do drugega mesta in igrala takole: proti Regaldi Novara - 3 zmage, proti Canottieri Lecco - 3 zmage, proti GBC Bari - 2 zmagi, proti Regaldi Novara (v letošnji tekmovalni sezoni) - 3 zmage, proti CSI Crema - 3 zmage in proti Canottieri Lecco - 3 zmage, torej same zmage v prvoligaškem prvenstvu, razen poraza skupno z Blažinovo v mešanih dvojicah proti GBC.

5. Na vsedržavnih turnirjih se je uvrstila takole: v Genovi — zmagala je med posameznicami in v mešanih dvojicah, v Neaplju — zmagala je med posameznicami, v Cremi — osvojila je 2. mesto, v Rimu — slavila je trojno zmago, in sicer med posameznicami, v ženskih in mešanih dvojicah.

6. Skozi vse leto je vršila posle trenerja državne mladinske in naraščajniške reprezentance, obenem pa je pri matičnem društvu redno trenirala naraščaj.

Glasovanje sodelavcev

Sodelavci pri naši anketi (sestavljavci tedenskih rubrik, stalni sodelavci v tržaški in goriški športni redakciji) so takole glasovali:

Radi Pečar
1. Silvij Verginella; 2. Irena Tavčar; 3. Sonja Milič; 4. Mauro Renar; 5. Robi Klobas.

Franko Širca
1. Irena Tavčar; 2. Giani Legiša; 3. Pavel Antonič; 4. Sonja Milič; 5. Boris Vitez.

Fabio Gergolet
1. Diego Devetak; 2. Dario Frandolič; 3. Irena Tavčar; 4. Sonja Doljak; 5. Nadja Rupel.

Bruno Rupel
1. Sonja Milič; 2. Irena Tavčar; 3. Boris Vitez; 4. Boris Kralj; 5. Tiziana Križmančič.

Fabio Ruzzier
1. Sonja Milič; 2. Irena Tavčar; 3. Giani Legiša; 4. Silvij Verginella; 5. Aleksander Čok.

Bruno Križman
1. Irena Tavčar; 2. Sonja Milič; 3. Gabrijel Sedmak; 4. Bruno Kralj; 5. Viviana Kus.

Aleksander Koren
1. Sonja Milič; 2. Irena Tavčar; 3. Boris Vitez; 4. Marko Ban; 5. Mauro Kralj.

Bojan Pavletič
1. Sonja Milič; 2. Irena Tavčar; 3. Mauro Renar; 4. Giani Legiša; 5. Pavel Antonič.

Rudi Pavšič
1. Silvan Krendene in Nadja Marassi; 3. Irena Tavčar; 4. Gabrijel Ferfolja; 5. Sonja Milič.

Marko Oblak
1. Irena Tavčar; 2. Sonja Milič; 3. Boris Vitez; 4. Marinka Semolič; 5. Peter Žerjal.

Boris Simoneta
1. Sonja Milič; 2. Irena Tavčar; Giani Legiša; 4. Pavel Antonič; 5. Mauro Renar.

Ivan Furlanič
1. Irena Tavčar; 2. Sonja Milič; 3. Peter Žerjal; 4. Boris Vitez; 5. Viviana Kus.

Ivo Starc
1. Irena Tavčar; 2. Marko Ban; 3. Giani Legiša; 4. Sonja Milič; 5. Sonja Antoni.

Branko Laković
1. Sonja Milič; 2. Irena Tavčar; 3. Dario Frandolič; 4. Boris Vitez; 5. Peter Žerjal.

Walter Pertot
1. Irena Tavčar; 2. Sonja Milič; 3. Boris Vitez; 4. Giani Legiša; 5. Tiziana Križmančič.

Duško Jelinčič
1. Marko Ban; 2. Dario Frandolič; 3. Božidar Filipovič; 4. Viviana Kus; 5. Ingrid Kalan.

GIANI LEGIŠA (DEVIN): «SKUŠAL BOM OBDRŽATI NASLOV»

V naši anketi je Giani Legiša, italijanski državni skirolkarski prvak, prišel do morda nepričakovanega tretjega mesta. To je tretje mesto, ki vsekakor veliko pomeni iz dosti pomembnih razlogov. Prvič, Giani se je v anketi uvrstil takoj za obema «velikankama» našega zamejskega športa, Ireno Tavčar in Sonjo Milič, ki sta brez nobenega dvoma trenutno daleč najbolj prestižni predstavnici naših športnih ambientov. Kar pa je morda še važnejše, Gianijevo tretje mesto pomeni, da so začeli njegovi uspehi in splošno uspehi SK Devin prodirati na vidnejše mesto v širšem pogledu našega športa. Taki uspehi, doseženi tudi izven športnih aren, pa so za naše razmeroma novo društvo še največja nagrada.

Priti do pogovora z Legišo nam ni bilo prav posebno težko, vendar dobiti Gianija doma je v teh časih zelo zahtevna stvar. Krivdo za to nosijo čim bolj pogosti smučarski treningi, saj je pravzaprav smučanje prava aktivnost SK Devin. Samo v poletnem času se smučanje spremeni v bolj primerno, glede na letni čas, ski rolkanje. Trenutno je Legiša na Pokljuki, kjer poleg treningov lahko pride tudi zabava na svoj račun.

Z Gianijem smo morali tako telefonsko izmenjati nekaj besed, kar je seveda naš intervju nekoliko «prikrajšalo». Na vsak način nam je onkraj telefona odgovoril nekoliko tresoč glas, trema je bila očitna. Prvo vprašanje je bilo torej logično.

«Ali si si podoben uspeh v naši anketi pričakoval?»

«Ne, sploh ne, ker sem tudi mimogrede povedano, mislil, da so uspehi SK Devin šli v slovenski javnosti mimo, dokaj neopazno.»

No, to je bilo za začetek. Legiša se je rodil 16. januarja 1964, torej

bo kmalu dopolnil petnajsto leto. Končal je nižjo srednjo šolo, s študijem pa ne misli nadaljevati. Januarja namerava dobiti delo, katero pa še ne ve. Rolka že približno tri leta in pol, najprej je to delal samo kot trening za smučanje, letos pa je začel to delati tudi na agonistični ravni. Prišli so tako tudi uspehi. Legiša je slavil na vseh treh preizkušnjah veljavnih za osvojitev državnega naslova: tekmovanja so bila v Miranu (Benetke), Moeni (Trento) in Cogollu del Cengio (Vicenza) in je tako postal državni prvak tekmovalcev letnikov 1963 - 64. Njegov najhujši nasprotnik je bil klubski tovariš Aleš Gruden, vsekakor pa je Giani zmagal z relativno lahkoto.

«Ali misliš ta naslov v bodoče obdržati?»

«Tega sem skorajda prepričan, saj sem letos zmagal v starejši kategoriji. Drugo leto bom tekmoval z istim letnikom in mlajšimi od mene, zato ne bi smelo priti do večjih težav.»

«Kako pa si do te aktivnosti sploh prišel?»

«Videl sem moje prijatelje, zato sem poskusil tudi sam. Skratka, kmalu sem se navdušil in sedaj mi ta šport, čeprav zahteva veliko napora, pomeni prav toliko kot smučanje.»

«Omenil si napor. Koliko časa pa si vložil za treninge?»

«V skupini desetih prijateljev smo trenirali od junija do oktobra približno dve uri na dan. Treninge na cesti vodiva jaz in drugi italijanski državni prvak Pavel Antonič, za treninge brez rolk pa skrbi pravi trener, katerega ime pa ne bom odkril.»

Z malo skrivnostjo se je torej naš pogovor zaključil. Gianija smo ob poslovilu pozdravili in mu voščili mnogo uspehov v novem letu. Če bo volja in trud še tak kot doslej, bi ne smeli manjkati niti uspehi. (is)

Zlata knjiga

1971
1. Sonja Milič
2. Vojko Cesar
3. Klavdij Veljak

1972
1. Sonja Milič
2. Nino Maver
3. Silvana Vesnaver

1973
1. Sonja Milič
2. Silvana Vesnaver
3. Jordan Marušič

1974
1. Ivan Plesničar
2. Božič Grilanc
3. Vojko Slavec

1975
1. Sonja Milič
2. Zdenka Hrovatin in Pavel Sedmak

1976
1. Sonja Milič
2. Pavel Sedmak
3. Irena Tavčar

1977
1. Irena Tavčar
2. Sonja Milič
3. Pavel Sedmak

1978
1. Irena Tavčar
2. Sonja Milič
3. Boris Vitez in Giani Legiša

Boris Vitez (Jadran): «Z našo ekipo v tretjo ligo»

Letos je v naši anketi, razen Tavčarjeve in Miličeve, nekaj povsem novih imen. Tretje mesto si delita Giani Legiša in Boris Vitez, to sta imeni, ki bosta marsikomu zveneli novi. Legiša je postal državni skirolkarski prvak, Boris Vitez pa je «samo» košarkar. Kar pomeni, da je njegov košarkarski talent znan že v širših krogih.

Boris Vitez se je rodil 25. januarja 1961 v Melbournu. Oče, pristen Repenc, se je preselil v Avstralijo, zato je Boris tam preživel vsa svoja najmlajša leta. Vrnil se je pred dobrimi petimi leti. Začel je z nogometom pri Krasu, saj se je poleg drugih športov v Avstraliji bavil prav s «soccerjem», tamkajšnjim nogometom. Izbral pa je košarko. Do tega so ga privedli prijatelji in predvsem koš na drevesu pred domom. Z bratom Milkom sta hodila na treninge do Opčin, večkrat sta zato prebrodila objektivne težave. Košarkarski tehnik z Opčin, Sergij Tavčar pa je kmalu v njem videl bodočo zvezdo. Presenetila ga je njegova gibčnost in odriv, kmalu pa je pokazal tudi svoje izjemne realizatorske sposobnosti.

Sedaj igra Boris pri Jadranu, ki še ni doslej v dvanajstih prvenstvenih nastopih okusil grenkobe poraza, tako v mladinskem kot v promocijskem prvenstvu. Skupaj z Markom Banom, petim na naši anketi, sestavlja morda najbolj poznano dvojico strelcev v Trstu. Imeni obeh sta namreč že prodrli v italijanski košarkarski ambient, mnogi trenerji, tudi italijanskih moštev, ju prištevata med redke kakovostne produkte tržaške mladinske košarke. Njuni koši ne gredo torej mimo neopazno. To pa bi bilo v bistvu tudi nemogoče.

Boris je bil pred kratkim gost «Glasbenega ping-ponga», ponedeljkove športne oddaje radia Trst A. Od te izkušnje nosi prav gotovo prijeten spomin, njegovo ime pa je koj postalo v slovenski javnosti znano. Morda ni takrat izkazal prav modela govorne slovenščine, pokazal pa je dokajšnjo zrelost in treznost za fanta njegovih let. Za kogar ga pozna, to ni bilo odkritje, vsekakor pa nas je Boris presenetil s točnostjo in učinkovitostjo svojih odgovorov. Za sestavo kratkega intervjuja nam ni torej bilo težko.

«Med poletjem si treniral s prvo ekipo Hurlinghama, nato so te povabili med svoje vrste, kjer bi še našel prijatelja Starca in Čuka. Ti pa si odklonil. Zakaj?»

«Na vprašanje mi ni težko odgovoriti. Igram košarko predvsem zato, da se dobim v družbi prijateljev. Takega ambienta pa nisem v Trstu dobil, zato sem raje vse skupaj pustil. Tega pa še zdaleč se ne kesam, saj smo se kmalu nato združili s kontovelsko ekipo in nastala je ekipa Jadrana, v kateri imam možnost doseči tiste uspehe, katerih si fant mojih let nadeja. In to še vedno v krogu prijateljev.»

«Kakšne uspehe pa si sploh nadejaš?»

«Letos so načrti zelo dalekosežni. Z eventualno zmago nad Hurlinghamom 14. januarja na Kontovelu bi slavili v mladinskem prvenstvu. Dosegli bi tisto, kar še ni uspelo nobeni slovenski ekipi. Vse kaže, da imamo lepe možnosti tudi za prestop v D ligo, saj nismo v promocijskem prvenstvu še doživeli poraza. To bi bil že pomemben uspeh, upam pa, da to še ne bo vse. C liga je tudi meni pri srcu.»

Zapisal IVO STARC

TOČKE PO PANOGAH

1. Atletika 69; 2. Namizni tenis 56; 3. Košarka 38; 4. Ski - rolke 23; 5. Nogomet 18; 6. Kotalkanje 16; 7. Kolesarstvo in odbojka 8; 9. Šah 3.

Marko Ban (Jadran): «Vedno v našem okolju»

Na Kontovelu so začeli s košarko pred šestimi leti, brez posebnih ambicij. No, kmalu pa se je izkazalo, da je predel Kontovela in Proseka dober košarkarski vrt.

Najboljša predstavnika te ekipe sta bila Klavdij Starc in Čuk, ki s spremenljivo srečo nastopata pri tržaškem prvoligašu. Ostal pa je Marko Ban, ki je tako postal ena glavnih osebnosti naše košarke. Zato ni njegovo peto mesto na naši anketi toliko nepričakovan uspeh, čeprav je sam Ban o tem prepričan. Recimo, da je to logična posledica vseh njegovih košev, saj je Marko že dve leti najboljši strelec na Tržaškem v mladinskem prvenstvu. Spoznala ga je tako tudi širša italijanska javnost, skratka marsikdo se je ozrl za tem na videz šibkim fantom.

Marko Ban se je rodil 21. decembra 1960. Študira na znanstvenem liceju «France Prešeren», letos je maturant. Visok je 194 centimetrov, igra pa najraje na krilu.

Marka Bana smo takoj vprašali, katere zmage se je doslej najbolj veselil?

«Odgovorim ti brez vsakih premislekov, čeprav sem zmag s svojo ekipo dosegel že precej. Najbolj sem se navdušil za obe zmagi doslej doseženi proti našim od vedno najhujšim nasprotnikom. Mislim tu na Hurlingham, saj sta ti zmagi morda celo presegli meje samega športa. Ne bom pozabil na veselje, ki je vladalo v naši vasi po prvi zmagi nad Hurlinghamom marca 1977. Tudi letošnja zmaga mi veliko pomeni, saj imamo sedaj velike možnosti, da se lahko merimo tudi v širšem državnem merilu. To bi bil za našo košarko izjemen uspeh. Kot zadnjo pa naj navedem še letošnjo zmago nad Poletom, ki nam je dala možnost nastopanja v finalni skupini mladinskega prvenstva. In to povsem nepričako-

vano. Moji prijatelji in trenutno soigralci z Opčin naj ne bodo zaradi tega jezni.»

«Kaj želiš v košarki še doseči?»

«Kot prvo si postavim željo, da bi vedno nastopal za slovensko moštvo, saj tako živim v ambientu samih prijateljev, s katerimi se lahko srečujem tudi v prostem času. Temu podrejena je moja ideja, da bi lahko v prihodnjih letih naskakovali na košarkarsko C ligo. Seveda pod pogojem, da bomo letos res prišli do D lige.»

Marko je bil torej med našim pogovorom precej optimistično razpoložen. Sicer pa se z njegovimi koši res da marsikaj doseči. (is)

ŠPORT ŠPORT ŠPORT

SMUČARSKI SKOKI — NOVOLETNA TURNEJA

Sovjet Ivanov prvi

Včeraj je v Oberstdorfu zmagal pred vzhodnim Nemcem Dannebergom - Jugoslovan Bogdan Norčič trinajsti

OBERSTDORF — Novoletna turneja v smučarskih skokih se je v Oberstdorfu začela z manjšim presenečenjem. Zmagal je namreč Sovjet Jurij Ivanov, ki je bil zelo zanesljiv v obeh skokih in tudi tehnično je dokaj dobro izpeljal obe preizkušnji.

Vzhodni Nemec Danneberg se je moral tako zadovoljiti z drugim mestom, tretji pa je bil Finec Kökonnen pred Avstrijcem Tuschererjem, ki je v drugem skoku dosegel celo najdaljšo razdaljo (107 m).

Od Jugoslovanov je bil seveda najboljši Bogdan Norčič kot trinajsti, Tepeš je bil 44., Mlakar 55., Bogataj 67., Kajzer 71.

Novoletna turneja se bo nadaljevala jutri v Garmisch - Partenkirchnu.

Vrstni red v Oberstdorfu:

1.	J. Ivanov (SZ) (100,5 + 105,5 m)	235,4
2.	J. Danneberg (NDR) (101,5 + 103,5 m)	234,6
3.	P. Kökkonen (Fin.) (101,0 + 105,0 m)	232,6
4.	K. Tuscherer (Av.) (94,0 + 107,0 m)	224,4
5.	J. Tanczos (ČSSR) (99,5 + 100,0 m)	222,8
6.	H. Duschek (NDR) (98,0 + 101,0 m)	222,6
7.	W. Pürstl (Av.) (98,5 + 98,0 m)	221,6
8.	H. J. Sumi (Švi.) (99,0 + 99,0 m)	220,5
9.	L. Škoda (ČSSR) (95,0 + 103,5 m)	217,7
10.	J. Piukonen (Fin.) (98,0 + 98,5 m)	216,3

KOŠARKA

1. ITALIJANSKA LIGA

Tržačani in Goričani tokrat poraženi

Manner — Hurlingham 80:78 (40:44)

MANNER: Buscaglia, Pepetti 4, Foster 18, Mottini 12, Campanessi 18, Dorbei 2, Bozzati, Cerom, Marsano, Davis 26.

HURLINGHAM: Laurel 21, Boston 16, Iacuzzo 2, Meneghel 4, Forza, Bechini 29, Zolini 6, Ritossa, Čuk, Starc.

Hurlingham je dožível tesen poraz na tujem proti zadnjeuvrščenemu Mannerju. Tržačani so nerodno zapravili kar 13 točk, ki so jih pridobili v prvem polčasu. Domačini so jih dohiteli, nato je bil rezultat stalno izenačen, dokler ni Campanessi, ki je bil z Davisom v svoji ekipi najboljši, nekaj sekund pred koncem zagotovil svoji ekipi zmago. Pri Tržačanih bi omenili dober nastop Bechinija.

Pintinox — Pagnossin 113:110 (52:49)

PINTINOX: Marušič, Iavaroni 23, Palumbo 19, Fossati 1, Fleming 8, Taccola 18, Motta 20, Solfrini 24, Spillare, Costa.

PAGNOSSIN: Valentinsig, Turel 3, Pomdexter 30, Premier 15, Ardessi 19, Laing 12, Cortinovis, Antonucci 9, Bruni 12, Campestrini.

V derbiju kola A-2 lige je v Brescii domači Pintinox premagal goriški Pagnossin in je tako ostal sam na vrhu lestvice.

Med Goričani je zlasti blestel Američan Pomdexter, ki je bil tudi najboljši strelec tekme, medtem ko so domačini zadovoljili zaradi boljše skupne igre.

IZIDI 9. KOLA

A - 2 LIGA

Pintinox - Pagnossin	113:1000
Manner - Hurlingham	80:78
Mobiam - Acentro	120:87
Bancoroma - Jolly	72:67
Superga - Sarila	81:88
Rodrigo - Postalmobili	83:75
Juvecaserta - Eldorado	100:108

A - 1 LIGA

Sinudyne - Chinamartini	89:80
Billy - Canon	80:77
Antonini - Scavolini	87:74
Emerson - Arrigoni	87:79
Perugina - Xerox	79:85
Amaro Harrys - Mercury	73:72
Mecap - Gabetti (danes)	

ŽENSKI MEDNARODNI TURNIR

«Azzurre» za točko boljše od Jugoslovank v Turinu

TURIN — Prva postava Italije je osvojila prvo mesto na ženskem mednarodnem košarkarskem turnirju v Turinu za «Trofejo Teksid». Italijanke so v odločilnem srečanju premagale Jugoslavijo z 71:70 (36:37).

Tretje mesto je osvojila Francija, ki je le po podaljšku odpravila mladinsko postavo Italije s 84:76 (36:32, 64:64).

NOGOMET

3. ITALIJANSKA LIGA

Tržačanom le točka

Včeraj so doma igrali neodločeno z Biellesejem

Triestina - Biellese 0:0

Triestina je svojim navijačem pripravila pred novim letom majhno razočaranje: po medli igri je iztržila le točko, predvsem pa si kaj več tudi ni zaslužila. Res je, da so imeli domačini stalno premoč, velikih nevarnosti pa vratar gostov ni imel, nasprotniki pa so bili s svojimi protinapadi prav toliko nevarni.

V bistvu je včerajšnja tekma dokazala, da razpolaga Tagliavini z moštvom, ki igra bolje na tujem, kjer razpolaga z večjo svobodo na sredini igrišča in v napadu, medtem ko tekme na domačem igrišču predstavljajo za njegove napadalce nerešljiv problem.

Triestina je nastopila z dvema napadalcema: Panozzo je zelo gibčen in borben, vendar v gosti obrambi neučinkovit, Andreis pa je še vedno zelo daleč od zadovoljive kondicije, tako da bi morda človek pričakoval kaj več od Muiesana, ki je sedel na klopi. V drugem polčasu je trener poskusil z zamenjavo, tako da je vključil tudi Polittija, ki je nadomestil nerazpoloženega Ceia, vendar so gostje s svojo odlično organizacijo na sredini igrišča brez težav prenesli vse napade. Slab sodnik, ki je oškodoval predvsem Triestino, ni nobeno opravičilo za delni neuspeh, v vrstah Triestine pa lahko poleg odlične obrambe pohvalimo le Franco, ki je bil edini organizator igre «rdečih».

A.K.

IZIDI 13. KOLA

Forlì - Spezia	2:1
Lecco - Reggiana	0:1
Mantova - Treviso	1:1
Novara - Cremonese	1:0
Padova - Juniorcasale	2:1
Parma - Como	3:0
Piacenza - Trento	2:0
Triestina - Biellese	0:0

LESTVICA

Como, Reggiana in Novara 17; Triestina in Forlì 16; Biellese, Juniorcasale in Parma 15; Piacenza in Alessandria 13; Cremonese in Mantova 12; Padova 11; Treviso 10; Spezia, Lecco in Modena 9; Trento 8.

PRIJATELJSKE TEKME

Včeraj so v okviru priprav na nadaljevanje prve in druge italijanske lige odigrali vrsto prijateljskih nogometnih tekem.

IZIDI

Atalanta - Genoa	2:2
Brescia - Torino	3:0
Cagliari - Milan	1:1
Cesena - Bologna	1:1
Lecce - ASA Bukarešta	2:0
Monza - Inter	2:3
Pescara - Fiorentina	4:2
Pistoiese - Perugia	1:1
Rimini - Catanzaro	1:0
Sampdoria - Vicenza	2:3
Spal - Verona	2:1

Poraz Primorca

V včerajšnji zaostali tekmi 2. nogometne amaterske lige je Primorec v Trebčah izgubil z ekipo Campanelle z 1:2.

AVELLINO — V prijateljski nogometni tekmi sta se Avellino in Foggia razšla pri neodločenem izidu brez gola

BOKS

SEUL — Južni Korejec Kim Sang Hyun je osvojil boksarski svetovni naslov v super lahki kategoriji, s tem da je s k.o. v trinajstem krogu premagal Muangsurina.

ODBOJKA

Tržačani praznih rok

LORETO — V 5. kolu prve italijanske odbojkarske lige je tržaška ekipa CUS Altura zopet ostala praznih rok. V Loretu je namreč izgubila z Amarom più z 1:3 (—8, —6, 15, —5).

OBVESTILO

Košarkarska rekreacija pri ŠZ Bor

ŠZ Bor obvešča, da se je na stadionu «1. maj» v Trstu začela rekreacija za košarkarje. Košarkarska rekreacija je ob torkih od 20. ure do 21.30.

Vsi interesenti se lahko vpišejo kar neposredno med uro rekreacije.

Totocalcio

Lecco - Reggiana	2
Padova - Juniorcasale	1
Triestina - Biellese	X
Barletta - Pisa	X
Empoli - Campobasso	1
Pro Cavese - Catania	X
Grosseto - Viareggio	1
Sangiov. - Imperia	1
Sanremese - Montevarchi	2
Brindisi - Lupa Frasc.	1
Riccione - Fano	2
Messina - Rende	X
Trapani - Potenza	X

KVOTE

13 — 68.941.700 lir

12 — 2.341.400 lir

Z NOVIM LETOM 1980 POENOTENA OSKRBA VSEH DRŽAVLJANOV

Leto 1979 v znaku uresničevanja vsedržavne zdravstvene službe

Zakon o zdravstveni reformi določa postopen rokovnik obvez za vlado, dežele in krajevne uprave

RIM — Leto, ki prihaja, bo na področju zdravstva izredno pomembno, čeprav se državljani tega ne bodo zavedli. Leto 1979 je namreč z zakonom o reformi označeno kot «leto nastajanja državne zdravstvene službe», ki bi morala pričeti z delom, se pravi neposredno zdravstveno, socialno in preventivno oskrbo državljanov s 1. januarjem 1980. To leto pa se bo dosedanji sistem dvojne zdravstvene oskrbe (deželne in preko bolniških blagajn) spremenil v nekaj povsem novega. V teku leta bodo namreč ustanovljene «ozemeljske zdravstvene enote», se pravi decentralizirane zdravstvene storitve na določenem ozemlju, kamor se bodo zatekali za zdravstveno oskrbo vsi državljani, ne glede na to, kateri bolniški blagajni so pripadali in kako so bili zdravstveno zavarovani.

Poglejmo torej, okvirno, «rokovnik» postopnega izvajanja zdravstvene reforme. Že s prvim januarjem bi morale dežele ustanavljati «službe za psihiatrično diagnozo in zdravljenje» v okviru centrov za mentalno higieno.

Dne 10. februarja bo ustanovljen vsedržavni zdravstveni odbor, ki bo moral pripraviti načrt zdravstvene oskrbe v Italiji. Konec februarja pa bosta razpuščeni ustanovi ENPI in ANCC.

Konec aprila bo parlament pričel razpravo o triletnem zdravstvenem načrtu 1980-1982.

Konec junija zapade zelo važen rok, saj bodo morale deželne uprave določiti razmejitev ozemeljskih zdravstvenih enot in norme o njihovem premoženju. Konec junija pa bo vlada morala pripraviti pravilnik o statusu osebja nove vsedržavne zdravstvene službe. Obenem bo morala vlada pripraviti zakon o reorganizaciji strukture ministrstva za zdravstvo.

Prvega julija bo oskrba pohabljencev, invalidov, slepih in gluhonemih prešla pod novo zdravstveno službo.

Konec oktobra zapade rok odobritve deželnih zdravstvenih načrtov.

Prava «revolucija» bo vsekakor šele konec decembra, se pravi, na predvečer začetka dejavnosti vsedržavne zdravstvene službe. Tedaj bodo namreč dežele morale ustanoviti ozemeljske zdravstvene enote (poliambulante itd.), država pa bo premestila osebje dosedanjih bolniških blagajn v novo službo.

S prvim januarjem 1980 bodo vsi, ki imajo italijansko državljanstvo, uživali popolno zdravstveno oskrbo. Seveda bodo morali tudi plačevati ustrezni zavarovalni prispevek. Te prispevke bo izterjevala ustanova INPS.

Konec marca 1980 bo parlament preveril, najbrž skupaj z deželami, kako deluje nova vsedržavna zdravstvena služba.

Konec junija 1980 bo država dokončno ukinila vse bolniške blagajne. Zadnji akt pa spet zadeva psihiatrično oskrbo. Konec leta 1980 bodo namreč izpraznili vse umobolnice, kar bo posledica odobrene reforme psihiatrične oskrbe. (sts)

ZARADI SLABEGA VREMENA

Prekinjeno iskanje trupel in razbitin strmoglavljenega DC 9

PALERMO — Iskanje trupel in razbitin letala DC 9, ki je prejšnji teden strmoglavilo v morje blizu Palerma, so morali včeraj prekiniti zaradi skrajno neugodnih vremenskih razmer. Južni veter je namreč pihal s hitrostjo 80 kilometrov na uro, morje je bilo močno razburkano, vidljivost pa skrajno omejena, tako da je bilo vsako delovanje potapljačev nemogoče. Enega od potapljačev so morali pospremiti v bolnišnico zaradi embolije.

Palermsko državno pravdništvo je medtem ukazalo zaplembo posebnih aparatur letališča Punta Raisi, ki bi morale kazati pilotom, če sta smer in naklon poleta pri pristajanju pravilna. Kaže, da so te aparature v zadnjem času slabo delale in da so se številni piloti zaradi tega že večkrat pritožili.

Preiskava o rovarjenju RB v Toskani

FIRENCE — Vse kaže, da sta florentinska sodnika Chelazzi in Tindari - Baglioni, ki vodita preiskavo o rovarjenju rdečih brigad v Toskani (v tem okviru je bila prejšnji teden aretirana četverica domnevnih teroristov, ki naj bi ji organi pregona prišli na sled tik pred nekim atentatom), že pripravila kopico zapornih nalogov za druge domnevne teroriste. Zaradi molčečnosti preiskovalcev zaenkrat ni bilo mogoče zvedeti za imena osumljencev, vendar kaže, da so zaporni nalogi povezani z najdbo orožja v stanovanju enega od štirih aretiranih in z odkritjem arhiva teroristične skupine UCC (borbene komunistične enote).

Nadalje kaže tudi, da bodo v kratkem vsem aretirancem sodili po hitrem postopku zaradi nedovoljene posesti orožja in razstreliva.

IZJAVA SODNIKA, KI JE VODIL PREISKAVO O PREVRATNIŠKI ORGANIZACIJI

Sodnik Tamburino ni nikoli izsledil imena Talamona med člani Vetrovnice

Doslej neosnovane domneve o povezavi med pokolom v Petovljah in Vetrovnico

PADOVA — «Ne spominjam se, da bi med preiskavo o rovarjenju Vetrovnice, kdaj zasledil ime Vittoria Talamone.» Tako je v zvezi s pismom - obtožnico, ki so ga pred nekaj dnevi prebrali na beneškem sodišču med procesom o atentatu v Petovljah, izjavil sodnik Giovanni Tamburino, ki je prvi prišel na sled prevratniški organizaciji. V pismu, ki je bilo naslovljeno predsedniku beneškega sodišča dr. Nepiju, predsedniku republike, predsednikoma obeh domov parlamenta in številnim časnikarjem, je neki Vittorio Talamona zatrjeval, da je vodstvo Vetrovnice iz Veneta pripravilo načrt in izvedlo pokol pri Petovljah. Obtožnici je pisec dodal tudi seznam domnevnih voditeljev in pripadnikov Vetrovnice.

Dr. Tamburino, ki je do 1974. leta vodil preiskavo o prevratniški organizaciji, je po štirih letih molka prvič spregovoril o lastnem delu. Poleg že v začetku omenjene izjave, da se ne spominja imena Vittoria Talamone, je tudi dodal, da je med svojim delom vzel v poštev rovarjenje tržaških desničarskih skrajnežev, ki so bili tedaj zelo aktivni. «Preučili smo — je pribil — možnost povezave pokola v Petovljah z rovarjenjem Vetrovnice, vendar nismo izsledili nobene vezi.

Poleg polemik, ki jih je izzvalo branje pisma - obtožnice v sodni dvorani, se marsikdo vprašuje tudi, zakaj je beneško sodišče odredilo, naj kopijo pisma pošljejo tudi padovskemu državnemu pravdništvu. «Padova — je namreč pojasnil sodnik Tamburino — ni več pristojna za preiskavo o delovanju Vetrovnice.» Konec 1974. leta je namreč kasacijsko sodišče z razsodbo, ki je izzvala val ogorčenih reakcij, iztrgala preiskavo sodniku Tamburinu in jo zaupala rimskemu sodišču, ki jo je dejansko prekinilo, čeprav se formalno z njo še vedno ukvarja eden od namestnikov državnega pravdnika.

Končno se marsikdo tudi vprašuje, kdo se skriva za imenom Vittoria Talamone, saj se je izkazalo, da ni nikoli živel v Bologni (kot sam trdi v pismu) in prav tako ni pustil svojega novega naslova italijanskemu konzulatu v Torontu. Če izvzamemo navedeni ugotovitvi, se o skrivnostnem nekdanjem članu Vetrovnice, ne ve ničesar, če ne to, da je očitno zelo dobro obveščen o izsledkih preiskav o pokolu ter o rovarjenju prevratniške organizacije.

Končno bo treba najbrž počakati še nekaj časa, preden bodo lahko odprli varnostno skrinjico štev. 1.297 - AS ženevske banke «Credit Suisse», v kateri naj bi Talamona, kot je sam zapisal, «shranil konkretne dokaze svojih obtožb.» Kaže, da bi moral nalog za odprtje skrinjice dati predsednik republike. (vt)

PO ODKRITJU SKRIVALIŠČ PL

Sodišče v Bologni obsodilo le dva domnevna terorista

Dva sta bila oproščena, položaj ostalih pa bo moral pojasniti preiskovalni sodnik s formalno preiskavo - Preveč vprašanj brez odgovora

BOLOGNA — Z obsodbo Danteja Fornija in Paola Kluna na pet let zaporne kazni zaradi prepovedane posesti orožja in streliva se je včeraj popoldne v Bologni zaključil proces proti desetim domnevnim pripadnikom teroristične organizacije «prima linea», katerim so karabinjerji in agenti posebnega protiterorističnega oddelka prišli na sled prejšnji teden. Sodni zbor je nadalje popolnoma oprostil vsakršne obtožbe Alberta Venturo in slikarja Giuseppa Rossettija, medtem ko je vrnil akte preiskovalnemu sodniku, da nadaljuje preiskavo s formalnim postopkom glede Gabrieleja Cazzole, Daniele Ubaldini, Maria Malossija, Massima Turicchie in Claudia Veronesija. S to razsodbo so sodniki skoraj v celoti sprejeli zahteve javnega tožilca. Razsodba pa obenem tudi dokazuje, da so se karabinjerji in policija v svojih zaključkih v marsičem prenaglili in da bo treba še precejšnjega dela, da bo položaj obtožencev še pojasnjen. Vsi, tudi Ventura in Rossetti, ki sta bila oproščena, pa bodo vsekakor še nadalje zaprti, ker so obtoženi tudi članstva v terorističnih organizacijah in ustanavljanja oborožene tolpe. Na to obtožbo je vezan glavni del preiskave, ki se nadaljuje s formalnim postopkom, medtem ko se je včerajšnji in predvčerajšnji proces nanašal le na najdbo orožja v Fornijevem stanovanju.

Zmedenost in nejasnost dosedanjih izsledkov je prišla do izraza tudi v dejstvu, da je v enajstih dneh preiskave koordiniralo delo organov pregona kar pet namestnikov državnega pravdnika, v petek pa je tožilec Giuseppe Sibilla v sodni dvorani javno izjavil, da misli ločiti lastne odgovornosti od odgovornosti državnega pravdništva. Ali je morda naključje, da je ravno včeraj zjutraj dr. Sibilla moral iz «osebnih razlogov» nemudoma v Neapelj in da je kolega dr. Dardani, ki ga je nadomestil, zahteval dodatne kazni za del obtožencev.

Branilci so med svojimi zaključnimi posegi postavili zato na zatožno klop javno tožilstvo in obenem poudarili absurdnost neposrednega postopka. Ker so izsledki preiskave glede obtožb združevanja v zločinske namene, članstva v prevratniški organizaciji in ustanavljanja oborožene tolpe še zaviti v preiskovalno tajnost, je bil proces zelo okrnjen, saj vse obremenilne priče niso izčrpno odgovarjale na vprašanja sodišča in branilcev. Prav tako ni nihče odgovoril na vprašanja branilcev, zakaj so karabinjerji poslali prva poročila o vsebini zaboja, ki so ga pozneje našli v Fornijevem stanovanju, že 5. decembra, medtem ko naj bi zaboj prenesli v Ul. Tovaglie 12, ali 13. decembra, prve hišne preiskave pa so se začele šele 19. (vt)

• Za tesnejše prijateljstvo

Comelli

(Nadaljevanje s 1. strani)

sti, ki so jih naše dežele znale ustvariti v tem povojnem obdobju.

V Furlaniji - Julijski krajini bo potrebno v letu 1979 ponovno poudariti potrebo po obnovi predelov Furlanije, ki jih je prizadel potres, in vložiti nove napore za razvoj celotne dežele tudi preko vrste programov, ki jih nameravamo uresničiti zato, da bi ublažili posledice gospodarske krize v državi in zagotovili tako delo in delovna mesta. Za tiste predele Furlanije, ki jih je leta 1976 prizadel potres, mislim, da moram poudariti, da je bilo že veliko stavb obnovljenih s pomočjo občin in dežele, s pomočjo države in tudi zahvaljujoč se mednarodni solidarnosti. Nedolgo tega, 16. decembra, sem prisostvoval skupaj s podpredsednikom izvršnega sveta SR Slovenije slovesnosti ob predaji skupine novih stanovanj, ki jih je zgradila Slovenija v imenu jugoslovanske vlade in ki so namenjena prizadetim družinam iz predela Bardo. Ta priložnostna slovesnost je bila izredno velikega pomena, bila je izraz bratstva, ki se je razvilo v tem pomembnem predelu Evrope in ki postaja vsak dan bolj vzor, ki mu moramo slediti v bodočnosti, v bodočnosti miru med narodi. Čeprav so bili v obnovi predelov, ki jih je prizadel potres, doseženi pomembni uspehi v družbenem sektorju (obnovili smo šole, bolnišnice, obrtniške delavnice, vodovode, industrijsko dejavnost) ne smemo pozabiti, da bo veliko furlanskih družin še enkrat preživelo zimo v začasnih stanovanjih, v montažnih naseljih. To so še vedno odprti problemi, ki jasno kažejo na cilj, ki si ga mora deželna uprava postaviti v letu 1979 kot primarnega. Kot obmejna dežela tako po zgodovinskih kot drugih tradicijah bomo tudi v prihodnjem letu nadaljevali naše napore za večji razvoj v stikih in izmenjavi, v dialogu z mejnimi področji in na ta način uresničili želje naših prebivalcev. S simboličnim stiskom roke med prebivalci Furlanije - Julijske krajine, v čigar imenu govorim ter Slovenije in Hrvaške, izražam vsem najboljše želje za jasno in uspešno leto 1979.

Vratuša

vije, mislim, da tudi lahko rečemo, da sta okrepljena. O tem govorita tudi dve važni konferenci, ki sta bili v Jugoslaviji, ministrska neuvrščenih dežel v zvezi z uresničevanjem sklepov sestanka na vrhu šefov držav ali vlad v Kolombu in konferenca o uresničevanju helsinške listine o varnosti in sodelovanju v Evropi. To je posebno važno, kajti na tej konferenci je prišlo do potrdila, da politika neuvrščenosti ni politika, ki naj bi se izčrpala v nerazvitem svetu, ampak sloni na principih, ki bi morali prežemati odnose v sodobnem času in biti njihova osnova.

Naša politika dobrega sosedstva se da izraziti na ta način: mi smo ne samo pripravljeni, ampak želimo pospeševati prijateljstvo z vsemi tistimi, ki so pripravljeni Jugoslavijo in Slovenijo sprejeti takšni, kakršni sta. V tem okviru je treba upoštevati tudi vse dejavnike ob naših mejah, t.j. pravice narodnostnih skupnosti, ki živijo na obeh straneh. V Sloveniji bo še naprej prvenstvena skrb za nadaljnji samostojni razvoj teh skupnosti. Upravičeno pa pričakujemo, da bodo tudi naši sosedje izpolnjevali obveznosti, ki so jih prevzeli v mednarodnih dokumentih in v smislu demokratičnosti družbe, kajti to je v interesu ne le manišine, ampak tudi v interesu večine, da se manjšine ne čutijo ogrožene. V novem letu se bomo zavzemali zato posebej za hitrejše uresničevanje nalog, ki izhajajo iz osimskih sporazumov. Konkretno bomo začeli delati na izgradnji predora pod Karavankami za povezavo Slovenije, ki je izrazito tranzitna, kot je vsa Jugoslavija tranzitna, s sosednjimi državami ne samo po kopnem, ampak tudi v zraku, vključno seveda obalo.

Srečen bom, če bom lahko v okviru svojih sposobnosti in svojih odgovornosti, ki jih imam v naši republiki, prispeval k temu.

Race

in obljub, ki jih je dal predsednik Andreotti enotni slovenski delegaciji pred kratkim, in sicer, da bo storil vse s svoje strani, da bo komisija, ki proučuje naše probleme v Rimu, čimprej zaključila svoje delo. Poudariti je treba tudi veliko naklonjenost, ki jo je izkazal predsednik republike Pertini delegaciji Slovencev, ki se je mudila pri njem. Za nas je ta njegova naklonjenost zelo pomembna. Predsednika obeh vej parlamenta sta s svoje strani prav tako zagotovila naklonjenost. Upravičeno torej pričakujemo, da nam bo novo leto 1979 prineslo težko pričakovani globalni zaščitni zakon in ta zakon bo tem boljši, čimbolj bomo Slovenci enotni in odločni, tako, kakor smo bili v preteklosti. Naj bo torej novo leto srečno in naj se v novem letu res izpolnijo pričakovanja.

Bonita

kaj pomembnih ciljev, ki smo si jih bili zastavili. Omenil bi samo odprtje novega sedeža Centra Unije za zgovodinske raziskave, ki postaja vedno bolj pomembna znanstvena ustanova ne samo v lokalnih okvirih. Zelo bogata je bila naša dejavnost na področju založništva; sredstva javnega obveščanja v italijanskem jeziku so potrdila svojo dinamičnost in so se še bolj uveljavila. Akcija, ki smo jo sprožili v podporo šole v italijanskem jeziku in ki ostaja tudi v prihodnje osrednjega pomena in naša glavna skrb, je že rodila, tudi če še ne povsod, pozitivne rezultate.

Lahko bi dejali, da se opaža na vseh področjih večja občutljivost, večje zanimanje, več posluha za potrebe naše skupnosti. To nam daje nove moči, da gledamo z zaupanjem v 1979; to potrjuje naše upanje, da bo akcija za popolno uveljavljanje pravic, ki izhajajo iz ustave in drugih temeljnih zakonov, rodila nove in še večje uspehe.

Prihodnje leto bomo slavili 35-letnico ustanovitve Unije Italijanov. To bo vsekakor primerna priložnost za potrditev vloge italijanske etnične skupine kot faktorja napredka jugoslovanske socialistične družbe in prijateljstva ter sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo. S to željo, s tem pričanjem želim vsem pripadnikom naše skupnosti, vsem občanom in prijateljem v Italiji, srečno in uspešno leto 1979.

bp

večletne državne zadolžnice 12 od sto

zapadlost 1. januarja 1984

dejanski donos

12,87 odstotka

emisijska cena za vsakih 100 lir nominale

98,25

šestmesečni kupon

oproščene vseh sedanjih in bodočih davčnih dajatev

Javno vpisovanje in obnovitev devetletnih zadolžnic 5,50% z zapadlostjo 1. januarja 1979. Operacije so v teku pri zavodu Banca d'Italia, pri kreditnih podjetjih in zavodih ter izključno za obnovitev zadolžnic pri poštnih uradih. Za obnovitvene operacije bo izplačan predložitelju znesek 1,75 lire za vsakih 100 lir kapitala nominalne vrednosti ob predložitvi zapadlih zadolžnic. Nove zadolžnice ter ustrezne obresti so oproščene vseh sedanjih in bodočih neposrednih davčnih dajatev, davka na dediščino, davka na darilni prenos po pogodbi med živimi ter pri ustvarjanju premoženjskega sklada, kot tudi davka na dohodek pravnih oseb ter krajevnega davka na dohodek. Kuponi zadolžnic se sprejemajo v plačilo pri plačevanju neposrednih davkov državi in to v kateremkoli času v polletju pred njihovo zapadlostjo.

javno vpisovanje bo trajalo do 19. januarja

operacije za obnovitev bodo trajale do 2. februarja

Kakšne bralce imamo

Izsledki vzorčne ankete Slovenskega raziskovalnega inštituta

Za uredništvo vsakega dnevnika je zelo pomembno da ve, kako se obnašajo njegovi bralci (v našem primeru bralci-naročniki) do dnevnika, kaj jih v njem bolj zanima in kaj manj, s čim so bolj zadovoljni in s čim manj, v kateri starostni dobi berejo več, v kateri manj, kakšno je njihovo zanimanje za druge dnevnike (slovenske iz matične dežele in italijanske), za tednike, koliko gledajo televizijo in poslušajo radio, kakšni bralci knjig so, koliko se zanimajo za gledališče, glasbene prireditve itd. itd. Še posebej je tako poznavanje obnašanja bralcev pomembno za tak dnevnik kot je naš, to je za dnevnik narodnostne manjšine in torej dnevnik s posebno vlogo in posebnimi pogoji, ko je bralec istočasno izpostavljen tako slovenskim kot italijanskim dnevnim informacijskim sredstvom.

Da bi vse te in sevede še druge bolj detajlne podatke za praktično uporabo, izvedeli na čimbolj zanesljiv način, smo kot Založništvo tržaškega tiska in kot uredništvo Primorskega dnevnika že lani zaprosili znanstveno ustanovo Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu za izvedbo ustrezne ankete, zasnovane na že preizkušeni znanstveni vzorčni metodi. Zbiranje, selekcioniranje in obdelovanje podatkov je seveda trajalo precej časa in zamudnega dela klub uporabi elektronskih računalnikov centra ZTT, toda dobljeni rezultati so tako zanimivi in koristni, da se je vloženi trud znanstvenih in priložnostnih sodelavcev SLORI nedvomno izplačal, na nas — uredniki pa je, da se bo tudi obrestoval.

Ker smo prepričani, da bo tudi naše bralce same zanimalo vedeti kakšni so kot bralci in vsaj delno tudi kot porabniki drugih sredstev informacije in splošne kulturne vzgoje, bomo iz kopice rezultatov ankete navedli vsaj nekatere bolj splošnega značaja, čeprav bi bili zanimivi prav vsi, le da jih je toliko, da jih v priložnostnem časopisnem članku ni mogoče podati. Najprej pa je treba dati seveda nekaj osnovnih podatkov o značilnosti ankete same.

Značilnosti ankete

Najbolj natančne rezultate bi dobili, če bi anketirali vse bralce Primorskega dnevnika, toda to seveda ni bilo mogoče. Znanstveni sodelavci SLORI so se zato odločili za vzorčno anketo, ki se, če je ustrezno pripravljena, prav tako približuje optimalnemu končnemu rezultatu, s sociološkega vidika pa tudi povsem zadovoljuje. V anketo so bili predvsem zajeti samo redni dnevni naročniki, izbrani po ključu, ki je upošteval naročnike na Tržaškem in Goriškem, saj nas ti prvenstveno zanimajo, njihovo teritorialno razdelitev po občinah, mestnih središčih Trsta in Gorice ter njuni okolici, njihovo starost, spol in socialni stan. Anketiranih je bilo 145 enot-gospodinjstev v tržaški in 99 v goriški pokrajini, vseh anketirancev nad 14. letom starosti pa je bilo 637 od katerih 312 moškega in 325 ženskega spola. Po starosti pa so bili v odstotkih zastopani takole: od 11. do 13. leta 0,6 odst. (samo za informacijo), od 14. do 18. leta 8,2 odst., od 19. do 24. leta 8,3 odst., od 25. do 34. leta 15,7 odst., od 35. do 44. leta 15,9 odst., od 45. do 54. leta 19,9 odst., od 55. do 64. leta 12,7 odst., od 65. do 74. leta 12,9 odst. in od 75. leta dalje 6,7 odst.

Vprašalna pola je bila zelo razčlenjena in je vsebovala vprašanja splošnega značaja do zelo nadrobnih glede na vsebino dnevnika.

Branje Primorskega dnevnika

Prvi zanimiv podatek govori o tem, kako vedni oziroma kako vestni bralci dnevnika so naši naročniki. Presenečenja sicer ni bilo, razen morda v minimalni meri pri razčlenjenosti branja po starosti.

Redno vsak dan bere Primorski dnevnik v povprečju 89,8 odst. naročnikov. Pri moških je ta frekvenca 89,7 odst. pri ženskah pa 89,9 odst. Nekajkrat tedensko ga bere v povprečju 5,3 odst. (6,1 m. in 4,6 ž.). Ostali odstotki odpadejo na branje le enkrat tedensko, včasih ali redkokdaj oziroma nikoli (2,4 odst. očitno izpod 14. leta starosti).

Sicer pa lahko pogledamo tudi koliko rednih vsakodnevnih bralcev je v posameznih starostni razdelkih: od 14. do 18. leta je rednih dnevnih bralcev 80,1 odst., od 19. do 24. leta 81,1 odst., od 25. do 34. leta 86,7 odst., od 35. do 44. leta 91,1 odst., od 45. do 54. leta 91,9 odst., od 55. do 64. leta 86,5 odst., od 65. do 74. leta 97,6 odst., od 75. leta dalje 100 odst.

Koliko berejo druge dnevnike

Dejali smo že, da je naš slovenski bralec v zamejstvu izpostavljen večjemu številu dnevnikov, za nas pa je bilo zanimivo vedeti, katere druge dnevnike še berejo naši naročniki. Seveda bi bilo zanimivo vedeti tudi zakaj jih berejo, ali gre samo za željo po informaciji iz več virov ali pa morda za pomanjkljivo informiranje našega dnevnika. Anketa na to ni odgovorila, toda dobljeni podatki bi lahko kazali tudi na določeno navajenost bralcev.

Med drugimi dnevniki je največ bran tržaški italijanski dnevnik «Il Piccolo», kar je razumljivo, frekvenca branja ostalih italijanskih dnevnikov in ljubljanskega Dela pa je razmeroma nizka.

Ljubljanskega Dela ne bere redno vsak dan nihče (toda znano je, da je nekaj vsakodnevnih bralcev Dela, ki pa niso naši naročniki, oziroma niso bili med anketiranimi) nekajkrat tedensko ga bere 2,7 od sto, le enkrat na teden 5,2 odst., včasih ali redkokdaj 14,1 odst. nikoli pa 78,0 odst. «Il Piccolo» bere vsak dan 11,3 odst. naših naročnikov (pri tem kaže upoštevati zlasti ponedeljsko izdajo, ko PD ne izhaja), nekajkrat tedensko 8,0 odst., le enkrat na teden 11,3 odst., včasih ali redkokdaj 24,3 odst., nikoli 45,1 odst. «Unità» bere redno vsak dan 1,7 odst. naših naročnikov, nekajkrat tedensko 3,9 odst., le enkrat na teden 15,1 odst., včasih ali redkokdaj 16,6 odst., nikoli 62,7 odst. «Avanti» bere redno le 0,2 odst., nekajkrat tedensko 0,6 odst., le enkrat tedensko 0,3 odst., včasih ali redkokdaj 5,0 odst., nikoli 93,4 odst.

Da ne bi naštevali za ostale deželne in vsedržavne dnevnike vsakega posebej, naj omenimo le, da bere od naših naročnikov beneški «Gazzettino» vsak dan 0,2 odst., nikoli pa 91,4 odst., videmski «Messaggero Veneto» vsak dan 0,8 odst., nikoli 92,2 odst., razne državne liste pa vsak dan 1,6 odst. in nikoli 90,8 odst.

Branje slovenskih tednikov

Naši naročniki razumljivo bero tudi razne tednike in revije, ki jih imamo kar precej in so tudi idejno, politično in vsebinsko raznoliki, kot je pač naša družba. Posebno mesto pripada med revijami «Dnevu», ki ga naši naročniki prejemajo brezplačno kot posebno prílogo in zato ne more predstavljati testa v naši anketi. Toliko bolj pa so zato zanimivi odstotki branja drugih tednikov in revij.

Na prvem mestu je «Gospodarstvo», pri čemer ima najbrž glavno težo njegova specifičnost. Redno ga bere kar 14,5 odst. naših anketiranih naročnikov, večkrat, a ne redno 4,6 odst., izjemoma 6,9 odst., in nikoli 74 odst. Tržaško «Delo» (glasilo KPI v slovenščini) bere redno 15,4 odst. naročnikov PD, večkrat, a ne redno 3,3 odst., le izjemoma 7,2 odst. in nikoli 74,1 odst. «Novi list» bere redno 5,8 odst. naročnikov PD, večkrat, a ne redno 1,4 odst., le izjemoma 5,2 odst. in nikoli 87,6 odst. «Katoliški glas» bere redno 4,6 odst. naročnikov PD, večkrat, a ne redno 1,4 odst., le izjemoma 7,9 odst., nikoli 86,1 odst. «Novi Matajur» bere redno 1,3 odst. naročnikov PD, večkrat, a ne redno 1,1 odst., le izjemoma 4,1 odst. in nikoli 93,3 odst.

Da ima posebno mesto med revijami «Dan» smo že omenili. Redno ga bere 85,2 odst. naročnikov PD, nikoli 8,2 odst. «Mladika» ima med naročniki PD 2,5 odst. rednih bralcev, 92,7 pa je takih, ki je ne bero nikoli. Povsem neznatno je število bralcev revij «Zaliv» in «Most». Prvo bere redno 0,9 odst., drugo pa 0,5 odst. Nikoli ne bere «Zaliva» 94,2 odst., «Mosta» pa 94,3 odstotka naročnikov PD. Zanimiv pa je podatek, da še kar precej naših naročnikov redno bere matične ženske revije (8,2 odst.) in drugi matični tisk (7,2 odst.).

Po drugi strani pa je anketa dala sorazmerno visoke odstotke branja raznih italijanskih periodičnih publikacij, saj dosežejo na primer pri politično-ekonomskih publikacijah kar 8,6 odst., pri informativnih publikacijah 3,3 odst., pri ženski periodiki 8,0 odst., pri fotoromanih 5,3 in pri stripih 4,4 odst. itd. Ti podatki bi vsekakor kazali lahko tudi na dejstvo, da smo v teh zvrsteh Slovenci precej šibki.

Gledanje TV, poslušanje radia

Mnogo višje frekvence, kot pri branju, pa je lahko anketa ugotovila pri poslušanju radia in gledanju televizije, kar pač dokazuje in potrjuje, da sta ta dva medija, zlasti seveda televizijski, danes bodisi zaradi ritma življenja, bodisi zaradi komodnosti in manjše miselne angažiranosti kot pri branju, vsekakor vodilna množična medija informacije in tudi kulturne in razvedrilne potrebe. Če k temu dodamo še dejstvo, da lahko na našem področju sprejemamo več TV kanalov in radijskih postaj in da je torej izbira velika, so visoke zabeležene frekvence še bolj razumljive.

Kar zadeva radio je med našimi naročniki na prvem mestu radio Koper: redno vsak dan ga posluša 43,8 odst. naročnikov, večkrat tedensko 28,9 odst., le včasih 11,8 odst., manj kot enkrat tedensko 5,5 odst. nikoli 10,0 odst. Na drugem mestu je radio Trst A: redno vsak dan 36,1 odst., večkrat tedensko 23,4 odst., le včasih 16,9 odst., manj kot enkrat tedensko 7,7 odst., nikoli 15,9 odst. Sledi radio Ljubljana: redno vsak dan 30 odst., večkrat tedensko 20,7 odst., le včasih 17,3 odst., manj kot enkrat tedensko 8,5 odst., nikoli 23,5 odst. Italijanske radijske postaje (1., 2. in 3. program): redno vsak dan 25,7 odst., večkrat tedensko 22,0 odst., le včasih 15,7 odst., manj kot enkrat tedensko 12,7 odst., nikoli 23,9 odst. Privatne radijske postaje: redno vsak dan 6,9 odst., večkrat tedensko 6,4 odst., le včasih 3,8 odst., manj kot enkrat tedensko 1,3 odst., nikoli 81,6 odst.

Nekoliko drugačen vrstni red je pri gledanju televizijskih postaj. Tu je na prvem mestu italijanska TV (podatek vključuje oba kanala). Redno vsak dan jo gleda 71,1 odst. naših naročnikov, večkrat tedensko 17,1 odst., le včasih 5,7 odst., manj kot enkrat tedensko 0,6 odst., nikoli 5,5 odst. Sledi TV Koper: redno vsak dan 53 odst., večkrat tedensko 22,1 odst., le včasih 12,7 odst., manj kot enkrat tedensko 1,9 odst., nikoli 16,5 odst. TV Ljubljana: redno vsak dan 44,7 odst., večkrat tedensko 24,0 odst., le včasih 12,7 odst.. manj kot enkrat tedensko 4,6 odst., nikoli 14,0 odst. Druge TV: redno vsak dan 1,1 odst., večkrat tedensko 1,7 odst., le včasih 3,9 odst., manj kot enkrat tedensko 2,2 odst., nikoli 91,1 odst.

Zanimiv je še dodatni podatek, da je frekvenca poslušanja in gledanja radia in televizije nekoliko višja pri ženskah.

Obiskovanje kulturnih prireditev

Pri anketi nas je zanimalo v kolikšni meri so naši naročniki in torej redni bralci, tudi obiskovalci naših kulturnih prireditev zlasti gledaliških in glasbenih in kakšni bralci knjig so, saj bi nam ti podatki bili dobrodošli tudi pri vsebinski orientaciji dnevnika. Rezultati, ki jih je dala anketa, niso najbolj razveseljivi, toda najbrž bi bilo potrebno detajlneje raziskati vse možne dejavnike, ki so vplivali na dobljene odstotke, predvsem pa moramo upoštevati v večini anketiranih subjektov njihovo oddaljenost od naših središčnih kulturnih ustanov v mestih Trstu in Gorici.

Podatki so strnjeno naslednji. Predstave SSG obiskuje redno 13,5 odst. bralcev, večino predstav 13,0 odst., le nekaj predstav 26,4 odst., nobene predstave 47,1 odst. Slovensko glasbeno dejavnost redno 3,4 odst., večino prireditev 10,4 odst., le nekatere prireditve 24,2 odst., nobene 62,0 odst. Predstave italijanskega gledališča obiskuje redno 2,4 odst. bralcev, večino predstav 2,2 odst., le nekatere predstave 10,3 odst., nobene 84,6 odst. Italijanske glasbene prireditve obiskuje redno 1,6 odst., večino prireditev 3,6 odst., le nekatere 6,4 odst. in nobene 88,4 odst.

Po letih starosti pa so obiskovalci predstav SSG razdeljeni takole: od 14. do 18. leta 38,5 odst., od 19. do 24. leta 34,0 odst., od 25. do 34. leta 36,7 odst., od 35. do 44. leta 47,5 odst., od 45. do 54. leta 56,9 odst., od 55. do 64. leta 50,6 odst., od 65. do 74. leta 43,9 odst. in nad 75. letom starosti 69,0 odst. Glasbene prireditve pa obiskujejo takole: od 14. do 18. leta 59,6 odst., od 19. do 24. leta 54,7 odst., od 25. do 34. leta 58,1 odst., od 35. do 44. leta 61,4 odst., od 45. do 54. leta 64,2 odst., od 55. do 64. leta 63,0 odst., od 65. do 74. leta 62,2 odst. in nad 75. letom starosti 76,2 odst.

Branje knjig

Branje knjig pa daje v anketi naslednjo sliko:

Po lastni želji: ne prebere nobene knjige v enem letu 32,4 odst., eno do dve knjigi 22,6 odst., tri do pet knjig 14,5 odst., več kot 5 knjig pa 30,5 odst.; po službeni dolžnosti: nobene knjige 82,8 odst., eno do dve knjigi 3,5 odst., tri do pet knjig 2,2 odst., več kot 5 knjig 11,5 odst. Med tistimi, ki preberejo več kot pet knjig na leto, je največ mladih od 14. do 18. leta starosti (40,4 odst.), potem pa se število takih bralcev z leti niža vse do let od 65 do 74, ko jih je spet 37,8 odst.

Podatki po letnikih bralcev kažejo, da manj bero tisti, ki so v življenjski dobi največje aktivnosti in produktivnosti, ki jim ne dopušča veliko prostega časa za branje.

Kot smo že v začetku omenili gre za informacije na osnovi vzorčne ankete. Vsak dobljeni podatek je statistično vzeto točen, analitično pa bi nas nedvomno privedel do mnogih osvetlitev in nedvomno tudi vzročnih virov pomembne sociološke vrednosti, za kar pa bi bilo potrebno še naporno dodatno delo.

JOŽE KOREN

MNOŽIČNA OBVEŠČEVALNA SREDSTVA V SLUŽBI NARODNOSTNIH MANJŠIN

Na nedavnem posvetu o politiki sredstev javnega obveščanja in o narodnih manjšinah v Železni Kapli na Koroškem je Emidij Susič, znanstveni sodelavec Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu, podal referat, v katerem je nakazal pomen in vlogo množičnih obveščevalnih sredstev za narodnostne manjšine. Zaradi zanimivosti in ker gre za prvo tovrstno analizo, objavljamo njegov referat v celoti. Na istem posvetovanju je Peter Wieser, vodja Slovenskega informacijskega in dokumentacijskega centra — SINDOK v Celovcu, imel referat, v katerem je opozoril na možna izhodišča za informacijsko politiko slovenske manjšine na Koroškem, Harald Irnberger z Dunaja pa je govoril o politični situaciji medijev narodnih manjšin v Avstriji.

UVOD

Zadnja leta smo priča naraščajočemu pomenu, ki ga zadobivajo narodnostne skupnosti oziroma manjšine v družbenem življenju. Etnični problemi so posredno ali neposredno povezani z različnimi oblikami družbenega dogajanja. Dovolj naj bo, da si za trenutek prikličemo v spomin celo vrsto konfliktnih situacij, ki so se porajale v zadnjih letih in ki obstajajo še danes, in videli bomo, ob poglobljeni analizi, kako je v te situacije vpletena tudi, če ne izključno, etnična problematika.

Na eni strani lahko opazujemo danes neki razcvet, neki zagon narodov, narodnosti, etnij in tudi lokalnih kultur, ki so bile in so še vedno v podrejenem položaju širše družbe in ki niso mogle razviti lastnega življenja v lastnem kulturnem obeležju. Istočasno pa moramo podčrtati tudi drugi, nasprotni proces, ki pelje v vedno širšo integracijo družbenih segmentov, v večjo homogenizacijo vrednot, norm, stališč in obnašanj. Proces asimilacije narodnostnih, jezikovnih in kulturnih manjšin s strani dominantnih družb je še vedno aktualen in v nekaterih situacijah še pospešen. Na eni strani torej oživljanje in osveščanje nekaterih narodnostnih ali etničnih skupin, na drugi pa izumiranje in izginjanje drugih.

Modernizacija družbe niha — kar se etničnih problemov tiče — med tema nasprotujočima si procesoma. Kam pa ta razvoj s tolikimi in tako različnimi oblikami pelje, je še odprt problem. Med raznimi aspekti modernizacije se bomo omejili samo na pojav, ki je značilen za vse družbe, posebno tiste, ki so dosegle določeno stopnjo razvoja, in sicer na vedno večjo vlogo in pomen množičnih obveščevalnih sredstev (mass media). Pri tem ne smemo prezreti dejstva, da je modernizacija kompleksen proces, v katerem se prepletajo in pogojujejo različni pojavi: urbanizacija, industrializacija, širše participacija pri političnih odločitvah, uporaba prostega časa in podobno. Vsi ti pojavi pa niso samo v določenem odnosu s celotno družbo, pač pa vplivajo v večji ali manjši meri tudi na družbene segmente in skupine, kot so na primer narodnostne skupnosti.

DVE HIPOTEZI

Nekateri proučevalci družbenih procesov trdijo, da je vpliv množičnih obveščevalnih sredstev na ohranjevanje zavesti lastne identitete s strani pripadnikov narodnostnih ali etničnih skupin izredno globok in negativen. Nacionalne države, oziroma njihove dominantne skupine, so se poleg drugih sredstev posluževale tudi množičnih medijev, da so lahko dosegle določeno stopnjo enakosti in homogenosti med lastnimi državljani. Mediji so se torej pridružili tistim mogočnim sredstvom kot so vojska, birokracija, šola itd., s katerimi so si nacionalne države gradile konsenz. Tako so lažje kontrolirale in upravljale vsa ostala družbena sredstva ter usmerjale najpomembnejše družbene procese. To težnjo lahko označimo z eno besedo: centralizem.

Tudi danes, trdijo proučevalci, opažamo na splošno tak vpliv množičnih obveščevalnih sredstev na družbo tako v sklopu že starih, trdno zakoreninjenih, nacionalnih držav (na primer v Evropi), kot tudi v novejših državnih tvorbah (na primer v Afriki). V kateremkoli sistemu lahko opazimo, da so odkrite ali prikrite težnje nacionalne države usmerjene tako, da pride, po možnosti v najkrajšem času, do ene zakonodaje, do enotnega gospodarstva, do ene ideologije (ali »filozofije« ali religije ali pogleda na svet), do enotne birokracije, do ene zastave, do enega jezika itd. Zato se te tvorbe težko odpovedo kontroli nad raznimi «agenti socializacije», med katere štejemo tudi množične medije. Ta «agent» postane v večini primerov, v odnosu do raznih podrejenih narodnostnih ali etničnih skupnosti, sredstvo za jezikovno represijo ali asimilacijo, za homogenizacijo in standardizacijo, za odpravljanje jezikovnih in kulturnih razlik.

Osnovno izhodišče takih in podobnih analiz se nahaja v hipotezi, oziroma v trditvi nekaterih teoretikov, da je pač vpliv, ki ga imajo množična obveščevalna sredstva na občinstvo, neposreden in izredno velik ter globok: «množični mediji so vsemogočni!»

Vzporedno pa imamo teze — izdelane na podlagi izkušenj in raziskav —, ki nekoliko omejujejo neposredni vpliv množičnih medijev. Neposrednega vplivanja oziroma učinkovanja — trdijo nekateri raziskovalci — je trenutno zelo težko empirično dokazati. Sporočila, ki jih širijo množični mediji, dosegajo večji ali manjši učinek, če se sporočevalec in torej medij poslužuje določenih posredniških ali pa če deluje v določenih okoliščinah.

Ti posredniški faktorji so skupine z lastnimi družbenimi normami, mnenjski leaderji in osebni stiki, predispozicije poslušalca ali gledalca, selektivni procesi v izpostavljanju, percepciji in memorizaciji vsebine sporočil ali pa tudi narava in tip medijev samih. Važno je tudi pri tem v kakšnih pogojih ali v kakšni situaciji pride do komunikacijskega procesa med medijem in občinstvom. Nekatera sporočila imajo več možnosti, da vplivajo, s pomočjo posredniških faktorjev, v relativno «normalni in stabilni» situaciji, manj možnosti pa ko družbo pretresajo hitre in globoke spremembe kot na primer mednarodne ali državljanske vojne, revolucije, katastrofe in podobno.

Na splošno — to je ena izmed glavnih ugotovitev teh teoretikov — prav zato ker množični mediji delujejo posredno, bodo imeli sorazmerno več učinka na utrjevanje določenih mnenj in stališč, ki so že razširjena v družbi in v skupinah, ki jo sestavljajo. Držala pa naj bi tudi ugotovitev, da če v družbi ali v neki skupini ni še ustaljenega mnenja ali stališča o določenem argumentu, dogodku ali pojavu, ali pa so člani takih skupin pod pritiski različnih, nasprotujočih si mnenj (cross pressures), bo zelo možno, da bodo mediji z lastnimi sporočili, ob posredovanju ali ne prej omenjenih posredniških faktorjev, učinkovali na posameznika ali na skupino. V takih okoliščinah bo torej človek lahko spremenil mnenje in stališče ter naknadno, po vsej verjetnosti, tudi obnašanje.

Skušajmo sedaj na kratko analizirati, kakšen pomen imata za narodnostne skupnosti ali manjšine ti dve tezi o vplivanju množičnih medijev na družbene skupine. Če drži hipoteza, da so množična obveščevalna sredstva «vsemogočna», da je vpliv njihovih sporočil na stališča in obnašanja občinstva neposreden in globok, potem je nujno, da ima etnična skupnost, če se hoče obraniti, vse množične medije na razpolago: od dnevnikov, revij in vseh drugih tiskanih medijev, do radija, televizije, gledališča in filmske produkcije itd. Kar ima širša, dominantna družba, to mora imeti tudi manjšinska skupnost.

Če pa drži druga hipoteza in sicer, da je neposredno vplivanje bolj omejeno, da so sporočila sorazmerno bolj učinkovita pri že obstoječih stališčih, pridemo prav tako do istih zaključkov. V vsakdanjem soočenju z močnejšimi družbenimi skupinami mora narodnostna skupnost skrbeti, da stalno utrjuje med lastnimi člani določena mnenja, stališča, vrednote, obnašanje in podobno; torej tudi zavest lastne pripadnosti, lastne identitete, ki se po nekaterih kulturnih značilnostih razlikuje od ostalih skupin.

Na podlagi ugotovitev o utrjevalnem učinku sporočil medijev, o vlogi posredniških faktorjev pri tem vplivanju in o možnem spreminjanju mnenj v določenih situacijah, pridemo torej kot smo že rekli, do istih zaključkov. Važno je pri tem, da manjšinski mediji ne delujejo v nekakšnem «praznem prostoru», brez neke posredniške strukture, ki jo sestavljajo skupine, družina, društva, leaderji itd.

Zdi se nam torej umestno — naj prevladuje ena teza ali druga —, da imajo manjšine, oziroma etnične skupine lastne množične medije. Vprašanje, ki se sedaj nujno postavlja je sledeče: Manjšina mora imeti vse medije kot večina ali pa samo nekatere? Ni treba, da se preveč zaustavim ob dejstvu, da se podrejenost manjšine širši, dominantni, družbi kaže tudi v pomanjkanju določenih množičnih obveščevalnih sredstev. Ta pokazatelj manjšinske podrejenosti bi bil odpravljen samo takrat, ko bi manjšina imela vse medije, od najbolj popularnih in razširjenih do najbolj specializiranih informativnih sredstev. A to menimo, je težko uresničljivo. Kje naj bi bila torej ustrezna, ne minimalna, pač pa življenjsko pomembna meja za nadaljnje ohranjevanje manjšinske samobitnosti?

Predno skušamo odgovoriti na to vprašanje, moramo nujno omeniti enega izmed najvažnejših elementov, ki so po našem mnenju tesno povezani s tem vprašanjem: to je problem jezika. Brez dvoma so pri komunikacijskem procesu važni vsi elementi: od sporočevalca do občinstva, od tehničnega sredstva do vsebine sporočil itd.; a prav tako zadobi izreden pomen tudi jezik. In to posebno, ko se tiče narodnostnih in jezikovnih manjšin. Večina manjšinskih skupnosti živi danes v širši družbi v takem položaju, da morajo njihovi pripadniki nujno postati dvojezični. Zato se lahko poslužuje večinskih medijev in se jim tudi, če ne izključno, izpostavlja. Kljub temu da imajo manjšine nekatere medije, še zdaleč ne morejo zadovoljiti potreb svojih pripadnikov po komunikaciji in informaciji. Ker so interesi pripadnikov zelo razvejani, se morajo nujno poslluževati tudi dominantnih medijev. Pri tem je zelo možno, da se ti mediji pretvorijo v asimilacijsko sredstvo. V najboljšem primeru, in sicer, da ne to ne zgodi, pa se prav gotovo v daljšem izpostavljanju takim sporočilom, pripadnikom krči besedni zaklad, jezik postaja hibriden, vpliv tujega jezika prestopi tolerantno mejo. Tu se ne moremo spuščati v podrobnejše proučevanje tega problema, ki sega na področje jezikoslovcev in sociolingvistov. Zdi se nam pa, in s tem se spet povežemo s prej omenjenim vprašanjem (Vse ali samo nekatere medije?), da bi bilo treba empirično preveriti, v kakšni meri se pripadniki manjšine izpostavljajo dominantnim medijem, kako pogosto in katerih se večinoma poslužujejo. To naj bi bilo potem izhodišče za zahteve, ki bi jih postavljala manjšina.

VLOGA IN FUNKCIJA MNOŽIČNIH MEDIJEV

Predno se dotaknemo nekaterih konkretnejših problemov in situacij, poglejmo bežno nekatere vloge in funkcije množičnih medijev v manjšinski situaciji.

1. Predvsem imajo množična obveščevalna sredstva lahko precejšnjo vlogo pri prebujanju narodne zavesti pri posameznikih, ki so pripadniki neke narodnostne skupnosti. S pomočjo teh sredstev lahko pride do poživitve osnovnih kulturnih vrednot in obenem do zavesti, da obstajajo nekatere kulturne razlike v širši družbi. Deli družbe, ki se do takrat niso zavedali teh razlik, teh posebnosti, ki jih ločujejo od drugih in istočasno vežejo s sebi enakimi, bodo spet odkrili lastno narodnostno ali jezikovno zavest. Taki primeri so pogosti pri tistih manjšinah, ki ne živijo strnjeno na nekem ozemlju ali pa katerih deli živijo precej odmaknjeni in izolirani od ostalega, bolj strnjenega dela skupnosti. V takih okoliščinah si lahko predstavljamo kakšen velik pomen ima postavitev neke radijske ali televizijske postaje, kapilarna razdelitev nekega časopisa, pogosti obiski dramskih skupin in podobno.

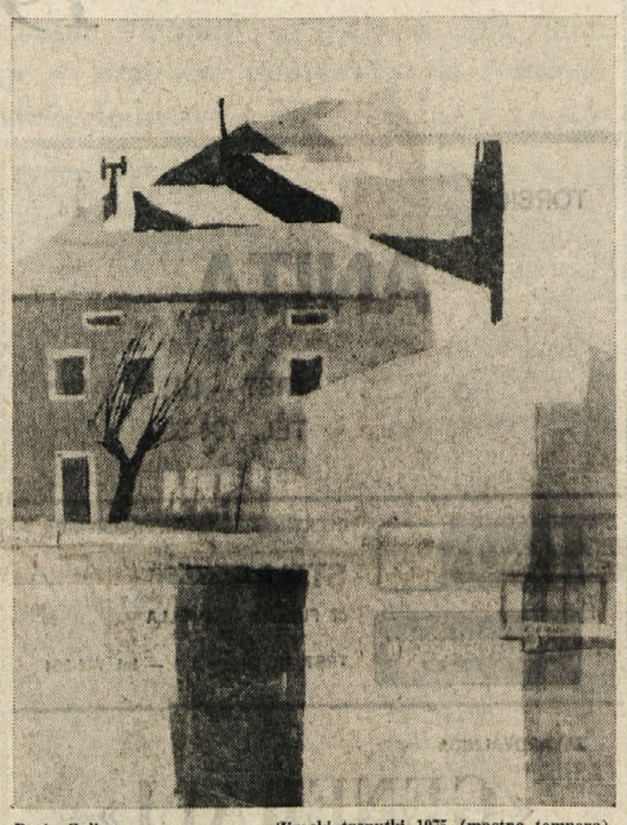
2. Funkcijo množičnih obveščevalnih sredstev lahko vidimo tudi v ohranjevanju kulturnih modelov v neki narodnostni skupnosti. Sredstva so v tem primeru praktično integrirana v skupino, so del skupine same, del njene strukture. Pri tem se seveda pojavi nevarnost, da se funkcija spremeni v preprosto ohranjevanje, ki s časom privede do zastarelosti in folklorizacije teh kulturnih modelov. Proces ohranjevanja, kot si ga mi zamišljamo, bi se moral odvijati po dveh tirih: po eni strani bi moral ohranjevati tiste prvine, ki se sicer vežejo na neko preteklost in tvorijo z njo določeno kontinuiteto, a se istočasno razlikujejo od prvih in kulturnih elementov drugih etničnih in narodnostnih skupin. Po drugi strani pa bi moral ta proces ohranjevanja preoblikovati, «pretvoriti», «prevesti» oprijeme in zadovoljevanje kulturnih potreb in problemov v sodobnejše, modernejše oblike. To posodabljanje se seveda ne tiče samo oprijemov na kulturnem pač pa tudi na družbenem, političnem in gospodarskem področju. Dejstvo pa je, da so oprijemi na slednjih treh področjih veliko manj vezani na preteklost, na tradicijo. Modeli so na teh področjih nekoliko bolj elastični, po lastni naravi bolj spreminjajoči; obenem so lahko standardni in precej slični pri raznih etničnih skupinah. Na kulturnem področju pa je bistvena neka diferenciacija med etničnimi skupinami. Tu lahko narodnostne skupine, posebno tiste, ki so v manjšinski situaciji, zdrknejo v dva ekstrema, oba, po našem mnenju nevarna za nadaljnje življenje skupine: na enem ekstremu je folklorizacija, oziroma golo ponavljanje nekih modelov in načina življenja, ki nimajo danes ne istega pomena, ki so ga nekoč imeli, še manj pa druge, funkcionalne ali simbolične vrednosti. Na drugem ekstremu pa je značilno uvajanje takih oprijemov, ki so enaki drugim skupinam, ki nimajo nič avtentičnega in ki prej ali slej peljejo v izgubo samobitnosti, v asimilacijo. Menimo, da na kulturnem področju ni važna samo razlika v jeziku med skupinami — v tem primeru bi bili oprijemi lahko za vse enaki, le da bi jih podajali v drugačnem jeziku — pač pa so važne tudi različne kulturne vrednote. Te so tesno povezane s sredstvi, z oprijemi, z obnašanjem, z modeli, katerim dajejo neki pečat, ki jih razlikuje od oprijemov in modelov pri drugih kulturah. Množični mediji bi se morali torej izogniti folklorni tradiciji, pa tudi masifikaciji, kulturni poplitvenosti in nerazlikovanju v odnosu do drugih narodnostnih skupin, posebno če slednje tvorijo dominantno kulturo.

3. Izredno važna se nam zdi tudi funkcija množičnih obveščevalnih sredstev na družbeno - političnem področju narodnostne skupnosti. Pri tem mislimo na formativno in informativno plat te funkcije. Množična sredstva kot so na primer radio, televizija, dnevniki, revije itd. naj bi posredovali informacije o raznih aspektih življenja narodnostne skupnosti, njeno javno mnenje z vsemi problemi, potrebami, zahtevami in aspiracijami, po drugi strani pa naj bi tudi vzbudila nova pričakovanja, prikazala nove možnosti za rešitev problemov, dajala pobudo novim družbenim procesom. Glavna nevarnost pri tem — nevarnost, ki jo mnogokrat zasledimo in ki je značilna za ta sredstva, — je seveda manipulacija za nekatere namene, ki so odkrito ali prikrito nasprotni etnični ali narodnostni skupini sami.

4. Omenimo še splošnejši integrativni pomen množičnih medijev v sklopu neke narodnostne skupnosti. Vemo namreč, da je vsaka skupina, pa naj bo narodnostna ali ne, manjšina ali ne, tem bolj močna in živa, čim bolj je strnjena (ne samo geografsko, oziroma čim bolj so pripadniki te skupine med seboj, na ta ali drug način, povezani. Množična obveščevalna sredstva torej lahko veliko pripomorejo pri povezovanju, pri ohranjevanju družbenih vezi med raznimi deli skupine. To velja posebno, če so ti deli oddaljeni od drugih, narodnostno krepkejših delov ali pa so pripadniki razpršeni na širšem ozemlju. Po našem mnenju torej, ta sredstva ne pripomorejo samo h kroženju informacij med raznimi komponentami skupnosti, pač pa k ohranjajo živo zavest, da so ti segmenti oziroma posamezniki del neke širše narodnostne skupnosti. Popolna izolacija narodnostne skupnosti (posebno če ni številčna), ali dela te skupno-

EMIDIJ SUŠIČ

(Nadaljevanje na 19. strani)

Boris Zulian — Zimski trenutki 1975 (mastna tempera)

KATALONCI NA SARDINIJI TERJAJO SVOJE PRAVICE

Primer uslužbenca družbe ATI, ki je bil kaznovan, ker si je «drznil» napovedovati polete tudi v katalonščini in v sardinščini

Tudi mi smo narod. Tudi mi imamo torej pravico do svojega lastnega življenja, do svoje tradicije, do svoje kulture, do svojega jezika. Ali ne, gospod predsednik?

S temi besedami se zaključuje dolgo pismo, ki ga je 35-letni Raffaele Caria, Sardinec, po narodnosti Katalonec doma iz Alghera, pred približno poldrugim mesecem naslovil na predsednika Pertinija. V njem opozarja na nevzdržno stanje, v katerem živi nekajdesettisočglava katalonska narodnostna skupnost na severozahodni Sardiniji, utopljena v morju Sardincev, ki tudi sami nimajo nobenih jezikovnih pravic. Ta skupnost sodi med manjše jezikovne skupine, ki so raztresene po vsem Apeninskem polotoku in se dejansko ohranja le kot ljudsko izročilo na podeželju, ne pa v večjih središčih. Če je torej to ohranjanje precej lahko za Albance, za Hrvate in za Grke, ki so naseljeni v gorskih predelih južne Italije, to pravilo ne velja za Katalonce, ki živijo v Algheru in v okolici, to je v obmorskem turističnem predelu Sardinije, kjer hitri korak razvoja dejansko onemogoča ohranjanje narodnostnih značilnosti le z ljudskimi izročili.

Problematika Kataloncev na Sardiniji je izbruhnila že pred kakimi desetimi leti, vendar pa je v vsedržavnem merilu prišla do izraza šele pred kratkim. Prepogosto se je namreč, predvsem zaradi pomanjkanja informacije vtapljala v splošnih avtonomističnih težnjah Sardincev, težnjah, ki temeljijo predvsem na dejstvu, da je Sardinija otok in torej ločena od celine, kot pa na različnosti v jeziku.

K spoznavanju te problematike je bistveno pripomogel prav Raffaele Caria, mladi funkcionar letalske družbe ATI zaposlen na letališču v Algheru. Caria sodi v skupino «mladih levov» (če jih lahko tako imenujemo) katalonske narodnostne skupnosti na Sardiniji. Dejansko je zelo impulziven in je sam izzval «škandalček» na krajevni ravni, ki ga je stal opomin v službi, a je tudi, prvič v povojni zgodovini, privedel vprašanje pravice do rabe katalonskega jezika v sodno dvorano.

«Primer Caria» je izbruhnil 21. decembra 1977, ko je bil uslužbenec ATI zaposlen pri mikrofonu letališča v Algheru, kjer je napovedal polete V decembrskih dneh je bil promet zelo živahen, delno zaradi turistov, ki so izkoristili praznike za krajše počitnice na Sardiniji, še predvsem pa zaradi številnih izseljencev, ki se za kratek čas vračajo domov. Prav zato, da bi tem domačinom nudil tople domače besede v materinem jeziku, je Caria napovedoval polete seveda najprej v italijanščini in angleščini, kot pač velevajo pravila, nato pa tudi v sardinščini in katalonščini.

To pa vodstvu družbe ATI ni šlo v račun. V začetku je ravnatelj letališča nekajkrat opozoril mladeniča, naj se ravna po pravilih in naj torej opusti napovedovanje v sardinščini in v katalonščini, ko pa to ni zaleglo, je osrednje vodstvo družbe ATI poslalo «neposlušnemu» uslužbencu pismeni opomin.

*Proti temu opominu, ki je dejansko kazen za prekršek, pa čeprav ne predstavlja nobenega bremena, kot n.pr. odbitka pri plači, je Caria vložil priziv na pretorja v Algheru. Predstavniki letalske družbe so predlagali spravo, vendar pa je Caria zahteval, naj bi mu družba izrecno dovolila, da vsaj v «izrednih primerih» nadaljuje z napovedovanjem poletov v katalonščini. Šlo naj bi za tiste primere, v katerih je, po njegovem mnenju, domači jezik skoraj dolžnost, to je za polete za izseljence ali za organizirane skupine domačinov. Vendar pa je bil odgovor negativen, ATI priznava le oba uradna jezika

OBLAČILA — ŠPORTNA OPREMA

Veliak-Sport

TRST — Ul. Ponziana 5 — tel. 744-237

PEKARNA

JERJAN

TRST, Ul. dell'Istria 16 — tel. 790-237

GOSTILNA

DA FRANZ

UL. GAMBINI 7 — tel. 727-294

Specialiteta: italijanska in mednarodna vina

BRATJE FONDA

GRADBENI MATERIAL
SANITARNI MATERIAL
in KERAMIČNE PLOŠČICE

UL. DI SERVOLA 129 — tel. 816-302
UL. FLAVIA 66 — tel. 812-396

AVTOKAROSERIJA

PESCE - ŽERJAL

Ul. Carlo Errera (Industrijska cona)
Tel. 826-759

vošči cenjenim klientom srečno novo leto

adriaimpex D. D.

UVOZ - IZVOZ ZASTOPSTVA

TRST — UL. GEPPA 9/III — TEL. 68-802, 64-489

VOŠČI USPEŠNO NOVO LETO 1979

TVRDKA

GIACOMO VATOVEC Succ.

IMPORT - EXPORT

TRST, Ul. Torrebianca 19 — tel. 69-077, 37-561

Specializirano podjetje za izvoz vsakovrstnih gospodinjskih in tehničnih predmetov, kolonialnega blaga na debelo

Vsem srečno in uspešno novo leto

PRAŽILNICA KAVE IN PRODAJALNA NA DROBNO

FRANC MUŽINA

Ul. Ponziana 30/b — tel. 724-333

MOŠKA OBLAČILA IN SRAJCE

PRISCO

TRST - Ul. S. Spiridione 4 — tel. 64-912
Campo S. Giacomo 3 — tel. 780-664
Ul. Caprin 12 — tel. 794-818

CVETLIČARNA

«RIVIERA FIORITA»

FLEUROP - INTERFLORA

TRST, Ul. dell'Istria 19 — tel. 795-052

TRGOVINA ČEVLJEV

VEGLIA

Campo S. Giacomo 9 — tel. 727-306

ZALOGA VINA IN LIKERJEV

FERLUGA PETER - ROMAN

Ul. della Fabbrica 4 — tel. 790-758

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA
S. P. A.

želi srečno novo leto

Trst, Ul. F. Filzi 10 - telefonska centrala 61 446 - 68 881, menjalni urad 68 727

SREČNO NOVO LETO 1979

TORBICE

ANITA

TRST — UL. ORIANI 1
TEL. 794-592

LANCIA AUTOBIANCHI

ELEKTROMEHANIČNA DELAVNICA

STELLA

di FURLAN & STELLA

TRST, Ul. Cologna 4 — tel. 744-694

ZAVAROVALNICA

«GENERALI»

agencija

v TRSTU
Ul. Genova 14
tel. 610-345

na OPČINAH
Ul. dei Salici 1
tel. 211-489

SVAB CORRADO
AUGELLI ROBERTO

Voščita vsem svojim klientom in prijateljem srečno 1979

MENJALNICA

Pooblaščena od zavoda Banca d'Italia

Ulica Genova 14 — tel. 34-095

RIGUTTI

veste tutti...

Ul. Mazzini 43 — tel. 36-371

AGRARIA

SILVANO MOČILNIK

VSE ZA KMETIJSTVO IN VRTNARSTVO

STROJI VSEH VRST

TRST - Ul. Udine 18 - Telefon 418-878

A. Nimmerrichter

di Mario Cescutti succ.

KORZO ITALIA 10 — TEL. 36-768 ELEGANTNA OBUTEV

ZLATARNA IN URARNA

SOSSI

TRST
UL. S. SPIRIDIONE 6
tel. 64-355

OPČINE
NARODNA 44
tel. 211-641

MENJALNIC.

CENTRO RACCOLTA VALUTE

Ul. Dante 6
Tel. 37-344 - 62-475

MANUFAKTURE IN RAZNO BLAGO

EREDI di G. NOVAK

Ul. delle Torri 3 - tel. 61-022

CERAMICHE CASA

Ul. G. R. Gambini 4/2
TRST - tel. 764-385

URARNA IN ZLATARNA

KARLO MIKOLJ

TRST
Campo S. Giacomo 3
Tel. 795-881

AGRARIA

SV. IVAN

ZHEPEK

Ul. S. Cilino 42 - tel. 51-044

VSE ZA KMETIJSTVO IN VRTNARSTVO

CAMICERIA

BOTTERI

MOŠKA OBLAČILA

CORSO ITALIA 8 — Tel. 36-009

PODJETJE

«Trans-Trst»

Import - Export

TEL. 820-460 TRST, Lesno pristanišče
Telex: 460-405 TRANSTI

želi vsem mnogo uspehov v novem letu

SEMENARNA IN KMETIJSKE POTREBŠČINE

VLADISLAV MARINAC

TRST, Strada Vecchia dell'Istria 64 — tel. 810-211

IMPORT - EXPORT

TECHNA

TRST, Ul. Ghega 2 — tel. 64-535
TELEX: 460517 TECHNA I

opravlja vsakovrstne uvozne in izvozne operacije

Vsem srečno in uspešno novo leto

MERCANTILE

di Marco Tenze

UVOZ - IZVOZ

Ul. Torrebianca 18, Trst — tel. 64-744 - 60-691

SERVIS

POOBLAŠČENA
DELAVNICA
■
ELEKTRAVTO

Ford Escort TRIESTE

Via S. Francesco 58
Telefon 761-227

vošči klientom in prijateljem srečno novo leto

TVRDKA

Rag. Luciano Fabian

IMPORT - EXPORT

TRST, Ul. Ronco 7 — tel. 728-267

URARNA ZLATARNA

LUXOR

Velika izbira 14- in 18-karatnega zlatega nakita, kakor tudi 22-karatno zlato za zobe

LUXOR — Trst, Ul. Valdirivo 36/a — Tel. 61-305

bosutti

di FRANCO ZAGO

TRST
Trg Stare mitnice 6
Tel. 90-730

— TKANINE
— SRAJCE
— PLETENINE
— JEANSERIA

KRZNA

PELLICCERIA CERVO

Elegantni modeli — Višja kakovost — Velik prihranek

V.le XX Settembre 16/II. — tel. 796-301

TRGOVINA ČEVLJEV

ALTAMODA

TRST — Ulica G. Gallina 3 — tel. 31-822

DELOVANJE ODSEKA ZA ZGODOVINO PRI NARODNI IN ŠTUDIJSKI KNJIŽNICI V TRSTU

Vsak pisani in fotografirani dokument kamenček v mozaiku naše zgodovine

Odsek je: 1. zgodovinski arhiv, 2. preučevalec zgodovine Slovencev v Italiji, 3. odprta ustanova za stike z današnjo stvarnostjo

Malokdo točno ve s čim se ukvarja Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu. Na splošno je naša slovenska javnost premalo obveščena o delovanju ustanove, ki bi morala biti vsem znana, da bi lahko čim večji krog ljudi sodeloval in pomagal pri zbiranju in pisanju zgodovine Slovencev v Italiji.

Delovanje Odseka za zgodovino je izredno pestro in raznoliko, saj zajema mnogo stvari. Da bi celotno delovanje prikazal malo bolje, naj nakažem nekaj značilnosti našega delovanja.

Milan Pahor, novi ravnatelj Odseka za zgodovino NŠK

1. - Odsek za zgodovino je prvenstveno arhiv.

2. - Odsek se bavi s proučevanjem zgodovine Slovencev v Italiji.

3. - Odsek mora postati znana ustanova, ki je odprta tudi navzven — skratka živeti mora z realnostjo, ki ga obdaja.

Oglejmo si posamezne probleme in zanimivosti posameznih točk.

1. - Ko pravim, da je Odsek za zgodovino predvsem arhiv, mislim na to, da je treba strokovno in dosledno zbirati gradivo, ki se tiče Slovencev v Italiji. Sicer pa že zbiramo gradivo, ki je že zgodovinsko ter gradivo, ki bo šele čez nekaj let postalo res zgodovinsko zanimivo. Skratka gre za to, da zbiramo gradivo z raznih področij: političnega, kulturnega, prosvetnega, socialnega, ekonomskega itd. Čim več tega materiala bomo uspeli zbrati, tem bolj bogato bo dokumentirana zgodovina Slovencev v naših krajih. Naj nakažem nekaj konkretnih primerov. Posebno bogato je gradivo z dveh področij: šolskega in narodnoosvobodilnega. Nastavljena je že bogata raziskava na področju biografij, precej se je nabralo fotografskega materiala, gradivo o delovanju posameznih društev (prosvetnih in športnih) raste iz dneva v dan, zbira se gradivo iz obdobja preporoda, med obema vojnama itd. Če bi želeli naštevati, bi zadeva postala precej dolgočasna.

Vendar je v glavnem treba reči, da je še vse gradivo v prvi fazi; potrebno je namreč detajlnega pregleda in natančnega popisa ter katalogiranja. Vse to pa predpostavlja večji strokovni kader, ki ga na žalost še nimamo, čeprav že v današnjih pogojih marsikdaj delamo čudeže ter beležimo mnoge uspehe.

Na drugi strani je treba dodati, da bi si želeli tesnejšega sodelovanja posameznih organizacij in ustanov. Naj razložim za kaj gre: redno dobivamo premalo gradiva, vedno je treba tekati za tem ali onim, da bi se do potrebnega in važnega materiala tudi dokopali in ga nato shranili. Če bi te stvari postale samo po sebi umevne, potem bi lahko shranili mnogo več gradiva. Skratka preveč stvari je še razdrobljenih. Marsikdo bo upravičeno oporekal, da ni varno, da je toliko gradiva spravljenega na enem mestu, ker še vedno živimo v negotovih razmerah. Vendar je treba takoj dodati, da je dobro določeno gradivo hraniti vsaj na dveh mestih, ker bo tako večja verjetnost, da se bo ohranilo in očuvalo. Hkrati je treba tudi reči, da mnogokrat mlajši rod ne zna pravilno ceniti, kar je za starejše res vredno in se tako ob raznih prilikah zelo važne zapuščine izgubijo na več strani.

Sicer pa moramo težiti, da bi se čim več zgodovinskega arhiva zbralo na odseku, da bi ga tako pravilno očuvali ter nudili na razpolago vsem tistim, ki bi želeli spoznati celotno zgodovino ali pa vsaj njene dele. Ne smemo namreč pozabljati, da se boj za naše narodnostne pravice še vedno odvija. Podlaga boja pa še vedno obstaja v točnem poznavanju naše preteklosti in sedanjosti. Oboroženi s takim znanjem se bomo nedvomno uspešneje borili za enakopraven položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

2. - Gre predvsem za pisanje zgodovine. Ne moremo reči, da na tem področju ni bilo nič storjenega, vendar je treba reči, da svojo zgodovino premalo poznamo oziroma, da o svoji zgodovini premalo pišemo. Gre predvsem za dejstvo, da večinski italijanski narod precej piše o zgodovini ter o dogajanjih v teh krajih. Naravno je, da piše s svojega vidika. To bi bilo tudi sprejemljivo, vendar je nesprejemljivo dejstvo, da se pri tem potvarjajo dejstva oziroma, da se potvarjajo zgodovinski dogodki. Na tem robu slovenskega ozemlja smo bili že od nekdaj izpostavljeni hudemu političnemu in narodnemu pritisku. Vedno znova smo morali dokazovati svoj obstoj, še več, za svoj obstoj smo se morali trdoživo boriti. Vse to pa je treba točno opisati in povedati, da bodo vsi Slovenci poznali svojo zgodovino na političnem, kulturnem in socialnem področju. Tako bomo živo dokazali svojo stoletno prisotnost v teh krajih, kajti vsaka temeljita obdelava postane na našem področju tudi politični dokument. Samo poglejmo koliko nam pomeni izid nedavne publikacije: govorim o zemljevidu tržaškega ozemlja, ki je izšel v drugi polovici 1978 in ki je delo strokovnih sodelavcev Narodne in študijske knjižnice. Z izidom tega zemljevida smo nedvomno dokazali stoletno prisotnost slovenskega življa na Tržaškem, saj lahko rečemo, da ima skoraj vsak kamen slovensko ledinsko ime.

Na podoben način moramo obdelati vsa področja. Posebno žgoče je področje narodnoosvobodilnega boja 1941-1945. Če bi hotel biti natančen, bi moral reči, da se je za nas boj začel že s prihodom Italije v te kraje. Iz obdobja NOB je bilo že marsikaj objavljeno, vendar ne dosledno. Doživljamo izkrivljanje zgodovine NOB, ker bi nekateri krogi želeli, da bi se pisalo šele od 1943 naprej itd. Mnogo ljudi ne loči osvobodilnega gibanja od odporniškega gibanja, da ne govorimo o dogodkih iz leta 1945. Počasi bo treba začeti pisati tudi o letu 1948, ki je pustilo toliko težkih posledic. Skratka, treba bo pisati, pisati, pisati — vendar na resničnem zgodovinskem gradivu.

Seveda se vsega ne moremo lotiti naenkrat, potrebna je postopnost, vendar z izdelanim globalnim načrtom za razna področja.

V tem oziru je treba reči, da Odsek pospešuje pri posameznih društvih pisanje lokalne zgodovine, ki naj postane potem potrebno okostje za celotno pisanje. Nekaj se je že naredilo, vendar še vedno premalo. Naš Odsek nudi že zbrano gradivo za podobne raziskave in obdelave. V letošnjem letu je na pr. izšla dobra brošura Rojan skozi čas, ki je deloma nastala prav na gradivu Odseka za zgodovino. Na podoben način bi bilo dobro obdelati celotno mesto Trst in okolico ter seveda nato vsa področja, na katerih živimo Slovenci v Italiji.

3. - Delovanje Odseka mora nujno živeti z okoljem, v katerem živi in deluje. Razširiti mora svoj delokrog. Postati mora ustanova, ki jo pozna širok krog ljudi. Prostori Odseka morajo biti vedno živi, v njih se mora pretakati življenje. Precej tega že sedaj je. Prvenstveno bi bilo zaželeno razširiti delokrog na šolo. Posamezni razredi višjih šol naj bi nekaj svojih ur zgodovine preživeli na Odseku, kjer bi lahko na gradivu spoznali nekatere značilnosti naše pretekle in polpretekle zgodovine. Marsikdo bi se tako približal zgodovini. Na ta način bi lahko razširili raziskovalno delo na mlade sile in bi tako zajeli krog ljudi, ki se le bolj malo ukvarja s temi problemi. Istočasno bi razširili krog potencialnih potrošnikov zgodovinskih knjig. Skratka možnosti je precej.

Zadnje čase se pri nas oglašajo tudi visokošolci, ki pripravljajo svoje diplomske naloge na našem gradivu.

Važno nalogo mora Odsek, a tudi druge ustanove, predvsem SLORI, odigrati pri sodelovanju s tistim delom večinskega naroda, ki nam je naklonjen. Tesno moramo sodelovati z inštituti, ki so nam blizu in sorodni. Podobni stiki se sicer že vrstijo skoraj vsak dan. Na žalost pa še ni prišlo do potrebne širine, kajti prevečkrat smo le Slovenci pobudniki takih sodelovanj, premalo iniciative je s strani večinskega naroda. Skratka želimo si tesnega sodelovanja, a do tega mora priti z obeh strani; italijanski sogovornik mora nujno priti do točke, ko si bo sam neprestano želel stikov in skupnih koristnih pobud.

Poudariti je treba še nekaj. Začeti moramo izdajati čim več knjig, ki govorijo o nas in ki so napisane v italijanščini, da tako predstavimo večinskemu narodu lastno stvarnost, vendar z našega gledišča.

Še enkrat bi rad poudaril dejstvo, da je delovanje Odseka res raznoliko in pestro. Odsek je namreč istočasno arhiv, muzej, raziskovalni inštitut, aktivistični odbor ipd. Da bi bila slika nekoliko jasnejša, bi se rad ustavil na določenih aspektih delovanja.

Odsek zajema zgodovino oziroma proučevanje in raziskovanje, ki obsega po področju vse zamejstvo, časovno pa vse dobe naše zgodovine. V isti sapi pa je treba povedati, da za tako obširen program naša ustanova nima dovolj stalnih sodelavcev oziroma dovolj finančnih sredstev. Izredno malo je društev in organizacij, ki bi redno oddajali v naš arhiv gradivo, ki je danes operativno, a postane jutri zgodovinsko. Raziskovanje bi morali razširiti na goriško in videmsko pokrajino, da stvari resnično premaknemo z mrtve točke.

Naš stalni koristnik je Primorski dnevnik, ki se pridno poslužuje našega arhiva. Marsikaj je bilo objavljeno prav z našo pomočjo, čeprav širši krog bralcev tega ne ve. Nadalje so koristniki našega arhiva: agencija Alpe Adria, revija Dan, ustanova RAI, uredništvo in sodelavci Slovenskega primorskega biografskega leksikona. Nekaj sem še koga pozabil, a vseh res ni mogoče našteti. Če bi pa koga zanimalo si lahko ogleda našo knjigo, kjer beležimo storitve. Posebej je treba omeniti strokovne ustanove: SLORI, s katerim redno sodelujemo, v Ljubljani predvsem z Inštitutom za narodnostna vprašanja (INV), z Inštitutom za zgodovino delavskega gibanja (IZDG), s šolskim muzejem; občasno pa še z Narodno in univerzitetno knjižnico (NUK), Narodnim muzejem, Muzejem ljudske revolucije ipd., ter seveda z Goriškim muzejem, ter s sorodnimi strokovnimi organizacijami v Kopru, v Trstu pa predvsem z Istituto regionale per la storia del movimento di liberazione. Že ti skopi podatki pričajo o sodelovanju in stikih.

Radi pomagamo pri raznih šolskih poimenovanjih (glej Karel Širok, Virgil Šček, Marija Stepančič - Gregorič, Bazoviški junaki, Pinko Tomažič itd.), pri raznih odkritjih spomenikov NOB (na pr. Križ, Dol), pri spominskih ploščah (Igo Gruden) itd. Držimo se namreč pravila, da nas mora vse zanimati, kar se na našem področju dogaja.

Kot posebno zanimivost bi rad omenil dejstvo, da je Odsek že zbral ter oddal slovenskim občinskim svetovalcem v Trstu gradivo oziroma potrebno dokumentacijo za poimenovanje mestnih ulic po slovenskih možeh in s slovenskimi ledinskimi imeni. Predlogov je bilo oddanih več desetin, vendar jih še naprej zbiramo, ker je zadeva izredno aktualna in živa. Tudi ulica, kjer sedaj deluje Odsek — Ulica Petronio —, naj bi po teh predlogih postala Prešernova ulica. Prejšnji občinski odbor je predlog že sprejel, pred kratkim pa so ga baje uradno razveljavili.

Še in še bi lahko našteval, vendar bi na kocu rad dodal le dve vesti. Vsako leto Odsek pripravi seznam važnejših obletnic, mimo katerih ne bi smeli; seznam nato pošljemo nekaterim organizacijam in ustanovam, da jih nato pravilno koristijo. Trenutno zbiramo podatke o fašističnih zakonih, ki zadevajo Slovence; bavimo pa se tudi z gradivom, ki zadeva nekatere aspekte naše pomorske zgodovine, ki je precej zanemarjena.

Ne glede na težave smo optimisti — tu mislim na vse sodelavce Odseka — saj je delo izredno zanimivo in važno. Želel sem nadalje podati bežen obris našega delovanja ter tako nuditi širšemu krogu bralcev Primorskega dnevnika malo podrobnejšo informacijo o Odseku za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici. Morda bo koga tudi zamikalo naše delo ter se nam bo pridružil — tako bi začeli hitreje uresničevati naše načrte, ki v bistvu zadevajo nas vse.

MILAN PAHOR

Bogdan Grom s skulpturo «Indijanec» na promenadi Thomas Mall v Arizoni

KAJ DELA SLIKAR-KIPAR BOGDAN GROM ONSTRAN VELIKE LUŽE

Maksiskulpture tržaškega Slovenca okras nakupovalnih centrov v ZDA

Od Arizone do Zapadne Virginije so njegova dela kanček človečnosti v profitarstvu ameriškega sveta - Poglabljanje v krajevno etnografijo in folkloro - Vnašanje slovenskih elementov - Po dvajsetih letih se oglaša domotožje - Prihodnje leto razstavna turneja po Evropi z začetkom v Trstu

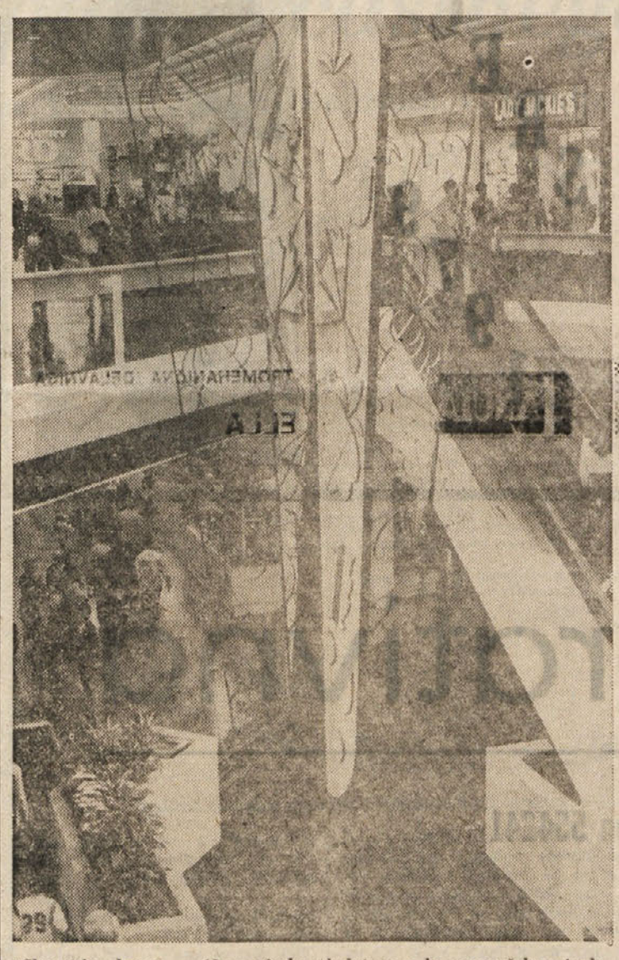
Vsakokrat ko stopim mimo Gromove slike kraškega borjača v batiku, ki visi na steni ene naših uredniških sob, se spomnim na še neizpolnjeni dolg. Ko je pred nedavnim slavil svojo 60-letnico, smo ga počastili z nekaj vrsticami, obenem pa napovedali, da bomo objavili še razgovor z njim, ko nam bo iz New Yorka, kjer živi že dvajset povojnih let, poslal odgovore na vprašanja. Odgovore nam je res poslal toda šele po dobrih dveh mesecih, druga dva meseca pa so se mi zaležali v predalu v pričakovanju ugodne priložnosti za objavo in novoletna številka je nedvomno taka ugodna priložnost.

Tega, da je Bogdan Grom naš proseški rojak in da je prva povojna leta živel in ustvarjal v Trstu, najbrž ni treba posebej poglabljati, kajti bolj nas zanima, kaj je počel v teh dvajsetih letih v Združenih državah Amerike, kaj počne danes in kaj namerava v bližnji bodočnosti.

Prva leta svojega vživljanja v amerikanstvo je poskušal različne poti, seveda vedno na področju likovnosti, pa čeprav s širšem pojmovanju od slikanja do kiparstva in še kiparstva v arhitekturnem smislu opremljanja velikih zaprtih in odprtih ambientov. In prav s to poslednjo zvrstjo je prebil led in zaslovel tako rekoč po vsem kontinentu. Na njegovem primeru se je še enkrat potrdilo pravilo, da v ZDA uspe kdor ima ideje ter voljo in sposobnost ideje tudi uresničiti, kajti v Ameriki umetnost ni sentimentalizem ampak v prvi vrsti poslovnost.

Bogdan Grom se — kot sam pravi — že dvajset let udejstvuje izven «art establishmenta», kar pomeni, da je svoboden umetnik. Toda to nikakor ne pomeni, da bi živel izven umetniške stvarnosti in izven umetniških krogov New Yorka. V Bergen Countryju v severnem delu New Jerseya, je bil zadnji dve leti predsednik kiparskega združenja (Sculptor Association of New Jersey) in član odbora Art Centra v Tenaflyju, v neposreden stik z umetniškim svetom pa prihaja tudi s svojimi osebnimi in kolektivnimi razstavami.

V zadnjih dveh letih je trikrat razstavljal samostojno: leta 1977 v galeriji Fort Lee in No. Salem, letos pa v samem centru New Yorka. Trikrat je sodeloval tudi na kolektivnih razstavah in sicer leta 1976 na razstavi Sculptors Association of New Jersev v Tenaflyju,

«Slovensko drevo» — 12 m visoka skulptura v kovanem železu in lesu v North Riversidu pri Chicagu

istega leta v Fort Leeju in lani spet v Tenaflyju. Sicer pa je mnogo delal, predvsem po naročilu. Samo za dveletno razdobje 1976-78 naj od pomebnejših naročil omenimo: «Tri Gracije», 5 m visoko skulpturo v bronu v Baltimoru (Maryland), «Klas», 11 m visoko soho iz nerjavečega jekla in stekla v Wichitiju v Kansasu, «Indijansko drevo», 12 m visok kip iz barvnega jekla v North Riverside, Chicago (Illinois), «Slovensko drevo», 12 m visoko skulpturo v kovanem železu in lesu prav tako v North Riversidu pri Chicagu in «Abstrakcija», 5 m visoko skulpturo iz nerjavečega jekla in akrilika v Laurencevillu v New Jerseyu.

O njegovi razstavi v Fort Leeju je ameriški kritik Ellen Kleinberg zapisal v strokovni reviji med drugim naslednje:

«Razstava prikazuje s fotografijami in modeli arhitekturne stvaritve za olepšavo okolja, ki jih je umetnik naredil v dvajsetih letih bivanja v ZDA. Če bi si kdo zaželel ogledati originale Gromovih del, bi si moral začrtati na zemljevidu pot velikih shopping centrov od Arizone do Zapadne Virginije, v katerih so razvrščena njegova dela. Turisti bodo morda trdili, da sodi «prava umetnost» samo v galerije, muzeje in osebne zbirke ne pa v mondeno okolje tipičnega potrošniškega kompleksa. Toda razsežnost Gromovih skulptur je često taka, da ni primerna za galerijske prostore. Poleg tega velja poudariti, da z Gromovimi skulpturami opremljen nakupovalni center popolnoma spremeni svoj prvotni komercialni videz, saj ga Grom oplemeniti z žarom krajevne zgodovine in kulture.

Promenada Thomas Mall v Arizoni je tipičen primer sprehajališča s svojevrstnim pečatom. Ko je Grom dobil naročilo za okrasitev tega velikega javnega prostora se je odločil, da bo tematika njegovih del morala obravnavati legendo ameriških Indijancev in tako se tu kar vrstijo abstraktna prikazovanja nastajanja dežele in folklornih običajev prvih ameriških prebivalcev. Sam pravi o tem: «Ko prikazujem v svojih delih večkrat pozabljena ali manj znana kulturna izročila, želim prispevati h krepitvi narodne zavesti, ki je danes našim propadajočim mestom še toliko bolj potrebna».

Grom je resen umetnik, ki ne verjame v bežne navdihe. Ko prevzame naročilo ga mora dokončati do dogovorjenega datuma in z določenimi stroški. Pri tem ne sme biti nikakršnih zamud in nobenih izgovorov na nerazpoloženost itd. Že samo dejstvo, da je naročilo dobil, mu mora vliti navdiha in če je elastičen in domiseln, se lahko posluži katerekoli snovi od zlata do mavca. Petnajst shopping-centrov, ki jih je do danes opremil, naročila za razne cerkve, uradne javne zgradbe in letališča pričajo o njegovi resnosti in renomeju, da sprejeto delo tudi izvede v določenem času. «Umetnik ne sme kar naprej sanjariti», pravi in kljub svojim šestdesetim letom, je še vedno poln radovednosti in želje po izpopolnjevanju v nečem novem. Njegove živali, narejene za otroška igrišča, vabijo otroke kar same od sebe, da plezajo po njih in se igrajo. Njegova abstraktna dela vsebujejo mnogo vdolbin in skrivnostnih votlinic, ki privabljajo otroško raziskovalno radovednost.

Predsednik združenja Muss-Tankoos Corporation v New Yorku pa je ob razstavi v galeriji knjigarne Fort Lee zapisal med drugim:

«Že večkrat smo se obrnili na Groma z raznimi naročili za naše shopping-centre, raztresene po Ameriki in vsakokrat smo bili prijetno presenečeni nad izvirnostjo, prilagodljivostjo in estetsko dovršenostjo, ki jo izražajo njegovi kipi ali freske. Presenetila nas je tudi njegova sposobnost dojemanja naših želja in potreb s praktične in estetske strani in spajanja vseh teh elementov v umetniško mojstrovino. Opazili smo, da se Grom pred pričetkom vsakega novega dela temeljito poglobi v zgodovino in običaje določenega kraja in šele po temeljiti študiji skuša približati svojo umetniško ustvarjanje tukajšnjim zgodovinskim značilnostim.

Grom se zaveda svoje odgovornosti umetnika. Področje njegovega umetniškega ustvarjanja je vsestransko, to je dejstov, ki ga priznavajo še tako zahtevni poznavalci umetnosti. Znano je, da je svojemu delu predan z vsem svojim bistvom brez nevarnosti, da bi se prepustil toku «modnih muhavosti». Njegova klasična umetniška izobrazba mu ne preprečuje, da ne bi bil profesionalno vedno na tekočem. Njegova prirojena radovednost se odraža v njegovih delih.

«Radovednost me je pripeljala v to deželo» — pravi in ta radovednost očitno še ni do konca potešena. Vsekakor priznava, da se po dveh desetletjih odsotnosti iz Evrope nihalo pričenja nagibati nazaj v smer njegovega prihoda. Trst s svojimi ljudmi in Krasom, ki ga obdaja, je priljubljena tema njegovih pogovorov. Njegova umetniška pot se je tam začela, rodila prve uspehe in priznanja.

Svojo razstavo je Grom naslovil «V očeh javnosti, arhitekturne ustvaritve za olepšavo okolja v dvajsetih letih Gromovega ustvarjanja v Ameriki». Zato je razstava tudi pregled njegovih del od leta 1957 dalje. V njegovi umetnosti se zdaj pravlja novo obdobje, morda nekoliko bolj intimno. «Dve drevesi» v North Riverside nakupovalnem centru je prvo javno izpričevanje dolgega in poglobljenega zanimanja za probleme ameriških Indijancev, njihovo kulturo in okolje. Pomembno mesto med njegovimi željami zavzema prav težnja, da bi združil v harmonično celoto svoje ustvarjalno raziskovanje in pa svoje slovensko in sredozemsko kulturno izročilo».

* * *

Eno od vprašanj, ki sem mu jih zastavil, se je nanašalo prav na to, kako se kot slovenski umetnik počuti v ameriškem okolju in kako se mu po dvajsetih letih kaže domovina kot etnična prvina. Kaj pomeni v tem smislu njegovo «Slovensko drevo»?

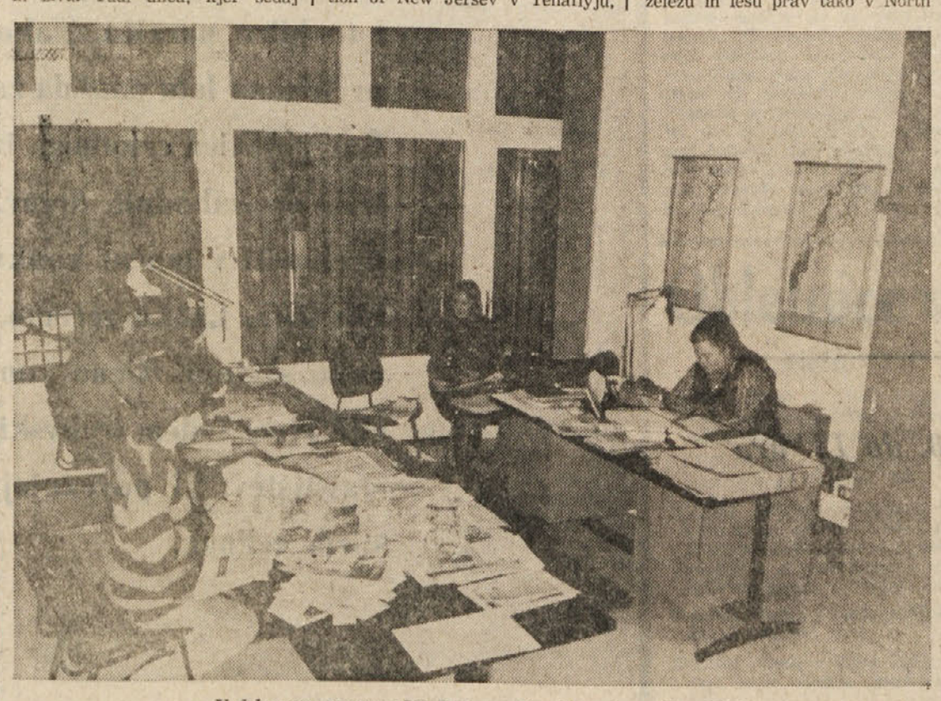
Odgovor: «V poslednjem desetletju se težnja po poudarjanju etničnega izvora vse bolj uveljavlja. Seveda to ni bil nikoli moj problem, saj vsi tu vedo, da sem tržaški Slovenec in jim moje ime daje priložnost, da se naučijo prve tri slovenske besede: Bog - dan - grom. Tukajšnjim starim slovenskim prisiljencem, ki še obvladujejo svojo materinščino, se obraz vsakokrat raztegne v zadovoljen smeh...

Zdaj se pripravljam na razstavno turnejo po Evropi, ki naj bi se pričela v letu 1979 prav v Trstu. Točen datum še ni določen. Razstava bo obsegala nova skulpturna in grafična dela, pa tudi moje ameriško obdobje. Skratka tematika bo Amerika in Kras. Kras, ki mu ostajam intimno zvest v svojih mnogih stikih s tukaj živečimi rojaki, ko romam po širni Ameriki, ali ko se z njimi shajam v Jugoslovanskem likovnem in kulturnem centru v New Yorku».

JOŽE KOREN

Bogdan Grom pri delu

V delovnem prostoru OZ, kjer se zbira in ureja gradivo NOB

SESTAVLJENA ORGANIZACIJA
ZDRUŽENEGA DELA

TIMAV - SEŽANA
(AGRARIA - KRAS)

●

združuje naslednje **delovne organizacije:**

AGRARIA KOPER, kmetijska proizvodnja, kooperacija, predelava

PRESKRBA KOPER, trgovina na debelo in drobno

KRAS SEŽANA, mesnopredelovalna industrija

JADRAN EXPORT IMPORT SEŽANA

HOTELI IN GOSTINSTVO SEŽANA

Predstavništva in poslovne enote
Ljubljana, Maribor, Zagreb, Reka, Beograd, Niš, Sarajevo

AVTOHIŠA LJUBLJANA

s TOZD Avtomehanični obrat na Vodovodni cesti in

s TOZD Garaže v Trdinovi in Šubičevi ulici v Ljubljani

želi vsem strankam in poslovnim partnerjem srečno v letu 1979

soda KOPER

PODJETJE
ZA PROIZVODNJO
IN PREDELAVO
PRALNIH
IN ČISTILNIH
SREDSTEV

LJUBLJANSKA C. 13

SREČNO 1979

INDUSTRIJSKA PRODAJALNA **dekorativna**

LJUBLJANA - Celovška cesta 280 - telefon 554241

NUDI PO TOVARNIŠKIH CENAH:

- *pohištvene tkanine*
- *dekorativne tkanine*
- *ročno tkane volnene tapiserije*
- *blazine*
- *posteljna pregrinjala*

STROKOVNI NASVETI

Odprto od 8. do 19. ure, ob sobotah od 8. do 13. ure

Avtobus št. 1 in 8 - Parkirni prostor!

ISKRA

Znak Iskre na štirih celinah

Izredno hiter razvoj na področju elektronike, računalništva, telekomunikacij in avtomatike je ena od značilnosti našega časa. V ta razvoj se je dejavno vključila tudi Iskra, največja delovna organizacija v Sloveniji. Od njenih skromnih začetkov, ko je ob ustanovitvi leta 1946 zaposlovala 850 delavcev, se je razvila v delovno organizacijo s 27000 delavci, zaposlenimi v 75 temeljnih organizacijah združenega dela širom po Sloveniji. Te so po načelu zaokroženosti proizvodnih programov združene v sedem delovnih organizacij proizvodnega tipa in pet delovnih organizacij skupnega pomena. Slednje so: komercialna organizacija Iskra Commerce, Institut za produktivnost dela in metrologijo, Center za avtomatsko obdelavo podatkov, Iskra invest servis in Šolski center. Široko področje dejavnosti Iskre obsega telekomunikacije, računalništvo, avtomatizacijo, elektronske in elektromehanske aparate in elemente, izdelke široke potrošnje in inženiringe.

Dinamičen razvoj Iskre temelji predvsem na lastnih silah, saj je na področju razvoja in raziskav zaposlenih kar 1600 strokovnjakov z visoko ali višjo izobrazbo. Pomembno pa je tudi tesno sodelovanje s številnimi znanstvenimi institucijami ter uspešno poslovno tehnično sodelovanje z mnogimi domačimi in tujimi partnerji.

O kakovosti in oblikovni dovršenosti izdelkov Iskre posebno zgovorno priča izvoz, ki iz leta v leto hitro narašča. Tako je njegova vrednost v preteklem letu znašala že 100 milijonov dolarjev. Kar polovica celotnega izvoza pa je namenjenega tržiščem zahodnih držav, kjer se je Iskra uspela uveljaviti v močni konkurenci priznanih svetovnih firm. Lahko rečemo, da je Iskra povezana z vsem svetom. Njeno zunanjo trgovsko organizacijo tvori sedem trgovskih podjetij in osem predstavništev, ki povezujejo Iskro z državami na štirih celinah.

OB PETDESETLETNICI SKLADATELJEVE SMRTI

Senožečan Fran Serafin Vilhar orač slovenske glasbene ledine

Sin pesnika Miroslava Vilharja - Prva skladba - «Domovini» na lastni tekst - Operi «Smiljana» in «Lopudska sirotica»

Med glasbeniki, ki so orali ledino slovenske glasbe, zavzema vidno mesto slovenski skladatelj, senožeški rojak Fran Serafin Vilhar, katerega 50-letnice smrti se letos spominjamo. Njegovo glasbeno ustvarjanje se odvija v pozni romantiki, vsebuje pa tudi elemente, ki se že zgledujejo po novih skladateljskih smereh. Vilhar je bistveno doprinesel k razvoju slovenske glasbe v zadnjih desetletjih preteklega stoletja in v začetku našega, v času, ko se je ta začela izmikati ozkemu čitalniškemu okviru in postopoma uravnavati svoj korak z glasbenim razvojem drugih evropskih narodov.

Čitalnice, ki jih je v 60. letih preteklega stoletja priklicala k življenju prebujena narodna zavest, so proti koncu stoletja v glavnem že opravile svoje poslanstvo. S svojimi dramskimi in glasbenimi prireditvami pa predstavljajo v času narodnega prebujanja pomemben dejavnik, saj so z «besedami», kakor so imenovali čitalniške prireditve, posredovale širšemu krogu občinstva prvič slovensko narodno in umetno glasbo, zlasti zborovske skladbe in samospeve, kasneje tudi lažja instrumentalna dela. Iz čitalnice so izšla tudi glasbena društva kot n.pr. Glasbena matica v Ljubljani, ki je leta 1882 ustanovila svojo glasbeno šolo in prevzela osrednjo vlogo na področju slovenskega glasbenega življenja.

V takem okolju čitalniške dobe je zorel mladi Vilhar. Zibel mu je tekla v Senožečah, kjer se je rodil 5. januarja 1852 v družini slovenskega pesnika Miroslava Vilharja. Vilharjeva družina je bivala v gradu Kalc pri Zagorju na Pivškem. Francetova mati pa je bila Senožečanka, hči oskrbnika na gradu kneza Porcije v Senožečah.

Mladi France se je že zgodaj začel zanimati za glasbo ter je zlasti rad poslušal svoji sestri, ko sta se učili klavir. S trinajstimi leti je napisal prvo skladbo «Domovini» na tekst, ki ga je sam zložil. Prve temeljitejše glasbene nauke pa je dobil pri organistu Teodorju Elzeju v Ljubljani, kamor so se Vilharjevi leta 1861 preselili. Ko so se Vilharjevi kasneje vrnili na grad Kalc, se je z njimi vrnil tja tudi France.

Mladi Vilhar dokaj časa ni bil gotov, kaj ga bolj privlačuje, pesništvo ali glasba. Medtem se je z veseljem lotil zbiranja ljudskih pesmi, za kar je dobil vzpodbudo pri domačem učitelju pisatelju Franu Levstiku. Leta 1868 mu je poslal zbirko ljudskih pesmi s prošnjo, da jih izroči Slovenski matici in s pripombo, da bo k njim najbrž napisal tudi napeve, kolikor so mu znani. Morda še več vzpodbude pa je dobil pri svojem očetu Miroslavu, ki je bil v kulturno-narodnostnem pogledu vodilna osebnost javnega življenja na Pivškem in Notranjskem ter je napisal vrsto pesmi v narodnem duhu, katerim je dal tudi napeve, ljudske igre, itd.

Nekaj pesmi je France Vilhar poslal tudi Josipu Stritarju za objavo v Zvonu, izšle so leta 1870 z naslovom «Na Pivki». Od tega leta dalje se je mladenič podpisoval le še kot «Fran Serafin», pogosto tudi z vzdevkom «Kalski».

Vilharjevi pesniški prvenci pa so bili le bolj izraz mladostne fantazije. Spoznal je, da mu je glasba bližja ter se je odločil za glasbeni študij v Pragi, kjer se je izpopolnjeval na orglarski šoli pri pedagogih Skuherskem in Blažku. Verjetno zaradi gmotnih težav pa študija ni redno končal in je sprejel službo mestnega kapelnika v Beli cerkvi v Banatu, v začetku leta 1870.

Vilharjevo nadaljnje delovno mesto je leta 1873 Temešvar, v naslednjih letih pa ga srečujemo v Karlovcu, v Sisku, v Splitu, v Gospiću in leta 1891 v Zagrebu, kjer je tudi ostal in se zaposlil kot učitelj glasbe na gimnaziji in regens chori v cerkvi sv. Marka.

Vse do svoje smrti, 4. marca 1928, se je Vilhar kot glasbenik udejstvoval izven svoje ožje domovine.

Vzrok, da se Vilhar ni poklično zaposlil med Slovenci je bil morda ta, da je bilo slovensko glasbeno življenje v dobi čitalnic precej utesnjeno. Nemško usmerjena ljubljanska Filharmonična družba mu je bila zaprta, glasbeno delo pri Dramatičnem društvu in v ljubljanski čitalnici pa so že opravljali drugi glasbeniki. Isto bi rekli za Glasbeno matico, katere glasbena šola je bila ustanovljena šele leta 1882.

Vilhar je bil med Slovenci kot glasbenik malo poznan, kar je tudi vplivalo, da si je moral iskati zaslužek izven ožje domovine, v krajih, kjer so bili izgledi boljši.

Kakor Jenko, ki je vse svoje ustvarjalne moči posvetil srbski glasbi, je bil tudi Vilhar izrazit zastopnik vseslovanske ideje. V svojih skladbah, je često uporabljal tekste raznih južnoslovanskih pesnikov in motive južnoslovanske folklore. To velja posebno za Djulabije in Balkansko vilo, zbirki, ki obsegata zborovske skladbe na osnovi slovenskih, hrvatskih, srbskih in bolgarskih napevov. Značilno zanj je posvetilo samospeva «Mornar» škofu Josipu Juraju Strossmayerju, pokrovitelju jugoslovanske umetnosti, možu, ki je bil simbol vseslovanske ideje.

Čeprav se je Vilhar med Hrvati naturaliziral in posvetil največ svojih ustvarjalnih sil hrvatski glasbi, se je vedno čutil Slovenca in je prispeval tudi k slovenski glasbeni tvornosti. Tesno je bil povezan z ljubljansko čitalnico in Glasbeno matico, katerima je pošiljal skladbe, ki so jih pogosto izvajali, zlasti na matičnih koncertih. Mnoga poročila iz tiste dobe pravijo, da so bile Vilharjeve skladbe med Slovenci zelo priljubljene, tako zbori, samospevi in klavirske skladbe.

Proti koncu stoletja so se pričeli Vilharjevi stiki z ljubljansko Glasbeno matico rahljati. V začetku stoletja se je slovenski glasbeni krog močno razširil in Vilhar, ki se je posvetil predvsem hrvatski glasbi, oddaljen od slovenskega glasbenega sveta, je ostajal vedno bolj ob strani. Razen tega je val nove miselnosti v glasbi, starejše, v romantiki zasidrane skladatelje, prehitel. Slednje je bržkone tudi vplivalo, da je imel Vilhar okrog uprizoritve svoje opere «Lopudska sirotica» v ljubljanskem gledališču težave. V času, ko se je slovenska glasba začela zgledovati po novih, modernejših smereh, Vilhar ni mogel pričakovati, da bi slovenski glasbeni krogi objektivno, pravilno presojali zgodovinsko vlogo in umetniško potenco njegove glasbene ustvarjalnosti.

Pri glasbenem ustvarjanju so Vilharja vse življenje spremljale materialne težave kar zanj prav gotovo ni bilo vzpodbudno. Večkrat se je obrnil na vplivne slovenske kroge v zvezi s prodajo svojih glasbenih del, tako tudi v pismu poleti leta 1898, ko je bil na počitnicah v Razdrtem pri svoji sestri. Njegov samozavesten in odkrit značaj in često preveč visoka sodba o lastni umetnosti tudi nista pripomogla, da bi se s svojo glasbo v večji meri utrdil tako med Slovenci, kakor na Hrvatskem, kjer so mu bila marsikatera vrata zaprta tudi zato, ker se je zameril tedaj vodilnemu hrvatskemu skladatelju, operistu Ivanu Zajcu.

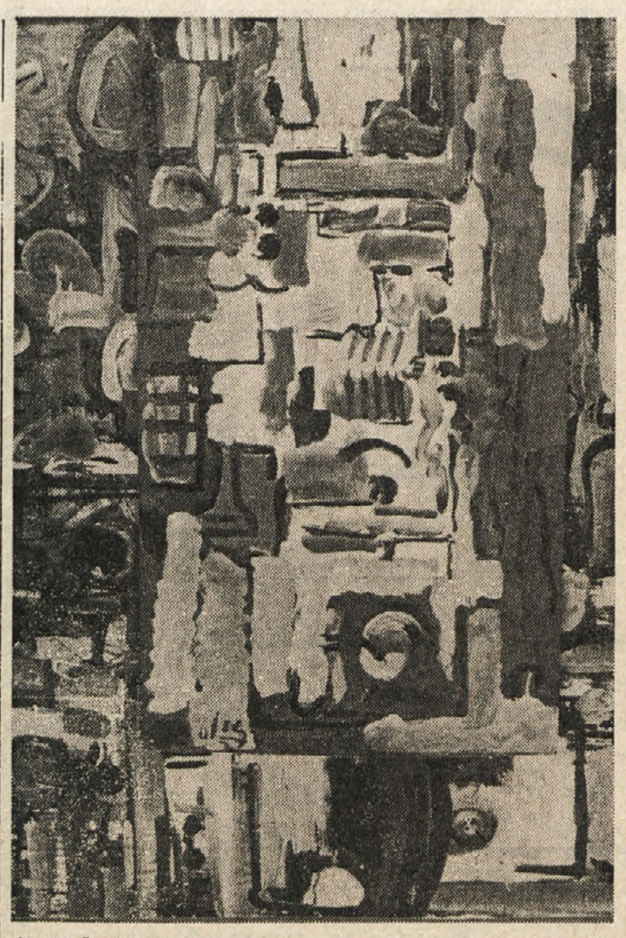
Največja skladateljeva želja je bila uprizoritev njegovih oper v ljubljanskem gledališču. Že leta 1901 je bila v Ljubljani uprizorjena opera «Smiljana», ki je doživela krst v Zagrebu štiri leta prej. Ocene glasbenih kritikov so si bile precej nasprotne. Tako je ocenjevalec Slov. naroda skladatelju očital, da je vzel v opero preveč ljudskih melodij. Danes pa lahko rečemo, da tedanje opere slovenskih skladateljev Förster, Parme in Ipavca Vilharjeve Smiljane niso presegle.

Drugo Vilharjevo operno delo, že omenjeno «Lopudsko siroticо», so uprizorili v ljubljanski Operi 4. decembra 1924. S tem je bilo v veliki meri zadoščeno skladatelju, ki je smatral to opero kot reprezentativno jugoslovansko operno delo. Vendar pa je «Lopudska sirotica» prišla na oder prekasno. V začetku stoletja bi pomenila dosti več. V tehničnem in muzikalnem pogledu ji ni kaj oporekati, a čas jo je prehitel, saj so Slovenci 5 let kasneje že imeli priložnost prisostvovati krstni predstavi Kogojevih «Črnih mask», še danes morda najpomembnejšemu slovenskemu opernemu delu.

V zgodovini slovenske glasbe je Vilhar pomemben predvsem po svojih zborovskih skladbah, ki jih odlikuje tekoč vokalni stavek in po samospevih. Zlasti pomembni so harmonsko zajetni, melodično bogati samospevi na Prešernove tekste. V samospevih kot so Mornar, Nezakonska mati in Kam, je Vilhar izvrstno zajel pesniškega duha našega velikega poeta ter so ti samospevi vse do danes ohranili svojo vrednost. Vilhar pa je segal tudi po tekstih drugih slovenskih pesnikov kot so Gregorčič, Stritar, Aškerc. Pogosto je tudi uporabljal slovenske ljudske napeve tako npr. «Rasti, rasti rožmarin».

Čeprav v bistvu še pozni romantik, se je Vilhar že naslonil na elemente novejših glasbenih smeri ter je s svojimi glasbenimi deli vplival tudi na razvojni tok slovenskega glasbenega življenja, kot se je to iz romantike usmerjalo v nove stilne tokove.

GOJMIR DEMŠAR

Avgust Černigoj — **Kompozicija 1977**

Spomini učencev in učiteljev Ciril-Metodove šole v Trstu

Ob 90-letnici Ciril-Metodove šole v Trstu so se sestali bivši učenci in učitelji k prijetnemu srečanju in obujanju spominov. Ob tej priložnosti so mnogi napisali spomine na Ciril-Metodovo šolo. Kaže, da je ta ostala vsem, ki so jo obiskovali, v nepozabnem spominu. Napisanih spominov je bilo toliko, da niso mogli biti objavljeni vsi ob srečanju. Zbrali smo jih še nekaj za današnjo objavo v spomin vsem, ki so jih pisali in zahvalo tedanjim učiteljem, ki so znali s svojim širokim znanjem in prisrčnostjo vtisniti takratnim učencem nepozabne spomine.

(Vsi originali bodo shranjeni v odseku za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu, skupno z ostalim arhivom Ciri-Metodove šole).

Bivša učiteljica Ciril-Metodove šole **Nikolina Karković-Zega,** se takole spominja časov, ko je na šoli poučevala:

Prva leta fašističnega režima skoro ni bilo dneva, da ne bi škvadristi razbili kje slovensko imetje, oropali ali ga zažgali. Tako je prišla na vrsto nekega dne naša podružnica Ciril-Metodove šole na Akvedotu. K sreči še ni bilo tam pouka, ker nam oblasti še niso dale dovoljenja zanjo.

Tolpa je prišla v šolo, razbila vse kar se je dalo razbiti, vrgla vse knjige skozi okno in jih zažgala kar na cesti. V teh prostorih so bile spravljene vse obleke in ostali rekviziti naših iger, ki smo jih uprizarjali za otroke v času, ko so bile naše šole zaprte, da bi držali otroke še kolikor toliko v stiku z učiteljstvom. To je vse izginilo. V Narodnem domu smo namreč ta čas uprizarjali Ribičičevi igri: V kraljestvu palčkov in Škrate.

* * *

Drugi napad je bil pozneje (datuma se ne spominjam več), na našo matično šolo pri Sv. Jakobu na vogalu Ulice Montecchi in Giuliani.

Ta stavba, takrat najlepša in najsodobnejša šola v Trstu, je bila zgrajena kot trdnjava. Že pred fašizmom je bilo metanje kamenja v okna naših šol vsakdanja zabava sovražnih elementov v okolici. Zato sta imela oba vhoda nove stavbe težka železna vrata. Prizemlje je imelo z debelo železno mrežo zavarovana okna in za njo še gosto žično mrežo proti kamnom. Visoko pritličje pa samo gosto žično mrežo.

Nekega popoldne, ko ni bilo pouka, se je pripeljal pred šolo kamion ter se ustavil pred vhodom v Ulici Giuliani. Na njem pa slavni škvadristi in bencin.

Naše osebje, dva vratarja, je takrat vestno stražilo oba vhoda za časa pouka. Popoldne sta bila vhoda zaklenjena. Sosedje, kar je bilo Slovencev, so vedno bili na straži, da se ne bi kaj sumljivega približalo.

Tako niso mogli na noben način vdreti razgrajači v stavbo. Lestve pa niso imeli, da bi prišli do drugega nadstropja. Klavrno so odšli. Odslej si nista obe družini vratarjev upali več spati v šoli.

* * *

Zorka Žerjal je bila učenka Ciril-Metodove šole v letih od 1921 do 1923. V svojih spominih pravi:

Ko sem obiskovala Ciril-Metodovo šolo pri Sv. Jakobu sem stanovala pri teti Karlini, ki je bila poročena z Ernestom Martinčičem, doma iz Cerknice, zaposlenim v miljski ladjedelnici. Namreč doma sem iz Brji pri Rihemberku, sedaj Branik.

Stanovali smo pri Sv. Mariji Magdaleni v stavbi Ciril-Metodovega otroškega vrtca, kjer je bila moja teta kuharica. V popoldanskih urah sem pomagala teti pri pomivanju posode. Včasih sem pomagala tudi vrtnarici Viktoriji Godini iz Škednja pri varstvu otrok.

Učiteljev, učiteljic in katehetov iz Ciril-Metodove šole se še prav dobro spominjam. Posebno se mi je vtisnil v spomin Josip Ribičič, ki me je učil slovenščino. Še vedno hranim zvezke s spisi od Ribičičevih ur slovenskega jezika. Živo imam v spominu kako nam je vtepel v glavo stavek: «O, domovina, ti si kakor zdravje!» Navajal nam je razne zglede izseljencev, kako so v tujini trpeli zaradi domotožja in s kakšnim hrepenenjem so se vsaj na starost vračali v domovino.

Katehet Škabar se je pred nami večkrat razburjal, kako, da se mora ta šola od leta 1918 imenovati «zasebna», da moramo opraviti izpite v Postojni, ko je bila vendar prej priznana in od vsega začetka posvečena slovanskima apostoloma Cirilu in Metodu z namenom, da vzgaja mladino v slovenskem duhu.

Spominjam se učiteljice Dolenčeve kot nepristranske in zelo vestne, prijazne Pavle Hočevarjeve in Zegove. — O vseh naših vzgojiteljev na Ciril-Metodovi šoli smo imeli vtis in občutek, da so zelo narodno zavedni. Posebno očitno je to kazal ravnatelj Andrej Čok.

Leta 1923 se je moral stric izseliti, ker ni dobil italijanskega državljanstva, jaz pa sem ostala brez stanovanja, da sem morala domov.

Tudi bivša učenka **Cvetka Komar - Benčič** se še spominja let, ko je obiskovala Ciril-Metodovo šolo. Takole je napisala:

Prvi dve leti sem prihajala z vlakom s Kozine vsako jutro. Zadnje leto pa sem živela pri noni v Ricmanjih, kjer sem tudi rojena. Vsak dan sem šla v šolo peš. Ceste niso bile takrat tako lepe kot so danes in čevlji tudi ne. Na Katinari me je čakala Ada Spetičeva, skupaj sva veseli in vedno zadovoljni nadaljevali pot do šole.

Bila sem vojna sirota in kot taka sem imela na šoli brezplačno knjige in zvezke, pa še kosilo sem dobila. Do diplome žal nisem prišla. K izpitu bi morala v Postojno, revščina v družini pa je bila taka, da nisem mogla na pot.

* * *

«Opisala bom lepe in žalostne spomine mojih srečnih dni ob prestopu praga Ciril-Metodove šole,» tako začenja svoje spomine **Ljudmila Hrešćak - Racman iz** Boršta.

Končala sem osnovno šolo v Borštu, mama mi je takrat umrla,

Za tisk pripravila M. P.

(Nadaljevanje na 19. strani)

SLAVNI ITALIJANSKI VIOLINIST IN SLOVENCI

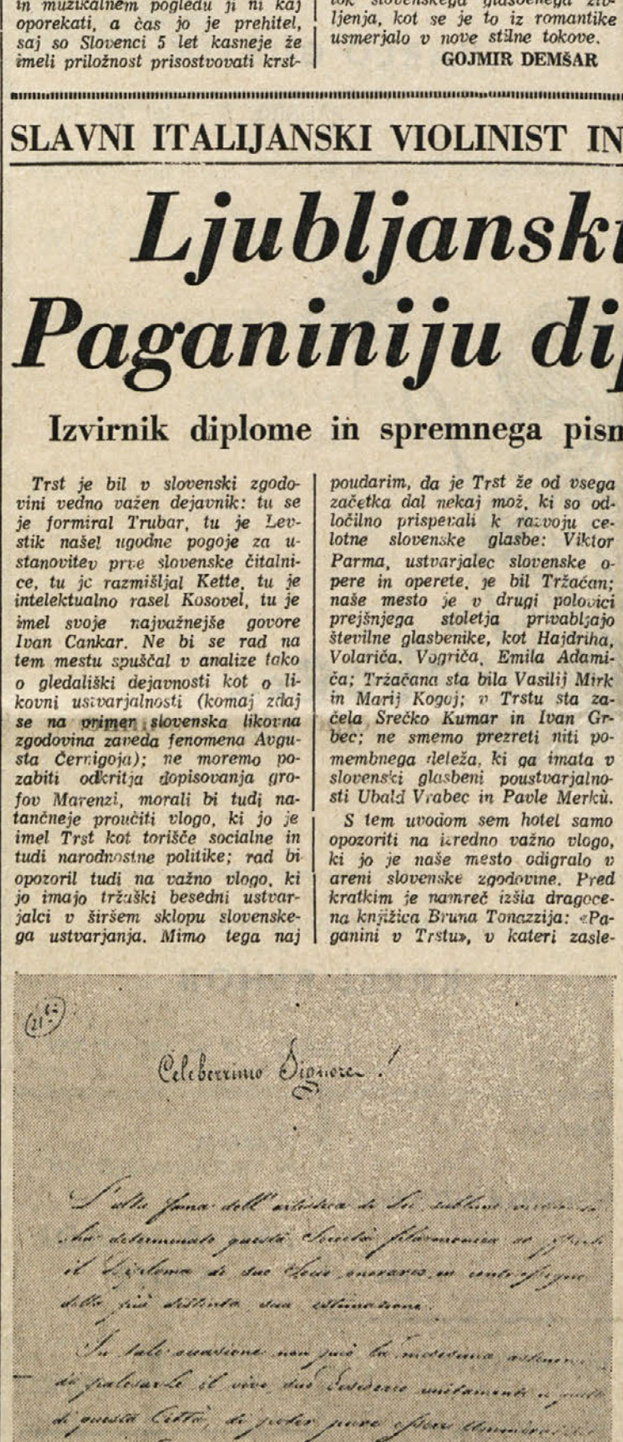
Ljubljanski filharmoniki izročili Paganiniju diplomo častnega člana

Izvirnik diplome in spremnega pisma hrani občinska knjižnica v Trentu v zbirki Anzoletti

Trst je bil v slovenski zgodovini vedno važen dejavnik: tu se je formiral Trubar, tu je Levstik našel ugodne pogoje za ustanovitev prve slovenske čitalnice, tu je razmišljal Kette, tu je intelektualno rasel Kosovel, tu je imel svoje najvažnejše govore Ivan Cankar. Ne bi se rad na tem mestu spuščal v analize tako o gledališki dejavnosti kot o likovni ustvarjalnosti (komaj zdaj se na primer slovenska likovna zgodovina zaveda fenomena Avgusta Černigoja); ne smemo prezreti niti pomembnega deleža, ki ga imata v slovenski glasbeni poustvarjalnosti Ubald Vrabec in Pavle Merkù.

S tem uvodom sem hotel samo opozoriti na izredno važno vlogo, ki jo je naše mesto odigralo v areni slovenske zgodovine. Pred kratkim je namreč izšla dragocena knjižica Bruna Tonazzija: «Paganini v Trstu», v kateri zaslepoudarim, da je Trst že od vsega začetka dal nekaj mož, ki so odločilno prispevali k razvoju celotne slovenske glasbe: Viktor Parma, ustvarjalec slovenske opere in operete, je bil Tržačan; naše mesto je v drugi polovici prejšnjega stoletja privabljajo številne glasbenike, kot Hajdriha, Volariča, Vogriča, Emila Adamiča; Tržačana sta bila Vasilij Mirk in Marij Kogoj; v Trstu sta začela Srečko Kumar in Ivan Grbec; ne smemo prezreti niti pomembnega deleža, ki ga imata v slovenski glasbeni poustvarjalnosti Ubald Vrabec in Pavle Merkù.

S tem uvodom sem hotel samo opozoriti na izredno važno vlogo, ki jo je naše mesto odigralo v areni slovenske zgodovine. Pred kratkim je namreč izšla dragocena knjižica Bruna Tonazzija: «Paganini v Trstu», v kateri zaslepoudarim, da je Trst že od vsega začetka dal nekaj mož, ki so odločilno prispevali k razvoju celotne slovenske glasbe: Viktor Parma, ustvarjalec slovenske opere in operete, je bil Tržačan; naše mesto je v drugi polovici prejšnjega stoletja privabljajo številne glasbenike, kot Hajdriha, Volariča, Vogriča, Emila Adamiča; Tržačana sta bila Vasilij Mirk in Marij Kogoj; v Trstu sta začela Srečko Kumar in Ivan Grbec; ne smemo prezreti niti pomembnega deleža, ki ga imata v slovenski glasbeni poustvarjalnosti Ubald Vrabec in Pavle Merkù.

Celeberrimo Signore!

...

Lubiana 12 Ottobre 818

Spremno pismo ravnateljstva ljubljanskega Filharmoničnega društva z vabilom Paganiniju na nastop v Ljubljani

Die wir höchstem K. K. Hofamo Staats

Diploma častnega članstva Filharmoničnega društva v Ljubljani virtuozu Paganiniju

dimo novico, da so ljubljanski filharmoniki izročili velikemu violinistu v Trstu diplomo častnega članstva.

Knjižica «Paganini a Trieste» (Paganini v Trstu) je izšla pri izložbi LINT v Trstu že leta 1977, v drugi, izpopolnjeni izdaji, pa l. 1978 pri založbi Zanibon v Padovi. Njen avtor je Bruno Tonazzi, znan in ugleden italijanski muzikolog, ki poučuje kitaro na konservatoriju Tartini v Trstu.

Mnogo muzikologov in kritikov je napisalo, da je Tonazzijeva knjižica temeljne važnosti za poznavanje Paganinijeve biografije v letih 1816 in 1824. Ko je Tonazzi z natančnostjo, ki ga odlikuje, iskal vire in novice o Paganinijevem bivanju in dejavnosti v Trstu, je v Dragotinu Cvetku (Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem, DZS, Ljubljana 1959, II. knjiga, str. 180-181) zasledil novico, da so baje ljubljanski filharmoniki izbrali slavnega violinista za svojega častnega člana. Tako piše Cvetko na strani 181 omenjene knjige: «... Paganini je počastitev pač sprejel ter se tudi pozneje navaja med častnimi člani ljubljanske filharmonične družbe, seveda če ga niso omenjali samovoljno. Številni biografski viri o velikem violinistu namreč ne vedo nič o tem mojstrovem članstvu. Gotovo pa pri podelitvi diplome, ki so mu jo menda poslali (v Trstu, op.p.), ni bil navzoč in tudi koncertiral ni (v Ljubljani, op.p.) ne ob tej ne ob kaki drugi priložnosti...». Tako kaže, da omenjena... navedba ni točna. Bržkone je nastala na dobrohotni domnevi...»

Tonazzi pa ob tem navaja v svoji knjigi na strani 29 Paganinijevo pismo prijatelju Germiju, v katerem violinist pravi med drugim, da je prišlo v Trst odposlanstvo filharmonične družbe iz Ljubljane, da bi ga včlanilo v družbo filharmonikov in mu podelilo tudi diplomo: «... una Società Filarmonica di Lubiana mandò qui una sua deputazione, per aggregarmi a detta Società, e me ne portò il Diploma...» Tonazzi tako nadaljuje na strani 30: «... Menil sem, da je original diplome gotovo izgubljen, ... a sem vseeno začel svoje raziskave, najprej pri Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, ... toda brez uspeha. Profesor Pietro Berri, ugledni raziskovalec Paganinija, me je pa opozoril, da se original diplome, skupaj s spremnim pismom, nahaja v zbirki Anzoletti (Raccolta Anzoletti) pri občinski knjižnici v Trentu (Biblioteca comunale di Trento). Iz fotokopij sem videl, da je bila diploma (v nemščini) izdana 11. oktobra leta 1824., medtem ko je spremno pismo (v italijanščini) bilo izdano 14. oktobra leta 1824...

Nato navaja Tonazzi na straneh 47 in 48 te drobne, a za slovensko muzikologijo tako pomembne publikacije, tekst diplome in spremnega pisma, v katerem med drugim beremo, da je Ljubljanska filharmonična družba zelo počaščena, da lahko izroči tako slavnemu umetniku svoje častno članstvo in ga obenem vabi, da bi nastopil v Ljubljani. «... In tale occasione non può la medesima (Società Filarmonica, op.p.) astenersi di palesarle il vivo desiderio unitamente a quello di questa città (di Lubiana, op.p.), di poter essere Ammiratrice di què prodigiosi talenti, che tanto seppero elevarsi sulle incalcabili difficoltà del più ritroso strumento...». Tonazzi pa dodaja, na straneh 30-31, da Paganini vabila ni sprejel.

Če torej sklenemo tiste misli, ki smo jih zabeležili v uvodu, zaznamo, da se je, čeprav bežno, srečanje velikega violinista s slovenskim svetom odigralo v Trstu.

ALEKSANDER ROJC

Obletnice v prvih treh mesecih 1979

JANUAR

1.1.1889 Rojen v Trstu Virgilij Šček, narodnoobrambni delavec, politik, duhovnik, pisec. (90)

5.1.1894 Rojen v Trstu igralec in pisatelj Rade Pregarc. (85)

19.1.1934 Razpust Obrtniškega in konzumnega društva v Škednju. Društvo ustanovljeno 30.10.1898, leta 1928 se preimenuje v Società di consumo servolana. (45)

27.1.1944 Nemci napadli partijsko šolo v Cerknem. (35)

29.1.1884 Umrl v Trstu zgodovinar Josip Godina Verdelski. (95)

31.1.1944 Umre v Ljubljani Oskar Kovačič, prvi aktivist OF v Trstu. (35)

FEBRUAR

8.2.1899 Rojen Jože Dekleva. (80)

14.2.1939 Posebno sodišče obsodi Vladimira Martelanca na 5 let zapora zaradi vodstva komunistične organizacije v JK v letih 1922-27. (40)

15.2.1914 Umrl beneški pedagog in literarni zgodovinar Anton Klodič Sabladolski. (65)

19.2.1944 Prvo zasedanje SNOS v Črnomlju. (35)

20.2.1944 Umrl v Dachauu Mirko Vekjet, član DKN Tommaseo, član MD Magdalena sp., župnik v Istri. (35)

MAREC

2.3.1944 Fašisti ubili na Trgu Impero v Trstu študenta Sergija Čermelja. (35)

3.3.1914 Prvi incident na Visoki trgovski šoli Revoltella med italijanskimi in slovenskimi visokošolci. 13.3. je bila šola zaprta za nedoločen čas. (65)

9.3.1919 Ustanovljen v Trstu Višji kulturni svet, ki je združeval delavska izobraževalna društva v JK in izdajal «Njivo». (60)

10.3.1944 Črna roka umorila dr. Stanka Vuka in ženo Danico, sestro heroja Pinka Tomažiča. (35)

Srečno novo leto Vam želijo...

GOSTILNA

MILKOVIČ

GROPADA 60 — tel. 226-130

TRGOVINA JESTVIN - TOBAKARNA

KARLO KALC

GROPADA 97 — tel. 226-366

MEHANIČNA DELAVNICA
S KAROSERIJO

GRGIČ

— SPREJEMAMO VSA POPRAVILA AVTOMOBILOV IN KAROSERIJE
— CESTNA POMOČ

PADRIČE ŠT. 151 — tel. 226-161

ZALOGA GRADBENEGA MATERIALA

EMIL GRGIČ

PADRIČE 10 — tel. 226-138

GRADBENI MATERIAL
IN ŽELEZNINA

DANEU ALOJZ

OPČINE, Proseška 13 — tel. 211-044

GRADBENI MATERIAL

Celestin Danieli-Daneu

OPČINE, Narodna 77 — tel. 211-034

HOTEL RESTAVRACIJA

VALERIA

OPČINE, Ul. Nazionale 156 — tel. 211-204

TRGOVINA ČEVLJEV

MALALAN

OPČINE, Proseška ulica 18 — tel. 212-136

DROGERIJA

IVAN ŠKABAR

OPČINE, Proseška 22 — tel. 211-552

URARNA - ZLATARNA

MALALAN

OPČINE, Proseška 6 — tel. 211-465

nudi bogato izbiro raznih ur, posebno pa kvalitetne ure

CITIZEN

Ekskluzivni zastopnik za tržaško pokrajino

Zagotovljen servis in popravila tudi za elektronske ure

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA

G. PONTARI & C.

OPČINE
Narodna 63 — tel. 212-197

MESNICA
— UVOZ ŽIVINE IN MESA

ALBIN BAK

PADRIČE 116 — tel. 226-184

GOSTILNA

GRGIČ

PADRIČE 36 — tel. 226-112

JESTVINE - DROGERIJA

SILVAN GRGIČ

PADRIČE 37-54 — tel. 226-293

GOSTILNA

VETO

OPČINE, Proseška 35 — tel. 211-629

ČRNO - BELI IN BARVNI TELEVIZORJI
RADIO - ELEKTROGOSPODINJSKI STROJI
PRODAJALNA IN POPRAVILA

BRUNO BRESCIANI

OPČINE, Narodna 47 — tel. 211-711

CERAMICHE

Domus Carso

TRGOVINA IN RAZSTAVA
TRST - OPČINE - Narodna ul. 71 - tel. 212-000

BOUTIQUE

VALENTINA

OPČINE, Narodna 47/b

ZAVAROVALNICA

LLOYD ADRIATICO

AGENCIJA NA OPČINAH

Zastopnik BORIS ŠTREKELJ

OPČINE, Proseška ulica 3 — tel. 212-753

TRGOVINA RADIO - TV — ELEKTRIČNIH PREDMETOV
IN NADOMESTNIH DELOV PRALNIH STROJEV VSEH ZNAMK

MARIO SOSSI

OPČINE, Ul. dei Salici 1 — tel. 211-155

GOSTILNA

RAVBAR

DOL PRI VOGLJAH 5 — REPENTABOR
Tel. JU 067 - I 0038 67 — 73-013

Ponedeljek in torek zaprto!

GOSTILNA

SAMSA

LOKEV 6

GOSTILNA

PRI JAZBECU

Domača kuhinja — Specialiteta — divjačina

TUPELČE 12

BAR

KARLO GUŠTIN

PADRIČE 7 — tel. 226-136

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA JESTVIN

KAREL PAHOR

TREBČE 232 — tel. 211-857

GOSTILNA

KOSENKA - ZDENKA

TREBČE 17

TRGOVINA JESTVIN

VIDAU

BANI 72 - tel. 211-387

GOSTILNA

MAHNIČ

najemnik IGNAC METLIKA

BAZOVICA, Ul. I. Gruden 29

TRGOVINA JESTVIN

HERMAN KRIŽMAN

BAZOVICA
Ul. S. Kosovel 7
tel. 226-272

PEKARNA
IN TRGOVINA JESTVIN

LAURA in ELDA SIVITZ

TREBČE 23
tel. 211-440 - 212-688

GOSTILNA

PRI PLESCU

Lastnik DANILO ŠTURMAN

BAZOVICA
Ul. I. Gruden 32

GOSTILNA
S PRENOČIŠČI

PEPI KRIŽMANČIČ

BAZOVICA 113
tel. 226-127

TRGOVINA JESTVIN

RUDI KRIŽMANČIČ

BAZOVICA, Ul. I. Gruden 33

GOSTILNA

IVAN UKMAR

DUTOVLJE 61 — tel. 74-022

TOVARNA MESNIH IZDELKOV POSTOJNA

MESNICA ŠT. 24 — KOZINA
KOZINA 25 — tel. 81-258

GOSTILNA

MUHA

Domača kuhinja — Dobra istrska vina

LOKEV 138

GOSTILNA

«PRI GOMBAČU»

LOKEV 165

Domača kuhinja, vsakovrstne specialitete, pristna domača vina
Se priporočamo

ZDRUŽENO K.G.P. KOČEVJE

Mesnica štev. 1

LOKEV

GOSTILNA

LEBAN

BAZOVICA, Ul. I. Gruden 53 — tel. 226-129

BAR

METLIKA

BAZOVICA, Ul. I. Gruden 62

PEKARNA

RUDOLF MARC

BAZOVICA, Ul. S. Kosovel 24 — tel. 226-171

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA

JERMAN

BAZOVICA, Ul. I. Gruden 64 — tel. 226-147

OBLAČILA ZA MLADE

EZIO

BAZOVICA, Ul. D. Kette 12 — tel. 226-454

GOSTILNA IN ZALOGA PIVA «DREHER»

ANDREJ GRGIČ

BAZOVICA, Ul. I. Gruden 44 — tel. 226-106

MESNICA

MEVLJA

BAZOVICA, Ul. I. Gruden 35 — tel. 226-233

ZALOGA GRADBENEGA
IN SANITARNEGA MATERIALA
TER PLOŠČIC

KARLO GRGIČ

BAZOVICA 176 — tel. 226-185

Pomen sožitja dveh kultur

Slovencem, ki živimo v Italiji, pomeni soočanje med našo in italijansko kulturno stvarnostjo važen problem. O tem veliko govorimo, za dobre odnose se tudi z dejanji potegujemo. Problema seveda še nismo rešili, to je, nismo rešili vprašanja, kaj naj odnosi v praksi pomenijo. Nanizati hočem nekaj misli, ki bi lahko bile prispevek k širši debati.

Najprej je potrebno zapisati ugotovitev, da smo Slovenci, ki živimo v Italiji, zelo povezani z italijansko kulturno stvarnostjo. Povezani smo z njo, ker hodimo v šole, ki kljub slovenskemu učnemu jeziku ohranjajo tiste programske točke, ki so v svojem bistvu izraz določnega tipa italijanske kulturne stvarnosti. Obiskujemo italijanske univerze, beremo italijanske časopise, knjige, gledamo italijansko televizijo itd. Italijansko občinstvo v veliki meri ne sledi našim kulturnim prizadevanjem, slabo pozna naše kulturne dosežke in tudi probleme. Ugotovitev je stara, slovenski in italijanski človek se srečujeta na dveh različnih ravneh. Zaradi tega se Slovenci zavzemamo, da bi italijanskemu prebivalstvu predstavili naše dosežke. Zavzemamo se, da bi Italijani spoznavali naš jezik, ki je eden bistvenih medijev kulturne komunikacije.

Izmenjava informacij je važen trenutek, vprašanje pa je, če naši stvarnosti zadostuje. Prisotnost Slovencev, sodelovanje z italijanskimi kulturnimi krogi lahko premislimo tudi na bolj organski podlagi. Če vzamemo kot izhodišče kulturno stvarnost dežele Furlanije - Julijske krajine moramo ugotoviti, da naša dežela še išče svoj pravi kulturni obraz, svoje mesto. Kulturniki in politiki skušajo dati oziroma najti kulturni izraz Trsta, podobno velja za goriško in videmsko pokrajino. Poskus takega iskanje je na primer privedel do zamisli o Mitteleuropi. V videmski pokrajini živijo poleg Slovencev Furlani, pokrajina ima brez dvoma določene značilnosti, ki jih nekateri skušajo uveljaviti. Pomislimo samo na boj za videmsko univerzo. Veliko se pri nas govori o upravljanju kulture, skratka o kulturni politiki. V tej diskusiji moramo biti Slovenci prisotni. Vsekakor pa moramo paziti na vrsto negativnih pojavov, ki hočeš nočeš vplivajo na kulturno zavest ljudi, ki živijo v naši deželi. Trst pomeni danes važno vprašanje. Koalicija, ki se je zbrala ob geslih in politiki Liste za Trst, ni samo produkt nekega trenutnega položaja, ampak vsebuje čisto določene «kulturne» poteze (kultura je tu mišljena kot način mišljenja in ne kot ozka, specializirana dejavnost). Nacionalizem in šovinizem imata podlago, ki je tudi kulturna, saj pomenita nacionalizem in šovinizem določen tip zavesti in mišljenja, ki temelji na svojstveni tradiciji. Druga poteza, ki jo lahko v Trstu zasledimo, je nevrotično priseganje na preteklost. Zdi se, da pomeni nekaterim tržaškim krogom preteklost svetli pol življenja, skratka marsikdo išče v preteklosti svojo kulturno identiteto. To je povsem normalno dokler ne pomeni preteklost predloga za reševanje sedanjosti, dokler ne pomeni želje po vračanju v stare, «srečne» dni. Veliko tega lahko zasledimo tudi pri pojmu Mitteleurope, da ne govorimo o odnosu nekaterih vidnih predstavnikov LpT in ne samo njih do tržaškega vprašanja in Slovencev. Razmišljanja o Slovencih kot o ljudeh, ki živijo na obronkih kraške planote, je svojsten izraz določenega tipa meščanske miselnosti. Enačba Slovenci - poljedelci oz. ljudje s kraških obronkov je izrazita poteza turistično - romantičnega gledanja na podeželje. Meščan, tudi kultiviran meščan, je gledal na kmečko življenje avtično, izlet na kmete mu je pomenil sprostitev. Koliko književnosti govori o kmečki idili! Da pomeni ta odnos v bistvu konservativno stališče dokazuje dejstvo, da meščan podeželja ni razumeval v smislu socialne resničnost, ostal je pri tezi o srečnem divjaku. Bencova lahko sprejema Kosovela, lahko sprejema slovenske poljedelce, vendar dokler je ti pomenijo «naravno», divje stanje. Poljedelec oz. Slovenec ni več sprejemljiv takrat, ko želi postati zavesten socialni, politični in kulturni dejavnik. Ni več sprejemljiv, ko s svojo zgodovinsko akcijo prebija in razbija meščansko vizijo o deljenem svetu, kjer imajo razredi čisto določeno mesto in vlogo, seveda tudi različne dolžnosti in privilegije.

Šovinizem je v bistvu skrajna konica omenjenega meščanskega mišljenja, ki pa se razpase tudi med delom malomeščanov in delavcev. Z nacionalizmom in šovinizmom lahko buržoazija vpliva na širše množice, saj je ideološka in kulturna baza omenjenega pojava mnogo manj rafinirana od na primer idiličnega pojmovanja kmečke in deloma delavske stvarnosti.

Pojem Mitteleurope se je konkretiziral tudi v določenih kulturnih akcijah v Gorici. Predlog o mittelevropski kulturi ni bil povsem negativen, je pa zopet hudo bolehal na ločevanju tako imenovane razvite in nerazvite kulture. Središče vseh predlogov postane to, kar se je dogajalo na Dunaju in v tržaških meščanskih krogih, slovenska prisotnost pa je ohranjena na ravni značilnosti, skratka nečesa, kar je zanimivo, a ne bistveno. V videmski pokrajini so določeni krogi stalno predlagali in predlagajo določen tip «revne» kulture, ali bolje, kulture revežev. Definicija morda ni najbolj posrečena, zadeva pa v svojem bistvu vprašanje furlanske kulturne identitete. Marsikateri krogi so instrumentalno vsiljevali in prepričevali Furlane o vrednosti določenih aspektov njihove tradicije, kot so domačija, trdo, slabo plačano delo, pokorščina oblastem itd. Marsikak kulturnik je Furlane idealiziral kot ljudstvo, ki je srečno, da lahko trdo dela v slabem socialnem položaju. Instrumentalnost tega stališča je jasna, imela pa je vplive tudi med rejnevšimi sloji in ne samo med meščani. Del furlanskega gibanja je s ponosom prevzel nase to dediščino, ki v bistvu ne služi socialnemu, političnemu in kulturnemu razvoju Furlanije. Vrsta furlanskih kulturnih delavcev se je distancirala od teh pozicij tudi tako, da je zavrnila furlanščino kot medij, s katerim naj govori javnosti (pravilnost stališča je vprašljiva).

Važen problem kulturne stvarnosti naše dežele je seveda tudi ta, kdo upravlja najmočnejše kulturne inštitucije.

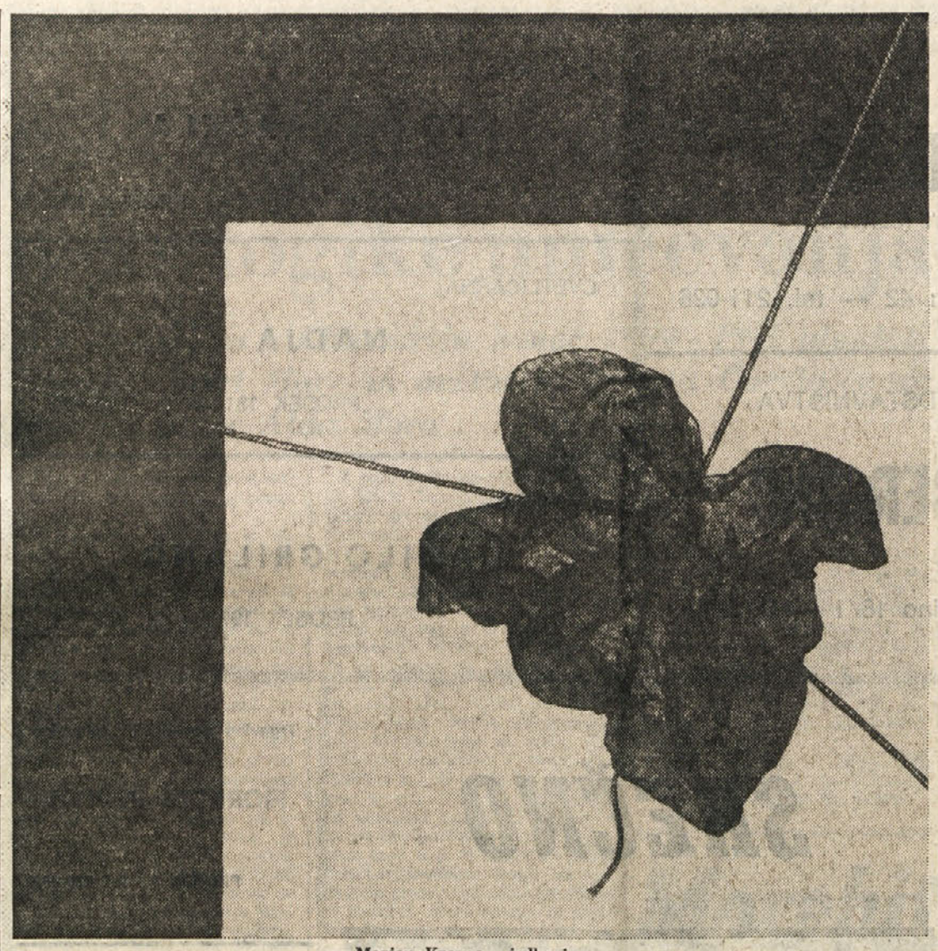
Naštel sem nekaj negativnih momentov, o katerih je treba nujno spregovoriti. V tej diskusiji se moramo srečati Slovenci in Italijani, Slovenci imamo tu vrsto predlogov. Naj omenim samo izvirne oprijeme slovenskih kulturnih društev v Beneški Sloveniji. Društva sicer temeljijo in izhajajo iz socialne in kulturne stvarnosti območja, kjer delujejo, vendar tako, da vlivajo ljudem samozavest in voljo biti aktiven, kritičen član družbe. Idiliki «fogolerja» (ognjišča, domačije) zastavljajo slovenski kulturni delavci alternativo, ki odkriva resnico domačije. Ognjišče ni več simbol zdravega, naravnega življenja; ognjišče je tudi zapuščeno ognjišče, pomeni izseljenstvo, trpljenje, raznarodovanje itd... Zavest o tem kliče ljudi v akcijo, ki teži k spreminjanju družbe, idila pa teži k ohranjevanju danega stanja, kar je seveda negativno.

Diskusija o teh in podobnih problemih, ki zanimajo Slovence, Italijane in Furlane je lahko brez dvoma trdna opora skupnemu sodelovanju, kjer vsakdo prinese izkušnje, ki mu jih daja zgodovinska zavest, oziroma zavest o usodi in delu lastnega naroda. Cankar na primer ne more biti nekaj, kar se tiče samo Slovencev, postati mora izkušnja, ki pomaga tudi Italijanom in Furlanom.

Iščemo kulturno vlogo tržaške, goriške in videmske pokrajine. Brez Slovencev omenjena področja ne morejo imeti resnične kulturne podobe. Navedem zgovoren primer: Trst je kulturno zaprto mesto, zaprt pa ni samo Sloveniji ampak tudi Italiji, skratka Trst je sklerotizirano mesto. Svoje podobe ne more več iskati, ne da bi upošteval tako živahno kulturno prisotnost, kot jo pomenimo Slovenci. Pri tem pa je povsem jasno, da moramo biti Slovenci aktivno vključeni v splošno kulturno problematiko naše dežele. Ne moremo biti samo zanimivi, biti moramo enakovredni sodelavci.

Skušal sem našteti nekatere važne kulturne probleme naše dežele, o njih je treba razpravljati, razprava pa lahko pomeni stično točko narodnih komponent, ki na našem področju živijo. Identificirati moramo slabosti in možnosti, tega pa ne moremo delati ločeno. Jasno je seveda, da se nekateri krogi upirajo takšnemu načinu sodelovanja, raje se odločijo za sprejemanje Slovencev kot zanimivost, skratka objekta, ki ga lahko tudi preučuješ, slovenska zgodovinska in zato tudi kulturna izkušnja pa ne sme postati sestavni del naše deželne stvarnosti. Položaj se danes objektivno izboljšuje, kljub vsemu pa je pot še dolga, čeprav že zelo ostro nakazana. V tem smislu ni noben pogovor odveč, pljuniti je treba v roke in pokazati dobro voljo (predvsem kdor je še ni pokazal).

ACE MERMOLJA

Marjan Kravos - jedkanica

Spomini učencev in učiteljev Ciril-Metodove šole v Trstu

(Nadaljevanje s 17. strani)

starejša sestra se je poročila, brat pa je služil vojaški rok. Doma sem ostala z očetom, ki je hodil vsak dan na delo, in z nekaj let starejšo sestro.

Grozni so bili dnevi brez ljubezni in nasvetov, ko so mi bili najbolj potrebni. Dve leti sem bila pastirica. Medtem se je brat vrnil od vojakov in nadaljeval z glasbeno šolo. Bil je v tesnih stikih z učiteljem Venturinijem. Njega je vprašal za nasvet glede mene, ki sem si tako želela nadaljevati šolanje. Povabil me je naj pridem na njegov dom v Škedenj. Polna pričakovanja sem šla. Povedala sem mu kako zelo si želim, da bi še hodila v šolo. Obljubil mi je, da me bo sam vpisal na trgovsko šolo. Presrečna sem se vrnila domov.

Moj prvi dan ob vstopu v Ciril-Metodovo šolo: stavba velika, stopnice polne otrok od prvega do osmega razreda, vse je bilo živo. Vstopali smo v velike, svetle učilnice. Tu sem dobila svojo klop in nepozabno sošolko Olgo Bratuž. Bili sva si dobri ves čas najinega šolanja.

Moja učiteljica je bila Hartmanova, katehet Škabar in še drugi so nas poučevali. Spoštovala sem prav vse. Bili so preprosti in razumeli so naše težkoče. Saj smo prihajali o vsakem vremenu, nekateri celo iz Boršta, in to peš. Revni so dobili v šoli kosilo, jaz brez mame, sirota, celo blago za obleko.

Nekega dne me je poklical g. Venturini v pisarno. Prestrašila sem se kaj se je zgodilo. Vprašal me je, če sem res sestra Karla Hrešćaka. Na mojo pritrditev mi je dal roko in me vprašal, če se name lahko zanese. «Nekaj važnega boš nesla bratu. Nikomur ne smeš povedati kaj nosiš. Tu pusti svoje knjige in nesi to bratu ker nocoj rabi». Vesela in ponosna sem odšla.

Pri nas doma so bile vedno pevske vaje, sestanki, dramska skupina je vadila takoj po prvi svetovni vojni. Bili smo navajeni, da so se tu vedno shajali zavedni Slovenci. K nam so prihajali bratje Švara, Fran Venturini, Just Lavrenčič, dekan iz Doline, zaveden Piščanc in tudi ostali, ki so bili v organizaciji TIGR. Med njimi so bili bazoviški junaki. Poznala sem jih osebno. — Spominov je polno. Za vedno pa mi bo ostala v spominu Ciril-Metodova šola.

* * *

Tudi **Anica Kariš** ima na Ciril-Metodovo šolo nepozaben spomin, posebno se spominja nadvse prijazne učiteljice Pavle Hočevarjeve. Tako piše:

Moja sestra je začela prvi razred že leta 1910. Njena učiteljica je bila gospodična Pavla Hočevar. Ker je moja sestra hodila v šolo, sem po vsej sili hotela tudi jaz in nihče me ni mogel prepričati, da ni mogoče, ker sem še premajhna.

V začetku šolskega leta 1911 je moj oče pospremil v šolo mojo sestro in vzel s seboj tudi mene. Prisostvovala sva šolski maši v Ulici del Ronco. Po končani maši so se vsi učenci in učenke vrnili v šolo in se porazdelili po razredih. Seveda sem z njimi hotela tudi jaz. Ker mi oče ni dovolil, sem začela jokati. V tistem trenutku je prišla po hodniku gospodična Hočevarjeva in vprašala zakaj se jočem. Moj oče ji je povedal. Nato me je peljala v razred, se usedla za mizo, me posadila na kolena in mi govorila ter prepričevala. Jaz sem samo poslušala in strmela v zelene veje dreves, ki jih je bilo videti skozi okno. Ničesar, prav ničesar se ne spominjam, kar mi je govorila. Le to mi je osalo v spominu, da sem se sunkoma obrnila k njej in ji rekla:

«Ampak boste Vi tudi moja učiteljica?» «Seveda», mi je odgovorila, «seveda bom, brez drugega bom.» — Žal ni bila moja učiteljica, vendar sva ostali dobri znanki.

Takrat je stanovala v Ulici Aleardi, jaz pa v Ulici Commerciale. Imeli sva isto pot. Včasih je naneslo, da sem ji pomagala nesti kake knjige, zvezke ali šopke rož.

* * *

Ivanka Furlan, učenka VII. in VIII. razreda šole Sv. Cirila in Metoda se takole spominja svojih šolskih let:

«Ko sem dopolnila dva meseca je odšel oče v vojsko, od koder se ni več vrnil. Pustil je ženo s štirimi otroki! V današnji dobi socialnega napredka se more malokdo poglobiti, kaj je morala moja mama potrpeti v največji bedi. Da mi ni mogla dati niti 20 centezimov za tramvaj iz Rojana do Sv. Jakoba je tudi razumljivo, da bi v šolski torbici nosila malico se mi ni niti sanjalo. In kakšni spomini na to šentjakobsko šolo! ... Sošolki sem prepisovala cerkveno zgodovino, ki jo je narekoval sedaj že pokojni katehet Škabar, da sem od nje dobila kos kruha z marmelado.

Iz Rojana so v takratni dobi vozili tovorni vozovi s konji v prosto luko in sem seveda tudi jaz skočila na voz ter se po Miramarski cesti peljala do železniške postaje ter tam v polnem teku skočila z voza in nadaljevala peš k Sv. Jakobu.

Pa da povem še najlepšo značilnost te šole: Moja razredničarka je bila Ljudmila Plaper — blaga in plemenita duša! Zemljepis in zgodovina mi nikakor nista šla v glavo, pa me je v desetih minutah odmora oziroma njene malice, poklicala k pultu in me učila zemljepisa in zgodovine, da sta mi ta predmeta postala najljubša, v življenju pa tako potrebna.

Pa tudi za to je skrbela, da sem dobivala kosilo v šoli.

* * *

Anica Trobec, roj. Jamšek piše v svojih spominih:

«Dobro sem končala osnovno šolo, takratni šesti razred. Brezskrbno sem se odpravila na počitnice v Vipavsko dolino. Vrnila sem se tik pred novim šolskim letom, polna veselega razpoloženja. Začel je problem vpisa v šolo. Kam?

Pa začne mama, obotavljajoč, da me je že vpisala na italijansko šolo. «Ne, ne, tja pa ne grem!» Trdno in trmasto sem vztrajala ter zmagala. Čez nekaj dni sem šlo na italijansko šolo po spričevalo, ker ga je mama tam vložila ob vpisu. To vam je bilo prerekanja! Niso r[illegible] ga hoteli vrniti. Ko so videli, da ne popustim, so mi ga vrnili z besedami: «Še kesala se boš!» Niti poslušala jih nisem! To mi je bilo res marsikdaj v oviro, nikoli pa se nisem kesala koraka, ki sem ga napravila.

Hitro je minil čas. Eno leto, dve. Mala matura je bila že pred vrati. Skrbno so nas začele učiteljice pripravljati. Spominjam se na zame materinsko Zgurjevo, strogo Dolenčevo, na vedno veselega Venturinija, na Hartmanovo, Kočevarjevo, na profesorja risanja Sirka in druge. Vse smo bile zelo navdušene, ker smo takrat polagale izpite v Postojni. To je bilo [illegible] tudi krasen izlet.

Nestrpno sem čakala konec šolskega leta. Želela sem čimprej opraviti maturo, ker sem dobro vedela, da bodo očeta, železničarja, skupno z družino premestili v Ancono. Nisem se motila. Odpotovali smo še pred izpiti in vse moje nade so šle po vodi.

Tujina mi ni vzela, kar mi je Ciril - Metodova šola dala. Sama nisem dokončala svojih študijev. Moje skrite želje so se uresničile tedaj, ko sta hčerki maturirali na slovenskem učiteljišču. Najbolj pa sem vesela tega, da tudi vnučka trgata hlače po klopeh slovenskih šol.»

* * *

Marija Čok, roj. Furlan pa piše:

«V prvi razred osnovne šole sem vstopila 1912 l. v Ciril - Metodovo šolo v Trstu pri Sv. Jakobu. Stavba je bila nova, z lepo notranjostjo in zunanjostjo. Živo se spominjam razredničarke, učiteljice Garten ter kateheta Škaberja. Telovadnica je bila čudovita, imela je tudi majhen oder. Poleg telovadbe smo vadile tudi proste vaje za sokolski nastop, ki je po mojem mnenju moral biti vsekakor pred prvo svetovno vojno 1913. ali 1914. na Opčinah in to sklepam po tem, ker me je spremljal na Opčine moj oče, zelo ponosen na svojo sokolico, čeprav pri najmlajših. Oče je moral v vojsko in je umrl novembra 1915. Še to naj omenim: obleka naraščaja je bila zelo enostavna. Krasil jo je pas in to vrvica, bela, plava in rdeča. To sem s ponosom hranila in v času fašizma, iz strahu, da bi mi ga vzeli, sem ga skrila med perje v blazino. Kot sem že omenila, je oče umrl in mama je ostala vdova s štirimi otroki, brez finančnih sredstev. Morala je trdo delati, da nas je preživljala. Ni se dala pregoroviti, da bi nas dala v italijansko šolo, čeprav so ji obljubljali, da bo italijanski Rdeči križ skrbel za obutev, obleke in šolske potrebščine. Mama je vedno trdila «materin jezik je slovenski, zato morajo v slovensko šolo, italijansko se bojo že naučili».

Po prvi svetovni vojni so se italijanski vojaki vgnezdili v našo šolo. Stanovali smo v Via dell'Istria 15 in sem z okna našega stanovanja gledala na šolo; ko so se pojavili vojaki na oknu mojega razreda, sem tako neusmiljeno jokala, da so me s težavo potolažili. Takrat mi ni šlo v glavo, zakaj so zasedli le našo šolo in ne tudi italijansko. S tem smo izgubili eno leto pouka.»

NASTALI SO PROTI KONCU 10. ALI V ZAČETKU 11. STOLETJA

«Brižinski spomeniki» - najstarejši zapis v zgodovini slovenske kulture

Odkrili so jih leta 1803, ko so prenesli zbornik freisinške škofije na Bavarskem v državno knjižnico v München

Vse do leta 1550, ko je v prvi Trubarjevi knjigi zablestela zapisana, oziroma natisnjena slovenska beseda, smo imeli Slovenci le malo zapisov ali rokopisov, ki bi pričali, da je bil naš jezik živa stvarnost že mnogo stoletij pred Trubarjem, ki bi se prav gotovo že tedaj razvil in kulturno uveljavil, če bi mu bile dane ugodnejše razmere. Toda Slovencem je vladalo nemško plemstvo in tudi cerkvene oblasti so bile izključno tuje narodnosti, ki gotovo niso pospeševale jezikovnega in kulturnega razvoja svojih slovenskih podložnikov. In le potreba duhovnikov, ki so širili božjo besedo med slovenskim ljudstvom, je dala povod, da so se ustvarili redki slovenski zapisi, katere so zabeležili redovniki v tem ali onem samostanu, ki pa so v glavnem prevodi molitev in obredov iz latinskega ali nemškega jezika. Iz takih vzrokov so nastali tudi «Brižinski spomeniki», ki so najstarejši, zato tudi najbolj dragocen tovrstni zapis v zgodovini slovenske kulture.

Točne letnice njihovega nastanka niso znane, kot ni znano kdo jih je napisal; ugotovljeno je le, da so nastali proti koncu 10. ali v začetku 11. Torej pred približno tisoč leti.

Te, za nas Slovence tako zelo dragocene in važne zapise, ali kot jih na splošno imenujemo «Spomenike», so odkrili leta 1803, ko so prenesli zbornik freisinške škofije na Bavarskem v državno knjižnico v München. Zbornik obsega 169 pergamentnih listov, ki so popisani po večini z latinskim besedilom, in med temi so trije zapisi napisani v slovenskem jeziku. In prav zaradi teh treh slovenskih besedil je ta zbornik postal dragocen in znamenit. Ime pa so ti zapisi dobili po mestu Freising, za katerega so naši predniki rabili ime Breže ali Briže, iz česar je nastal pridevnik «brižinski», ki je prišel za to priložnost v splošno rabo, čeprav so nekateri hoteli, da bi se reklo «freisinški». Ostali so «brižinski spomeniki».

Da so nastali ti slovenski zapisi v Freisingu je iskati v tem, ker so imeli freisinški škofje obsežna posestva tudi na Slovenskem, in sicer na Zgornjem Koroškem, okrog Vrbskega jezera ter na Gorenjskem v Škofji Loki in okolici. Zato so si morali duhovniki, ki so šli med slovenske podložnike, pomagati z nekakšnimi priročnimi zapisi, da so se vsaj nekoliko izražali v jeziku, katerega je govorilo tamkajšnje ljudstvo. Kot že omenjeno so vsi trije spomeniki verske vsebine: prvi obsega priprave za splošno izpoved in pokoro, ki jo je ljudstvo molilo za duhovnikom: šteje 35 vrst. V drugem je nagovor, ki prikazuje posledice, ki jih je povzročil Adamov greh — in sicer: izgubo raja in podobno; vrste so krajše in jih je 113. Tretji govori spet o grehu in pokori, podobno kot prvi; šteje 75 kratkih vrst. Ugotovljeno je, da je drugi in tretji spomenik pisala ena in ista roka, ki pa je različna od roke, ki je napisala prvega. Izvedenci tudi menijo, da so ti zapisi verjetno prepisi še starejših zapisov, ki pa niso poznani.

Ker so si spomeniki po vsebini bolj ali manj podobni, bomo posredovali kratek odlomek prvega spomenika, da bodo bralci dobili vsaj bežen pogled v te najstarejše in zato najbolj dragocene zapise našega jezika in naše zgodovine.

Posnetki so povzeti iz knjige «Brižinski spomeniki», ki sta jo leta 1937 izdala Fran Ramovš in Milko Kos.

Fonetični prepis:

Glagolite po nas redka slovesa. Bože, gospodi milostivi, otče bože, tebe vzpovědě ves moj grěh, ki svetěmu Krstu, i svetěj Marìji, i svetému Mihaèlu, i vsêm krilatcem božjem, i svetému Petru, i vsêm sv(e)lóm božjém, i vsêm močenikom božjém, i vsêm vernikom božjém, i vsêm devam pravdnim, i vsêm pravdnim. I tebě, božji rabe, hoto biti ispoveden vsě mojih grěh, i vêrujo, da mi je, na vsêm svête bêvši, iti že na on svět, paki že vstati na sodni dan. Imeti mi je život po sem, imeti mi je otpustek mojih grehov ... (in tako dalje)

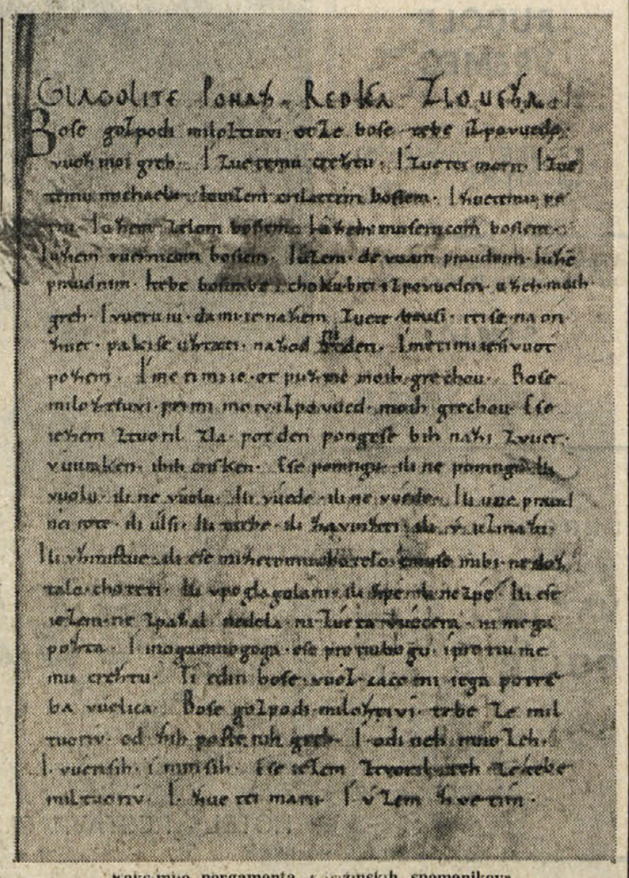
V prostem zapisu pa se glasi:

Govorite za nami teh malo besedi:

O Bog, milostivi Gospod, Bog Oče, Tebi se spovem vseh svojih grehov, in svetemu Kristusu, in sveti Mariji, in svetemu Mihaelu, in vsem krilatcem božjim, in svetemu Petru, in vsem apostolom božjim, in vsem mučenikom božjim, in vsem spoznavalcem božjim, in vsem pravičnim devicam, in vsem pravičnikom. In tebi, služabnik božji, se hočem spovedati vseh svojih grehov in verujem, da bom, ko preminem na tem svetu, šel na oni svet in zopet vstal na sodni dan. Treba mi je življenja po tem (življenju), treba mi je odpuščanja mojih grehov. Milostivi Bog, sprejmi spoved mojih grehov: kar sem storil zlega po tistem dnevu, ko sem na ta svet prišel in bil krščen, kar pomnim ali ne pomnim; kar sem storil hote ali nehote, vede ali nevede, s krivo prisego ali z lažjo, s tatvino ali zavistjo, z oskrumbo ali vlačunstvom ...

In «besede», se nadaljujejo z naštevanjem pregreh, ki jih je storil; sledi izpoved kesanja in upanje, da mu bo odpuščeno — in da bo na sodni dan poklican v nebo ...

LADO PREMRU

Faksimile pergamenta «Brižinskih spomenikov»

MNOŽIČNA OBVEŠČEVALNA SREDSTVA V SLUŽBI NARODNOSTNIH MANJŠIN

(Nadaljevanje s 13. strani)

sti, je lahko pogoj, da se ohrani določena kulturno - narodnostna samobitnost, ne da bi si pri tem pomagala s takimi sredstvi, ki jih daje danes na razpolago moderna tehnologija (na primer množični mediji). A v današnji družbi taka izolacija pomeni nepovezanost z drugimi skupinami, z vsemi procesi, ki se odvijajo tudi in predvsem izven te skupine, pomeni v končni analizi «nazadovanje» na kulturnem, socialnem, političnem in gospodarskem področju. Če pa narodnostna ali etnična skupnost ne živi odmaknjena, družbeno in geografsko izolirana, si mora prisvojiti določena sredstva, s katerimi lahko vzdržuje neko stopnjo povezanosti med lastnimi deli, oziroma med lastnimi pripadniki, in s tem krepi njihovo narodnostno zavest. Ta pripomoček, tako integrativno sredstvo so po našem mnenju tudi množični mediji.

5. Hitro obveščanje in izmenjavanje informacij je poleg vsega kar smo prej omenili, neobhodno potrebno v današnji družbi, za katero je značilno, vsaj na nekaterih področjih, hitro in pospešeno spreminjanje. Edino s hitrimi odločitvami, na podlagi čim bolj številnih in izčrpnih informacij, lahko pričakujemo, da bo narodnostna skupnost kljubovala «izzivom» okolja, ki jo večkrat tudi močno ogroža.

6. Če so pripadnik raznih narodnostnih skupin med sebój teritorialno in družbeno pomešani (to se precej pogosto dogaja v mestih), tedaj je možno, da so nekatera množična sredstva nekako nadomestilo, čeprav začasno in prehodno, tistih medosebnih odnosov in stikov, ki so nujno potrebni, da se ohrani v skupini neka stopnja kohezije in povezave med pripadniki. Ta funkcija množičnih medijev seveda ne velja samo za narodnostne skupine in obenem ni zadosten vzrok ohranjevanju kohezije in samozavesti, ker morajo ob tem delovati še drugi integrativni mehanizmi.

MANJŠINA NA KRIŽIŠČU KOMUNIKACIJSKIH TOKOV

Na podlagi gornjih ugotovitev, iz poznavanja konkretne manjšinske realnosti in s pomočjo nekaterih empiričnih analiz lahko potegnemo, sintetični obliki, nekaj bolj ali manj potrebnih hipotez.

a) Na področju, kjer živi narodnostna skupnost oziroma manjšina, se prepletajo številni tokovi sporočil. To še posebno, če taka skupnost živi pomešana s pripadniki dominantne skupine. Sporočila se razlikujejo torej tudi na podlagi etničnih in jezikovnih faktorjev. Mediji, katerim se prebivalci tega področja izpostavljajo, pripadajo najmanj dvema kulturnima prostoroma. Večkrat imamo še druge večje ali manjše tokove in medije, ki pripadajo še drugim sosednjim etničnim skupin[illegible]. Če narodnostna skupnost živi ob meji z matičnim narodom, se bodo njeni pripadniki posluževali, seveda merno s svojimi interesi, tudi matičnih medijev. Ti pa ne bodo mogli zadovoljevati vseh komunikacijskih in informativnih potreb pripadnikov manjšine, ker ti živijo v drugačnem družbenopolitičnem okolju.

b) Prebivalci večinskega naroda ne bodo [illegible]ali po manjšinskih ali matičnih medijih zaradi jezikovne zapreke; na izjemo bomo lahko naleteli pri zadovoljevanju potreb po zabavi, po relaksu, ko je možno, da poslušajo narodno zabavno glasbo, gledajo film po televiziji in podobno.

c) Prebivalci manjšinske narodnosti, ker so v celoti dvojezični, na splošno segajo po lastnih, matičnih in večinskih množičnih sredstvih, z ozirom na to, kakšne interese hočejo zadovoljiti in kakšne možnosti imajo. Vsekakor bo večina tistih, ki se identificirajo v manjšini, oziroma, ki z določeno zavestjo pripadajo narodnostni skupini, segala z neko pogostostjo vsaj po enem množičnem sredstvu, ki spada v manjšinski ali matični etnični prostor.

d) Ko je pripadnik manjšine v asimilacijskem procesu, ko je v konfliktni poziciji, ko je negotov v lastni identifikaciji, smo lahko priča procesu učinkovanja množičnih medijev. Ob večjem ali manjšem delovanju tudi drugih faktorjev (večinski prijatelji družbene in juridične norme, ki «kaznujejo» manjšinsko pripadništvo, delovno okolje in podobno) so množični mediji izredno učinkovito sredstvo za spreminjanje mnenj in stališč v prid identifikacije z večinsko, dominantno skupino.

e) Ljudje, ki so že prekoračili določeno stopnjo asimilacijskega procesa, ki se ne identificirajo z neko manjšinsko narodnostno skupino, ne segajo več po slovenskih množičnih medijih ali pa segajo po njih samo (kot pripadniki večine) za zadovoljevanje določenih potreb po zabavi in relaksu. Mogoče pa pri večini teh ne pride v poštev niti to izpostavljanje, ker bi jih psihološko spravilo v neravnovesje.

SKLEP

Dejstvo, da se pripadniki manjšine poslužujejo v konkretnem primeru večinskih medijev, ne pomeni še, da so na asimilacijski poti, če istočasno segajo po enem ali več manjšinskih medijih. Ko pa se absolutno odpovejo takim medijem, je verjetno asimilacijski proces že v teku. Rekli smo verjetno, ker se nam zdi, da so množični mediji eden izmed elementov družbene socializacije, a ne edini. Če pa poleg drugih faktorjev, kot so šola, prijatelji, družina, društva, okolica, delovno mesto itd., ki jih smatramo kot sredstva socializacije in torej tudi elemente ali prilike narodnostne identifikacije, manjka tudi ta (sredstva množičnega obveščevanja), potem je identifikacija z dominantno skupino, kot končni del asimilacijskega procesa, neizogibna. V teh ugotovitvah, menimo, je deloma prikazano kako je kontrola čim večjega števila množičnih medijev s strani etnične manjšine precej važna, tudi za ohranjevanje in utrjevanje narodne zavesti.

Hranilnica in Posojilnica na Opčinah

OPČINE - TRST - Bazoviška 2 - Tel. 211-120 - 212-494

VSE BANČNE USLUGE
MENJALNICA
HRANILNE VLOGE NA KNJIŽICE IN TEKOČE RAČUNE
POSOJILA VSEH VRST
NEPREKINJENA BLAGAJNA

Specializirana posojila po znižani obrestni meri: Obrtniška — Kmečka — Trgovska — Mala industrijska — Ljudske gradnje

---

AGRO - SOSIČ

OPČINE — Narodna 158

Vsem cenjenim odjemalcem želimo srečno novo leto in se priporočamo

---

ZADRUŽNA PRODAJALNA

OPČINE, Alpinska 87 — tel. 211-054

Trgovina električnih predmetov

ERNEST MALALAN

OPČINE, Narodna 128/1
tel. 211-189

POHIŠTVO NA IZBIRO

RENAR

OPČINE, Proseška ul. 3
tel. 212-255

RESTAVRACIJA

DANEU

Opčine, Narodna 194
tel. 211-241

CVETLIČARNA

ANICA ŠVAGELJ

OPČINE, Proseška 33
tel. 211-482

MESNICA

DANIELI MARINO

OPČINE, Narodna ul. 69 — tel. 211-097

DRUŠTVENA GOSTILNA OPČINE

Najemnici ANICA in SILVA

Odlična izbrana vina in domača kuhinja

OPČINE, Proseška 39

FIAT
CITROEN
NSU
RENAULT

NADOMESTNI DELI ZA AVTO - MOTOR - KOLO

BRUNDULA

34016 OPČINE — Narodna ul. 154 — tel. 211-022

VSE ZA ŠPORT IN REKREACIJO

START sport

na OPČINAH
Narodna ulica 87
vogal z Bazoviško ulico

HOTEL - RESTAURANT

GOMIZEL

želi cenjenim gostom srečno novo leto 1979

FERNETIČI 3 — tel. 211-797 - 211-460

BAR IN KONFEKCIJE

GRGIČ - GREGORETTI

FERNETIČI 13
Telef. 211-866

TRGOVINA JESTVIN

ŠKABAR

Najemnik SALVI (SLAVEC)

OPČINE — Narodna 42 — tel. 211-026

UVOZ — IZVOZ — PREDSTAVNIŠTVA

FRANC BERGINC

Ul. Biancospino 18/1 — OPČINE
TEL. 212-518

ZALOGA DRV, PREMOGA, NAFTE, KEROZENA IN GASOLIA

DANILO ŠULIGOJ

OPČINE

Železniška 21 - tel. 211-172
Železniška 5 - tel. 211-921

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA

ZORA ČOK

OPČINE, Narodna 57
tel. 211-046

KEROZEN - OGLJE
DRVA - PREMOG

RUDOLF VREMEC

OPČINE, Proseška 66
tel. 211-306

Trgovina nadomestnih delov za avtomobile in avto odpad

SIMIČ

OPČINE, Narodna 48
tel. 211-322 - 212-057

DROGERIJA

VASJA GULIČ

OPČINE
NARODNA 48

TRGOVINA JESTVIN

DELKA

REPNIČ 40

HOTEL KRISTAL

(Hrovatin)

v BRIŠČIKIH 32
tel. 227-325

ZLATARNA

ŠTOKA MARČELA

PROSEK 129

CVETLIČARNA

NADJA

PROSEK 131 — tel. 225-450

MESNICA

DANILO GRILANC

PROSEK 197 — tel. 225-682

SREČNO

1979

Trgovina posode in železnine

FIORETTA PERTOT

PROSEK 5 - tel. 225-142

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA

DANICA MARTINUZZI

PROSEK 138 - tel. 225-257

MESNICA

PUNTAR DANILO

PROSEK 3 - tel. 225-219

Trgovina električnih predmetov

BOGOMIL KRALJ

PROSEK 212 - tel. 225-224

CVETLIČARNA

ADA

PROSEK 551
tel. 225-496

HOTEL - RESTAVRACIJA

FURLAN

REPENTABOR — tel. 227-125

HOTEL - RESTAVRACIJA

Lanaro - Volnik

Vedno na voljo tople in hladne jedi

VELIKI REPEN 151
tel. 227-349

GOSTILNA

ŠKABAR

(Najemnica MILENA ZAGAR)

VELIKI REPEN 70 — tel. 227-117

GOSTILNA

BATIČ

REPNIČ 3 — tel. 229-178

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA JESTVIN IN ZELENJAVE

ZDRAVKO KANTE

PROSEK 152 — tel. 225-223

GOSTILNA

«PRI DEVETIH SESTRAH»

(ALLE NOVE SORELLE)

PROSEK 167 — tel. 225-146

DOMAČA KUHINJA

RESTAVRACIJA

VLADI LUXA

PROSEK 539 — tel. 225-398

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA

MALALAN

PROSEK 160 — tel. 225-220

POHIŠTVO

elio

PROSEK (TRST) TEL. 225-277

VSE ZA HIŠO — VSE ZA VRT

Društvena gostilna Prosek

Najemnici MIRANDA in ZOFKA

PROSEK št. 280 Tel. 225-137

DROGERIJA

ROMAN DANEU

PROSEK 154

ŽELEZNINA

BRUNO REBULA

PROSEK 191 - tel. 225-396

FOTO

SEDMAK

PROSEK 130 - telefon 225-394

Se priporoča

KONFEKCIJA

IRENE

PROSEK 142
tel. 225-125

DROGERIJA

ANTONI

PROSEK 140 - tel. 225-509

GOSTILNA IN TOBAKARNA

MILIČ

domača kuhinja

BRIŠČIKI — tel. 227-330

GOSTILNA

«POD TABROM»

COL (Repentabor) št. 8 — tel. 227-120

JESTVINE

GUŠTIN MARJAN

REPENTABOR - COL — tel. 227-121

MANUFAKTURNA TRGOVINA

RAFAEL ŠTOKA

PROSEK 1 - tel. 225-121

Tobakarna in prodajalna časopisov

SEDMAK

PROSEK 151

V Velikem Repnu

VELEBLAGOVNICA

Supermarket

Guštin Branko

tel. 227-263

Velika zaloga vsakovrstnega blaga jestvin - drogerijskega blaga

Vsak teden posebni popusti na raznem blagu

SEMENARNA

ZORN RADOVAN

Semena — Kmečko orodje — Gnojila — Antiparazitarna sredstva — Cvetlične vaze — Gomolji in rastline na splošno

PROSEK 160

TRGOVINA JESTVIN

ŠEGINA - LUKSA

PROSEK 551

POLITIČNI TERORIZEM - ZLOVEŠČA SENCA NAD PRETEŽNIM DELOM ZAPADNE EVROPE

Od začetnega gesla «ugrizni in zbeži» do sedanje zločinske logike uničevanja

Teoretizacija nujnosti oboroženega boja s srečanjem v Chiavariju konec 1969 - Prvi atentati - afera Feltrinelli - ugrabitev sodnika Sossija - smrt Mare in aretacija Renata Curcia - nove rdeče brigade in umor Alda Mora

Brigadista, ki sta zadolžena za eksekucijo, sežeta hladno po orožju. Obsojenec je že pripravljen. Skrčen leži v tesnem prtljažniku rdečega «renaulta» in čaka; morda še ne ve, da je zapisan smrti; morda še upa, da ga bodo ugrabitelji vrnili družini. Ko mu prva krogla prebije prsi, si z roko nagonsko zaščiti srce. Umrl bo četrt ure pozneje s prestreljenimi pljuči, ne da bi se ovedel.

V zgodnjem pomladnem jutru 9. maja je na neki livadi nedaleč od Rima 11 krogel presekalo življenjsko pot Alda Mora, predsednika krščanske demokracije in najverjetnejšega kandidata za predsedno spono, ki zavira revolucionarni zagon avantgarde delavskega razreda. Po mnenju nekaterih poznavalcev političnega in družbenega dogajanja (vendar gre za oceno, ki je znatno «mlajša» od «rdečih brigad») je bilo celo neizbežno, da se gibanje tolikšnega obsega in tolikšne odločnosti, kot je bilo italijansko izvenparlamentarno gibanje v letih 1968 in '69, sooči z vprašanjem nasilja in oboroženega boja.

Ta «rešitev» je počasi dozorevala konec šestdesetih let v «mestnem političnem kolektivu» CPM (Collettivo politico metropolitano). Skupina je nastala sredi 1969. leta učinkoval nasprotno: iskro upora, ki je tlela pod pepelom, je razpihal v požar.

Že septembra 1969. leta so voditelji CPM v nekem dokumentu za notranjo uporabo zapisali, da je glavni cilj skupine «ponesti iz tovarn in šol ofenzivo zoper sistem», dva meseca pozneje pa so s srečanjem v hotelu «Stella del Mare» v Chiavariju postavili teoretsko osnovo bodočim «rdečim brigadam». Curcio, ki je imel pri teoretičnem snovanju glavno vlogo, se je v svojem izvajanju oprl na dve ugotovitvi: 1. mesto je danes osrčje sistema, organizacijski center gospodarskega in političnega izkoriščanja, obenem pa je tudi najšibkejši člen v verigi, je kraj, kjer so protislovja največja. Zato je treba udariti po sistemu v njegovem osrčju; 2. sklicujoč se na brazilskega revolucionarja Marcela de Andrada pa je poudaril, da je «vsaka proletarska alternativa buržujski oblasti že od vsega začetka vojaška in politična» in da je «oborožen boj glavna pot razrednega boja».

Kljub teoretskim zaključkom srečanja v Chiavariju, praktična odločitev za oborožen boj ni bila lahka: zahtevala je še nekaj časa in razprav ter je povzročila več razkolov v CPM. Na končen sklep je odločilno vplivala «črna ofenziva» po pokolu na Trgu Fontana in prepričanje, da ji bo sledil fašistični udar. Pripomogla pa je tudi ostra policijska represija po «vroči jeseni»: nad 13.000 prijav za najbolj izpostavljene sindikaliste in študente.

Med ustanovitelji «rdečih brigad», militarističnega krila «proletarske levice», ki se je odcepila od nekdanjih tovarišev, so izstopali Giorgio Semeria, Mario Moretti, Alberto Franceschini, Fabrizio Pelli, Roberto Ognibene, Prospero Gallinari ter seveda Margherita Cagol - Mara (Curciova žena, ki se je izkazala kot odlična organizatorka) in Renato Curcio, ki je bil glavni ideolog skupine. Od vseh teh sta sedaj svobodna le Mario Moretti, domnevni načelnik vinkega voda RB, ki je organiziral ugrabitev Alda Mora, in Prospero Gallinari, ki je pred poldrugim letom pobegnil iz kaznilnice pri Trevisu.

Za razliko od zahodnonemške anarho - teroristične skupine RAF (Roote Armee Fraction), ki je takoj začela z eklatantnimi podvigi (napadi na ameriške vojašnice) so rdeči brigadisti zelo postopno širili obseg in stopnjevali «težo» svojih akcij ter so šele po daljši začetni fazi požigov avtomobilov in sabotažnih akcij v tovarnah začeli z zahtevnejšimi podvigi, kot so bile nekrvave in kratkotrajne ugrabitve nekaterih osovraženih funkcionarjev milanskih tovarn.

V tem obdobju Curcio in njegovi somišljeniki niso bili edini, ki so se odločili za oborožen boj. Vsaj časovno jih je prehitel milanski založnik Giangiacomo Feltrinelli, ki je ustanovil skupino GAP (Gruppi Azione Partigiana) po zgledu partizanskih skupin, ki so delovale med osvobodilnim bojem. Feltrinelli je ubral pot oboroženega boja v prepričanju, da fašistični udar ni daleč in da je treba ustanoviti skupine oborožene odpora. Manjkala pa mu je ideološka komponenta, ki je bila glavna osnova in vezno tkivo rdečih brigadistov. Feltrinelliju so se pridružili predvsem pripadniki genovske skupine «22. oktober», revni na pol «revolucionarji» na pol banditi, ki jih je milanski založnik očaral s svojo osebnostjo in zanosom, pa tudi z denarjem. Po tragični eksploziji na nosilcu voda visoke napetosti pri Segrateju, v kateri je Feltrinelli izgubil življenje, so GAP razpadli. Nekateri pripadniki so bili aretirani, drugi so ubrali lastno pot, tretji so se pridružili «Rdečim brigadam». Od njih so brigadisti podedovali nekatere mednarodne vezi, ki jih je navezal milanski založnik.

S preiskavo o Feltrinellijevi smrti so tudi «rdeče brigade» dobile prve udarce. V Milanu je sodnik Viola odkril nekatera skrivališča, vohun Marco Pisetta se je izpel s karabinjerji. Curcio in njegovi so spoznali, da morajo dati svoji skupini drugačno organizacijo, po prekatih, da odkritje neke celice ne bi bilo usodno vsej skupini. Obenem so se «pogreznili» še globlje v ilegalo.

Od nastanka dalje so se «rdeče brigade» organizirale v vode in jedra osrčje pa je bilo strateško vodstvo. Organizacijsko so se opredelili kot «vojaško in politično telo» in odločno zavračali vlogo RB kot ilegalnega vojaškega telesa neke legalne politične masovne organizacije.

Prvo fazo delovanja sta označevali gesli «ugrizni in zbeži» ter «udari po enem, da boš vzgojil drugih sto». Najprej so «vzgajali» funkcionarje milanskih tovarn s požigi njihovih avtomobilov, pozneje so začeli z ugrabitvami. Trdo pest brigadistične «pravice» so okusili fašistični sindikalist Bruno Labate ter funkcionarja Mincuzzi in Amerio. Slednji, direktor osebja v Fiatovi tovarni Mirafiori, je bil zaprt skoraj tri tedne v neki «ljudski celici» pri Turinu.

Z ugrabitvijo genovskega sodnika Maria Sossija pa so teroristi zadali državi prvi hujši udarec. Namestnik državnega pravdnika, ki se je «izkazal» v protidelavski represiji in v preiskavi o delovanju tolpe «22. oktober» (kaže, da je bilo njegovo ravnanje skrajno dvoumno, saj naj bi se poslužil tudi neprimernih sredstev in pritiskov, da bi dosegel za obtožence čimstrožjo obsodbo) je bil ugrabljen 18. aprila 1974, na dan, ko je bil Gianni Agnelli izvoljen za predsednika Confindustrie in nekaj dni pred referendumom o razporoki. Politični cilj, ki so ga RB zasledovale z ugrabitvijo, je bil preprečiti nastanek predsedniške republike po De Gaullovem zgledu (v tisten. času se je ta nevarnost zdela izvenparlamentarni levici res velika) in protestirati proti Agnellijevi izvolitvi. Javno mnenje in sredstva javnega obveščanja pa niso dojela te simbologije in so tolmačila ugrabitev kot poskus ustvarjanja zmede pred referendumom.

V kratkem oklepaju naj opozorim, kako so rdeče brigade v zadnjih letih tudi politično povsem spremenile strategijo: od začetnega poskusa, da bi z nasiljem zaustavile prodiranje desnice in premik politične osi na desno, so postopno prešle k pojmovanju fašizma kot babici in rojenici revolucije (izzvati desničarski državni udar, da bi tako dosegli mobilizacijo ljudskih in delavskih množic v revolucionarnem smislu).

Ugrabitev sodnika Sossija je dramatično razgalila dezorganizacijo in nemoč organov javne varnosti, ki niso znali izslediti teroristov. Karabinjerji so bili na primer oddaljeni le nekaj sto metrov od hiše, v kateri je bil zaprt namestnik državnega pravdnika, a je iz nerazumljivih razlogov niso preiskali. V dolgotrajnih pogajanjih se je država razklala na dva tabora: tiste, ki niso hoteli popustiti izsiljevanju in tiste, ki so menili, da je treba rešiti Sossiju življenje za vsako ceno in osvoboditi pripadnike skupine «XXII. oktober». Ob ultimativnem sporočilu RB je na primer genovsko prizivno sodišče odredilo izpustitev zaprtih teroristov, glavni pravdnik pa je s prizivom na ustavno sodišče preprečil osvoboditev. RB kljub temu niso uresničile grožnje, da bodo umorile ujetega sodnika, tudi ker nobena država (ne Kuba, ne Alžirija ne Jemen) ni hotela dati zatočišča pripadnikom tolpe. Z osvoboditvijo sodnika, za katero so se odločili po dolgi razpravi, so Curcio in njegovi dosegli tudi precejšen politični uspeh: prikazali so se javnosti kot skupina, ki spoštuje sprejete obveze, medtem ko je država izpadla kot krivoprisežnica, ki prezira zakone in razsodbe lastnih ustavnih teles (genovsko prizivno sodišče). Istočasno so tudi utrdili svoj sloves Robin Hooda XX. stoletja in si priborili marsikatero simpatijo.

Vidnemu uspehu, ki so ga RB

(Nadaljevanje na 25. strani)

Manifestacija pripadnikov tako imenovanega «območja avtonomije»

Morebitne mednarodne povezave italijanskih rdečih brigadistov

O domnevnih in morebitnih mednarodnih povezavah rdečih brigadistov se je govorilo že takoj ob njihovem nastanku in prvih terorističnih akcijah. Vendar je šlo bolj za ugibanje kot pa za ugotovitve, ki bi bile osnovane na stvarnih indicijah. V zadnjih časih pa so govorice postale vztrajnejše, vse bolj se širijo domneve o neki vrsti teroristične internacionale, o vrhovnih poglavarjih, ki zaradi sredstev in orožja, s katerim razpolagajo, lahko vedrijo in oblačijo v mračnem svetu evropskega političnega podzemlja. Govori se o infiltracijah tujih obveščevalnih služb, v strumentalizaciji krajevnih gveril in ultralevih gibanjih z edinim ciljem: ohraniti v prizadetih državah «status quo», preprečiti državam svobodno izbiro lastnega družbenega in političnega napredka ter podrediti njihove koristi primarnim interesom velesil in blokov.

Težko je reči, koliko je v teh govoricah resnice in koliko je izmišljotin, nesporno pa je, da obstaja neka povezava med terorističnimi gibanji v evropskem, pa tudi v svetovnem merilu. Naj navedemo kot dokaz le primer pripadnikov zahodnonemške anarhoteroristične skupine RAF, ki so večkrat sodelovali pri «podvigih» palestinskih skrajnežev, ter primer japonskih teroristov, ki so nekajkrat prevzeli nase breme samomorilskih akcij palestinske gverile.

Če pa obstajajo stvarne indicije o povezavi nekaterih tujih terorističnih grupacij, zaenkrat še ni nobenega konkretnega dokaza, da bi bile v to verigo vključene tudi rdeče brigade. V tem primeru je možno le ugibanje, ki temelji v glavnem na analogijah in logičnem sklepanju. Točnejši odgovor bo možen le, ko bomo lahko izčrpneje odgovorili na vprašanje, kdo so dejansko «rdeče brigade», kdo jih vodi in kdo jih neposredno ali posredno usmerja. Če je po eni strani mobilizacija mednarodnih demokratičnih gibanj ob ugrabitvi Alda Mora potrdila vtis, da taka vezi obstajajo, je pa dejanski propad vseh poskusov, da bi po tej poti prišli na sled ugrabiteljem («Rdeče brigade so neprodirne kot jeklena krogla», naj bi poudaril viden predstavnik PLO, ki se je zelo zavzemal za osvoboditev predsednika KD), postavil na glavo vse tovrstne domneve.

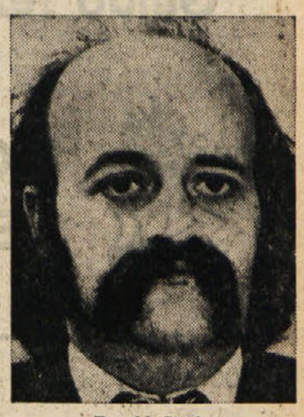
Glavne domneve o povezavi RB z ostalimi evropskimi terorističnimi organizacijami so se porodile zlasti po ugrabitvi Alda Mora. Nekateri očividci pokola v Ul. Fani so trdili, da so se nekateri člani komandosa pogovarjali med seboj v nemščini; kaže tudi, da je italijanska policija odkrila nekaj sledi v prisotnosti anarhoteroristov RAF v tistih dneh v Italiji. Med drugim naj bi nedaleč od Rima opazili avto z nemško evidenčno tablico, v katerem naj bi potovali štirje do zob oboroženi ljudje, ki so govorili nemško. Pred nedavnim so omenjeno tablico našli v garaži nekega zahodnega Nemca, ki ga policija ZRN sumi sodelovanja z RAF.

Te govorice o stikih med RB in RAF je delno potrdil v svojih intervjujih tudi Hans Joachim Klein, zahodnonemški terorist, ki je sodeloval pri napadu na sedež OPEC na Dunaju. Klein, ki trdi, da je zapustil gverilo, je med drugim namignil na skupni načrt za ugrabitev papeža Pavla VI. in na pomoč, ki naj bi mu jo nudili brigadisti. Toda njegove izjave niso bile zelo prepričljive, še zlasti pa se je zdelo sumljivo, da je intervjuje dal uredniku nekega springerjevega lista. Zato je marsikdo domneval, da gre za novo strumentalizacijo nekaterih obveščevalnih služb, zlasti izraelske, ki ima vso korist, da tudi pred svetovnim javnim mnenjem v največji možni meri očrni palestinsko gibanje.

Do držav Bližnjega vzhoda sta vodili še drugi dve sledi. Prva, aretacija treh švicarskih levičarjev v Egiptu z obtožbo sodelovanja z RB, se je povsem razblinila, druga pa je, kot kaže, nekoliko otipljivejša. Glavno vlogo v tem okviru naj bi imel Ronald Stark, mednarodni tihotapec z mamili, ki je bil aretiran 1975. leta v Bologni. V zaporu je Stark skušal za vsako ceno priti v stik z zaprtimi ultralevimi teroristi. Kaže, da mu je to uspelo, saj naj bi navezal stike celo s Curciom in naj bi postal pomemben člen v mreži, ki povezuje zaprte brigadiste.

Stark je prišel v Evropo v začetku sedemdesetih let in se ustavil najprej v Bruslju, kjer je postavil na noge zelo dobro opremljen in tehnološko zelo sodoben laboratorij za predelavo droge. Dasi je v ZDA imel veliko nevšečnosti s policijo zaradi razpečevanja mamil, ga po prihodu v Bruselj ameriški agenti niso več nadlegovali. Nasprotno kaže celo, da je bil z njimi v dokaj dobrem odnosu, kot med drugim dokazuje pismo, ki mu ga je poslal neki funkcionar londonskega veleposlaništva in ki se začenja z «Dragi Ronni...». Vprašanje zaenkrat brez odgovora je, zakaj je Stark prišel v Italijo, nekoliko zanemaril svoje posle in se skušal za vsako ceno vriniti v skrajno levičarske in teroristične kroge. Zakaj je napotil nekatere skrajneže v libanonska taborišča, ki so odprta tudi tujcem in ki jih je, kot kaže, organiziral imam Mussa Sadi (isti, ki je skrivnostno izginil med poletom iz Tripolisa v Rim). Imam je eden najvplivnejših in najbogatejših libanonski veljakov, ki naj bi imel celo lastno vojsko. Palestinsko gibanje naj bi gledalo nanj zelo sumljivo zaradi njegovih ne preveč prikritih simpatij do desnice in tihotapljenja mamil.

Stark, ki naj bi svoj čas bil

Ronald Stark ameriški tihotapec mamil, ki je osumljen sodelovanja s teroristi

v stiku s CIA, DEO in FBI, lahko računa v zaporu na stalno pomoč funkcionarjev ameriškega konzulata v Firencah. Leti sicer trdijo, da gre za običajno pomoč, ki so jo diplomatska predstavništva ZDA dolžna vsem ameriškim državljanom v težavah, marsikdo pa sumi, da so razlogi obiskov veliko manj nedolžni.

V ta okvir sodi tudi odkritje posebnega priročnika, ki naj bi bil namenjen obveščevalni službi ameriške vojske in ki naj bi ga sestavil gen. Westmoreland (nekdanji vrhovni poveljnik ameriških oboroženih sil v Vietnamu in sedaj načelnik glavnega štaba ameriške vojske) v začetku 1970. leta. Priročnik sintetično, vendar zelo konkretno razlaga, kako naj obveščevalne službe posežejo, ko se v državah zaveznicah politična tehtnica prevesi na stran komunistov ali ko postane «komunistična nevarnost» občutna. Med raznimi možnostmi, ki jih predvideva priročnik, naj omenimo le tiste, ki se najbolje prilagajajo italijanskim razmeram: osmešitev vidnih državnih osebnosti; pobude za diskreditiranje policije in sodstva; ustanovitev polvojaških skupin; bombe; umori in atentati na politike; infiltracija v državna telesa; umori policijskih funkcionarjev.

Dokument, ki ga je objavil tednik «Europeo», je v tem pogledu zelo natančen. Med drugim predvideva vrinjanje ameriških agentov med «prevratnike» z dvojnim ciljem: zbirati informacije o teh gibanjih in, prek njih, tudi o voditeljih zavezniške države. V primeru, da bi bili vlade in vodite-

(Nadaljevanje na 25. strani)

Teroristične organizacije v drugih evropskih državah

Poleg Italije so tudi druge zahodnoevropske države izpostavljene valu političnega kriminala, dasi je ta le redkokje dosegel tolikšno organiziranost in učinkovitost kot v Italiji. Najhuje prizadete so bile doslej Zahodna Nemčija, Severna Irska oziroma Velika Britanija, Španija in Francija.

Zahodna Nemčija: najbolj znana med vsemi je «frakcija rdeče armade» RAF, ki sta jo ustanovila Ulrike Mainhof in Andreas Baader. Skupina, ki si lasti odgovornost za vrsto krvavih atentatov (umori sodnika Bubacka, bančnika Jurgena Ponta in predsednika zveze industrijcev Schleyerja, preusmeritev letala, ki je imela dramatični epilog v Mogadišu), je dosegla akcijsko enotnost z gibanjem 2. junij in z revolucionarnimi celicami. Glavni cilj RAF je zanetiti revolucijo s terorističnimi akcijami, dosegla pa je le vse ostrejšo represijo, katere glavna žrtev je zgodovinska zahodnonemška levica.

Francija: teroristično nasilje v Franciji še zdaleč ni doseglo italijanske ali zahodnonemške ravni. Po manjših gverilskih skupinicah, ki so nastale po 1968. letu in ki so prve v Evropi organizirale «politično ugrabitev», so se januarja lani pojavili NAPAP (Noyaux Armees Pour l'Autonomie Populaire), ki so šteli okrog 50 pristašev. Izvedli so nekaj terorističnih akcij (umor zapriseženega stražnika v tovarni Renault Tramontija in nekaj bombnih atentatov) letos poleti pa so se po številnih aretacijah razšli.

Španija: tu sta delovali in delno še delujeta teroristični skupini FRAP in GRAPO. Obe sta nastali za časa Franca, ko se je še marsikomu zdelo, da bo edino oborožen boj lahko zrušil fašistično diktaturo. Obe organizaciji sta po Francovi smrti in odkar je Španija postopno ubrala pot demokracije, izgubili precejšnjo zaslombo, ki sta jo imeli med ljudstvom in sta sedaj dejansko onesposobljeni.

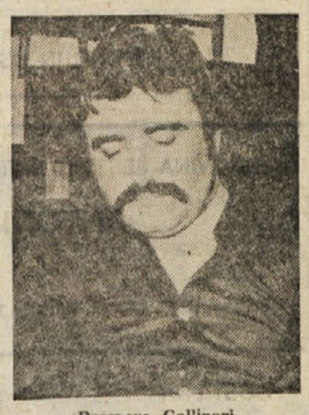
Drugačen je primer ETA, ki ni terorističnо pač pa nacionalistično gibanje in ima odločno podporo večine baskovskega naroda. Cilj gibanja ni zanetiti revolucije, pač pa «odgovarjati na nasilje in raznarodovalno politiko Špancev». V svojem boju pa se ETA vsekakor poslužuje izrazito terorističnih metod.

Severna Irska, Velika Britanija: primer IRA je v marsičem soroden primeru ETA. Organizacija, ki je bila ustanovljena 1919. leta, znova oživi 1969. leta, da bi zaščitila katoliške demonstrante pred nasiljem protestantskih skrajnežev. Po razkolu med kriloma «official», ki so bili bolj levičarsko usmerjeni ter naklonjeni političnemu boju, ter «provisional», ki so ostali zvesti republikanskim načelom, je breme oboroženega boja zoper Britance in protestante padlo vse na ramena slednjim. V desetih letih spopadov in atentatov pa je gibanje doseglo kaj skromne uspehe, še zlasti ker so klavrno propadla pogajanja o neodvisnosti Ulstra. Po tako dolgem obdobju nasilja in 1.333 človeških žrtvah se je marsikdo zamislil in tudi najbolj radikalni pristaši spoznavajo, da gverila postaja pretežka spona. Boj irskih rodoljubov zadobiva zato drugačno, bolj politično in napredno vsebino.

nika države. Kot žrtev političnih zločincev je po 59 dneh ujetništva padel mož, ki je vtisnil povojni Italiji, v dobrem in v slabem, pečat svoje osebnosti. Njegovo truplo bodo našli nekaj ur pozneje v Ul. Caetani, ozki uličici v središču Rima na pol poti med sedežem krščanske demokracije na Trgu Gesu in sedežem KPI v Ul. Botteghe oscure. Z njegovo smrtjo je doseglo višek eno najbolj krvavih in za italijansko demokracijo najbolj nevarnih obdobij v povojni zgodovini. Obenem se je končala tudi druga faza brigadistične ofenzive, kot dokazujejo atentati zadnjih dni, teroristi ne streljajo več na simbolične tarče, pač pa kar «v maso» v upanju, da bi tako dosegli tiste politične rezultate, ki jih niso dosegli z umorom sodnikov ter z ugrabitvijo in z ubojem Alda Mora.

Življenjska pot «rdečih brigad», teroristične organizacije, ki je postala eden glavnih sovražnikov italijanske demokracije, se je začela pred 8 leti, točneje 20. oktobra 1970, ko so Renato Curcio in njegovi pristaši z letakom, ki so ga prezrli tudi najbolj pazljivi spremljevalci italijanskega političnega dogajanja, naznanili rojstvo skupine. V teh 8 letih so se RB iz skupine zanesenjakov in sanjačev, ki so se v marsičem zgledovali po mitičnemu angleškemu banditu Robin Hoodu, spremenile v razvejano organizacijo, ki ima znatno življenjsko silo, lahko računa na neko, dasi majhno družbeno osnovo in ki je po svoje odraz globoke gospodarske, politične in družbene krize v Italiji, če je res — kot trdi britanski zgodovinar Walter Laqueur — da je zgodovinsko dokazana vez med obujanjem terorizma in krizo nekega državnega sistema.

Rojstvo «rdečih brigad» jeseni 1970. leta je bilo sad dolgega procesa in napetih razprav v tistem delu ekstraparlamentarne levice, ki je bila najbolj izpostavljena po eni strani omami kitajske kulturne revolucije, po drugi pa podvigov latinskoameriških gverilskih gibanj, zlasti Ernesta Che Guevare in urugvajskih tupamarov in ki je ocenjevala zakonit politični in parlamentarni boj le kot jeklo ob srečanju peščice študentov tridentinske univerze za sociologijo, ki so se skupno s Curciom preselili v Milan, in skupine milanskih tehnikov ter specializiranih delavcev, ki so globoko doživljali pretres '68. leta ter «vročo sindikalno jesen». Že od samega nastanka se je CPM razlikoval od skupin, ki so nastale iz študentovskega gibanja, zaradi tesnejše povezave s tovarniško stvarnostjo. Roditelji so mu bili CUB (comitati unitari di base) in GdS (Gruppi di studio), oporečniške skupine, ki so spontano nastale v milanskih tovarnah in v katerih so bili aktivni srednji kadri, tehniško osebje, ki je prišlo do spoznanja, da je v sodobni industrializirani družbi «tehnik zgolj delavec v tovarni z zelo razvito tehnologijo».

Prospero Gallinari eden od domnevnih voditeljev «rdečih brigad»

V nekaterih izvenparlamentarnih skupinah je razprava o nasilju in o oborožen boju, ali — točneje povedano — sanjarjenje o revoluciji, bil le ventil, skozi katerega so se sproščale utesnjene energije in srd, neke vrste besedna katarza v smislu, ki so ga temu pojmu pripisovali grški dramatiki: v revolucionarnih besednih izlivih so mladi izvenparlamentarci izčrpali ves svoj zanos in se na ta «očiščeni in utrujeni» vračali k vsakodnevnim opravilom. V «mestnem političnem kolektivu» pa je

Brigadisti Fabrizio Pelli, Renato Curcio in Paola Besuschio med nekim procesom pred milanskim porotnim sodiščem

KAJ STA «NAP» IN «PRIMA LINEA»?

Paleg rdečih brigad, ki so zaradi tragične učinkovitosti znane tudi izven italijanskih meja, so se na odru političnega nasilja pojavile v zadnjih letih še druge teroristične organizacije (našteli so okrog 140 različnih vzdevkov in kratic). Najbolj znani med temi sta NAP (proletarski oboroženi oddelki) in «prima linea», ki se, kot kaže, po organizacijski sposobnosti in učinkovitosti kosa z RB.

NAP: ta grupacija je nastala skoraj istočasno z rdečimi brigadami, vendar je bila njena ideološka in družbena osnova povsem drugačna. Rojenice so ji bili upori v kaznilnicah severne in srednje Italije, ko so jetniki ob srečanju z zaprtimi študenti-oporečniki na osnovi slabo prebavljenega marksizma sestavili približno takole enačbo: ker je v zaporu veliko več proletarcev kot buržujev, je očitno, da buržujska pravica uporablja različne vatle pri odmerjanju kazni. Zato ni mogoče govoriti o pravici in pravičnosti, tako imenovani kriminal pa je zgolj odgovor zatiranih na krivičnost družbe. Zapor zato pravični družbi ni potreben, saj je le orodje, ki se ga buržoazija poslužuje, da utrjuje lastno oblast. Zato je nujno uničiti zapore in osvoboditi vse jetnike.

V tej enostranski, izkrivljeni in izredno semplicistični analizi so se spoznali tako pripadniki zaprtega podproletariata, ki so v njej iskali neke vrste moralni alibi za lastna kazniva dejanja, kot tudi nekateri sinovi elitnih neapeljskih buržujskih družin.

NAP so v svojem boju zoper italijansko družbeno ureditev ubrali isto pot kot rdeče brigade: po prvih demonstrativnih atentatih in požigih avtomobilov so segli po orožju, poskusili so se v ugrabitvah (primer kasacijskega svetnika Di Gennara) in v atentatih na policijske funkcionarje. Z razliko od rdečih brigadistov so se tudi večkrat poslužili razstreliva, vendar tako nespretno, da je marsikateri njihov pristaš izgubil življenje. (Naj omenimo le eksplozijo v skrivališču v Ul. Consalvo in spodletel atentat na kriminalistično umobolnico pri Aversi).

Velika pa je bila tudi razlika v organizacijski stopnji dveh skupin in v kulturni ravni voditeljev: ni naključje zato, da so se RB v tem času oslo okrepile, medtem ko so bili NAP povsem onesposobljeni in so kot teroristična skupina umrli s smrtjo Antonia Lo Muscia.

PRIMA LINEA: Ta organizacija, ki je v kratkem času dosegla zavidljivo organizacijsko in akcijsko raven, je veliko mlajša od RB. Nastala je sredi 1976. leta, na odru političnega nasilja pa se je pojavila 29. novemrbra istega leta z vdorom v sedež funkcionarjev družbe Fiat. Od tedaj se je še večkrat «oglasila»: zadnjič s pokolom pri Patrici, v katerem je bil ubit terorist Roberto Capone.

Če naj verjamemo letakom, s katerimi se predstavlja, se PL proglaša za «agregacijski pol vseh tistih gverilskih skupinic, ki so delovale pod različnimi imeni, z namenom, da omogočijo nastanek oborožene proletarske oblasti.» Glavne postojanke teroristične skupine so v Turinu, Milanu, Firencah, Neaplju in v Kalabriji, prisotna pa je tudi v nekaterih velikih tovarnah, saj je «ustanovitev borbenih proletarskih enot» eden od njenih glavnih ciljev.

Z razliko od rdečih brigadistov, katerim očitajo oddaljenost od ljudskih množic, ustanavljanje militaristične elite, precenjevanje orožja ter zapostavljanje politike, pripadniki PL živijo v polovični ilegali («ki je politično pravilnejša in vojaško ustreznejša») in prikrivajo teroristično dejavnost s povsem zakonitimi zaposlitvami. Kljub tem teoretičnim in političnim nasprotjem pa kaže, da so se RB in PL vsaj v nekaterih primerih dogovorile za akcijsko enotnost.

Predolgo bi bilo podrobneje naštevati in opisovati značilnosti vseh ostalih formacij, ki se pojavljajo na odru političnega nasilja in kriminala. Na splošno lahko rečemo, da pošastno bohotenje po eni strani odraža dejansko naraščanje števila skupin in skupinic, ki se opredeljujejo za oboroženi boj, po drugi pa gre tudi za propagandistično potezo terorističnih central, ki skušajo na ta način tudi iztiriti preiskovalce.

Glavne tarče malih in mikroterorističnih skupinic niso vidni politični voditelji, policisti ali direktorji velikih podjetij, pač pa izrazito krajevne ustanove in podjetja kot IACP, gradbena podjetja, združenja trgovcev, univerzitetne podporne ustanove. Atentat tolmačijo kot podporo, ki jo sicer prizadeti zavračajo, pravičnemu boju zapostavljenih družbenih plasti za lastne pravice.

Stran uredil VOJMIR TAVČAR

MODE VALENTINA Soc. A.M.I.

LASTNIK

Sonja in Marino Stranj

DOMJO 89 — tel. 820-191

P
PAM
M

ŽELEZNINA

34010 Domjo 132 — tel. 824-979
Trst (industrijska cona)

RESTAURANT - LOCANDA

SONIA

DOMJO 47 — tel. 820-229

SUPERMARKET

DESPAR

DOMIO

Guido Jez

DOMJO 157
TEL. 826-541

GOSTILNA

MARIA in LUCIANO

RICMANJE 111 — tel. 823-285

GOSTILNA

ZDENKA IN OSKAR
KURET (Ex društvo)

RICMANJE 6 — tel. 820-192

TRGOVINA JESTVIN

LIVIA CEJ

RICMANJE 111

GIOVANNI MANZIN

«L'ARTIGIANALE»

SKLADIŠČE NA DEBELO
ŠUNKA - SUHO MESO - SIR IN JESTVINE

Tel. 795-534 UL. S. CILINO 52
Telefon št. 231-782 PREBENEG 13
Tel. (dom) št. 751-060 D O L I N A 41

GOSTILNA

TUL

MAČKOLJE 106 — tel. 231-744

MESNICA

PANGERC SERGIO

DOMJO 33 — tel. 820-346

GOSTILNA PRI STUDENCU

STRAIN

Ob petkih zaprto

DOLINA 40 — tel. 228-116

TRGOVINA POSODE, ROŽ IN ELEKTRIČNEGA MATERIALA

SLAVKO KRMEC

DOLINA 71 - tel. 228-197

GOSTILNA - TRATTORIA

«ROSANDRA»
Pri Nori

BOLJUNEC 66

TRGOVINA JESTVIN

DRAGO ŽERJAL

BOLJUNEC 237

TRGOVINA ČEVLJEV IN POPRAVILA

DUŠAN ŽERJAL

BOLJUNEC 46

KOZMETIČNI SALON

Ružica

BOLJUNEC 378

TEL. 228-313

TRGOVINA JESTVIN

SANCIN

BOLJUNEC 62 - tel. 228-422

MANUFAKTURA

SANCIN - STRAIN

BOLJUNEC 231 - tel. 228-145

BAR

MARIJA ŽERJAL

BOLJUNEC 322

GOSTILNA

LIVIO SANCIN

BOLJUNEC 62 — tel. 228-117

MESNICA

MARINO PREGARC

BOLJUNEC 366

ZALOGA
GRADBENEGA MATERIALA

OSKAR RACMAN & C.

BOLJUNEC 340 — tel. 228-166

PEKARNA

O T A

BOLJUNEC 38 — tel. 228-253

MLEKARNA - SLAŠČIČARNA

LAURA KOFOL

BOLJUNEC 44 — tel. 228-425

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA JESTVIN

RADO ŽERJAL

BOLJUNEC 405 — tel. 228-114

MESNICA

GRDINA - ŽERJAL

BOLJUNEC 371 — tel. 228-405

TRGOVINA JESTVIN IN KLEPARSKA DELAVNICA

ŽERJAL

DOLINA 348 — tel. 228-143

TRGOVINA JESTVIN

BORIS ŽERJAL

DOLINA 172 — tel. 228-178

ZADRUŽNA GOSTILNA

Podnajemnik

Ezio in Nerina Fontanot

DOLINA 230 Tel. 228-187

MESNICA

PANGERC

DOLINA 80 — tel. 228-112

TRGOVINA MANUFAKTURE IN KONFEKCIJE

BRUNA SANCIN

DOLINA 24

MLEKARNA IN SLAŠČIČARNA

KOS MIRANDA

DOLINA 15

Srečno novo leto

MESNICA

KJUDER

RICMANJE 102

TOBAKARNA

ŽERJAL

RICMANJE 24

MIZARSTVO

BERDON BORIS

RICMANJE 120 - tel. 824-951

ČASOPISI IN MANUFAKTURE

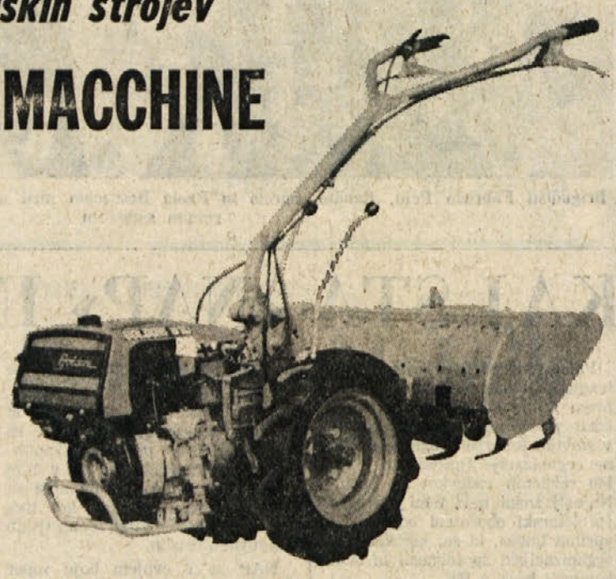
OLGA KOS

DOLINA 184 - tel. 228-122

Trgovina kmetijskih strojev

UNIVERSALMACCHINE

Stanislav Prašelj

DOLINA 195
Telefon 228-190

GOSTILNA

KOZINA ALEKSANDER

PREBENEG 11 - tel. 231-741

KLET STARI KRAS
CANTINETTA VECIO CARSO

BORST 67 — tel. 228-250

TRGOVINA JESTVIN

KOS

MAČKOLJE 25 - tel. 231-740

TRGOVINA JESTVIN

OSKAR KRALJIČ

PREBENEG 85 - tel. 231 846

TRGOVINA JESTVIN

MARCELA ZOBEC

BORST 27 - tel. 228-566

KAROSERIJA

SULLI CORRADO

BORST 89 - tel. 228-327

TRISPAN

TRISPAN

želi svojim odjemalcem srečno novo leto

OBČINSKA UPRAVA DOLINA

ŽELI SVOJIM OBČANOM
SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1979

TRGOVINA JESTVIN IN TOBAKARNA

ANTONIJA BRCE

BORŠT 67 — tel. 228-225

Zaloga AGIPGAS - LIQUIGAS - KEROSAGIP (Postrežba na dom)

GOSTILNA

PETAROS

BORŠT 60 — 228-151

GOSTILNA

BRUNA - MARIO PAVLETIČ

BORŠT 29 — tel. 228-152

KAJ JE ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE JUGOSLAVIJE?

Življenje in delo mladih v Jugoslaviji

Združuje mladino od 14. do 27. leta starosti, je ustavna družbenopolitična organizacija in njeno članstvo je prostovoljno, je neposredno soudeleženec samoupravnega odločanja o vseh življenjskih vprašanjih

Od 13. do 15. decembra je bil v Beogradu X. kongres Zveze socialistične mladine Jugoslavije, na katerem se je zbralo skoraj 1500 mladih delegatov in predstavnikov vseh narodov in narodnosti iz vseh predelov Jugoslavije. Kongres je pomenil preverjanje dosedanjega dela, predvsem v obdobju štirih let od zadnjega kongresa do danes, ter iskanje najustreznejše in najbolj učinkovite poti za bodočo akcijo za uveljavitev najširših množic mladih kot subjekt v družbi in v izgradnji socializma.

Mladi se v Jugoslaviji srečujejo, sicer v specifičnih pogojih, s podobnimi problemi kot mladi v drugih, predvsem evropskih državah: gre za vprašanja šolanja, izobraževanja, zaposlovanja po šolanju, ponekod tudi nezaposlenosti. Od ostalih pa jih ločuje dejstvo, da imajo v socialistični Jugoslaviji možnost, ki jo delno uresničujejo, da aktivno in zavestno vplivajo na razvoj in spreminjanje družbenih odnosov. To vlogo mora imeti in celotno delovanje njihove organizacije mora biti usmerjeno v to.

Jugoslovanska specifičnost je, da obstaja ena sama mladinska organizacija, ki združuje vse mladinke in mladince od 14. do 27. leta starosti, ki želijo dati svoj prispevek k izgradnji jugoslovanske družbe. Organizirano mladino torej združuje predvsem volja in pripravljenost, da prispeva k razvoju. Zveza socialistične mladine je ustavna organizacija: ustava opredeljuje njeno vlogo, njene dolžnosti in njene pravice. ZSM je edina izključno mladinska družbenopolitična organizacija in njeno članstvo je prostovoljno. Dejansko je ZSM Jugoslavije razdeljena na republiške in pokrajinske organizacije, ki imajo samostojno vlogo in položaj, a ki morajo svoje delovanje usklajati z ustavo in osnovnimi smernicami programa zveze komunistov. Na zvezni ravni se določajo najosnovnejše skupne naloge in usmeritve. Konkretnih direktiv ZSLJ ne more sprejemati: delovanje in usklajevanje lahko poteka le na osnovi delegatskega sistema.

Zveza socialistične mladine je strukturirana na sledeči način: na osnovi interesov se mladi najprej združujejo v osnovne organizacije (v tovarnah, v šolah, itd.) Iz svoje sredine izvolijo predstavnika-delegata v občinsko konferenco, ki deluje na občinski ravni. Občinske konference pošljejo svoje delegate v republiško konferenco in ta določi svoje predstavnike v zvezni konferenci zveze mladine.

Zvezni kongres je najvišja demokratična oblika odločanja znotraj mladinske organizacije, kajti na njem so prisotni delegati iz vseh republik in pokrajin, iz občinskih konferenc ter iz družbenih organizacij in društev, ki so kolektivni člani ZSM.

Kongresi se vrstijo vsaka štiri leta in so najvišje telo odločanja. Na njih se oceni delo celotne mladinske organizacije za nazaj ter se določijo smernice za bodoče delovanje. Razprave o kongresnih temah pa potekajo v vseh sredinah in so torej priprave na kongres, tako da so stališča nato usklajena in pride le do javne potrditve opravljenega dela.

Nedvomno so temeljnega pomena, ker so tudi bolj konkretni, kongresi na republiški ravni, če je zvezni kongres srečanje vseh in določanje ter usklajevanje smernic, so republiški kongresi detajlni delovni dogovori.

ZSM mora delovati na vseh področjih družbenega življenja in se mora boriti, da bo mladina resničen subjekt, neposredni udeleženec samoupravnega odločanja o vseh življenjskih vprašanjih. «Uspehi ZSM in njen prispevek k razvoju socialistične družbe, je v svoji študiji dejal Edvard Kardelj, bodo toliko večji, kolikor bo ustvarjala pogoje za širšo in hitrejšo vključitev mladih ljudi v vse vrste družbene odgovornosti in družbenega odločanja v delegatskem sistemu. Kajti mlad človek, kakor vsak drug, lahko samo v življenjski praksi, pri delu in odgovornem odločanju, preverja samega sebe, svoje ideje in pobude, pravilnost svojih stališč pa tudi realne možnosti in sposobnosti družbe».

Delovanje zveze mladine zajema različna področja življenja; dotaknimo se le nekaterih vprašanj.

ZSM organizira in spodbuja Mladinske delovne akcije. V zadnjih letih so le-te oživele in danes je poudarek tako na idejni vsebini kot na ekonomskem vidiku. Na ravni republik in zveze delujejo akcije na principu solidarnosti z manj razvitimi regijami in z namenom krepitve bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov. Lokalne akcije imajo v večji meri poudarek na ekonomskem aspektu. Gre za obliko samoprispevka mladih k razvoju njihove ožje sredine.

V zadnjem obdobju je bilo veliko razprav o usmerjenemu izobraževanju; mladinska organizacija je bila v teh razpravah osrednji subjekt. Gre za boljše povezovanje izobraževanja z združenim delom, to je s potrebami in interesi tovarn ter drugih delovnih organizacij. Dosedaj so bili namreč preveč prisotni administrativni poklici ter poklici v uslužnostnih dejavnostih, premalo pa je bilo poudarka na poklicih v neposredni proizvodnji. Usmerjeno izobraževanje je predpogoj za usklajevanje in reševanje družbenih potreb.

Posebej je pomembno delovanje mladine v osnovnih organizacijah v tovarnah, kjer se odvijajo temeljni družbenoekonomski odnosi in kjer morajo imeti mladi veliko vlogo pri dviganju storilnosti dela, v boju proti neopravičenim izostankom z dela, ter za bolj disciplinski odnos do dela in bolj učinkovito izkoriščanje delovnega časa. Skratka mladi se morajo še bolj potruditi za stabilnejše gospodarstvo in za reševanje problema nezaposlenih.

Važno mesto v delovanju ZSM ima povezovanje z družbenimi organizacijami in društvi, kot so klubi OZN, taborniki, planinci, Rdeči križ, počitniška zveza in podobno. Tovrstne organizacije, ki združujejo veliko mladih, so kolektivni člani ZSM. Skupno z njo določajo smernice delovanja in to delovanje usklajujejo.

Nadaljnja vprašanja v delovanju zveze mladine so vprašanja športa in telesne kulture, prisotnosti v sistemu obrambe in splošne ljudske zaščite, v delu s pionirji in otroki.

Velik poudarek je tudi na mednarodni dejavnosti, kot je dejala Tatjana Suhadolnik, predsednica komisije za mednarodne odnose pri republiški konferenci ZSM Slovenije. To dejavnost lahko ločimo na dva dela. Na eni strani je pomembna internacionalistična vzgoja mladih, to je vzgoja mladih z razumevanjem procesov in dogajanj v sodobnem svetu. Kajti na osnovi tega je mogoče ustvarjati široko kadrovsko osnovo za delo celotne organizacije mladih na področju mednarodne aktivnosti. Ta vzgoja je pogoj za podružabljanja mednarodne aktivnosti, kar pomeni vključiti čimširše članstvo, in ne le izbrano diplomacijo, v to dejavnost. Konkretne smeri dela so povezovanje občinskih konferenc z mladinskimi organizacijami v zamejstvu, z naprednimi in demokratičnimi organizacijami sosednih držav ter povezava republiških konferenc z gibanji in organizacijami v neuvrščenih državah in v drugih državah. Važno je povedati, da je bilo na X. kongresu prisotnih nad 150 mladinskih in študentskih organizacij iz 73 držav celega sveta. V mednarodni aktivnosti mladih mora biti stalno prisotno prizadevanje za nove pravičnejše ekonomske odnose med državami. To odgovarja načelu neuvrščene politike Jugoslavije in spada v uresničevanje sklepov konferenc neuvrščenih v Kolombu ter pomembnega zasedanja OZN o novem ekonomskem redu.

Taka mednarodna aktivnost mladih je tudi osnova za boljše in bolj odgovorno vključevanje v samoupravne procese v delovnih organizacijah.

Na drugi strani je sodelovanje z narodnimi manjšinami izven Jugoslavije. Sodelovanje s sosednimi državami je pomembno, saj preko njega Zveza socialistične mladine pomaga drugim pri razumevanju pomena ureditve statusa narodnostnih manjšin kot pogoja za boljše sosedske in prijateljske odnose.

Važna je tudi ureditev študijskih pravic in socialne problematike tujih študentov, ki študirajo v Jugoslaviji. V tem oziru se ZSM bori za samoupravno preobrazbo mednarodne izmenjave študijskih praks, ki naj postanejo del vzgojnoizobraževalnega procesa in ki naj se v kadrovskem smislu povezujejo z interesi združenega dela.

Poleg tega je še vedno odprto vprašanje mladih na začasnem bivanju v tujini. Mladinska organizacija si še naprej prizadeva za boljše stike s to mladino in zato, da bi mladi v tujini čimbolje spoznali ZSM in sodelovali z njo. V tem smislu bi bilo koristno, da bi mladi prihajali na mladinske delovne akcije, kajti to je oblika, s katero bi sami prispevali za razvoj nerazvitih področij (največ mladih v tujini je prav iz nerazvitih področij) in s tem bi tudi pomagali ustvariti pogoje za vrnitev v domovino.

Ena izmed najvažnejših novosti na X. kongresu je bila najbrž izkazana volja, da se uresničuje tova zamisel o večji povezanosti vodstev s članstvom: gre za princip kolektivnega vodenja, ki naj bi s povečano rotacijo povečal odgovornost celotnega predsedstva organizacije na vseh ravneh. Predsedujoči naj bi se menjevali v kratkem časovnem odbobju (6 mesecev ali eno leto), kar naj bi zagotovilo večjo odgovornost in večjo zainteresiranost širšega kroga ljudi.

SUADAM KAPIĆ

Mladi v Jugoslaviji so četrtina prebivalstva

Jugoslavija je po strukturi prebivalstva mlada država in v Evropi zavzema eno izmed prvih mest. Ocenjuje se, da živi znotraj njenih meja blizu 5,5 milijona mladih ljudi od 14. do 27. leta starosti, kar predstavlja 24,4% celotnega prebivalstva.

Kratek pregled starostne strukture po republikah kaže, da je prebivalstvo najmlajše v relativno še nerazvitih ali slabo razvitih republikah (Bosna in Hercegovina, Črna gora in Makedonija); tam je namreč natalijeta najvišja. V razvitejših predelih (Hrvatska, Slovenija, Vojvodina in Srbija) je nataliteta nizka in se kaže demografski proces staranja.

Zveza socialistične mladine Jugoslavije, ki je naslednica revolucionarnega SKOJ (zveze komunistične mladine Jugoslavije), ustanovljenega oktobra 1919, združuje danes nad 3,6 milijona mladih ljudi. Delovne mladine je 1.224.000, mladine z vasi 676.000, študentov 254.000, šolske mladine 1.277.000, ostalih pa 177.000.

Člani ZSMJ, oziroma posameznih republiških zvez socialistične mladine, so organizirani v približno 35.500 osnovnih organizacijah, kjer se vrši temeljna dejavnost mladih, predvsem z oziroma na njihove interese in potrebe. Največ osnovnih organizacij (okrog 15 tisoč) deluje v organizaciji združenega dela, to je podjetjih; sledi osnovna in srednja šola s približno 11 tisoč osnovnimi organizacijami; ostale osnovne organizacije mladine so na vaseh ter na fakultetah in višjih šolah, ki jih je v Jugoslaviji okrog 300.

Po ocenah iz letošnjega leta je 1,6 milijona mladih (okrog 30%), ki niso člani Zveze socialistične mladine.

MLADINSKE DELOVNE AKCIJE

Prve mladinske delovne akcije so bile organizirane v aprilu in v maju leta 1941. Njihov namen je bil predvsem pomagati narodnoosvobodilnemu boju. Tako so mladi zbirali orožje, hrano, obleko in opravljali tudi razne diverzantske akcije.

Po vojni so se mladinske delovne akcije vključile v obnovo porušene države. Prvi dve akciji, ki sta postali simbol mladinskega prostovoljnega dela, sta izgradnja proge Brčko - Banovići (nad 62 tisoč brigadirjev in brigadirk) in proge Šamac - Sarajevo (okrog 220 tisoč brigadirjev).

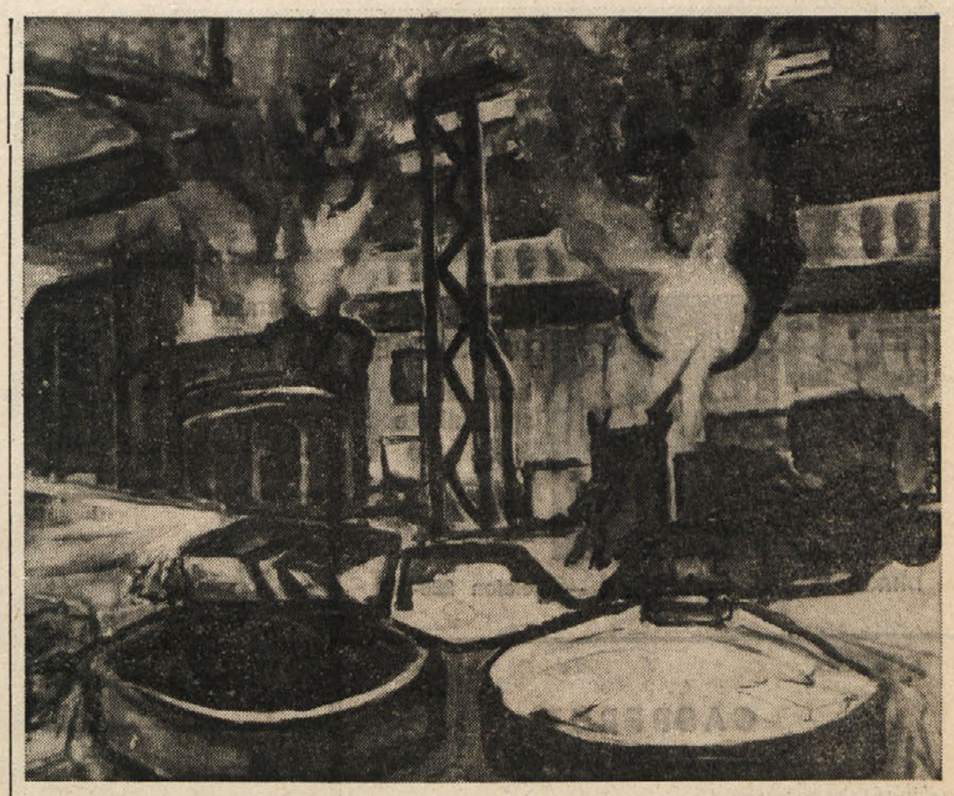
Po premoru v letih '60 so mladinske delovne akcije ponovno zaživele z novo vsebino, to je kot šola dela, samoupravljanja, tovarištva in bratstva in enotnosti. Samo leta 1977 se je prostovoljnega dela udeležilo okrog 2 milijona mladih. V času med zadnjima dvema kongresoma (od 1974 do 1978) zveze mladine je bilo organiziranih 78 zveznih delovnih akcij, v katerih je sodelovalo nad 100.000 brigadirjev.

MEDNARODNA DEJAVNOST ZSMJ

Med 9. in 10. kongresom je ZSMJ razvila sodelovanje z več kot 450 nacionalnimi, regionalnimi in mednarodnimi mladinskimi ter študentskimi organizacijami v svetu. Najpomembnejše je bilo sodelovanje z organizacijami neuvrščenih držav in držav v razvoju.

ZSMJ je bila tudi gostiteljica dveh sej pripravljalnega odbora za prvo konferenco študentskih organizacij iz neuvrščenih držav, na katerih je sodelovalo 50 mladinskih in študentskih organizacij iz Evrope, Azije, Afrike in Latinske Amerike. ZSMJ je organizirala tudi «študentske pogovore» v okviru seminarja «Univerza danes», na katerih je sodelovalo okoli 130 študentskih organizacij.

Mladinskih delovnih akcij v Jugoslaviji se je v zadnjih štirih letih udeležilo okoli 900 tujih brigadirjev iz 50 držav, okoli 150 jugoslovanskih mladincev pa je sodelovalo na prostovoljnih delovnih akcijah v tujini.

Jože Cesar — Ravenski plavži (olje)

ODLOMEK IZ TRAGIČNE MEDVOJNE PRETEKLOSTI NA SLOVENSKEM

NAŠA ROJAKA - MUČENIŠKI ŽRTVI DOMOBRANSKE «ČRNE ROKE» NA BARJU

Sadistični morilec Franc Frakelj in njegova tolpa v domobranski postojanki v Tomišlju - Tragična usoda družine Ukmarjevih s Proseka - Strahote Kozlarjeve gošče - Vinku Ukmarju in njegovi hčerki Otiliji je treba postaviti obeležje

V tragičnih dneh narodnoosvobodilnega boja je pri nas na Tržaškem največ žrtev padlo po zaslugi konfidentov in izdajalcev, ki so dejansko izročali borce in aktiviste raznim policijam od Collottijeve tolpe do Gestapa in SSovcem. Medsebojnega obračunavanja med Slovenci, ki naj bi bila izraz spopada reakcije in revolucije, pri nas ni bilo. To pa enostavno zato, ker so se pri nas domala vsi opredelili za Osvobodilno fronto. Redki posamezniki, ki so pričakovali, da se bo razvoj preokrenil na staro, na preminulo, so imeli premalo manevrskega prostora, da bi mogli učinkovito razviti boj proti narodnoosvobodilnemu gibanju.

Jera Ukmar

Vinko Ukmar

Morda bi se ob širšem preiskovanju, ki ga žal pri nas še nismo dovolj učinkovito opravili, le našlo še kako dejanje medsebojnega obračunavanja; toda doslej nam je znan le primer, ko je Črna roka 10. marca 1944 umorila Stanka Vuka, njegovo ženo Danico Tomažičevo in dr. Draga Zajca, ki je bil takrat pri Vukovih na obisku. Razlog za ta trojni umor je bil jasen. Stanko Vuk je nameraval oditi iz Trsta in se priključiti pokrajinskemu odboru Osvobodilne fronte, kot je bilo že predhodno dogovorjeno. Ker je bil znan kot krščanski socialist, bi njegova javna priključitev v OF močno utrdila osvobodilno gibanje zlasti na Goriškem, kjer je bilo še precej sredincev. Tudi prihod žene Danice je bil že dogovorjen: prevzela bi mesto partizanske učiteljice na Krasu.

Pokol Ukmarjevih

Delovanje Črne roke pa se je strahotno razvilo v starih mejah Jugoslavije. Črnorokci so morili od Jesenic na Gorenjskem preko Ljubljane globoko na Dolenjskem. Najbolj znana je bila njihova postojanka pri sv. Urhu vzhodno od Ljubljane. Med drugimi oporišči pa je gotovo najbolj grozno oporišče Črne roke na Barju. Prav med žrtvami tega zločinskega gnezda bomo našli našega proseškega rojaka Vinka Ukmarja in njegovo družino.

Vincenc (Vinko) Ukmar je bil rojen na Proseku 12. januarja 1877. S svojo ženo Gertrudo (Jero) rojeno Potokar 23. januarja 1885 v Velikem Mlačevu pri Grosupljem, se je poročil 24. septembra 1905. Svoj dom sta si uredila v Škednju na številki 165. Vinko je namreč bil zaposlen v škedenjskih plavžih. Rojevali so se jima otroci kar po vrsti. Prva je prišla na svet Albina, nato so sledili fantje Oskar, Mirko in Vinko. Sledilo je rojstvo deklice Otilije 1. septembra 1910). Tržaško vrsto otrok je zaključil Stanko, ki se je rodil kako leto pred prvo svetovno vojno. V prvem letu vojne je oče Ukmar pograbil svojo številno otročad in se odselil v ženino rojstno vas Veliko Mlačevo. Tu se jim je leta 1921 pridružila še novorojenka Romana. Vinko Ukmar je moral biti zelo delaven in gospodaren, da si je lahko kljub devetčlanski družini kupil leta 1924 majhno hišo z vrtom in njivo v Mateni pri Igu. Zaposlen je bil v Ljubljani kot mestni čuvaj. Otroci so odraščali in se zaposlili razen najmlajše Romane, ki je ob izbruhu druge svetovne vojne še obiskovala ljubljansko učiteljišče.

Usodni čas je razpršil številno Ukmarjevo družino. Albina, aktivistka, in brat Oskar sta preživela ves vojni čas v Ljubljani. Doma pa sta ostali Otilija in Romana. Ukmarjevi so sprejeli pod streho še Milko Kaizer s Štajerskega, ki je pribežala ob nemški okupaciji skupno z Vinkom, svojim zaročencem, ki je ob začetku vojne učiteljeval v Dravogradu. Milka Kaizer in Romana Ukmarjeva sta učili v partizanski šoli v Tomišlju, dokler ni bila vzpostavljena belogarčistična postojanka. Vinka so Italijani kot aktivista zaprli in ga poslali v taborišče na Rab in nato v Visco, od koder je zbežal in odšel v partizane, kjer je že bil brat Mirko kot kuhar pri glavnem štabu narodnoosvobodilne vojske. Tudi najmlajši brat Stanko je šel skozi izkušnje ljubljanskega aktivista in internacijo v partizane.

Kar trije Ukmarjevi fantje pri partizanih! To je bilo seveda znano tudi domobrancem, ki so imeli najbližjo postojanko v Tomišlju pod Krinom, oddaljeno komaj 2 km od Matene. Iz šole, kjer so imeli svojo vojašnico, so imeli daleč naokrog po ljubljanskem Barju široko lovišče. In imeli so kaj loviti! Saj je skoro iz vsake barjanske hiše bil kdo pri partizanih ali je vsaj partizanom nudil vsestransko pomoč.

Proti vsem tem je bil naperjen maščevalni srd domobrancev iz Tomišlja. V tej posadki je imel komandant Franc Frankelj izbranih dvanajst zaupnih, rekel bom kar krvoločnih sadistov, ki so sestavljali vod Črne roke. Ti so bili slepo orodje svojega komandanta. Ostali domobranci niso smeli vedeti podrobnosti o akcijah likvidatorjev, vendar jih to ne oprošča od moralne sovrivde.

Med žrtvami te morilske tolpe so bili tudi Ukmarjevi. V ponedeljek 22. novembra 1943 še pred zoro so vdrli v Ukmarjevo hišo in odpeljali najmlajšo, Romano. Dva dni nato so v noči od 23. do 24. novembra drugič obiskali Ukmarjeve in jih proti jutru odgnali vse: očeta Vinka, mater Jero, hčerko Otilijo in njihovo gostjo Milko Kaizer. Dobrega pol kilometra od Ukmarjeve domačije se je žalostna povorka razdvojila. Del črnorokcev je odpeljal mater Jero naprej v postojanko, drugi del pa je s komandantom Frankeljnom na čelu odgnal Vinka, Otilijo in Milko Kaizer v bližnjo hosto, ki je znana pod imenom Kozlarjeva gošča. Tu so vse tri pobili s puškinimi kopiti.

Mater Jero so v vojašnici najprej sopčili s hčerko Romano, ki je bila zaklenjena v celici, toda tudi sedaj ni Romana ničesar priznala. Za njeno materjo je izginila vsaka sled. Šele po koncu vojne, ko se je iz koncentracijskega taborišča Auschwitz vrnila neka Barjanka, je pričala, da je videla v taborišču Jero Ukmarjevo, ki so ji vbrizgali injekcijo po kateri je postala vsa črna in je v mukah umrla. Ta priča je povedala, da je enako umrla tudi njena sovaščanka Škrabova. Verjetno sta postali obe žrtvi medicinskih preizkusov.

Romano so v ranih jutranjih urah 25. novembra umorili v Kozlerjevi gošči skupaj s 15 sotrpini. O tem piše v brošuri «Fašistično-domobranski teror nad Slovenci», ki jo je napisal že leta 1944 dr. Maks Šnuderl, predsednik Komisije za ugotavljanje okupatorjevih zločinov pri SNOS: «Dne 25. XI.1943 so domobranci planili v Črno vas na Barju in odurno zahtevali od prebivalcev, ki so že spali, naj se oblečejo in gredo z njimi. Zasilno oblečene so zvezali in jih z vso naglico, suvajoč jih s kopiti pušk, gnali v temo. Zaman spraševanje, jok in obupne prošnje! Poveljnik domobrancev v barjevski šoli Franc Frakelj, ki si je nadel ime Petra Skalarja, je vodil ta pošastni sprevod... Vaščani so od daleč z očmi in ušesi spremljali to nočno grozoto. Kmalu so slišali obupno vpitje in krike smrtne groze, nato tri rafale iz mitraljeza, posamične strele iz puške in končno eksplozijo ročne bombe.

16 ljudi je padlo. Med njimi otroci... Še dolgo so ljudje kazali okrvavljen kol in zobovlje 14-letne Vere Škraba, ki je ležalo razstreseno po morišču». (Vera je bila hči Škrabove, ki je tragično končala v Auschwitzu). Njun oče oziroma mož Jakob Škraba je o strašnem dogodku izpovedal: «Zjutraj okrog štirih sem iz smeri Kozlerjeve gošče slišal krike in strele. Po moji oceni so jih mučili več kot eno uro. Tako dolgo sem namreč slišal kričanje iz tiste smeri. Okrog devetih sem odšel v barjansko šolo in Frankeljna vprašal, kje sta moja žena in hčerka. Zgini, sicer še tebe ustrelim, je zarjovel.»

Od 16 žrtev (po Šnudrlu) so znana imena le dvanajstih. Poleg že omenjene Romane Ukmar in mlade Vere Škraba, je na seznamu kar pet Melikov. Franc in Ivan Melik sta bila brata znanega slovenskega geografa dr. Antona Melika, Marija njegova svakinja, Slavko (17-leten) in Bojan (14-leten) pa njegova nečaka.

Strahote Kozlarjeve gošče

Nadaljnje naštevanje žrtev barjanskih črnorokcev in njihovega zverinskega, sadističnega mučenja, ki se je stopnjevalo zlasti z onečaščenjem in skrunitve mladih žena in deklet, bi preseglo okvir tega članka, zato naj navedem le še nekaj dokumentov, ki bodo gotovo prepričalo vsakogar, tudi tiste, ki bi iz kateregakoli vzroka podvomili v popolno avtentičnost zgoraj opisanih dogodkov.

Vsepovsod po Kozlarjevi gošči so gledala trupla iz zemlje. Zaradi mraza niso pozimi začela trupla razpadati, a na spomlad se je začel širiti neznosen smrad in ljudje so se zbali, da se razširijo kužne bolezni. Po ponovnih pritožbah si je Kozlerjevo goščo ogledala v maju 1944 sodno-policijska komisija. Sorodniki žrtev so pričakovali, da jim bo oblast le dovolila dostojen pokop na pokopališču. Člani komisije so se zgrozili, ko so vsepovsod videli glave, noge, ali roke, ki so molele iz zemlje. Nekatera trupla so oglodale zveri. Ob pregledovanju groznega grobišča je pridrvel komandant Frakelj s samokresom v rokah, njegovi pajdaši pa z naperjenimi puškami: «Vsi proč, če ne vas pobijemo!» je rjovel Frankelj. «Tu nimate kaj delati!» Domačini so vsi zbežali, člani komisije pa so se skušali z njim pogovoriti, da opravljajo le svojo službeno dolžnost. Frakelj je ostal neomajen in je tudi komisijo nagnal nazaj v Ljubljano. Po vztrajnih nadaljnjih intervencijah je le prišlo do prekopa trupel. Svojci so preneslі žrtve na pokopališče v Igu, v Tomišlju in v druge kraje. O tem obstaja ohranjen tudi dokument s policijskega ravnateljstva v Ljubljani. To listino citiram v celoti

Policijski zbor Ljubljana
Upravi policije v Ljubljani
Uradna beležka

Ob današnji ekshumaciji trupel v Črni vasi sem slišal od tamkajšnjih vaščanov, da je v Kozlarjevem gozdiču, občina Tomišelj, samo v eni jami okoli 40 neznanih trupel, nekaj pa tudi posamezno.

Ta trupla pa menda niso dobro pokrita z zemljo in se pri njih vidijo glave, roke in noge.

Ker se vaščani Črne vasi in okolice bojijo, da bi kaka žival ta trupla kaj več odkopala in s tem povzročila širjenje bolezni, prosijo naj se tudi ta trupla zavarujejo proti izbruhu kužnih bolezni.

Ljubljana, 16. avgusta 1944
dežurni uradnik
Žibret

Pa še eno dokumentirano pričevanje, ki pojasnjuje tudi, zakaj je Frakelj bil prav v času prekopavanja žrtev nekaj časa odsoten iz Tomišlja. Iz zapisnika procesa proti vojnim zločincem in izdajalcem Rupniku, Rösenerju in drugim, ki je bil v Ljubljani leta 1946, posnemam delček zaslišanja soobtoženega podpolkovnika Milka Virjaka, ki je bil pomočnik poveljnika organizacijskega štaba domobranske vojske:

TOŽILEC: Poznate poročnika Fraklja?

VIRJAK: Poznam. Spoznal sem ga pri domobranstvu. Bil je menda bivši semeniščnik in eden naših najslabših oficirjev.

TOŽILEC: V čem se je kazalo to, da je bil najslabši oficir?

VIRJAK: Moralno, mislim, ker je bil zelo nedisciplinиran. Dal sem ga aretirati in pripeljati na Ljubljanski grad.

TOŽILEC: Kaj je naredil?

VIRJAK: Na Barju je postrelil več ljudi in jih slabo pokopal, tako da so nekateri deli telesa gledali celo iz zemlje.

TOŽILEC: So bili to moški ali ženske?

VIRJAK: Ne vem. Ko sem ga vprašal, kaj so biti ti ljudje, mi je odgovoril, da so sodelovali pri napadu na Črno vas in se je tako tudi branil. Jaz mu, odkrito povem, nisem verjel in sem zahteval, da se ga kaznuje.

TOŽILEC: Kaj se je nato zgodilo z njim?

VIRJAK: Preiskavo sta vodila dr. Černi in dr. Capuder. Dr. Černi pa je bil sam udeležen pri Črni roki in je Fraklja kaznoval samo z mesecem dni zapora.

Virjakova izpoved obtožuje vrhove belogardistov — domobranske organizacije: Frakelj je dobil le mesec dni disciplinskega zapora, ker je bil pri pokopavanju svojih žrtev tako površen; pobijanje pristašev osvobodilnega gibanja, pa je itak bilo v programu vrhovnih voditeljev izdajalskega kolaboracionizma.

Ko je Angela Kumše, ki se je čudežno rešila izpred mitraljezov črnorokcev, ki so postrelili 27. januarja 1944 devet žena in deklet, pričela avgusta 1946 na vel-

Otilija Ukmar

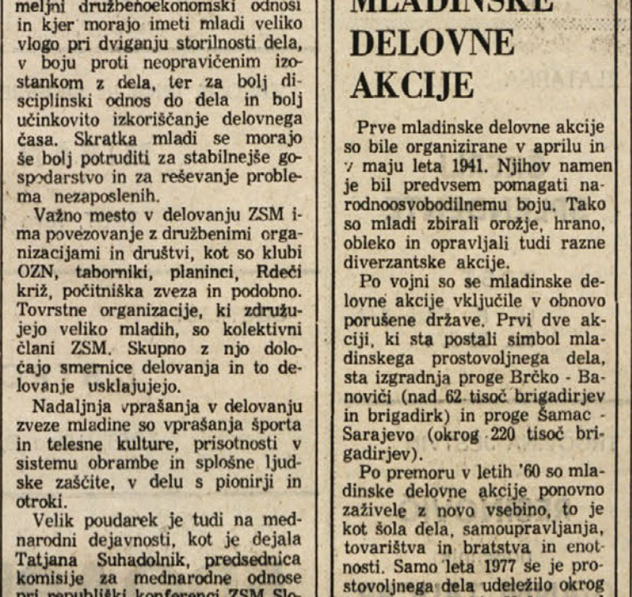

Romana Ukmar

likem procesu proti Rupniku, Rösenerju in drugim zločinem, je general Leon Rupnik izjavil, da sedaj prvič sliši o takih zločinih in da jih kot poveljnik domobrancev obžaluje, šef Rupnikove policije dr. Lavro Hacin pa je zatrdil: če bi bil to prej vedel, bi bil Fraklja zaprl.

Sicer pa je res, da je Frakelj, ki pa so ga na Barju poznali pod imenom Peter Skalar, ravnal največkrat na svojo roko z zelo «skrajšanim postopkom». S svojo tolpo je vdiral v hiše najrajši zvečer ali celo ponoči, zbral skupino žrtev in jih takoj odgnal na morišče. Ob takih podvigih je ponorel. Aretirancem

(Nadaljevanje na 25. strani)

Franko Volk — Projekt pejsaža št. 19

Z NAJBOLJŠIMI

RISTORANTE
Locanda Mario

VRT
BAR - SOBE
PARKIRIŠČE
Lovske specialitete
Žabe
Zaprto ob torkih

DRAGA S. ELIA — TRIESTE — Telefon 228-173

GOSTILNA

GASPERUT

Najemnika CLAUDIO in SERGIO

JEZERO — tel. 228-212

Zaprto ob torkih

Gostilna «Pri vodnjaku»

Gustinčič - Gustini Gigi

ZAPRTO OB ČETRTKIH

JEZERO
Telefon 228-211

ZALOGA GRADBENEGA MATERIALA IN KURIVA

KARLO ČOK

LONJER 236 — tel. 910-124

SAMOPOSTREŽBA

UMBERTO GHEZ

TELEFON 54-388 LONJERSKA CESTA 168

BAR - JESTVINE

LORENZI (LAVRENČIČ) SONJA IN ZVONKO

LONJER 330 — tel. 910-047

PLESKAR IN DEKORATER

ŽERJAL BRANKO

MILJE - FERNEI, Ul. Stazione 5 — tel. 272-701

AGRARIA

Garden Center

G. Ugussi & C.

Vse za kmetijstvo in vrtnarstvo

NOGHERE - PRI OREHU 133 — tel. 23-198

GOSTILNA

AL PONTE

CREVATIN

NOGHERE - PRI OREHU 131 — tel. 23-110

GOSTILNA

BAK

PESEK 2 - tel. 226-120

GOSTILNA

FIDEL LEO

PESEK 38 - tel. 226-294

MIZARSKA DELAVNICA

KARIŠ GIULIANO

PESEK 38 - tel. 226-294

TRGOVINA JESTVIN

BRUNO KAPUN

PESEK 1 - tel. 226-389

HOTEL RESTAURANT TOURING

ALOJZ SABA

lastnik

PESEK 54 - tel. 226-100

TISKARNA

graphart

TRST
UL. ROSSETTI 14
TEL. 77-21-51

vošči srečno novo leto

ŽELJAMI!

Vošči uspešno in srečno novo leto

GRADBENO PODJETJE

PETRA

TRST - Ul. Carducci 8 - Tel. 732681

TRAD TRIESTE

Telegram: TRAD - TRST
Telex: 46187 TRADEX
C.C. Trieste: 60217 M/851624

TRST
Ul. Cicerone 10
Tel. 68-812 30-336

— Posamezni stroji in kompletne avtomatske linije za proizvodnjo pohištva in za lesno industrijo na splošno
— Lakirnice, sušilni kanali, naprave za ogrevanje in ventilacijo itd.
— Rezervni deli
— Repromateriali

AVTOMEHANIČNA DELAVNICA

LEANDRO CORETTI

TRST, Ul. Sette Fontane 97 — tel. 733-249

GOSTILNA

GELMO

Str. di Fiume 412 (Katinara) — tel. 910-749

KRANJSKE KLOBASE IN KRAŠKI TERAN V

BIFEJU TOMAŽIČ

TRST, Ul. Cassa di Risparmio 3 — tel. 35-301

TRATTORIA - GOSTILNA

DA PINA

Ul. Fonda 54 — tel. 812-303

LINOTIPIJA

SESTAN ROBERTO & SOCI

TRST, Via Piemonte d'Istria 1/13 — tel. 816-303

ELEKTROAVTO DELAVNICA

ROJC - ROICI

TRST, Ulica Giulia 28 — tel. 568-907

ZALOGA VINA IN LIKERJEV

MIRAN KURET

TRST, Riva Gulli 1/E — tel. 762-286

GOSTILNA

OSTROUŠKA

TRST, Ulica S. Nicolò 1 — tel. 61-349

SADJE IN ZELENJAVA

GRUDINA CELESTINA

Lonjerska cesta 177

MIZARSKA DELAVNICA

MILAN KOVAČIČ

TRST
Ul. Cunicoli 13 - tel. 726-212

TRGOVINA JESTVIN

NINO ROLIČ

Ul. Rio Spinoleto 27
tel. 810-330

KROJAŠKI SALON

S. KOŠUTA

TRST, Drev. D'Annunzio 11
Tel. 795-498

ZLATARNA

ŠKERLJ SPLENDENTE

TRST
Ul. F. Filzi 5/A
tel. 68-374

TRGOVINA JESTVIN

RESINOVIČ

najemnik

GIANNI TAUCER

TRST, Trg V. Giotti 8
tel. 761-948

KROJAČNICA

MOZETIČ

TRST, Trg Garibaldi 11
tel. 790-280

EDOARDO FURLANI s.n.c.

Agraria

Kmetijski stroji

TRST — Ul. Milano 18, 25 — Tel. 62-200

MANUFAKTURNA TRGOVINA Z BLAGOM

Stojan Udovič

Velika izbira moškega in ženskega blaga ter vsakovrstne konfekcije

TRST

Trg Ponterosso 4 in P.zza Vecchia 2 — tel. 62-573

VSE ZA KMETIJSTVO IN VRTNARSTVO — STROJI VSEH VRST

KMETIJSKA ZADRUGA - Trst

z o. j.

SEDEŽ: Trst, Ulica Foscolo 1
tel. 794-386

Poslovalnici:

Trst, Ul. Flavia 62 — tel. 812-397

Milje, Trg Curiel 3 — tel. 272-494
(pri avtobusni postaji)

BIFE

«PRI JOŽKOTU» (FIGOVEC)

TRST, Ul. Ghega 3 — tel. 64-780

V SPOMIN NA UMRLEGA REVOLUCIONARJA

Anton Ukmar v Abesiniji med borci proti italijanski kolonialni zasedbi

Skupno poslanstvo Ukmarja, Barontinija, Rolle in Francoza Monniera - Barontini rešil Ukmarja gotove smrti

To pričevanje Antona Ukmarja o njegovem abesinskem obdobju je za Inštitut Gramsci zapisal Cesare Colombo in objavil v tedniku KPI «Rinascita» dne 7. maja 1966.

Že v Španiji leta 1937, po Guadalajari, se je govorilo z Barontinijem, prvič, o gibanju rodoljubov v Abesiniji in o potrebi, da bi poslali kakšnega tovariša iz mednarodnih brigad; o isti zadevi mi je govoril, vedno zelo na splošno brez omembe kakšne naloge v Afriki, tudi Di Vittorio. Ko sta konec leta 1937 Grieco in Di Vittorio prišla v Španijo, in pozneje v oktobru 1938, mi je Di Vittorio rekel, naj poiščem kakšnih deset mlajših tovarišev, brez družinskih obveznosti, zdravih, ki se spoznajo na vojaške veščine, toda Abesinije mi ni omenil.

Že eno leto prej sem imel priložnost govoriti o nalogah antifašistov v Abesiniji, vedno nasploš no, s Spanom v Valenciji. Kakšen teden pred prihodom Di Vittoria (konec avgusta, začetek septembra), med Barontinijevim obiskom v Španiji, mi je ta govoril o potrebi pošiljanja «posebne misije» kakšnih desetih italijanskih borcev iz mednarodnih brigad, toda še vedno brez omembe Abesinije.

V istem obdobju se je razpravljalo tudi o vprašanju pošiljanja na Kitajsko elementov mednarodnih brigad in, dejansko, je nato odpotovalo na Kitajsko najmanj 20 oseb, zdravnikov in drugih zdravstvenih delavcev.

Verjetno se je Barontini v tistih dneh ukvarjal s pošiljanjem tistih tovarišev na Kitajsko. Z Giuseppom Di Vittoriom smo se dogovorili, da chranimo mojo nalogo, da bi šel s «posebno misijo» v tajnosti in da bi do odhoda prišlo v mesecu decembru ali januarju. V resnici je Barontini odpotoval že v decembru leta 1938 (kot sem pozneje zvedel), potem ko je prišel v stik, zdi se mi v Parizu in Bruslju, z družinskimi člani in neposrednimi sodelavci Negusa, med katerimi je bil tudi Lorenzo Taezaz, s katerim se je dogovoril glede pošiljanja desetih španskih borcev v Abesinijo.

V taborišče v Saint-Cyprien (v marcu 1939) mi je poslal Di Vittorio pismo, v katerem mi je sporočil takojšnje uresničenje načrta: «Nikar se ne začudi spričo osebe, ki te bo obiskala». Kakšen dan pozneje so me dejansko poklicali na poveljstvo internacijskega taborišča: neki francoski častnik mi je rekel, da je prišel, da bi mi omogočil izhod skupaj s šestim tovarišem, ki je bil določen in pokazal mi je Di Vittorijev listek, «to je določena oseba». Čez eno uro sem brez obvestila in brez slovesa skupaj z Rollo zapustil taborišče v častnikovem avtomobilu. Ta nam je dal osebne dokumente (brez fotografije, nekakšen *récepissé*) in odpotovali smo v Pariz na lastno pest, na neki naslov. Dan pozneje smo srečali Di Vittoria: zopet naju je vprašal, ali sva pripravljena izvršiti tisto težavno mislijo, katere trajanje je bilo predvideno na dve leti in še le prvikrat povedal, da gre za Abesinijo. Dal nama je en dan za premislek, toda midva sva takoj pristala.

Di Vittorio nama je povedal, da je že neki drug italijanski tovariš, katerega je Ukmar dobro poznal, že v Abesiniji, z imenom Paul; toda ni povedal, kdo je. Ukmar je domneval, da bi bil lahko Spano.

Z nama bi bil moral potovati francoski polkovnik *Paul Robert Monnier* in Lorenzo Taezaz. Naša naloga v Abesiniji je bila, pomagati pri mobilizaciji prebivalstva proti kolonialistom in pri ustanavljanju partizanske vojske.

V Parizu smo se srečali tudi s Tekle Hawariate, ki je bil zadnji abesinski predstavnik pri *Društvu narodov* in izročili so nam akreditivna pisma, napisana na svilenih žepnih robcih s podpisi Haile Selasijeja v katerih se zahteva, naj se njihovim nosilcem nudi pomoč in podpora in še en osebni dokument: Ukmarjev dokument je bil na ime *Johannes*, Rollov pa na ime *Petrus*, dokument francoskega polkovnika pa na ime *Andreas*.

Konec marca sta Ukmar in Rolla odpotovala skupaj iz Marseilla s ponarejenimi dokumenti, ki jih je oskrbela partija: Ukmar z nizozemskim potnim listom, Rolla pa s švicarskim. Predstaviti sta se morala direktorju Hotela Wind v Kairu. Tam sta prišla v stik z nekaterimi Abesinci, ki so čakali Lorenza Taezaza in Monniera. Monnier je prišel v stik z britansko službo («vedò, da sta vidva in tisti, ki je že doli, komunisti»). Rolla, Monnier in Ukmar so odpotovali v Kartum, Lorenzo pa je ostal v Kairu z drugimi abesinskimi emigranti.

V Kartumu smo odšli skupaj z nekim bivšim abesinskim ministrom k britanskemu guvernerju. Vso prtljago smo pustili, kakor tudi evropska oblačila in jih izročili Abesincu, dogovorili smo se glede dopisovanja in nato z vlakom odpotovali v Gedaref, od tam v tovornjaku, potem pa peš skozi gozd s petdesetimi Abesinci, ki so nas spremljali. Preko Atbare smo odšli v vas, kjer nas je čakala druga skupina oboroženih Abesincev, ki so prebivali v neki «svobodni vasi». Ob tisti priliki sem prekoračil, prvič, neko cesto, ki so jo zgradili Italijani. V neki drugi «svobodni vasi» smo srečali Barontinija: nosil je gosto brado in do takrat je že opravil inšpekcijo. Obrazložil nam je položaj in razpravljali smo skupaj, kaj storiti.

Morali smo prepričati »Abesince, naj opustijo organizacijo velikih enot od tisoč do dva tisoč oseb, od katerih je bil samo en del oborožen s puškami — take formacije so namreč lahko našli in uničili — in naj ustanavljajo manjše in bolj gibčne skupine. Ne smejo več ubijati ujetnike, temveč jih je treba razorožiti in pustiti svobodne ob tistih cestah, ki jih nadzorujejo Italijani s transportnimi sredstvi, katerih gverilci niso mogli uporabljati, vse z namenom, da se vrnejo v svoje baze ali pa se umaknejo v Sudan.

Moralo se je vsekakor ohraniti osvobojena ozemlja. Morali smo obdržati stik z upornimi poglavarji, koordinirati njihove akcije, izogibati se oboroženih spopadov med raznimi formacijami, storiti, kolikor je bilo mogoče, da se oborožene skupine pomirijo in storiti vsakršen napor proti okupacijski vojni.

Med prebivalstvom ni bilo več nobenega zaupanja v obljube kolonialne vlade, ker niso bile nikoli uresničene. Kolonialne oblasti so se izolirale zaradi: hude davčne politike (s povišanjem cene sladkorja), prepovedi svobodne trgovine s soljo in prepovedi svobodnega izkoriščanja solin), zaradi zamenjave srebrnih talarjev s papirnatimi novčanicami, zaradi obvezne oddaje orožja (kar je bilo za «svobodnega človeka nerazumljivo»), zaradi preganjanja in streljanja koptskih duhovnikov in vseh, ki so znali čitati in pisati ter čarovnikov. Še bolj nerazumljivo pa je prebivalstvu postalo pravično stališče do Italijanov, ker so se okrog Goggiama, naselili italijasni obrtniki in drugi delavci in tudi kmetje, s katerimi so poskušali kolonializacijo in opravljanje cestnih del pri čemer so uporabljali prav tako italijansko delovno silo, kakor tudi zaradi obnašanja raznih vojaških formacij (karabinjerjev, milicije, policije itd.)

V pokrajini Gondar v Goggiamu in v amarskih vaseh je bilo prebivalstvo že konec leta 1937 v odkriti vstaji. Kmalu po našem prihodu, v poletju 1939, so se množičnim dizertacijam plačanih ameriških enot, ki naj bi služile za organizacijo, velike kolonialne armade, pridružili še primeri dizertacij libijskih čet.

Ukmar in Rolla sta v spremstvu 10 do 15 oboroženih vojakov nadzorovala odporniške centre. Med voditelji so bili tudi bivši študenti z evropskih in tudi italijanskih univerz. Vest o prisotnosti Evropejcev med organizatorji gverile je kmalu prišla do italijanskih oblasti. Novico je omenil radio Adis Abeba in sporočil razpis nagrade za tistega, ki jih ujame. Poleg tega so bile ustanovljene kolaboracionistične tolpe 200 do 300 oboroženih mož z nalogo, da iščejo in ujamejo Evropejce in poglavarje gverile. Ukmar je bil v coni Gondar, okrog jezera Tana ob Gornjem Nilu, nato pa v Adbari v Goggiamu. Monnier je nekaj časa ostal z Rollo, potem pa se je z Ukmarjem odpravil proti Harrarju, da bi prišel v stik s svojimi zaupnimi agenti zaradi preskrbe. Med potjo ga je zadela srčna kap in je umrl. Obvestili so Lorenza, ki je medtem prispel iz Sudana v Abesinijo skupaj z drugima dvema Abesincema, ki sta prihajala iz Anglije in njim je Ukmar izročil Monnierove dokumente in stvari (v novembru 1939).

Medtem je bil Barontini v Goggiamu (v avgustu 1939), kjer ga je našel Lorenzo Taezaz. Okrog Barontinija se je ustvarilo jedro ljudske vojske in glavni štab ali vlada, ki jih je sestavljalo devet starih poglavarjev. Po Monnerjevi smrti smo se vsi trije sestali. Dva meseca prej je izbruhnila v Evropi vojna: to smo zvedeli v oktobru iz neke stare številke *Corriere della sera*. Naši radijski sprejemniki niso več delovali in smo jih opustili, ker so bile rezervne baterije izrabljene. Sklenili smo, da ne bomo obdržali več stikov z harrarskimi agenti in da bomo poiskali stike s Kairom, kjer smo imeli javko. Položaj med voditelji gverile je postajal težaven, morda zaradi angleškega ali francoskega vpliva: v želelo so prihajali abesinski poglavarji, ki so se hvalili, da so po poreklu od Menelika in so zavzeli stališče proti Negusu. Povečale so se vojaške akcije: napadi daleč izven baz, okrepitev informacijske mreže in podpiranja patriotov.

V marcu 1940 je Ukmar zbolel za zlatenico in je poslal po Rollo in Marontinija. Stregla mu je žena nekega poglavarja in neka sužnja. Najprej je užival malo mleka, potem pa nič več. Prišla sta dva čarovnika, zažigala sta dišeče trave in končno so ga odnesli iz tukula ven, da bi ga pustili umreti. Nato so ga odnesli še iz vasi, mu vzeli orožje in vse druge koristne stvari ter ga položili pod neko drevo. Smrt je bila neizogibna tudi zaradi mrčesa, toda tedaj je prišel Barontini: bilo je zvečer in slišal je klice: «Ogenj!», «Ogenj!». Barontini mu je pomagal, z bajonetom mu je odprl usta, tako da je lahko použil kinin; nato ga je položil na kamelo in se napotil v smeri Goggiama. Ko je Barontini prispel v vas, so mu rekli, da je njegov prijatelj mrtev. Po prihodu v neko drugo vas je Ukmar po nekaj tednih počitka in obilne hrane prišel k sebi. Tudi Rolla je zbolel. Zaradi neke majhne rane na prstu mu je zatekla vsa roka. Barontini mu je s pomočjo rezov pomagal, da je ozdravel.

Vse skupaj je trajalo komaj en mesec. Sklenili so, da bodo ostali v najbolj tesnih stikih: iz Kaira ni bilo nobenih sporočil in premaknili so se proti Sudanu. V maju 1940 so prišli do reke Altara, potem ko so obšli, na daleč, jezero Tana. Morali so hoditi po obveznem prehodu, ki je bil zelo nevaren. Z njimi so bile tudi abesinske ugledne osebnosti, od katerih pa so trije zboleli, dva koptska duhovnika in oboroženo spremstvo dvajsetih mož. Tolpa 600 Abesincev, ki so jih deloma oborožili Italijani, da so se borili proti gverilcem, jih je ustavila. Zahtevali so težko orožje in zlato. Že nekaj časa je krožila v deželi legenda o zakladih Negusovih emisarjev in njihovih evropskih pomagačev: govorilo se je o 300 kamelah , natovorjenih z zlatom; Ukmarja in Rollo ter še dva Abesinca so ločili od Barontinija ter duhovnikov in Abesincev. Rekli so, da je zlato v Badarefu v Sudanu in končno so se sporazumeli, naj bi Ukmarjeva in Rollova skupina šla po zlato, Barontini in ostali pa naj bi jih čakali. Načrt je predložil Barontini in se tajno sporazumel za beg (njegov šotor z Abesinci, ki so bili z njim, je bil ob robu nekega gozda), tako da bi se ponovno sestali na določenem kraju.

Spremstvo Ukmarjeve, Rollove in skupine drugih Abesincev so določili naši: večino so sestavljali pripadniki Ambare, katerih del se je že boril skupaj s patrioti in ki je v ugodnem trenutku odstranil vse tiste, ki niso hoteli slediti direktivam ujetnikov. Odšli so na kraj, dogovorjen z Barontinijem, in ga čakali devet dni: tolpa, ki je naše ujela, se je medtem premaknila. Vsi so bili prepričani, da se je Barontini izgubil v gozdu, ali pa da je bil ubit. Prekoračili so mejo in dospeli v Kartum brez incidentov. Šli so k bivšemu abesinskemu ministru po evropske obleke in Angleži so jim povedali: «Tudi vaš italijanski prijatelj bo jutri tukaj».

Barontini in drugi, ki so pobegnili z njim s pomočjo sodelovanja Amharcev, so se zgubili v gozdu in zašli čez mejo v Sudan mnogo bolj južno.

Po osmih - desetih dneh, bilo je konec maja 1940, so prispeli v Kairo. Zahtevali so, da bi jih vkrcali za Grčijo ali Sirijo ali pa za Turčijo. Toda vkrcali so jih na neko francosko ladjo Rdečega križa, ki je prevažala francoske in nizozemske begunce. Barontiniju je uspelo, da se je neopazno izkrcal. Rolla in Ukmar pa sta bila en dan po prihodu v Pariz aretirana in nato internirana v Vernet d'Ariège. To je bilo v začetku junija 1940, čez nekaj dni je Pariz padel v nacistične roke.

(Prevod: S.R.)

• OD ZAČETNEGA GESLA

(Nadaljevanje z 21. strani)

dosegle z ugrabitvijo Sossija, so sledili prvi porazi. Najprej so brigadisti v Padovi zaradi prenagljenosti ubili misovca Giuseppa Mazzolo in Graziana Giralucija, najhuje pa se jim je maščevala naivnost, ko so nasedli besedam in nezasluženemu slovesu Silvana Girotta, dvoumnega redovnika, ki se je izdajal za bivšega gverilca z vzdevkom «pater mitra». V nekaj tednih je Girottu uspelo, da si je pridobil zaupanje Renata Curcia in ga zvabil v past skupaj z Albertom Franceschinijem. Obenem je poseben karabinjerski oddelek pod vodstvom generala Dalla Chiese odkrival skrivališče za skrivališčem z uporabo katastrskih map: orožniki so preiskali vsa stanovanja, ki so bila prodana v tistem letu v količkaj sumljivih okoliščinah.

S tem sistemom so karabinjerji odkrili skrivališči v Robbianu di Mediglia in v Pianellu, kar je bil za brigadiste skoraj tako hud udarec kot aretacija Curcia in Franceschinija. Še zlasti, ker so se ujeli v past trije teroristi: Pietro Bertolazzi, Pietro Bassi in Roberto Ognibene. Slednji je med poskusom bega ubil podčastnika Feliceja Maritana.

Zmedeni in dezorganizirani pa so brigadisti kljub temu še enkrat ponižali državo: z drzno akcijo je Margherita Cagol osvobodila Curcia iz kaznilnice v Casaleju Monferratu. Da je vdrla v zapor in onesposobila preplašenega paznika najbolj «odprte» kaznilnice v Italiji, je izbrala najlažjo pot: pozvonila je na zvonec glavnih vhodnih vrat in agentu, ki je pogledal skozi kukalo, pokazala škatlo, polno papirja, češ da ima zavoj za nekega jetnika. Ko ji je odprl, ga je onesposobila z brzostrelko v rokah. Poklicala je Renata Curcia in se nemoteno oddaljila z njim v spremstvu pajdašev, ki sta ji pomagala pri izpadu.

Beg Curcia je izzval v državi val izrednо ostrih polemik, saj javno mnenje ni moglo razumeti, zakaj so enega najnevarnejših teroristov zaprli v najmanj zaščiten italijanski zapor. Še zlasti pa so se vsi vprašali, kako je bilo mogoče, da je uprava spregledala izredno sumljivo brzojavko, s katero je Mara napovedala Curciu osvobodilni podvig.

Iz arhiva «rdečih brigad», ki so ga odkrili v Milanu: platnica in stran iz zajetnega dosjeja

Z begom glavnega voditelja in ideologa si «rdeče brigade» niso opomogle: v upanju, da bi si nekoliko opomogle, so improvizirale ugrabitev industrijca Vallarina Gaucio. Neprevidnosti pa so jim bile usodne: karabinjerji so, po naključju ali ne, odkrili skrivališče in v spopadu pri Arzellu je bila ubita Mara Cagol. Kaže, da je bila Curciova soproga in poveljnik turinskega voda, najprej ranjena v spopadu in da so jo orožniki ubili, ko se je vdajala. Kmalu po smrti žene je bil v Milanu aretiran tudi Curcio skupaj z novo družico Nadio Mantovani. Ko so ga vklenili v lisice, je priznal, da je osamljen tudi v organizaciji: «Aretirali ste le navadnega pripadnika RB, niste pa onesposobili organizacije.» Marsikdo je imel njegove besede za brezupno bahanje; napoved pa je bila tragično točna. «Rdeče brigade» so ubrale novo, bolj krvavo pot. Šest mesecev pozneje je komandos RB ubil v Genovi glavnega pravdnika Francesca Coca ter njegovo spremstvo. Mesto starega jedra brigadistov, nekoliko naivnih zanesenjakov, so prevzeli novi, odločnejši ljudje, ki so ubrali pot krvoločnega ubijanja svojih nasprotnikov. Začel se je divji ples, ki se še nadaljuje, kot dokazuje umor policijskih agentov v Turinu.

Z umorom odvetnika Fulvia Croceja so dosegli enoletno odložitev procesa proti Curciu in zaprtim brigadistom, ofenzivo so nadaljevali z atentati proti časnikarjem, letos pa so se zopet spravili na sodnike, dokler se 10. marca z umorom Berardija v Turinu ni začela doba 107 najbolj krvavih dni v italijanski povojni zgodovini, ki se je zaključila dan po obsodbi Curcia in njegovih pajdašev z umorom genovskega policijskega komisarja Antonia Esposita.

Z ugrabitvijo Alda Mora so RB dokazale znatno organizacijsko in vojaško sposobnost, politični sadovi pa so bili kaj skopi: stranke vladne večine so strnile svoje vrste in niso klonile izsiljevanju. Spretno zakulisno manevriranje pisem, govoric in nejasnih okoliščin, ki se je začelo po Morovi smrti in za katerega brigadisti niso odgovorni, je bilo z vidika rahljanja vezi med strankami veliko uspešnejše.

Po tem zločinu so brigadisti ubrali novo pot: nič več eksemplaričnih represalij in atentatov, pač pa nediskriminiran napad na vse predstavnike države in njenih teles s ciljem, da pospešijo razkroj.

Toda kdo so novi strategi, kdo so člani strateškega vodstva, ki so v kratkem času na ruševinah Curciovih «rdečih brigad» zgradili novo, veliko nevarnejšo organizacijo? Odgovor je zelo tvegan, ker so informacije o sedanjem «organiku RB» zelo skromne: govori se o Mariu Morettiju in Prosperu Gallinariju, govori se o Roccu Micolettu, dejansko pa ni točno znano, kakšno funkcijo in kakšen čin imajo omenjeni v terorističnі skupini. Prav tako se je govorilo o bivšem pripadniku tujske legije in nato banditu Giustinu De Vuonu (vpleten je v ugrabitev in umor inž. Carla Saronia) kot o domnevnemu Morovemu morilcu. Dejansko pa gre le za domneve, katerih osnovanost je težko preverljiva.

Kar je bolj verjetno je, da so «rdeče brigade» sklenile akcijsko enotnost s skupino «prima linea». S tem so najbrž naredile korak naprej v gradnji tiste «borbene oboroževne stranke», ki je njihov glavni cilj in ki naj bi imela nosilno vlogo v snovanju revolucije.

V boju proti njim zgolj represivne akcije ne zadostujejo. Ker so obenem politična in vojaška organizacija sta potrebna tako politični kot policijski in sodni odgovor. Če je res, kar trdi Laqueur, da obstaja vez med terorizmom in krizo sistema, je očitno, da je potrebna odločna družbena in politična akcija za odpravo klic krize, če hočemo dejansko posušiti mlako, v kateri plavajo teroristi.

TUDI V OKVIRU OSIMSKEGA SPORAZUMA MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

Načrti za tehnične izboljšave tržaških pristaniških struktur

Posebej je treba omeniti načrta za preureditev same pristaniške ustanove

Tržaško pristanišče stopa v novo leto z vrsto načrtov, ki vlivajo precejšen optimizem kar zadeva njegov nadaljnji razvoj. Gre za načrte, ki se nanašajo na tehnične izboljšave pristaniških struktur in na preureditev upravnega aparata, ki odpirajo nove možnosti za temeljito izboljšanje in prekvalifikacijo vseh pristaniških storitev v prid domači in še zlasti tuji klienteli, za katero naša luka deluje kakor znano v razmerju 90 odst. svojih zmogljivosti.

V tehničnem pogledu izstopata po svojem pomenu predvsem načrt, ki predvideva ureditev obsežnega terminala za ladje «roll on - roll off» na Trajanskem nabrežju. Čez pomol VII. se kakor znano odvija promet s kontejnerji, ki je v zadnjih letih doživel velik razmah: leta 1976 je namreč luka manipulirala skupno 52.041 kontejnerjev, lansko leto se je število povečalo na 69.472, v letu 1978 pa je doseglo že 74.000. Od leta 1976 do konca lanskega (1978.) leta se je tako število manipuliranih kontejnerjev v luki povečalo kar za 42,3 odst. in vse kaže, da bo ta promet v prihodnje še znatno narastel. Zato pa so potrebne nove strukture, kot so že omenjena podvojitev operativne površine pomola VII, nove tehnične naprave na samem pomolu, predvsem žerjavi in dvigala za kontejnerje, ter nova hitra cesta s pomola mimo Lakotišča na kraško planoto, za kar so tudi že pripravljeni načrti.

Prav tako pomemben je razmah prometa z ladjami «roll on - roll off», ki pristajajo danes ob neopremljenem pomolu V in za katere je vodstvo pristaniške ustanove že pred časom sklenilo pripraviti načrt za obsežen terminal na Trajanskem nabrežju. Tu bodo zasuli morje in pridobili večjo operativno površino, na kateri bo stalo tudi nekaj skladišč, glavni del pa bo namenjen tovornjakom, ki dovažajo in odvažajo blago, namenjeno na ladje «roll on - roll off». Za pristajanje ladij bodo uredili tri glavne in zasilni navez v dolžini po 750 metrov, tako da bo terminal lahko sprejemal tudi največje trajektne ladje, oziroma, — kakor pravijo strokovnjaki — ladje «roll on - roll off» tako imenovane «tretje generacije». Tudi za uresničitev tega načrta se je vodstvo luške ustanove odločilo upoštevajoč naraščanje prometa s temi specializiranimi ladjami, ki sprejemajo na krov bodisi blagovne pošiljke na tovornjakih, bodisi kontejnerje. Promet z ladjami «roll on - roll off» je znašal v letu 1976 137.713 ton, naslednje leto se je dvignil na 141.471, a v lanskem (1978.) letu je že dosegel 200.000 ton. Tudi za ta specializiran promet ki danes v Trstu lahko računa na 11 čezmorskih linij, so perspektive ugodne, tako da se bo nova naložba prav gotovo amortizirala v razmeroma kratkem času.

Finančna sredstva za uresničitev obeh načrtov — za podvojitev operativne površine pomola VII je predvidena naložba 32 milijard lir, medtem ko bo stala gradnja terminala za «ro - ro» ladje po sedanjih računih 8 do 9 milijard lir — bo luška ustanova prejela od države v okviru novega nakazila za modernizacijo italijanskega luškega kompleksa v skladu s Pandolfijevim triletnim načrtom. Tržaški luki je namreč iz tega vira namenjenih 49,5 milijarde lir, kar zadostuje za izvedbo obeh načrtov in še za nabavo dodatne mehanizacije: vse to pa je odvisno — kakor uči izkušnja iz vseh teh zadnjih let — od pravočasnega začetka del in od sprotnega premagovanja neizbežnih birokratskih zapletov.

In prav v tej zvezi je treba med načrti, s katerimi stopa tržaška luka v novo leto, posebej omeniti načrt za preureditev pristaniške ustanove, ki jo predvideva odlok predsednika republike štev. 714 z dne 2. oktobra 1978. Odlok je bil izdan na podlagi zakona o ratifikaciji osimskih sparazumov med Italijo in Jugoslavijo. Inovacije, ki jih bo tržaška luka deležna v zvezi z dvostranskim dogovorom iz leta 1975, so finančne in pa so neprimerno bolj pomembne kakor prve. S finančnega vidika je namreč država nakazala tržaški luki — poleg nekaterih manjših gmotnih prednosti — tudi dotacijski sklad v višini 15 milijard lir (4,5 milijarde v letu 1979 in 10,5 milijarde v letu 1980) in podvojila svoj «tradicionalni» letni prispevek z 2,3 na 4,6 milijarde lir. Administrativna inovacije pa so tiste, ki bodo omogočile tržaškemu pristanišču, da bo lahko prevzelo nove naloge v mednarodnem merilu in da si bo dalo novo upravno - režijsko strukturo, kakršna je potrebna za brezhibno izvajanje nove, kvalitetnejše vloge v tem delu Evrope.

Odlok v členu 1 izrecno poudarja, da ima tržaška pristaniška ustanova nalogo sodelovati pri realizaciji tesnega in stalnega sodelovanja med pristaniščі severnega Jadrana, kakor je predvideno v členu 7 gospodarskega dela osimskih sporazumov. Za to pa potrebuje luška ustanova prožnejše upravne in režijske strukture, in prav to je predvideno v zadnjem odstavku omenjenega člena predsedniškega odloka, kjer je poudarjeno, da bo neodvisna ustanova za tržaško pristanišče po novem organizirana na osnovi podjetniških načel ter patrimonialne, finančne, upravne in knjigovodstvene avtonomije. Kakršnega pomena je lahko ta odstavek za nadaljnji razvoj poslovanja in dela tržaškega pristanišča, se lahko zavedajo le tisti, ki so vsa ta leta naglega spreminjanja pomorske in kopenske prevozne tehnike ter odnosov z zalednimi državami, morali premagovati gore birokratskih zapletov na vsakem smelejšem koraku in ki so si prav zaradi tega postavili kot prvi cilj dosego večje poslovne avtonomije za našo luko, ki se glede potrebe po agilnem poslovanju s tujino ne more primerjati z nobenim izmed 140 ali koliko registriranih italijanskih luk. Pri tem velja pripomniti, da je to prvikrat, da italijanska država prizna neki luški ustanovi tolikšno avtonomijo, kakršno predvideva novi predsedniški odlok.

Pomembne so tudi naloge, ki jih omenjeni odlok nalaga in hkrati poverja pristaniški ustanovi: ta bo sodelovala pri sestavi načrta za teritorialno, luško in industrijsko organizacijo; pri izpopolnjevanju infrastrukturnega sistema za pomorski promet; pri urbanističnem načrtovanju skupne industrijske cone na Krasu. Luška uprava bo po novem lahko sprožila razlastitvene postopke (po vzorcu EZIT), sodelovala pri varstvu Jadrana pred onesnaženjem, izstavljala dovoljenja in določala tarife za vse storitve v zvezi z uporabo demanialnih nepremičnin, popravljanjem ladij in opravljanjem luških del. Posebno pomembni sta določbi, po katerih bo luška uprava lahko neposredno načrtovala in izvajala obmorska in pristaniška dela (gradnje, itd.) in pripravljala študije o možnostih gospodarskega sodelovanja v sistemu mednarodnih prevozov, da bi omogočila izbiro strategij in pobud za usklajevanje pristaniškega poslovanja na območju severnega Jadrana.

E. F.

• Naša rojaka - mučeniški žrtvi

(Nadaljevanje s 23. strani)

je sporočil smrtno obsodbo, jih zmerjal s svinjami, kurbami, prasicami, opicami in hudiči. V tem je pobesnelo škripal z zobmi, pljuval v žrtve in jih začel končno mlatiti s kolom. Njegovi oprode so mu seveda sledili in večkrat je tako mučenje trajalo tudi uro, dokler niso žrtve potolkli in postrelili do kraja.

Človek se z grozo sprašuje ali ni ta izrodek bil normalen, da je v svojem sadizmu izgubil sploh vsako človeško razsodnost.

Kdo je bil Frakelj?

Nekaj podatkov iz njegovega življenja, da nam bo slika bolj jasna, kdo in kaj je bil Franc Frakelj - Peter Skalar.

Četudi je celo svojim domobrancem skrival svoje pravo ime in od kod je doma, vemo, da je bil z Dražgoš na Gorenjskem, kjer je bil rojen 19. januarja 1917. Po znani dražgoški bitki v januarju 1942 so Nemci na umiku ubili nekaj desetin domačinov; med njimi tudi Frakljevega očeta in 17-letnega brata Zdravka.

Frakelj je razlagal, da so mu očeta in brata ubili komunisti, medtem ko je njegova mati do svoje smrti aprila 1966 prejemala od Združenja borcev NOV po sinu Zdravku pokojnino. Frakelj je opravil srednješolske študije na klasični gimnaziji v škofovih zavodih v Šentvidu nad Ljubljano, nakar se je vpisal na ljubljanski univerzi na pravno fakulteto. Sicer so govorili, da je bil semeniščnik, kar je tudi sam med vojno potrjeval z napovedjo, da bo po končani vojni dovršil bogoslovje. Kot študent prava pa je bil član visokošolskega društva «Straža v viharju». Ob začetku vojne je dokončal tretje leto prava.

V vojni dobimo Fraklja, kot tudi mnoge druge «stražarje», v prostovoljni antikomunistični milici. Ko so iz nekaterih pripadnikov te kolaboracionistične organizacije Italijani ustanovili posebno edinico «Guardia di sicurezza di Lubiana MVAC» in ji zaupali policijsko oblast, so dobili kot svoj sedež del tako zvane Belgijske kasarne. Med temi «policisti», ki so lovili po Ljubljani aktiviste in pristaše OF in jih mučili in zasliševali, je bil tudi Frakelj. Moral se je v svojem policijskem delu dobro izkazati, da so mu decembra 1942, ko so vzpostavili posadko vaške straže v Tomišlju, poverili poveljstvo te postojanke.

Fraklja - Skalarja srečamo ob kapitulaciji Italije med branilci Turjaka. Ko so se kolaboracionisti reševali pred pritiskom partizanov, beremo v nekem njihovem poročilu, «oficirska patrola, katero je Skalar poslal proti Blokam, se je vrnila, ker partizani drže položaj na cesti Rob - Krvava peč (13. sept.). Nato so sklenili, da se prebijejo proti Ljubljani. Bataljon pod poveljstvom Skalarja so poslali na Osredek in Vel. Osolnik, da bi ščitil umik. V noči od 15. na 16. september je Skalarjev bataljon napadel oddelek partizanov, ta pa je domobrance popolnoma uničil, da se je le redkim posrečilo pobegniti. To je uspelo tudi Frakelju, ki se je vrnil v svoj pašaluk na Barju, da je tam zopet nemoteno razvil svoje zločinsko delo.

Ob koncu vojne je Frakelj bil s svojimi pajdaši v reki domobrancev, ki so bežali v Avstrijo. Iz belogardističnega taborišča v Vetrinju pri Celovcu so Angleži po sporazumu med zavezniki izročili večino domobrancev Jugoslaviji. Več kot polovica morilcev iz Frakljeve tolpe je odgovarjala pred vojaškimi sodišči. Toda Frakelj je čudežno izginil iz vetrinjskega taborišča. Moral je imeti zelo vplivnega «angela varuha», kajti tudi iz taborišča v Italiji je izginil cel teden pred objavo letaka, na katerem so bila imena vojnih zločincev; med njimi tudi Frakljevo ime.

Uspel je prepluti široko lužo in sedaj živi z novim imenom v predmestju Toronta v Kanadi.

Med žalostnimi poglavji bratomorne vojne na Slovenskem je poglavje, ki ga je pisala Črna roka v Kozlerjevi gošči in okolici, gotovo najbolj grozotno. V tem poglavju sta napisani tudi imeni dveh naših ožjih rojakov. Zato spada ime Prosečana Vinka Ukmarja na spomenik padlim na Proseku, medtem ko bo ime njegove hčerke Otilije vklesano v bodoči spomenik, ki bo postavljen za žrtve iz Škednja, od Sv. Ane in s Kolonkovca.

DRAGO PAHOR

Morebitne

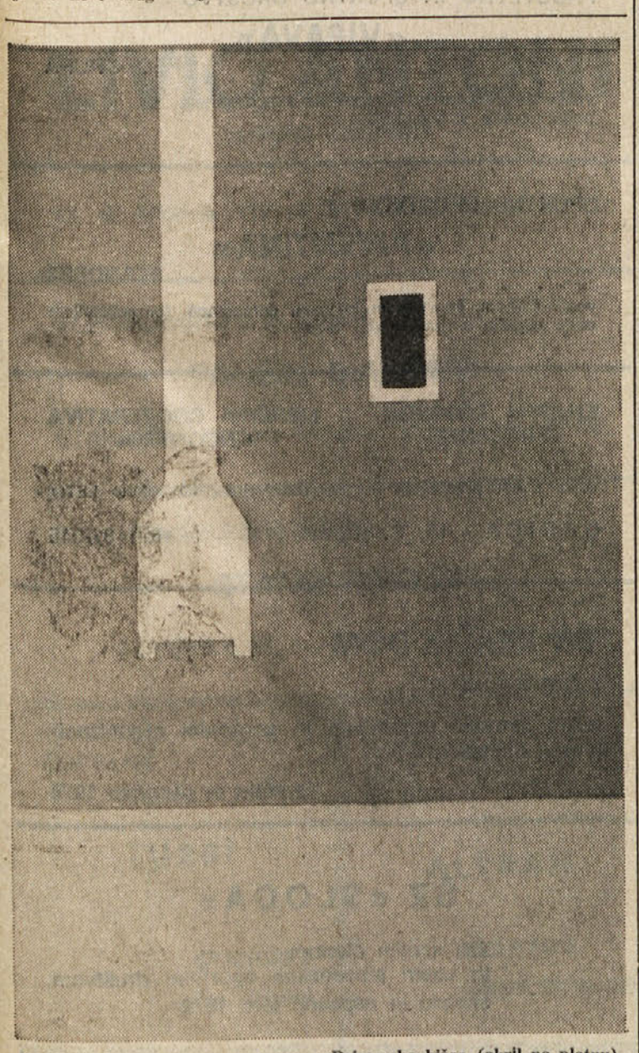
(Nadaljevanje z 21. strani)

lji premlačni do prevratniških in revolucionarnih sil pa tudi ustrezno usmerjanje najbolj radikalnih prevratniških krogov, da bi tako izzvali ustrezno represivno reakcijo vlade in zajezili «komunistično nevarnost».

Datum sestave priročnika ni nepomemben. Znano je, da so zahodne obveščevalne službe začele s taktiko infiltracij v desničarske prevratniške skupine konec šestdesetih in v začetku sedemdesetih let. Poleg tega pa so se ravno spomladi leta 70 prve ultralevе skupinice odločile za ilegalo in oborožen boj. Je mar naključje, da je ravno tedaj obveščevalna služba ZDA skrenila, da vrine mednje svoje ljudi?

Do tu indicije in domneve, ki so pronicnile na dan. Vprašanje, ki si ga vsakdo zastavlja je, ali je politično nasilje v Italiji, kjer je doseglo izredno virulenco, nagniti plod mednarodnega kompleta? Ali sta tudi ugrabitev in umor predsednika KD posledica kompleta?

Mnenja poznavalcev so v tem pogledu deljena in očitno je, da bo odgovor možen, le, ko bomo lahko odgovorili na vprašanje, kdo so rdeče brigade. Edino kar lahko rečemo z nekoliko večjo gotovostjo je, da mednarodnega vpliva in strumentalizacij ni mogoče izključevati, še več, da so najbrž verjetne. Nevarno in izkrivljajoče pa bi bilo pripisovati zgolj tem dejavnikom odgovornost za politično nasilje v državi. Razmah terorizma pa tudi njihova sposobnost obnavljanja dokazujeta, da ima nasilje korenine v nekaterih plasteh italijanske družbe, kjer med drugim lahko novači nove kadre.

Deziderij Švara «Primorska hiša» (akril na platnu)

GOSTILNA

FURLAN

«PRI TILDI»

Pristna briška vina in domača kuhinja

OSLAVJE, Ulica Ossario 5 — tel. 54-47

ELEKTRIČARSTVO

AVGUST TROJAR

Ul. Mameli 2 — GORICA

Velika izbira električnih naprav, lestencev, likalnikov, raznih kablov, Bergman cevi

---

ZLATARNA IN URARNA

ŠULIGOJ

ŠPORTNI POKALI — RAFINIRANO ZLATO ZA ZOBE

GORICA, Ul. Carducci 49 — tel. 56-57

Skladišče vina, likerjev, piva, oranžad in mineralnih vod

SEMOLI ORLANDO

GORICA — Ul. Vittorio Veneto 146 — tel. 83-497

IMPORT-EXPORT

SULKO

Specialni stroj za obdelavo lesa
Sušilnice brev. ing. Pagnozzi

34170 GORICA, Korzo Italija 229
tel. 56-68, dom 25-65
telex 460485 SULKO

SHOES

Last. KOSIČ JOŽKO

Travnik 33
tel. 2885

GORICA

Kj

Velika izbira visokomodnih moških in ženskih čevljev ter torbic

---

RESTAVRACIJA in MOTEL

NANUT

GORICA, Tržaška 118 — tel. 83-790

PRI SLIKARJU

Robertu Faganelu

dobite veliko izbiro okvirjev, umetniških slik tukajšnjih umetnikov in naivcev ter veliko starinskih predmetov in pohištva

GORICA — Drevored XXIV. maja 15 — tel. 81-186

TRGOVINA S STEKLENIMI PREDMETI

ANTON KOREN

GORICA, Ul. Carducci 6 — tel. 22-34

Podružnica: Korzo Italija 42 — tel. 24-75

MINIMARKET

di Tomsic Luigi

GORICA, Raštel 24 tel. 21-67

GOSTILNA

ŠTEKAR

BRIŠKA VINA — DOMAČA KUHINJA

GORICA, Ul. Duca D'Aosta 71

TRGOVINA ČEVLJEV

«ALPINA»

GORICA, Korzo Verdi 78 — tel. 25-17

UVOZ IN IZVOZ LESA ZA OBDELAVO

MAURI

Tržič (Monfalcone), Viale San Marco 29 — tel. 74-451

RESTAVRACIJA

«RUBIJSKI GRAD»

BRUNO PETEANI

RUBIJE 5 — tel. 882-034 SOVODNJE

GRADBENO PODJETJE

MARIO DEVETAK

POLJANE - DOBERDOB — tel. 44-595

GOSTILNA

PERIC

POLJANE — tel. 45-024

GOSTILNA

OŽBOT

RUPA 3 — tel. 882-009

GOSTILNA

«PRI SRNJAKU»
«AL CAPRIOLO»

DOL

TVRDKA

ELIJA ČUK

GORICA

Trg Cavour 9
tel. 83-536

TEHNIČNI URAD

geometer

JORDAN VIŽINTIN

DOBERDOB
Rimska ulica 26
tel. 44-594

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

ŽELI
VČLANJENIM PROSVETNIM DRUŠTVOM
IN SKUPINAM NA TRZAŠKEM
TER VSEM KULTURNIM DELAVCEM
SREČNO IN USPEHOV POLNO
NOVO LETO

SPDT

vošči vsem svojim članom in planincem sploh srečno in vzponov polno novo leto

---

GLASBENA MATICA

želi gojencem glasbene šole, njihovim staršem, profesorjem in sodelavcem, članom zbora in orkestra, obiskovalcem koncertov in vsem, ki so na katerikoli način omogočili njeno delovanje

SREČNO NOVO LETO 1979

ŠD POLET

želi svojim članom, dobrotnikom in prijateljem mladine vse najboljše v novem letu.

Prav tako vošči še mnogo uspehov vsem športnim društvom v zamejstvu in domovini.

ŠZ BOR

vošči vsem članom in podpornim članom, vsem darovalcem prispevkov in simpatizerjem, vsem bratskim društvom in organizacijam

SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1979

ZVEZA VOJNIH INVALIDOV NOV

želi vsem svojim članom invalidom ter svojcem padlih v narodnoosvobodilni vojni veliko sreče, zdravja in zadovoljstva v 1979. letu

---

TRŽAŠKI PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR

želi v novem letu 1979 vsem prijateljem borbene pesmi, slovenskim in italijanskim antifašistom obilo sreče in zadovoljstva! Posebna zahvala rednim in podpornim članom

---

Slovenska društva in organizacije voščijo srečno in uspešno novo leto

---

ŠD «ZARJA» BAZOVICA

želi vsem članom, navijačem in športnim organizacijam srečno in uspešno leto 1979

PD «SLOVAN» - PADRIČE in ŠZ «GAJA» - GROPADA - PADRIČE

voščita srečno novo leto 1979 vsem svojim članom in prijateljem ter članom vseh slovenskih organizacij

---

PD VESNA IN ŠD MLADINA IZ KRIŽA

VOŠČITA VSEM ČLANOM
IN VAŠČANOM
SREČNO NOVO LETO

KMEČKA ZVEZA

GORICA
Ulica Malta 2

vošči polno uspehov vsem slovenskim kmetovalcem v novem letu 1979

PROSVETNO DRUŠTVO

FRANCE PREŠEREN

iz BOLJUNCA

PD SLOVENEC Boršt

želi vsem pevcem, članom in vaščanom srečno 1979

DIJAŠKA MATICA

se toplo zahvaljuje vsem za darovane prispevke ter jim želi srečno in uspeha polno leto 1979.

PD «FRAN VENTURINI»

vošči pevcem in njihovim ženam, svojim članom ter domačinom pa tudi vsem zamejskim prosvetnim delavcem srečno in uspehov polno novo leto!

FC «PRIMORJE» PROSEK

vošči svojim rednim in podpornim članom, vaščanom in simpatizerjem ter vsem športnim organizacijam srečno in uspehov polno leto 1979

ŠPORTNO DRUŠTVO IN PROSVETNO DRUŠTVO

PRIMOREC

IZ TREBČ

želita svojim članom, vaščanom in prijateljem srečno in uspešno leto 1979

PD SLAVEC Ricmanje

vošči vsem članom in pevcem srečno in uspešno 1979

PROSVETNO DRUŠTVO

IVAN GRBEC

v Škednju

vošči članom in prijateljem srečno novo leto.

SREČNO 1979 PD «LIPA» BAZOVICA

SREČNO IN USPEHOV POLNO LETO 1979

želi

SPD «TABOR»

OPČINE

PROSVETNO DRUŠTVO **«LONJER-KATINARA»**

in ŠPORTNO DRUŠTVO **«ADRIA»**

želita vsem članom, športnikom in prijateljem srečno in uspešno novo leto

---

Športni krožek KRAS

želi vsem članom in prijateljem srečno novo leto 1979

Konzorcij pridelovalcev vin tržaške občine

VOŠČI SREČNO NOVO LETO 1979
SVOJIM ČLANOM IN PRIJATELJEM

Včlanjenim društvom, vsem prosvetnim delavcem, ljubiteljem slovenske kulture in obiskovalcem naših prireditev na Goriškem želi obilo uspehov v novem letu 1979

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Vsem bivšim in sedanjim gojencem, dobrotnikom in prijateljem slovenske mladine želi uspeha polno novo leto 1979

ravnateljstvo SLOVENSKEGA DIJAŠKEGA DOMA

«Simon Gregorčič» v Gorici

PROSVETNO DRUŠTVO

«BRIŠKI GRIČ»

ŠTEVERJAN

vošči uspeha polno novo leto članom, prijateljem ter obiskovalcem prvomajskih prireditev

---

PROSVETNO IN ŠPORTNO DRUŠTVO

«SOVODNJE»

vsem svojim članom in prijateljem želi srečno 1979

PROSVETNO DRUŠTVO

«OTON ŽUPANČIČ»

STANDREŽ

vošči srečno novo leto 1979 članom, vaščanom ter sorodnim društvom

---

PROSVETNO IN ŠPORTNO DRUŠTVO

«VIPAVA»

PEČ - RUPA

vošči sodelavcem in atletom ter simpatizerjem obilo uspeha v letu 1979

ŠPORTNO DRUŠTVO

«JUVENTINA»

STANDREŽ

vošči članom, športnikom in vsem domačinom ter prijateljem obilo uspeha v novem letu 1979

KNJIŽNA ZADRUGA «SREČANJE» **LIBRERIA COOPERATIVA «INCONTRO»**

vošči vsem prijateljem in tovarišem SREČNO NOVO LETO

GORICA - Ul. S. Giovanni 10 - telefon 31-045

PD KRAŠKI DOM

z Repentabra

vošči članom, prijateljem in sorodnim organizacijam v zamejstvu

srečno in uspešno 1979

ŠZ «SLOGA»

želi svojim članom in vsem slovenskim športnim društvom srečno in uspešno leto 1979

VSEM ŠPORTNIM DRUŠTVOM, ŠPORTNIKOM IN ŠPORTNIM DELAVCEM

ŽELI VESELE PRAZNIKE IN SREČNO TER USPEHOV POLNO LETO 1979

ZDRUŽENJE SLOVENSKIH ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI

ELEKTRIČNI IN VODNI INŠTALATER

TOMŠIČ DRAGO

SOVODNJE, Ul. ex Impero 55 — tel. 882-032

GOSTILNA

«PRI MIRKU»

MIRKO HMELJAK

Tipična vina in domača kuhinja

SOVODNJE — tel. 882-017

PEKARNA IN TRGOVINA JESTVIN

COTIČ

SOVODNJE 109 — tel. 882-006, 882-026

TRGOVINA JESTVIN

DUŠAN PELICON

SOVODNJE, Ulica ex Impero 48 — tel. 882-060

KMEČKO-DELAVSKA POSOJILNICA

SOVODNJE

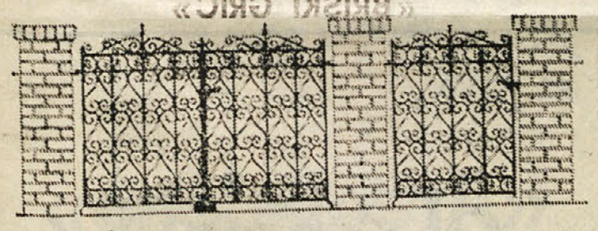
GOSTILNA

PRI FRANCETU

SOVODNJE 76 — tel. 882-038

DELAVNICA ŽELEZNIH PREGRAD IN OKEN

BRUNO PUJA

ŠTANDREŽ, Tržaška cesta — tel. 32-740

TRGOVINA JESTVIN

«MARKET S. ANDREA»

ŠTANDREŽ — Ul. sv. Mihaela — tel. 54-19

NADOMESTNI DELI
SERVIS — ELEKTRAVTO

LIVIO ANTONI

IMPORT - EXPORT

Ul. S. Michele 117 — ŠTANDREŽ — tel. 87-059

ELEKTROVARILEC IN KOVAČ

PAULIN MARTINO

ŠTANDREŽ, Ul. sv. Mihaela 318 — tel. 87-961

ELEKTROVARILEC in KOVAČ

STANO PAVLIN

ŠTANDREŽ, Ul. sv. Mihaela 318 — tel. 87-961

GOSTILNA

TURRI

ŠTANDREŽ
Tel. 83-984

FOTO
CINE
OTTICA

ALTRAN

GORICA
Korzo Italija 35

TEKNOMEC

GORICA, Korzo Italija 76
tel. 81-032

stroji za urade OLYMPIA INTERNATIONAL - IBM
stroji za fotokopije NASHVA COPYGRAPH
pohištvo za urade — tehnični servis

Drogerija - parfumerija - fotografski laboratorij

ROVIS

GORICA, Travnik 10 — tel. 28-12

Trgovina jestvin in gostilna

TOMŠIČ

SOVODNJE 30

TRGOVINA JESTVIN

ROMANO BUTKOVIČ

vošči srečno novo leto

SOVODNJE
Ul. ex Impero 97

BAR

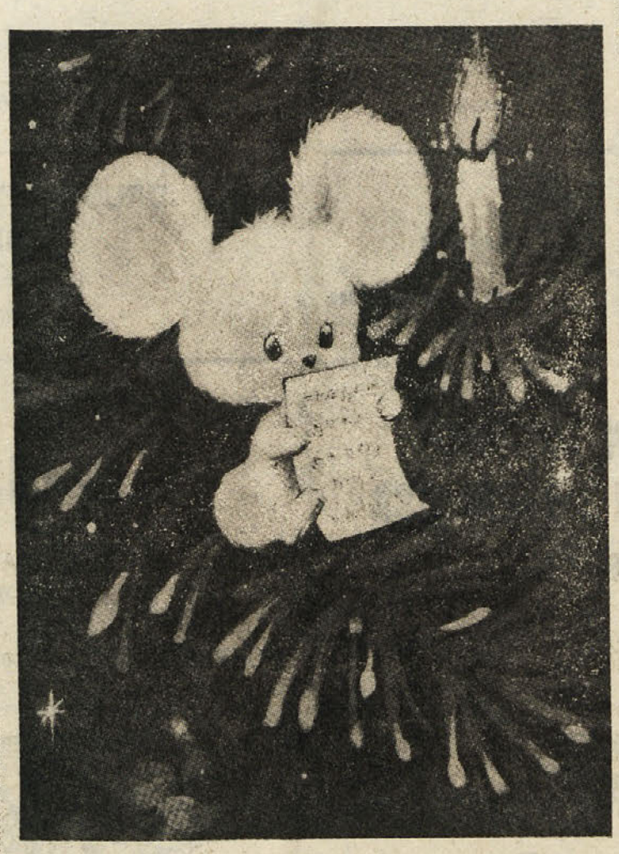
MILAN

ŠTANDREŽ

Delavnica železnih pregrad

TABAJ MILOŠ

ŠTANDREŽ
Ul. sv. Mihaela 266 - tel. 30-874

SREČNO 1979

TRGOVINA JESTVIN

MARVIN

ŠTANDREŽ 219

OBRTNIŠKA MIZARSKA DELAVNICA

GORICA
Ul. Del Poggio 8

Elettrotermo sanitaria

Lastnik Walter Sošol

GORICA, Travnik 21 — tel. 55-16

— instalacije centralnih kurjav na kurilno olje, metan in plin
— vse potrebščine za centralne kurjave
— prodaja črpalk

Dr. TANJA MERMOLJA

specialistka za ustne in zobne bolezni

GORICA, Travnik 11 — tel. 25-47

smut

GORICA
Travnik 50 - 51
Tel. 29-75

Tehnični artikli USAG, VBW, FACOM

Kopalnice in vse potrebščine za kopalnice IDEAL STANDARD, GROHE, INDA

Električno orodje STAR, SIMBI

Cevi PIRELLI

ELEKTRIČNI PREDMETI

KOREN STANISLAV

ELEKTRIČNI — VODNO - SANITARNI MATERIAL

GORICA, Ul. Mattioli 11 — tel. 83-271

AVTOKAROSERIJA

MUŽIČ & KOREČIČ

Ulica Randaccio 2 GORICA

Najsodobnejše inštalacije za centralno kurjavo, vodovodno in električno napeljavo. Gorilniki COMET in TERMOMEC

Bogata izbira štedilnikov na drva
Trgovina z bogato zalogo gospodinjskih strojev, črno-belih in barvnih televizorjev, radioaparatov, lestencev itd.

VENCE KLANJŠČEK

GORICA — UL. DUCA D'AOSTA 35 — tel. 22-58

URARNA
IN ZLATARNA

VISINTIN

GORICA
Ul. Monache 5

MANUFAKTURA
NA DROBNO

LUTMAN

GORICA, Travnik 63

TRGOVINA KONFEKCIJE

TALIN

ŠULIGOJ MAJDA

GORICA, Raštel 15

TRGOVINA
ELEKTROGOSPODINJSKIH PREDMETOV - RADIO-TV
APARATURE STEREO - HI-FI VSEH ZNAMK

JOŽEF KERŠEVANI

EXPORT - IMPORT

GORICA, Korzo Italija 90 Tel. 26-43

DROGERIJA

ČAVDEK JULKO

GORICA, Ul. Duca d'Aosta 34

MEDNARODNO AVTOPREVOZNIŠTVO

JOSIP GORJAN

GORICA, Ul. Foscolo 19 — tel. 21-10

SPLOŠNA
IMPORT - EXPORT

ČER - IMPEX

GORICA
UL. V. VENETO 49 — TEL. 82-159

Vi. Vi. Ex.

di VIZINTIN VITTORIO

Tel. 27-56, 27-57, 27-58
Telex 460214

UGODEN NAKUP PRI

VINOAGRARIA

Ing. Rustja in nasledniki

Trgovina s semeni in kmetijskimi potrebščinami

GORICA, Travnik 6 — tel. 53-95

FIRMA

KOMJANC ALOJZ

VULKANIZACIJA IN PRODAJA GUM

GORICA, Ul. Rossini 22 — tel. 28-21 — telex 46-385

GOSTILNA

PRIMOŽIČ VID

Drevored XX. septembra 138, tel. 82-117 — GORICA

z briškim vinom in domačo kuhinjo
(pri bivšem Pavlinu)

AVTOPREVOZI

MIKLUŽ LADISLAV

GORICA, Ul. 3. Armata 165 — tel. 28-44

BURDIN

INDUSTRIJA PREDELOVANJA MASLA
INDUSTRIA LAVORAZIONE BURRO

GORICA, Ul. Giustiniani 52 — tel. 51-89

PEKARNA

OŽBOT

Trg Cavour 7 GORICA Trg S. Rocco 7

«SITESPRESS SPEDIZIONI»

s. r. l.

TRST - TRIESTE, GORICA - GORIZIA, PONTABELJ - PONTEBBA
Ul. Geppa 4 Ul. Alviano 60 Ul. Marconi 14/16

Specializirano podjetje za:

— carinjenje živine in raznega blaga;
— mednarodno pomorsko, železniško in kamionsko spedicijo;
— zbirni vagoni in kamioni za Jugoslavijo in vse dežele Bližnjega vzhoda

želi svojim komitentom in korespondentom uspeha polno leto 1979

SERIGRAFIJA

CEJ

nalepke - umetna grafika - publicistika - tisk na blago - izdelava grbov

GORICA, Ul. Formica 1 — tel. 30-881

PEKARNE - SLAŠČIČARNE

VIATORI

GORICA — Ul. Duca d'Aosta 154, Ul. Boccaccio 3

TRGOVINA ČEVLJEV

AND. ČOTAR

GORICA, Raštel 72 — tel. 83-667

TISKARNA IN KNJIGOVEZNICA

GRAFICA GORIZIANA

GORICA, Ul. Favetti 9 — tel. 57-66

KMEČKA BANKA

USTANOVLJENA LETA 1909

GORICA - Ul. Morelli 14
tel. 2206 - 2207

VSE BANČNE USLUGE — MENJALNICA

Uredništvo, uprava, oglasni oddelek,
TRST, Ul. Montecchi 6, PP 559 Tel. (040) 79 45 72 (4 linije)
Podružnica Gorica, Ul. 24 Maggio 1 — Tel. (0481) 8 33 82 57 23
Naročnina
Mesečno 2.900 lir — vnaprej plačana celotna 29.000 lir. Letna naročnina za inozemstvo 44.000 lir, za naročnike brezplačno revija «DAN».
V SFRJ številka 3,00 din, ob nedeljah 3,50 din, za zasebnike mesečno 40,00, letno 400,00 din, za organizacije in podjetja mesečno 55,00, letno 550,00 din
Poštni tekoči račun za Italijo Založništvo tržaškega tiska, Trst 11-5374

PRIMORSKI DNEVNIK

Stran 28 31. decembra 1978

Za SFRJ Žiro račun 50101-603-45361 «ADIT» - DZS - 61000 Ljubljana Gradišče 10/II. nad., telefon 22207
Oglasi Ob delavnikih: trgovski 1 modul (šir. 1 st., viš. 43 mm 18.800 lir. Finančni 700, legalni 600, osmrtnice 300, sožalje 400 lir za mm višine v širini 1 stolpca. Mali oglasi 150 lir beseda. Ob praznikih: povišek 20%. IVA 14%. Oglasi iz dežele Furlanije-Julijske krajine se naročajo pri oglasnem oddelku ali upravi. Iz vseh drugih dežel v Italiji pri SPI.
Odgovorni urednik Gorazd Vesel
Izdaja in tiska ZTT Trst
Član italijanske zveze časopisnih založnikov FIEG

ZALOGA PIVA IN MINERALNE VODE
IVAN ŠTOKA
PROSEK (Devinščina) — tel. 225-207

GOSTILNA
DOLENC
PROSEK (Devinščina) — tel. 225-214

TRGOVINA IN LABORATORIJ RADIO TV
ALDO COLJA
KONTOVEL 134 — tel. 225-471

RESTAVRACIJA
SLAVKO
KONTOVEL 453 — tel. 225-393

GOSPODARSKO DRUŠTVO KONTOVEL
VOŠČI VSEM ČLANOM TER KLIENTOM SREČNO NOVO LETO!

ZALOGA GRADBENEGA MATERIALA
MILIČ - USSAI
KRIŽ 9/a — tel. 220-368

GOSTILNA
LJUDSKI DOM
KRIŽ 357 — tel. 220-132

GOSTILNA
«SILVESTER»
PRI LILIJANI
vošči svojim odjemalcem srečno novo leto
NABREŽINA 97 — tel. 200-228

BOGATA ZALOGA PLOŠČIC IN SANITARNEGA MATERIALA
ROLICH
NABREŽINA Kamnolomi 35 — tel. 200-371, 200-204
POKRAJINSKA CESTA NABREŽINA — SESLJAN

KAVARNA - TOBAKARNA
PRODAJALNA ČASOPISOV
TERČON
NABREŽINA (center) — tel. 200-278

ŽELEZNINE
ROŽICA TERČON-PERTOT
NABREŽINA 124 — tel. 200-122

ZALOGA PAPIRJA
GUIDO ZIDARIČ
NABREŽINA 120/bis — tel. 200-232

TRGOVINA JESTVIN
ALOJZ KOŠUTA
KONTOVEL 100

TRGOVINA, PEKARNA IN SLAŠČIČARNA
JUSTINA GUŠTINČIČ
KRIŽ 204 - tel. 220-349

KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA
V NABREŽINI
VSE BANČNE OPERACIJE TEL. 200-186

TRGOVINA JESTVIN
REBULA
SALEŽ 60 - tel. 229-154

GOSTILNA
SARDOČ
SLIVNO 5 - tel. 200-225

MESNICA
PAHOR
NABREŽINA (center)

TRGOVINA
MIKA
NABREŽINA (center) 149
tel. 200-200

JESTVINE
MARUŠIČ
SALEŽ 20 — tel. 229-125

GOSTILNA
GUŠTIN
ZGONIK 3 — tel. 229-123

TRGOVINA JESTVIN
MARTA HUSU
GABROVEC 42 — tel. 229-157

DRUŠTVENA GOSTILNA GABROVEC
(Najemnik G. TROIAN)
GABROVEC 24 — tel. 229-168

POHIŠTVO
PUPIS
STALNA RAZSTAVA MODERNEGA IN STILNEGA POHIŠTVA
SESLJAN 59/b — tel. 209-269

Za tiste, ki jih sreča ljubi, so na razpolago:

barvni televizor, gramofon, radijski sprejemnik
potovanje s Primorskim dnevnikom na Poljsko
slike in grafike
kraški pršut in zbirke domačih vin
knjige, plošče
prti, vaze
in še druge bogate in vabljive nagrade.
Celoten seznam bomo še objavili

MARMOR PODJETJE
ZIDARIČ
ŠEMPOLAJ 4/b — tel. 200-297

GOSTILNA IN TRGOVINA JESTVIN
GRUDEN
ŠEMPOLAJ 49 — tel. 200-151

ZALOGA GRADBENEGA MATERIALA
Andrej Terčon
SESLJAN 27/a — tel. 209-259

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA
LEGIŠA
SESLJAN 41 — tel. 209-147

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA JESTVIN
GRUDEN
DEVIN 50 — tel. 208-139

POHIŠTVO
«Arcobaleno»
Puppis Boris
DEVIN
Državna cesta 14 - tel. (040) 208-559

GOSTILNA
«PRI PINOTU»
MEDJA VAS 10/a — tel. 208-296

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA
IVO GRILANC
NABREŽINA 108 — tel. 200-231
vošči vsem svojim odjemalcem srečno novo leto

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA
JAZBEC
NABREŽINA (center) — tel. 200-174

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA JESTVIN
KUKANJA
NABREŽINA 106/b — tel. 200-172

CVETLIČARNA
KOSMINA
NABREŽINA 108/A
tel. 200-375

TRGOVINA ELEKTRIČNIH PREDMETOV
MIRKO-ANICA FRANČEŠKIN
NABREŽINA (center)
tel. 200-238